

nit & q̄uecūq; deus scit quot sunt oīa illa ipe potest di-
uidere & separare & separatim cōseruare sed hec ē im-
possibilis oīa illa diuidit vel separat vel separatim cō-
seruat. ¶ Ad aliā dictum est q̄ oēs p̄positiones possi-
biles et cōpossibiles possunt esse simul vere saltē q̄tū
spectat ad p̄positū sed nō est possibile oēs ēē simul
veras et per hoc cum dictis p̄tō totū solutū est qd̄ re-
stat. et sic est finis tertii libri.

¶ Explicat̄ questioes tertii libri phisicorū.

Abulas questionum Quarti li-
bri. ¶ Prima est vtrum oīs locus est equa-
lis locato & eiusdē locati sunt infinita lo-
ca p̄p̄ia. ¶ Idē locatū habet locū p̄p̄iū maiorem se-
et locū p̄p̄iū minorem se. ¶ Secunda questio vtrum lo-
cus est terminus corporis cōtinentis de p̄p̄ietatib⁹
bus loci quare locus dicitur esse superficies et nō cor-
pus cum omīs superficies sit corpus. ¶ Tertia questio
vtrum locus sit imobilis de alia acceptioe ab illa q̄tū
diffinit Aristō. quare diffinit locū esse immobilem cui sit
mobilis sicut locatū. ¶ Quarta vtrū diffinitio loci sit
bona in qua dicitur locus est termin⁹ cōtinentis &c.
¶ Quinta vtrū terra sit in aqua siue in superficie aque
tanq̄ in loco suo p̄p̄io & naturali & multa sunt cor-
pora que non habēt loca p̄p̄ia q̄ sepe vnus corporis
locus p̄p̄ius nō est vna res sed multe & valde diuer-
se de diuersitate locorū naturalū diuersorū corporū.
¶ Vñ locus dicitur naturalis vel violentus vtrū q̄tū de p̄-
fundo terre & aufferē aliqua p̄s terre aer delectū natu-
raliter vel violēter ad replendū. ¶ Sexta vtrū super-
ma sphaera est in loco aut vltima sphaera mouē secundū
locū vel scdm̄ sitū de opinionib⁹ p̄mentatoris et thomae.
¶ Septima vtrū possibile ē vacuū ēē ostēditur q̄
nō naturaliter. ¶ Octaua vtrū possibile est vacuū ēē
per aliquā potentia. ¶ Nonā vtrū in motib⁹ grauiū
et leuiū ad sua loca naturalia tota successio p̄ueniat
ex resistentia mediū quid est successio quod p̄ncipali-
ter ē a motore quid ē resistēs in motu simpliciter gra-
uis deorū an p̄es resistunt sibi inuicē tēdentes q̄lib⁹
ad centrū q̄ vna p̄s aque respectu alterius nō incli-
nat sursum nec deorsum rōne leuioris vel grauioris
cōiuncti et sic de terra &c. q̄ grauitas vel leuitas aq̄
vel aeris nō est cōposita ex partib⁹ diuersarū rationū
sicut ēē tepiditas resistentia in granib⁹ mixtis vnde
p̄uenit successio in motu celū. ¶ Decima vtrū si vacuū
esset graue moueretur in eo an in vacuo vel vltra su-
premā sphaera posset homo extendere brachium suum.
¶ Undecima vtrum rarefactio et condensatio sūt pos-
sibiles q̄ sic etiam per compressionē & cetera q̄ om-
nis rarefactio est per generationem magnitudinis et
condensatio per corruptionē magnitudinis. ¶ Duode-
cima vtrū tēpore est motus q̄ tēp⁹ est successio q̄
diuersis rationibus dicitur intrin⁹ q̄tū aliq̄ vñū
aut panis dicit tēp⁹. ¶ Decimatercia vtrū diffinitio
temporis sit bona in qua dicitur &c. de p̄p̄ietatib⁹
tēpore. ¶ Decima quarta vtrū cuiuslib⁹ mot⁹ tēpus
sit mensura quid est mēsurari aliqua mēsurā de q̄nq;
diuersis modis mēsurandi de duplici magnitudine
motus & que res sit vtrāq; de mēsuratiōe parui & ma-
gnū. ¶ Decima quinta vtrū quies mēsurat tēpore q̄
res que non mutatur nō mēsurat tēpore id̄ nec quies

quomō ergo esse rei nō mutat & mēsurat tēpore q̄m
sine motu ex tēpore posset esse maior duratio & minor
duratio et quō ēē p̄ius et posterius. ¶ Decima sexta
vtrū tēpus esset quies nō ēē aliqua s̄ia intellectus
quid iste termin⁹ numer⁹ cōnotat super istū terminū
multitudo vtrū esset numerus licet nō ēē numerus
vel licet nō posset esse numerus.

Incipiunt questioes Quarti libri phi-
sicorū Reuerendi magistri Johānis Buridani.



In isto quarto libro tracta-
tur primo de loco et dicit Aristō. esse
supponendū q̄ locus est equalis lo-
cato ideo primo q̄rā de hoc. ¶ Trus
oīs locus sit equalis locato suo. ¶ Ar-
guitur q̄ nō quia locatū est corpus
et locus ē superficies sed nulla superfi-
cies est equalis corpori nisi linea sit equalis superfici
ei & punctū linee quod est impossibile ergo &c. ¶ Itē
dicit Aristoteles q̄ idē est locus totius et p̄tis totius
terre & vnus glebe sed nō est possibile quidē sit equa-
le toti et parti ergo &c. ¶ Itē dicit Aristō. q̄ ignis est
in celo tanq̄ in loco & nō est ei equalis immo celū est
maior. Et iterū p̄t nēs videt ēē mai⁹ cōtēto & totū par-
te et tñ locus debet cōtinere locatū & se habere quasi
totū ad partē dicit em̄ Aristoteles q̄ vnūq; natura
manet in loco p̄p̄io rationabiliter quia se habet ad
locū sicut pars diuisibilis ad totū ergo &c. ¶ Itē vlti-
ma sphaera habet locū cū moueat localiter & tñ nō ap-
paret q̄ aliquid sit sibi equalē. ¶ Itē si necesse ēē lo-
cum ēē equalē locato sequitur q̄ ad augmentatiōē
locati oportet locū augmentari p̄is est falsū primo
q̄ oē quod augmētā est corpus & Aristoteles negat
locum ēē corpus. Scdo q̄ ad augmentatiōē mouē cō
augmentatio sit motus & Aristoteles dicit locū ēē im-
mobile. Tercio q̄ locus est cōtēto locatū et nō opor-
tet p̄tēs augmētari si cōtēto augmētā in o pos-
tius diminui verbi gratia ignis in sphaera sua continet
aerē ponamus ergo q̄ magna q̄titas illius ignis cō-
uertatur in aerē quia elementa sunt ex se inuicē gene-
rabilia p̄stat q̄ ille ignis cōtēto diminuet et tñ aer
cōtēto augmētabit ergo &c.

Oppositam arguitur per Aristotelem
dicentē q̄ oportet locū p̄p̄iū neq; maiore esse locato
neq; minore & hoc dicit esse supponendū. ¶ Sciendū
est q̄ multa verba Aristotelis de loco sunt p̄ter p̄p̄ie-
tatem sermonis & ideo difficile est loqui p̄p̄ie de lo-
co primo tñ sicut bene dicit Aristoteles distinguendū
est de loco quia alius est locus p̄p̄ius alius est p̄mu-
nis loc⁹ p̄munis fortis est qui cū forte p̄tinet alia cor-
pora vt si dicamus forte ēē in ecclesia nō dicimus hoc
tanq̄ in loco sibi p̄p̄io sed cōmuni sibi et multis aliis
sed ille diceretur locus p̄p̄ius fortis q̄ cōtineret to-
tum forte & cū eo nō p̄tineret aliud corpus saltē quod
nō sit pars illius sic em̄ dicit Aristoteles locū esse tibi
p̄p̄iū qui cōtinet te et nichil plus q̄ te. Et tunc sta-
tim ponuntur cōclusiones. ¶ Prima est q̄ idem ē lo-
cus p̄p̄ius & cōmunis respectu diuersorū quia con-
tinetur oib⁹ lune est locus cōmunis terre vel alie et
est loc⁹ p̄p̄iū p̄gregati ex oib⁹ quattuor elemētis &

resolte del kemp

mixtis. ¶ Secūda cōclusio ē q̄ nō oē corpus habet lo-
cum p̄p̄iū secūda dicit expositioe hui⁹ termini loc⁹
p̄p̄iū. ¶ Primo em̄ est instācia de vltima sphaera q̄ ni-
hil cōtinet eā. Scdo excipitur pars in toto continua
alio p̄tibus q̄ locus debet esse cōtēto. diuisū vt di-
cit Aristoteles. Tercio excipitur omē corpus cōtēto
alio corpus quod non est pars ip̄ius vt ignis in spe-
ra sua nichil em̄ cōtinet ip̄m quā cū eo p̄tinet alia. s.
terrā et aerē &c. & nullus etiā est locus p̄tēs hoīem
qui non cōtineat multa alia que sunt in hoīe & nō sūt
partes eius sicut sūt superfluitates & sanguis et cib⁹
in stomacho & aer inspiratus & hmoi p̄ter quod ho-
mo non habet locū p̄p̄iū sed cōgregatū ex homine
et contentis in eo bene haberet locū p̄p̄iū verū ē q̄
oē corpus haberet locū p̄p̄iū et vere sibi equalē si
loc⁹ ēē spaciū separāt de quo post dicit sed ex dicēdis
post supponitur nō ēē ita. ¶ Tercia cōclusio ē q̄ eius-
dē locati infinita sunt secūda multitudinē loca p̄p̄ia
vt huius mundi inferioris et cōgregati ex oib⁹ ele-
mentis & mixtis locus p̄p̄ius est superficies cōcaua
orbis lune circū dās totū istum mundū inferiorē sicut
supponimus & postea p̄babit tunc ergo arguo sic oīs
superficies cōcaua orbis lune tangens istū mundum
inferiorē & circū dās ip̄m totū est locus p̄p̄ius huius
mundi inferioris sed infinite sūt tales superficies er-
go &c. maior apparet q̄ aliqua talis ponitur ēē locus
p̄p̄ius huius mundi inferioris et nō est ratio quare
magis vna q̄ alia si plures sint tales si minor ex hoc
paret q̄ nō ponit⁹ superficies distincta a corpore nec
terminū corporis distinctū a corpore sicut an dictū fu-
it & dicitur in sexto immo superficies extrema vel ter-
min⁹ corporis est eius vltima pars & sicut infinite sūt
vltime partes linee ita & corporis nos debemus ima-
ginari q̄ si orbis lune diuidatur in duas medietates
vel in tres tertias vel in decem decimas vel in ce-
centas & sic deinceps semper illarū partū erit vna
vltima versus nos tangens istum mundū inferiorē. s.
sphaera ignis verbigratia erit vltima medietati vltima
decimati vltima centesimati & sic sine statu & quelib⁹
bet istarū erit vltima superficies orbis lune versus nos
quia qua ratione vna eadē rōne alia & sic q̄lib⁹ illarū
est locus p̄p̄ius &c. ¶ Nec valet si aliquis obiciat q̄ q̄-
libet illarū partū vel superficiē p̄tinet aliqua extra
istū mundū inferiorē q̄ cōtinet partes duas dicendū
est em̄ q̄ hoc nō obstat quā sit locus p̄p̄ius q̄ cū lo-
cus nō debeat ēē cōtēto locato sed diuisus vt dice-
tur post ratio loci p̄p̄iū debet esse q̄ nichil diuisum a
se cōtineat p̄ter locatū cuius dicit ēē locus p̄p̄ius
potest tamē continere p̄es suas ab eo non diuisas. ¶
¶ Quarta cōclusio est q̄ idē locatū habet locū p̄p̄iū
equalē sibi & locū p̄p̄iū maiore se & locū p̄p̄iū minore
se magnitudo em̄ corporis nō attēdit solū secundū lō-
gitudinē nec solū secundū latitudinē nec solū secūda
profunditatē sed secundū hęc tria simul. vnde cera non
est maior si p̄ndatur in longū q̄ si in vñū globū ro-
tundū retrahatur quā sit multo longior ponam⁹ er-
go q̄ vñū in dobo locus p̄p̄ius est dobi vel superfi-
cies dobi tangēs vñū & tñ illud dobi est minus q̄ sit
illud vñū quod apparet quā asseres dobi si truncan-
tur per medū q̄ cōtēto simul in vñū cumulū & ligē-
tur ille cumulus erit minor illo vñū etiā secundū lon-
gitudinē & secundū latitudinē & secundū profundita-

tem ideo locus ille erat minor simpliciter illo vñū lo-
cato sed iterum si superficies magni aeris tangēs vn-
dōs granū mili sit locus p̄p̄ius granū mili illa superfi-
cies poterit capi tante p̄funditatis q̄ ipa erit in ce-
tuplo maior illo grano vt si ille aer ponatur diuidi or-
biculariter circa granū illud in tertias tres vel quat-
tuor quartas q̄lib⁹ illarū partū erit multū magna ly
vltima illarū tertiarū vel quartarū tangēs granū sit
eius locus p̄p̄ius sed ille aer posset sic orbiculariter
diuidi in tot partes q̄ vna esset equalis illi grano aut
minor immo in infinitū posset dari minor ideo in infini-
tū est locus p̄p̄ius illius locati parvus immo etiam
cōcluderetur q̄ nullus locus p̄p̄ius granū mili ē ita
paruus quā aliquis locus p̄p̄ius istius totius mundi
inferioris sit minor. ¶ Quinta cōclusio oīs locus pro-
p̄ius est equalis suo locato p̄p̄io tribus modis quā
omnes forte coincidunt sed est exp̄ssio p̄ tres modos
locationis. ¶ primus dicit equalitas secundū cōtētiā
s. q̄ q̄tūcūq; est locatū tantū locus cōtinet & q̄tūcūq;
cūq; locus cōtinet tantū locatū est & neq; mirus q̄
non est locatū aliud ab eo quod locus cōtinet nec lo-
cus cōtinet aliud a locato. secūda. ¶ modus dicit equa-
litas secundū mēsuras superficiales videlicet q̄ si ali-
qua mensura circūuolueretur corpi locato extrinseco
tangendo semp corpus locatū & vna etiā circūuolu-
retur loco intrinseco tangēdo corpi locatū ille due mē-
sure si in rectitudinē deducerentur ēent sibi inuicē equa-
les sic em̄ mēsuram ligatores doborum vini vocatos
circulos quib⁹ ligant doba mēsurat em̄ eadē mensu-
ra dobi extrinsece & circuli intrinsece vel etiā quā si
superficies vnus supponat superficiē alterius tāgē-
do quelibet pars superficiē vnus tangit aliquā p̄tē
alterius et cōtēto q̄tū ad partes diuisas cōtra in-
uicē secundū duplicē mensurā. longitudinis & latitu-
dinis circūscripta diuisione secundū mensurā tertii. s.
p̄funditatis & sic est de loco q̄tū ad eius superficiē in-
teriorē & de loco q̄tū ad exteriorē. tertio. ¶ mod⁹ di-
ceretur equalitas secundū suos diametros videlicet
quia q̄ta esset linea diametralis ducta p̄ ip̄m locatū
de vno puncto eius extremo ad alterū punctū extre-
mum ip̄ius terminata p̄ illa puncta inclusue tanta es-
set linea diametralis inter puncta loci correspondēs
illis punctis locati terminata ad illa puncta loci ex-
clusiue immo illa ēē eadē linea secundū quācūq; di-
stantiam ille diameter duceretur & istos modos equa-
litas intendit Aristoteles cum dicit locū p̄p̄iū de-
bere ēē equalē locato.

Tunc ad rationes ad primam dicen-
dam est q̄ superficies est corpus ideo est equalis corpi
et punctum etiā vel nichil est vel est linea & sic ē equa-
lis linee & adhuc si ēēt superficies indiuisibiles secun-
dū p̄funditatē locus esset equalis locato non simpli-
citer sed sic q̄ esset equalis eius superficiē exteriori.
¶ Ad aliam dicitur q̄ bene idē locus ēē naturalis &
cōtēto toti parti sed nō esset p̄p̄ius vtriusq; secun-
dū p̄ius dicit expositioe immo p̄p̄ius toti ēē cō-
munis p̄tī. ¶ Ad aliam dico q̄ Aristoteles gloiat se q̄
non totū celū est locus ignis p̄p̄ius sed eius vltimū.
¶ Ad aliam dicit q̄ cōtēto potest esse cōtēto min⁹
vel equalē sicut ante dictū est sed de toto et parte dis-
cendum est q̄ locatū non est pars loci sed se habet se

rūdū quādā similitudinē sicut pars qz cōtinetur in to
 co rps in toto de loco vltime spere fiet questio specia
 lis. ¶ Ad vltimā pceditur qñ nō oportet locū augmē
 tari sic locū augmentatur qz pōt esse minus suo loca
 to sed oportet latera eius elongari ab inuicē vt infra
 possit esse maior corpus de mobilitate aut loci fiet po
 stea questio specialis xx.

Queritur secundo vtrum locus sit terminus corporis continens. Arguitur quod non quod terminus corporis continens est eius superficies et locus non est superficies hoc probat multipliciter. ¶ Primo quia in predicamento ponitur locus esse species quantitas distincta a superficie. ¶ Secundo quia superficies est de predicamento quantitas et non datur quod locus sit de predicamento quantitas secundum reuerentiam sed de predicamento ubi cui eodem sunt differentie loci et ubi ubi. sursum et deorsum et cum motu secundum locum vocem motus ad ubi quod etiam apparet quia per motum localem mutatur responso ad ubi est hoc. ¶ Tertio etiam quia loca sunt inter se contraria. sursum et deorsum et superficies cui sit quantitas nichil est contrarium. ¶ Quarto quia sursum et deorsum sunt differentie naturales locorum non sunt superficies immo esse differentie speciei specialissime in predicamento quantitas est superficies aliqua in celo et superficies aliqua in igne vel terra sursum vel deorsum etc. ¶ Quinto quod dicit commentator quarto huius quod quantitas non est de virtutibus actibus nec ergo superficies est et tamen locus est de actibus virtutibus et est principium generationis quoadmodum dicitur et pater videtur porphyrius. ¶ Sexto quia superficies non est equalis corpori et locus est equalis loco de hoc dictum est in alia questione. ¶ Septimo quod locus est immobilis videtur Aristoteles et superficies continens est mobilis immo superficies orbis lune continens ignem prout mouetur. ¶ Octavo quia quod dicitur continue sit in alio et alio loco mouetur caliter et non quiescit quod tamen esset falsum si locus esset superficies prout nunc aliquid quiescere sicut arbor in campo fieret continue in alio et in alio loco quod uolens flaret et mouet aerem circudante. ¶ Nono quod tunc manens in eodem loco continue mouetur localiter quod videtur implicare praedictam consuetudinem patet de pluralia quod continue deferretur et mouetur in eodem aere ad motum illius aeris et de vino quod existens in nauis mouetur continue manens semper in eodem dolio. ¶ Decimo quia lapide vel arboris in capis tu dicis an sequenter esse in eodem loco in quo erat anno praecedente quibus multis tatus sit aer utinens et per omnes superficies eius.

Appositum determinat Aristoteles in
 ista questione volo procedere textualiter. serplanan
 do vel recolligendo pcessum Aristotelis. & ipse dicit in
 pphio de anima q accidēta magna pars cōferūt
 ad cognoscendū qd est ideo dicit hic Aristoteles q
 per ppietates que loco apparet in eē & cōuenire po
 terit inquiri natura sue quidditas loci & Aristoteles
 statim enumerat plures ppietates locorū supponē
 das tanq manifestas. ¶ Prima est q locus debz cō
 tinere locatū q oēs cōmūiter dicūt locatū eē in suo
 loco. ¶ Secūda ppietas aūt est q locus non est ali
 quid ipsius locatū. tanq ps eius vel tanq accidēs
 bi inherēs quia tale oportet moueri cū locato ad mo
 tum eius locū aūt non oportet moueri cū locato im

mo cū locatū mouetur dicimus ipm mutare locū ⁊ re
cedere ab vno loco ⁊ ire ad alium locū. ¶ Tertia pro
prietas est q locus pprius debet eē equalis locato et
de ista dictū est in alia questione ⁊ cōmentatō arguit
ad pbandū istā ppietate quia si locatū excederet
cōtinentiā loci opoteret eē penetrationē corporū. s.
locati et locatū ⁊ s locatū deficeret a cōtinentia loci
opoteret intereē vacuū inter locū ⁊ locatū ⁊ hec sūt
impossibilia. ¶ Quarta ppietas est nō deficere locū
s. oē corpus habere locū ⁊ hoc non credo eē verū lo
quendo de loco continente locatū q vltima spha
sic non habet locū sed hoc de facto est verū de oē corpo
re quod est ⁊ qd est mobile naturaliter motu recto de
qd? In isto libro loquit Aristoteles magis q de aliis
vt dicebatur in tertio libro capi. de infinito ⁊ huic p
prietati addit Aristo. q locus est separabilis a loco
et ecōuerso ⁊ hoc ptnet ad scdm ppietate ⁊ ad ei
pbatōē. ¶ Quinta ppietas est q locatū differētē
sunt sursū ⁊ deorsū ⁊ hoc nō est vniuersaliter verū ali
qua em loca differūt quorū neutri est magis sursū
vel deorsū q reliquū vt si terra sub equinoctiali eēt
rotūda ⁊ aliquis moueret super eā tangēdo eā illud
moueretur de vno loco ad alterū locū sive differētia
eorū penes sursū ⁊ deorsū sed hec ppietas est vera
de locis naturalibus quattuor elementis graui⁊ leui⁊
⁊ tenui. ¶ Sexta ppietas grauiū naturaliter quiescēt
deorsū sibi liti ⁊ leuiū sursū et etiā grauiā mouent
naturaliter deorsū sū sū sursū ⁊ non prohibita ⁊ leuiā
ecōuerso et hoc apparet ad sensum ⁊ hoc ē q loc⁹ sur
sum est naturalis ⁊ cōueniēs leuib⁹ ⁊ locus deorsū. n.
grauib⁹ ⁊ ex hoc sequit. ¶ Septima ppietas q lo
corum sursū ⁊ deorsū sunt potentie diuersē natura
les aliter non esset ratio quare grauiā magis moue
rentur seorsū naturaliter q sursū ⁊ leuiā ecōuerso
nec esset ratio quare locus deorsū eēt magis natura
lis terre ⁊ locus sursū igni q ecōuerso et ex his debet
inferri q cui nō cōueniūt dicte ppietates hoc nō d
poni eē loc⁹ vel saltē hoc nō ē loc⁹ ppi⁹ ⁊ naturalis
aliqui⁹ corporū grauiū ⁊ leuiū. s. his visis dicit vltim⁹
Aristoteles q de qd dicit loci fuerūt quattuor op
tiones antiquorū vna. s. q locus est materia corporis
vel locatū q vtriq est receptiuū sed tamē ratio non
valet q nō eūsdē immo locus corpū actū existētū.
locatozū localiter motorū materia vero trāsmutatio
num ⁊ forma: ū substantialem. scdo etiā q remotis a
corpore formis substantialem ⁊ etiā accidentib⁹ vt q
titatibus ⁊ qualitatib⁹ nichil videt remanere nisi ma
teria ⁊ tñ remanet locus sed manifestū est q licet ni
chil remaneret quod esset de intrinseca corporis il
lus tamen bene remanet corpus quod intrinsece
cōtinebat ipm. Scda opinio fuit q locus esset forma ipsi
us corporis locatū ⁊ notatē q p formā nō intendebat
formā substantialem sed ppiā superficiē corporis loca
ti q locus est termin⁹ et illa est termin⁹ et q etiā lo
cus tenet locatū ⁊ superficies cōtinet ipm sed dicit Ari
stoteles q illa forma vel superficies locati est terminus
intrinsecus locati ⁊ cōtines intrinsecū locos autē ē cō
tines extrinsecū et termin⁹ cōtines intrinseci. ¶ Ter
tia opinio fuit q locus est spaciū separatū quale se
cundū oēm dimensionē corpori locato in quo imago
mur recipi corporis locatū secundū modū penetratio
nis sic et imaginatur spaciū influitū vltra cellā ⁊ quo

in finitū pōtēnt fieri mundi et sic imaginamur q̄ ante
creationē mundi erat spaciū tantū dē q̄tus est iste
mundus in quo fiebat iste mundus qdquidē spaciū
occupat iste mūdus ita qdē illo spacio q̄libz corpus
partibile hui⁹ mūdi occupat partē sibi equalē et sine
dubio si eēt tale spaciū rōnabile esset dicere q̄ ip̄s eēt
locus et ideo q̄ oēs imaginant̄ vel imaginari p̄nt q̄
sit tale spaciū ideo fuit opinio multorū q̄ tale spaciū
sit locus ⁊ ad illā imaginationē apud vulgares inuāt
multū insensibilis aēris ppter qdā reputat vulgus
vās esse vacuū in quo nō est nisi aer ⁊ credit in illa
se nō esse aliquod corp⁹ naturale sed solum vacuum
¶ Quarta opinio est Aristotelis. s. q̄ loc⁹ sit cōtinēs
cōtinēscō ip̄m locatū scdm magnitudinē ⁊ sitū ⁊ hoc
dixit ex superficiali corporis cōtinētie ut ergo videatur
de veritate istarū opinionū pono cōclusiones. ¶ p̄ma
cōclusio est q̄ locus nec ē materia nec forma ip̄i
sui locat⁹ nec est pars aliquā vel aliq̄ accidēs sibi in
herēs ista cōclusio p̄t q̄ nulli istorū cōueniēt dicte
pprietates loci nā pprie loquēdo p̄s nō cōtinet totū
sui nec accidēs subiectū suū sed potius ecōuerso
locus debet cōtinere locatū. ¶ 3̄tem locat⁹ potest re
moueri a loco in quo est ⁊ intrare aliū per motū loca
lem remanēte ip̄o toto locato ⁊ accētib⁹ sibi inherē
tib⁹ sic atq̄ nō potest locat⁹ separari a suis partib⁹
et accidētib⁹ ⁊ corpus motū localiter mutat locum
et nō mutat materiā suā vel formā vel accētia sibi
inherentia ⁊ terra etiā aliq̄dā per violentiā remo
uetur a suo loco naturali cū oībus suis partib⁹ in ip̄a
manentib⁹ nec vnq̄ corpus integratū ex materiā et
forma mouet ad illā materiā vel formā q̄ habet eas
et bene mouet naturaliter ad suū locū naturalē nec
vnq̄ materiā ⁊ forma alicui⁹ corporis sunt sibi violē
tis ⁊ innaturales ⁊ corpora naturalia sepe sunt in lo
cis sibi violentis ⁊ innaturalib⁹. ¶ Secunda autē cō
clusio est q̄ locus nō est spaciū separatū secundū ima
ginationē p̄t pōtū p̄mo q̄ nō est aliquod tale spa
ciū sicut magis dicit̄ in capitulo de vacuo ⁊ de hoc ē
dictū fuit in tertio libro illud em̄ spaciū nō esset subā
et si esset accēdēs tunc esset accidēs sine subiecto
quod nō est possibile naturaliter et eēt penetrari dī
mensionū q̄ illud spaciū nō ponitur cedere corpori in
p̄posito et tamen illud spaciū esset dimensio corporis
habens latū longum ⁊ p̄undū sed impossibile ⁊ pe
netratiō dimensionū vel dicit̄ magis in capitulo de va
cuo. ¶ 3̄re illud spaciū ē quo nō est aliud q̄ dimensio
nichil p̄ficeret ad locatū q̄ locatū habet dimensio
nes suas p̄prias q̄m dimensio nate sunt eius mate
ria ⁊ eius forma ⁊ oēs eius qualitates ideo q̄tus ad
hoc non indiget alia dimensioe si autē dicatur q̄ di
mensionēs eius p̄prie indigent aliis dimensioibus in
quibus recipiātur hoc est inconueniēs q̄ pari ratioe
ille alie dimensioēs indigerēt iterū aliis dimensioi
bus ⁊ sic infinitū quod est falsū. ¶ 3̄re et quo magni
tudo mundi nō est aliud q̄ dimensio ⁊ p̄ p̄ns spaciū
partis sic ⁊ magnitudēs partū mundi nō sūt nisi spa
cia ⁊ dimensioēs nō apparet ad quid p̄ficeret alia di
mensio vel aliud spaciū q̄m deus nō indiget spacio
p̄supposito ad creatū mundū ⁊ magnitudinē ei⁹ q̄m
deus etiā si eēt tale spaciū poterat ip̄m annihilare ⁊
iterū tale creare et si in creando illud spaciū nō indi

gebat alio in quo crearet ita nec in creando magnitudinem mundi indigebat alia magnitudine vel dimensione in qua crearet mundum. ¶ Zte nō imaginamur illud spaciū nisi quia imaginatur corpus motū localiter occupare succellere aliud z aliud spaciū recipiens ipm fed sicut potest moueri hoc corpus ita beī posset est eo mouere spaciū qd occupat ideo illud spaciū indigeret iterū alio spacio recipiente ipm z sic finitū. ¶ Zte alias pñuationes ponit Aristoteles videlicet qlequit qz quelibet ps corporis per se subsistentis ita esset qz se in loco sicut illud totū per se subsisteret quod videtur falsū cū nō moueat per se localiter fed ad motū totius cōsequētia pz quia ita quelibz ps occurreret spaciū sibi equale sicut totū Alia persuasio est qz quodlibz corp⁹ naturale totale z per se mobile debet habere locū totale sibi ppriū quod nō esset ita immo vnus solus eēt locus totalis spaciū continuū continens totū mundū z nullū corporū pticulariū qz tunc cum esset per se mobile haberet locū aliquē totale sed solū vñā partē loci ptinui qui esset locus totū mūdi. ¶ Zterū alia persuasio est qz loca naturalia debent habere diuersas pprietates naturales sursum z deorsū vt dicebat in assignado pprietates loci fed si non eēt quia spaciū tale separatū esset vbicqz eiusdem rationis et ita nō esset aliqua ratio ex parte locorū quare graue moueretur magis deorsū qz sursum et leue cōuerſus et istas rōnes vitimas vocauit persuasioes qsi esset spaciū separatū ipse essent facilius solubiles Ideo rationes ille que pbant qz nō sit tale spaciū separatū sunt magis demōstratiue. ¶ Tertis conclusio est qz locus est superficies corporis cōtinētis locatū z tangentis ipm quia remotis aliis opozionib⁹ tribus nō apparet quid aliud possit dici locus z cui cōueniant pprietates loci. ¶ Zte illud debz poni locus pprius alii cuius cui cōueniūt oēs loci pprietates fed illi superficiēciē pueniunt ergo zc. minor probat⁹ per inductionē illa em superficies cōtinēt z circundat locatū nec est pars locati nec accedens sibi inherens z ab hac superficie potest locatū recedere sine hoc qz illa superficies moueatur cum eo z illa superficies est equalis locato modo prius determinatis et oēs corpus excepta vitima spera de qua post dicit in tali superficie cōtinētur z est superficies orbis lune cōtinēs totū istū mundū inferiorē qui dicitur locus sursum z est superficies imediata continens corpus medium que vocatur locus deorsum et similiter gratia videmus quietēce naturaliter in illo loco deorsum et moueri ad ipsum si sint extra et leuia videmus ascendere ad illam superficiem orbis lune et ille etiam superficies si non habeant dissimiles naturas et virtutes ea ratione qua etiam sunt superficies et magnitudines tamen sunt cum eis virtutes dissimiles propter naturas corporum diuersas quozqz sunt superficies aut propter distantiam earum in propinquitate et distantia ad celum quod in singula istorum corporum influit diuersas virtutes secundum diuersos situs eorum ad ipsum concedendū est ergo qz locus est superficies corporis continentis locatū imediata locato. Ex hoc sequitur. ¶ Quarta conclusio scilicet qz locus est terminus corporis continentis quia superficies sunt termini corporum sicut linee superficialium et puncta linearum Et difficultas

restat et ois superficies sit corpus quare magis di-
cimus q locus sit superficies corporis cōtinēns q q
locus sit corpus continēs Respondē q scdm veritatē
locus est corp⁹ cōtinēs locatū cū omīs superficies sit
corp⁹ Et quis loc⁹ sit superficies 2 corpus loc⁹? Itē
dicit loc⁹ pprū scdm illā rōnē secundū quā dicit cor-
pus sed secundū illā rōnē scdm quā dicit superficies
qm linea dicit linea scdm q est diffusibilis scdm vñā bi
mensionē s. longitudinis nō cōsideratū dimensionē se-
cundā altas dimēsiōes 2 superficies bz superficies secundū
q intelligit diffusibilis scdm duas dimensionē s. longi-
tudinis 2 latitudinis nō cōsideratū diffusionē scdm aliā
dimensionē sed corp⁹ dicit corp⁹ scdm q intelligit ē vñ-
d quāq esse diffusibile. s. fm triplicē dimensionē. Lon-
gitudinis latitudinis 2 pfunditatis 2 hoc dicit in sex-
to libro 2 supponit modo. q ostēda etiā notā dū q cū
nō possit ēē penetrari corpus corp⁹ vñ corp⁹ nō pot ēē
propriū alteri corp⁹ 2 tangēs tali mō q quilibz p-
vniū tāgit aliquā partē alterius nisi discernēdo par-
tes scdm duplicē diffusionē s. longitudinis et latitudi-
nis 2 non discernendo ptes secundū tertiā diffusionē.
s. pfunditatis si etiā corpus a sit positiū supra corp⁹ b
adequate 2 immediate 2 corpus a in infinitū dīstatur
secundū distantia de ahi 2 retro vel de dextro ad sinis-
trum adhuc quel bet pars īpīus a tangit altitudi-
nē partē īpīus b 3 si corpus dīstatur scdm altitudi-
nem in quorūcūqz partes hoc fuerit sola pars inferior
tangit corpus b ex quib⁹ cōcluditur q cū tactus cor-
porū dicat scdm rōnes secundū quā d cūnt superficies 2
nō secundū rōnes secundū quā dicit corpora mō lo-
cus ex eo est 2 dicit loc⁹ propriū q tangit vñ dīqz lo-
catū exterius et hīs ergo corpus locatū dicit locus p-
priū secundū ratiōē secundū quā dicit ē superficies
2 nō secundū ratiōē secundū quā dicit corpus 2 hoc
intendebat Aristoteles cū dicit locū pprū ēē superfi-
ciem cōtinēns 2 nō totū corpus continēs.

Tunc respondendum est ad rationes
¶ Ad primam est dicē q locus est q̄ritas et est super
ficies credo q̄ iste termin⁹ locus nō sit pprie de p̄-
dicamento q̄ritatis ēd potius forte de predicamento
ad aliqd q̄ locus dicit locatīvel saltē locabilis loc⁹ z lo-
catīvel locabile dicit loco locatīvel locabile z adhuc
si eēt de p̄dicamento q̄ritatis adhuc eēt distincta speci-
es cōtra istū terminū superficis si hoc nō obstatet q̄n
illi termini bñ supponerēt pro eadē re sicut faciūt isti
termini linea superficis z corp⁹. ¶ Ad scdās rōnem
respondē eōdē nō de quocūq̄ p̄dicamento ponat iste
termin⁹ locus sed tu queris de quo p̄dicamento ē iste
termin⁹ locus z iā dicit q̄ vt mihi videt est de p̄dica-
mēto ad aliqd nō p̄dicamento q̄ritatis ppter qd dicit
cōmentator quito methaphysice q̄ Aristō. in libro p̄-
dicamentōrū sepe locut⁹ est nō secundū verā determi-
nationē sed fāls salutat nec est de p̄dicamento vbi qz
nec iste termin⁹ locus nec decreta sua. s̄ isti termini lo-
cās aut locatī respōdent ad quēstionē factā per vbi
immo sic respondēt isti termini alicubi in domo in so-
ro xpe parīfius extra domū zc. sed it̄ tūz isti termini
de predicamento vbi significant loca vel habitūdies
ad loca possibile est q̄ eis attribuantur similes pprie-
tates et differentie sumpte ex ip̄is rebus significatis.
¶ Ad tertiam dico q̄ loca bene sunt inuicem contrā-

ria non ratione essentie sue sed rōne virtutis naturā-
tiam sibi cōiūcturā et cū hoc q̄ritas bñ est q̄ritas;
¶ Iria h̄ tñmi de p̄dicamēto q̄ritate non dicit̄ ad inu-
tē p̄ritariū albedo et ī nigredine sūt q̄ritates. q̄ritas salte
sunt numeri. ¶ Ad quartā dicendū est eodē modo q̄
nō sūt differētie p̄specifice locorū secundū suas essen-
tias sursum et deorsum quādiē locus cū locato suo
posset accēdere sursū et cū p̄r esset deorsū sed sūt bñ
ferēntie locorū q̄tum ad sursū et deorsū p̄ distantia
vel p̄pinq̄uitatē ad celū et sursū bñferē naturales po-
tentie quia aliter celū influit p̄pinq̄ue et remote. ¶ Ad
quintā dicitur q̄ idē sicut locus rōne essentie que est
superficies vel q̄ritas non est potentie actiue vel pas-
siue sed dicit̄ eē q̄ sibi sūt cōiūctae virtutes actiue et
passiue. ¶ Ad sextam dictū est in alia questione ad oēs
alias seq̄entes dicitur in questione seq̄enti 2c.

Sequitur questio tertia.

Quertitur tertio vtrum locus sit immobilis arguitur qd nō qd oē corpus est mobile & locus est corpus vt aū dictū est Et iterū cū locus sit superficies corporis quā illa superficies corporis non esset corpus tamen moueretur ad motum corporis cuius est superficies. ¶ Item locus ignis est orbis lune vel eius superficies & vtrumq; cōtinuē mouet. ¶ Iterū locus augmentatur si locum augmentat aliter nō maneret equalis sed augmētari est moueri qd augmētari est motus ergo &c. ¶ Itē in istis inferioribus nichil apparet incorruptibile nisi materia & loc⁹ nō est materia ergo est corruptibilis & corruptio nō est sine motu vel precedente vel cōcomitante ergo &c.

Oppositum dicit Aristoteles diffinien-
do motum et ad hoc arguit per differentiam eius a va-
le quia licet de ratione virtutis sit continere finem de ratione
valis est quod sit mobile cuius contra ad hoc finem ponit
in vale ut cum quiete valis quiescat et cum eius motu moue-
atur nescit esse finem potare vinum sine expansione nisi po-
neremus ipsum in vale cuius quo vale potaret locus autem
non attribuitur corpori ut cum loco mouetur sed ex per-
manencia locorum assignantur locatus moueri per hoc quod
prius erat in hoc loco et post in alio. ¶ Iterum si locus
esset mobilis sequitur quod idem simul moueret localiter et co-
tinue maneret in eodem loco sicut arguebat et alia quoniam
non de pluribus sequitur etiam quod idem contineretur in alio et
in alio loco et tamen non moueret localiter et commutator re-
sponderet ponendo tres conclusiones. ¶ Prima est quod omnis
locus est mobilis quod est superficies corporis continens
et omne corpus est mobile ad motum eius mouetur simul eius
superficies. ¶ Secunda conclusio est quod locus non est mobilis
per se solitarie quod locus est superficies corporis quod non
mouetur sine corpore cuius est superficies sed cum eo et hoc est
verum si distindatur ab eo sed ea ratione quia distinditur ab eo
et non mouetur per se non de necessitate superficies vel corpus
¶ Tertia conclusio est quod locus non de necessitate mo-
uetur ad motum locati quia est continens extrinsecus
a quo locatum potest recedere et dicit commentator
quod per hoc differt locus a materia et forma locati et
ad accidentibus sibi inhererentibus et vult commentator quod
ita intendit Aristoteles locum esse immobilem. Quod non per se mo-
uetur et quod non de necessitate mouetur ad motum locati potest
remanere loco remoto sed licet istae tres conclusiones sint
vere tamen ille non sufficiunt in proposito quia non

amplius possemus assignare rationē q̄ aliqd̄ corpus moueret localiter vel quiesceret q̄ nō ēr̄ alio dicitur moueri localiter nisi q̄ mutet locū nec quiescere localiter nisi quia manet in eodē loco et hoc totū esset falsū q̄ si contingeret locū moueri et nō cū locato tūc locatūm quiesceret et tamen fieret in alio loco et si ēt cōtingeret locū moueri cū locato licet nō de necessitate tunc cōtingeret q̄ locatū localiter moueretur ⁊ nō mutaret locū sicut dicebat de pluia. ¶ Item turres beate marie dixim⁹ pmanuisse in eodē loco a tempore quo facte fuerūt quod nō esset ita si p̄gisset loca et tū moueri et recedere ab eis ad hoc soluendū respōdet multi expōsitores Aristō. qd̄ locū cōcurrūt duo scz materiale qd̄ est superficies corporis cōtinentis et q̄tum ad illud materiale bene dicit p̄mentator ⁊ v̄ere tenendū sūt cōclusiones ipsius Aliud concurrīt for male scz distātia vel p̄pinq̄uitas ad celū et terram et partes mundi quiescētēs celū em̄ quod modo capē tanq̄ quiescēs q̄ nō mouetur motu recto p̄pter qd̄ in habitudine ad ip̄m possemus iudicare mot⁹ rectos aliozū corporū et q̄m ad tale formale locus dicit im mobilis p̄ tanto quia q̄diū aliquod corpus quiescēt ret tādū dicerem⁹ ip̄m manere in eadē p̄pinq̄uitate vel distātia ad celū ⁊ ad terrā et ad oīa corpora mūdi quiescētia q̄tūcūq̄ corpus cōtinet ip̄m moueret et mutaret v̄t si aliqñ esset aer et aliqñ esset aqua Sz adhuc restaret dubitatio q̄ cū isti dicāt locū p̄ materiali esse mobilē zlocū p̄ formali ēē immobilē videt⁹ magis deberēt dicere econuerio qm̄ distātia illa vel p̄pinq̄uitas magis est mobilis per se q̄ superficies q̄ superficies corporis non est per se mobilis scz solitarie quin moueat corpus cui⁹ est superficies nisi fiat illi⁹ corpus diffinitio distātia aut esset magis per se mobilis q̄ distātia huius lapidis a celo vel a terra nō est aliud q̄ ille lapis vel nō est aliud q̄ corpus mediū p̄ quod distat et v̄tūq̄ eorū est p̄ se mobile. ¶ Item nō apparet quare illa distātia debeat magis dici for male q̄ illa superficies im̄mo magis ecōuerio nā illa distātia forte est v̄num corp⁹ totale ⁊ p̄ se mobile ⁊ superficies corporis nō aliqd̄ corp⁹ totale sed ē pars vel termin⁹ alicui⁹ corpus totalis ⁊ magis videt⁹ q̄ ps vel termin⁹ debeat dici formale eius cui⁹ ē pars vel termin⁹ q̄ corp⁹ totale ⁊ per se subsistens diceret forma vel formale alicui⁹ v̄erū est tñ q̄ hec opinio appropinquat ad veritatē sed ponitur sub verbis valde impropiis ⁊ nō soluetib⁹ clare difficultatē id̄ pono conclusio nes q̄ michi videt⁹ vere de p̄prietate sermōis. ¶ q̄p̄ma cōclusio est q̄ oīs loc⁹ ē mobilis q̄ oīs locus ē corpus et oē corp⁹ est mobile ⁊ illa p̄p̄ositio q̄ oīs locus est corpus apparet q̄ dictū est q̄ oīs superficies ē corpus ⁊ q̄ oīs locus est superficies ⁊ adhuc si loc⁹ ponetur ē distātia vel ad celū vel ad terrā vel ad aliqd̄ aliud locus ēē dimensio vel habēs dimensioē ⁊ oē tale est corporeū ⁊ mobile. ¶ Secūda cōclusio est q̄ omnis locus saltem si sit aliquid v̄nū est mobilis per se. scilicet solitarie absq̄ hoc q̄ aliqd̄ aliud moueatur cum eo vel cum alio dico aliud qd̄ non sit pars eius quia omnis superficies alicuius corporis cū sit pars possit saltem per potentiam diuinam separari et separatim conservari ab aliis partibus et tūc posset deus illud monere solitarie. ¶ Tercia conclusio est qd̄ nō est possibile naturaliter locatūm exire a totali loco p̄

prio in quo est sine motu illius vel alicuius partis et
quia locus ille videtur circūdat locatus ideo et nullo
latere potest aliquid de locato exire nisi in illo latere
penetret dimensio loci quod est impossibile vel nisi
illi compositi et entia aliqua pars loci cedat per quam
exibat et sic illa pars cedens mouetur. ¶ Quarta conclusio
est quod ita possibile est locū moueri loco quiescente
sicut locatus loco quiescente quia si ignis quiesceret in
spera sua non minus moueretur orbis lune et turbibus
beate marie quiescentibus mouetur et mutatur aer cir-
cūstans per ventum. ¶ Quinta conclusio est quod idē cor-
pus manet in eodē loco proprio continue per quoddam
totum tempus et tunc continue mouetur per illud totum
tempus motu quod cōsumimus vocare motum localem
sic enim sol mouetur et luna et vniū quoque astorum et sic
mouetur pluuia delata in aere cōtinente eā ad motū illi-
tus aeris sic etiā forte mouetur ignis cōtinue circula-
riter cū orbe lune et inēter ipsi et locatē. ¶ Sexta conclu-
sio ē quod possibile est aliquid corpus per aliquod totū tēp^{us} quies-
cere et tūc cōtinue vel multoties fieri in illo tēpore in
alio et alio loco sic enim est de turri beate marie vel de li-
gno fixo in littore maris et quoties bis successiue cō-
tinetur mo ab aqua per accessum maris mo ab aere
per recessum maris. Et his concluditur. ¶ Septima
conclusio quod possibile est sine loci mutatione immo si-
ne loco fieri motū continue quē cōmunitur vocamus
localem vel sibi simile quātum ad essentiam et proprietates
intrinsecas motus et hoc dictum fuit in tertio libro.
¶ Octaua conclusio est quod impossibile est nos percipere
per saltē sensu aliquid moueri motu quē vocamus lo-
calem nisi percipiamus ipsū aliter et aliter se habere ad
aliquid aliud corpus sicut sitū distātiue vel propinquitate
dico aliter et aliter se habere totū ad totū vel partes
ad partes et hoc experiri illi qui sūt in fundo nauis
velociter moti non apiciētes extra nos et percipiūt quā
uis mouetur vel quiescit. ¶ Nonā conclusio ē quod nos illud
camus motū fieri quē vocam^{us} localem si percipiamus
corpora diuersa continue se habere aliter et aliter ad
innācie secundū situm immo hec non debet poni con-
clusio sed cōmunis animi pceptio quod oēs sic iudicant
sed non pnt cū certitudine iudicare quod illos mouetur
nisi fiat alterū illorū non moueri vel illi percipiāt illū
aliter se habere secundū situm ad aliquod alterū
quod sciant non moueri vel saltē non tali motu moueri
vel nō ita velociter qualiter aut aut quomodo velo-
citer percipiunt illud ad illud aliter et aliter se habes-
re et hoc proprio experiri et dicta fuerunt in tertio li-
bro. ¶ Decima conclusio est vel forte ppositio qd se no-
ta et quod nominis est quod omne quid cōtinue mouetur
localiter per aliquod totū tempus ipsū continue per
illud tempus se habet aliter et aliter secundū locū vel
ad locatum quia moueri vel mutari est aliter et aliter
se habere prius et posteri^{us} secundū quid nōs ve dicim^{us}
in tertio libro et sicut est mutari ita ē aliter et aliter se
habere iō si est mutari scōm locū vel localiter hoc est
se habere aliter et aliter secundū locū vel localit^{er}. ¶ An
decima conclusio est quod sepe videtur hoc nomine locū
secundū aliā significationē quod secundū illā quā pri^{us} dixe-
rim^{us} et dixim^{us} oēm locū esse sufficiens corpus ptenen-
tis et scōm quod dixim^{us} oēm locū alicui^{us} corpus ptenere
illud corpus. ¶ Hic conclusio pbat^{ur} quod oēs cōmuni cō-
ceptiōe concedat^{ur} stellis moueri localiter et vltimam
m. li.

speram ergo secundum procedentem conclusionem ipsi habent concedere ultimam speram se habere aliter et aliter secundum locum et ad locum et tamen hoc non debet concedi de loco continente illam speram quia non est nec de loco continente ignem vel aerem vel aquam vel etiam terram quia quibus oia circa terram simul voluerentur unisformiter terra quiescente nos existentes in terra precipites celum se habere aliter et aliter ad nos et ad terram nichil considerantes de loco nostro vel terre dicerem? celum? aliter moveri localiter. ¶ Item omnes ex communis animi conceptione concedunt questionem per ubi querere de loco ideo et etiam respondentes communiter ad illam questionem debent assignare locum de quo queritur sed sepius non responderem? locum continentem illud de quo queritur sed aliqui contentum ab eo aliquando illud quod nec est continentem ipsum nec contentum ab eo quod apparet quia oia ista nostra intra et extra supra et infra ante et retro et huiusmodi et multa alia responderetur ad questionem querentem ubi est ubi est spera stellata supra speras planetarum non dicemus quod sit in aliqua alia spera si non credamus esse speram aliquam superiorem et si credamus esse spaciū infinitū vel vacuū infinitū et queramus? ubi est centrum quod ultra celum et ubi est sol dicemus? in oriente vel meridie et erit responsio secundum habitudinem ad nos quia quando erit nobis in oriente erit quibusdam aliis in meridie et ubi est robertus dicimus quod extra villam vel super tale arborē aut supra tale domū et ubi est villa sancti dionisii dicemus? quod ad duas leucas prope paris versus septentrionem et ubi est talis puer ipse est cum matre sua et quod iuxta mater ipsa ad puteum iuxta ad habundantiam aquam et sic de multis ergo secundum haec dicta videtur michi quod oportet dicere de loco sicut de sano et de tempore et quasi de omnibus aliis nobis sicut enim sanum dicitur multipliciter ut de aial de cibo de vena de aere et sic in est vna prima? modus ad quem alii habent attributionem ita manifeste apparet quod multipliciter dicitur tempus ut quia tempus proprie est motus celli et aliquando tempus dicimus esse panem aut vinum quia dicimus tempus esse serenū et etiam aliqui esse aerem motum et aliter aliter diversis alterationibus? ut cum dicimus tempus esse ventosum pluviosum frigidum calidum et ita ergo ratio nabile est dicere de loco prima enim acceptio huius? notis locus est prout Aristoteles diffinitur ipsum in isto libro cōfessionem secundum attributionem ad istam primam acceptiōnem quod si locus proprie dicitur non moveri et scire non moveri et locum proprie dicitur moveri aliter et aliter se habere secundum situm ad illud locum nos iudicamus? locum moveri motu quem vocamus localem ideo proprie veritatem illius conditionalis nos oī illud vocamus locum aliquid corpus vel respectu aliquid? corporis per quod propter mutationem eius ad ipsum secundum situm iudicamus illud corpus moveri et similiter est de quiete quod si sciremus locum proprie dicitur non moveri et locum continue se habere similiter ad illud locum secundum situm et totius ad totum et singularium partium ad singulas partes nos iudicamus locum quiescere ideo propter oī per quod proprie nos iudicamus moveri motu quem vocamus localem huius locum huius aliquid ad quod apparet aliter et aliter se habere secundum situm vñ sic non est inconueniens terram dicere locum respectu

celli quia non sit proprie locus eius. Sed iterum quia si queramus de aliquo ubi est si habeat locum proprie nobis manifestum proprieissima et finalis responsio est assignatio illi locum proprie ut si queramus ubi est fortis et dicamus? ipse est parisus hoc non sufficit sed iterum queremus? et ubi inuenire eum parisi? dicitur? tali loco et tali domo et adhuc cum venies ad domum tu quies ubi ille est donec assignabitur sibi vel apparebitur tibi locum? proprie? ubi ipse est et tunc cessabit questio ideo secundum quandam similitudinem et attributionem nem ad tale locum proprie dicitur nos vocamus? oī illud locum respectu aliquid? quod respondemus? ad questionem factam per ubi de illo et ita non est mirum si multis modis proprie dicitur? cas locum? sicut proprie tempus dicitur panis aut vinum ¶ Sed adhuc restat dubitatio cui locum? proprie dicitur? per se mobilis sine locato quodammodo et locatum sine loco ¶ Quare Aristoteles in diffinitione loci apposuit hanc particulam immobilem. ¶ Ad hoc respondet Aristoteles quod hoc fecit ad dubium vasis non quod realiter differat locum? a vase vel vas a loco sed quod forte sit idem vas et locus vel tunc conveniunt quod utrumque est continens si enim diversitas rationis superius a diversis proprietatibus continens imposita fuerunt haec nota vas et locum? ex eo continens de vas respectu contenti quod continens sit per se fluxibile et dissipabile scilicet partes et? prohibet a vase ne sic fluat et dissipetur et sine huiusmodi dissipatione portat de loco ad locum cum vase? ad motum vasis ergo hoc nomen vas impositum ad significandum continens secundum quandam rationem mobilitatis? quia ad motum eius? portat cum eo contentum de loco ad locum? sicut huius dicitur Aristoteles? non cognovimus? locum? sicut illam rationem? quia non movetur cum locato et ideo nomen loci impositum fuit ad significandum continens secundum quandam rationem mobilitatis respectu locati et non dico immobilitatis simpliciter sed sic quod non convenit sibi secundum rationem secundum de loco quod moveatur cum locato licet hoc aliter huius sibi conveniat secundum alias rationes secundum quandam rationem? et hanc dubium secundum rationem? nota ista locus et vas intendebat Aristoteles? illam causam? immobilitatis positam in diffinitione sicut ipsemet dicit et non intendebat per hoc quod locus differret realiter a vase? immo notavit quod possunt esse idem dicens et autem sicut vas locus transmutabilis sicut locus vas immobile sed tamen sciendum quod ille rationes differetes secundum quas imponentur nomina vasis et loci non repugnant quia tunc esset impossibile quod idem simul esset vas et locus sed sunt rationes disparate ratio enim vasis est quod sit continens ad cuius motum contentum non movetur et per rationem eius de differentia vasis et loci manifestum est ex dictis quomodo illa ratio et illa auctoritas debeant intelligi. ¶ Ad aliam rationem dicendum breviter quod sepe dicitur? aliquid moveri localiter vel secundum locum non capiendum locum? proprie quia sic manet in eodem loco et se habet eodem modo ad ipsum sed capiendum locum improprie per eo ad quod percipimus ad illud quod movetur aliter se habere secundum situm quibus accipimus illud tamen quod quiescat et de hoc dicitur est prius? ¶ Sed tamen adhuc restat vna dubitatio quia oī concedunt tamen? communem? conceptionem turres beate marie esse in eisdem locis

in quibus? erant quando primo facte fuerunt non obstante quod sepe fuit alius et alius aer continens et etiam non obstante quod corpora media per que distabant a celo fuerint sepius facta alia et alia quid? ergo ille locus manens idem secundum quod dicimus? illa turris esse et fuisse in eodem loco? continue hoc videtur difficile et facile quod non debet hic accipi idem? pro eodem simpliciter et essentialiter sed debet accipi idem? pro equalitate distantie vel propinquitatis ad celum vel ad terram vel ad aliud corpus per quod iudicamus? locum? moveri aut quiescere? immo ubi quia aliter et aliter se habet ad illud secundum situm et quiescere quia non aliter et aliter se habet ad ipsum sicut est lapidē vel arborē in capis dicimus? permanere in eodem loco? quibus continue habet alium et alium locum? proprie dicitur ex eo quod continue manet in equali distantia ad celum et ad terram vel ad aliud aliquid quod imaginatur tanquam non motum et cum etiam dicimus? pluviam delatam ab aere continue moveri localiter et esse in alio et alio loco prius et posterior non intendimus? de alietate essentiali loci? proprie dicitur sed capim? alietatem loci pro inequalitate distantie vel propinquitatis pluvie ad celum vel ad terram vel ad aliud per quod iudicamus? sicut ante dictum est contestat enim ut in metaphisica dicitur in pluribus? locis? quod vñ vel idem dicitur multipliciter vel quia idem simpliciter vel quod eque vale aut quod simile et aliis pluribus? modis? etc.

Queritur quarto utrum diffinitio loci quā assignat Aristoteles sit bona in qua dicitur locum? est terminus? continens immobilis primus? Arguitur quod non quia dicitur est quod locus aliquid corpus sepe accipit non pro continere sed pro continendo vel aliquo alio quod nec continet illud corpus nec continetur ab eo et illa diffinitio non convenit tali loco ideo non convenit oī contento sub diffinitione ergo non est bona. ¶ Item prima pars diffinitionis debet esse generalis diffinitio sed sic non est hic quia illud nomen terminus? est de predicamento ad aliquid et ille terminus? locum? non sed de predicamento quantitatis vel ubi sed de hac ratio ne dicitur fuit prius. ¶ Item posset argui contra illas conclusiones terminus? continens et immobilis per duas conclusiones precedentes sed etiam de hoc dicitur est prius ideo haec ratio et precedes dimittatur. ¶ Item querendum ad ad quid illa dictio primus? refertur et non poterit huius dicitur? si non si refertur ad terminum? continens tunc non debet ponit cum illa dictio immobilis sed cum illa dictio terminus? vel cum illa dictio continens et etiam continens primus? non nisi ultima spera et multa alia sunt loca ideo illa dictio primus? non debet referri ad continens si autem dicatur quod refertur ad immobilis tunc in hac diffinitione non ponitur differentia inter superficiem cōvexam et ita locus proprie ita bene esset superficies cōvexa orbis lune sicut superficies? cōvexa quod est falsum vel diffinitio conveniret alteri a diffinitio. ¶ Item sequitur quod pars media corporis continui haberet locum? proprie? sicut superficiem partis extreme continens illam mediam et hoc negat Aristoteles rationabiliter quia locus non debet de necessitate moveri cum locato et partes continue ad invicem toto de necessitate moveri nisi fiat dissolutio et diffusio illius totius.

Oppositum videtur dicere aristoteles Respondet breviter quod illa diffinitio sicut posita est non

est bona diffinitio loci sed indiget quibusdam supplementis. ¶ Nota dū est ergo quod hic intendit Aristoteles diffinire locum proprie corpus locati et proprie dicitur et ubi est prius? quod de ratione talis loci est quod continetur totum locatum et quod non continetur aliud corpus quod non est per illius locati vel contenti in eo propter quod necesse est illud continens quod est locum? proprie? esse immediatum ipsi locato? sicut tangens ipsum sed iterum oportet quod illud continens quod est locum? sit diffusum a locato et non sibi continuum quod secundum vnam rationem secundum quam est sibi continuum necesse est quod moveretur simul cum contento nisi fieret desertio et diffusio de ratione loci est quod non sit de necessitate moveatur cum locato ut dicitur est ante ideo concluditur quod in diffinitione loci si debet esse perfecta debet opponi cum eo quod dicebat videlicet quod continens sit immediatus locato et diffusum ab eo ita quod sit diffinitio completa talis locum? proprie est superficies corporis continens? continens locatum? ta locato? diffusum ab eo immobilis primus? et istas conclusiones notavit Aristoteles? expresse esse ponendas licet non congregavisset eas simul dicit enim Aristoteles? sic cum quid? ergo non diffusum sit continens sed continuum non dicimus? esse in illo sicut in loco sed sicut pars in toto cum vero diffusum sit et tractat in prius quod continens? etc. ecce quod manifeste dicit quod oportet continens esse diffusum et immediatum quod contactu et etiam cum dicit Aristoteles in primo quod ultimo continens per ultimam diffinitionem intendit superficiem continens et per immediatum intendit immediationem unde in primo ultimo continens? sicut superficies continens? immediata ipsi locato tunc ego dico quod ista diffinitio loci est valde bona propter cuius expositionem et manifestationem debemus dicere quod Aristoteles accipit in diffinitione loci? cum ista dictione? loco? loco? dictionis superficies? hoc quod superficies corporis continens? nunc autem isti termini superficies et locus se habet sicut subiectum et passio quia supponunt pro eadem re tamen ille terminus? locus? proprie? super significationem huius termini? superficies addit quādam cognationem? continentiam? locati et diffusum a locato et immediationem et quod non sit de ratione eius inquantum dicitur locus? quod moveatur cum locato licet hoc non repugnet sicut ante dictum fuit ideo manifestum est quod ille terminus? locum? se habet ad istum terminum? superficies sicut passio ad subiectum ita est quod passio debet diffiniri per subiectum suum et per terminos explicantes connotationes quas addit super significationem subiecti sic enim diffinitur? solum? solum? est natus curvus ergo bene dicitur locum? per superficies tanquam per subiectum suum et per particulas sequentes que exprimitur predictas connotationes ideo descriptio est multum bona unde potest sic argui illa est bona descriptio passionis que est data per subiectum illud? passionis et per terminos explicantes connotationes ipsius et etiam que est principalis cum illa passione diffinita sed ista descriptio loci est huiusmodi ut apparuit quod est sit convernibilis apparet quod bene convenit omni loco proprie dicto et nulli alteri quod hoc enim? dico superficies vel terminus? differt ab oī eo quod non est superficies et quibus locus sit superficies et corpus tamen dicitur superficies descriptus? melius quod corpus quia potius sibi convenit quod dicatur locus proprius a ratione qua dicitur superficies? quod a ratione qua dicitur corpus per hoc quod dicitur corpus continens locatum differt a superficiebus aliorum corporum.

et per hoc qd dicitur immediata locato differt a superficie remota verbi gratia superficies contra orbis lune non est locus pprius ignis sed superficies concava et per hoc qd dicitur diuisa differt a superficie pti in aliquo toto continuo continens aliam partem et per hoc qd dicitur immobilis ptius non de necessitate mobilis cum locato differt a vase non realiter sed secundum rationem sicut iam dictum est.

Tunc ergo respondendum est ad rationes ad primam concedendum est qd hic non diffinitur locus qdum ad omnem acceptionem huius termini locus sed solum qdum ad primam et ppriam eius acceptionem. Ad aliam dico qd in diffinitione passionis debet poni subiectum primo ad modum generis de tertia ratione dictum est. Ad aliam dictum est qd illa dictio primam est determinatio huius termini immobilis unde de per hoc notat Aristoteles qd locus non est simpliciter immobilis sed immobilis primum. non p se et de necessitate mobilis cum motu locati et ideo dictum est qd ad ponendum differentiam inter superficiem concavam locantis et concavam opozitabam apponere illam clausulam immediata locato propter ultimam rationem dictum est qd oportuit apponere illam clausulam diuisa a locato etc.

Veritur quinto vtrum terra sit in aqua siue in superficie aque tanqum in loco suo proprio et naturali. Arguitur qd non qd terra pro magna eius parte non continetur ab aqua et locus pprius debet continere totum locatum ergo etc. Item licet aqua circundaret totam terram tamen cum ipsa terra ptiueret multa alia corpora vt lapides et radices plantarum et locus pprius ptiueret corpus cuius est locus pprius non debet ptiueret alia corpora. Item corpora naturalia cu fuerint in suis locis naturalibus debent naturaliter quiescere et cu fuerint extra debent naturaliter moueri ad ea sed sic non est de terra respectu aque na gleba terre si fuerit oino circunvoluta aqua non quiescit sed mouetur donec venerit ad profundum aque et gleba etiam terre posita extra aquam vt i lit toze maris non mouetur ad illam aquam. Item ecouerso videtur esse. si aqua naturaliter locata in terra qd patet primo qd aqua pluit vel expanfa super terram descendit naturaliter in terram. secundo etiam qd aqua naturaliter generatur in terra vt patet de fontibus etc. et sic est locus naturalis rei in quo illa naturaliter generatur ppter qd dicebat philosophus qd locus est principium generationis. tertio qd in profundis terre aqua naturaliter conseruatur vbiqum fodias pfunde inuenies aquam et sibi infra terram non est locus naturalis aqua ibi existens deberet naturaliter moueri sursum donec esset supra terram quod apparet falsum. Item non aqua sed centrum mundi debet ponitur locus naturalis terre quod patet primo quia gleba terre mouetur donec ead ad centrum si non est prohibita. si terra pfozaretur vsq ad centrum scdo qd terra est simpliciter gratus ideo eius locus naturalis debet esse simpliciter deorsum et hoc est centrum mundi. tertio qd primo meteororum etc. qd locus terre est medius latitudo et circulantio et hoc est centrum. Item si superficies aque est locus naturalis terre et non centrum sequi qd ptes terre qd sunt in centro vel iuxta centrum distaret multum a loco naturali id ibi non quiesceret naturaliter qd est falsum.

Oppositum dicit Aristoteles et arguitur ratione qd elementa quattuor debent esse ordinata secundum euentia suarum granitatum et leuitatum ideo terra que simpliciter est gratus debet esse medius vel i medio mundi et aqua consequenter circa terram vndiqum et minimus gratus id est ptiueret et locare terram et ptiueret aer aquam etc. Item ista questio est duplex questio qritur de loco pprio terre et de loco naturali terre et non secundum eandem rationem dicitur enim locus pprius et locus naturalis. primo ergo respondebo de pprietate secundo de naturalitate. de pprietate dictum est qritur ad quid nominis quia ille dicitur locus pprius alicuius corporis qui continetur in totum et non ptiueret aliud corpus. si quod non sit pars illius et tunc facilliter ponuntur conclusiones. Prima est qd terre locus pprius est aer vel superficies eius quia quilibet gleba terre est terra et tunc illi cuius glebe que ptiueret est sursum in aere ipa vndiqum circundata est et continetur aere tangente eam line moueatur siue quiescat in termino reflectit. Ita qd ad ptiueret non discutio quod continue motum de vno loco ad alium locum habeat vel non habeat locum pprium et de hoc dicitur aliam. Secunda conclusio est qd terre locus pprius est aqua ptiueret similiter sicut de aere posibile est et est gleba terre est tota aqua circundata. Tertia conclusio est qd terre locus pprius nec est aer nec est aqua nec superficies aque nec superficies aeris qd est quedam terra que nec tota est contenta aqua nec tota aere verbi gratia tota talis terra a centro mundi imaginato ptiua vsq ad nos et vsq ad aquam et vsq ad aerem et sic est conclusio. nes sunt indefinite ideo stant simul. Sed tunc vnde questio intendebat de illa totali terra qd non dicta est id est qd sit locus pprius et ego respondeo ponendo. Quarta conclusio est qd nullus est locus pprius qd oia superficies assignaretur ptiueret totam illam terram ptiueret ea multa alia corpora vt lapides multa mirabilia aquas in visceribus et radices plantarum etc. sic est totalis aer ptiueret de sphaera ignis vsq ad sphaeram terre vel aque nullus est locus pprius qd dicitur assignaretur contenta totum illud aerem ille contineret simul aquam et terram non sicut ptiueret illi aeris et ita sphaera totalis ignis nec orbis lune nec solis est aliquid locus pprius. Quinta conclusio ponitur qd aggregatum ex orbibus totali lune et ex orbibus ptiueret sub illo est locus pprius. superficies orbis immediate superioris. orbis mercurii qd continet totum etc. et sic superficies concava orbis lune est locus pprius congregati ex igne immediato illi orbibus et ex contentis ab illo igne. Sexta conclusio ponitur qd nulla res est locus pprius congregati ex terra totali que prius dicebat et ex contentis in ea quia locus pprius debet vndiqum tangere locatum et esse immediatum illi locato et nulla res sic habet ad illud congregatum qd ex vna parte illud congregatum tangit ab aqua et ex alia parte ab aere et nulla res est aer et aqua vel etiam superficies aeris et aeris ille sunt diuerse res numero et ipse et ad inuicem distancie et in situ separati et talia non sunt aliquid vni simpliciter nec ptiueret aliqd ens vel aliquid res et similiter diceret qd huius in balneo sedentis vel arboris aut plante vel laedis cuius vna pars est in aere et alia in aqua nulla res est locus pprius qd congregati ex aere et aqua non est aliquid res. Septima conclusio est qd multa sunt corpora totalia et ptiueret mobilia etiam motu recto sic se habent vt vniuersum totum locus pprius non est aliquid

res vna si est aggregatum ex multis rebus ex quibus non est aliqd vni loquendo simpliciter nec aliqd ens sicut etiam exercitus non est aliqua res sed multe res vel etiam populus vel plante habentes radices in terra et ramos in aere nulla res est locus proprius sed aggregati ex quibus deni superficie terre et quadam superficie aeris est locus eius proprius et ita de baculo habente vnam partem in terra et aliam in aqua et aliam in aere locus proprius esset aggregatus ex quadam superficie terre et quadam superficie aeris et quadam superficie aeris qd huiusmodi congregato et nulli alteri vel etiam nullis aliis qd tali aggregato conueniret ptiueret vndiqum totam plantam et esse diuisam ab illa et immediatum sibi. Octaua conclusio est et ponitur de totali terra. de materia facta qd est continens de centro terre ymaginato vsq ad aquam et aerem nobis apparentes et est illa conclusio qd congregati ex huiusmodi terra maxima et contentis in ea locus proprius est congregatus ex valde pluribus corporibus diuersis et ab inuicem discontinuis verbi gratia illud congregato voce b tunc oportet et locum proprium ipsius b circundare vndiqum totum b et tangere ipsum. Sed ptiueret qd alicubi superficies aeris tangit ipsum b extrinsecus alicubi superficies aeris et alicubi superficies ignis facti super terras ex straminibus vel alicubi pes tuus et pes formice et sic de aliis quo ad nos infinitis et tunc cuiuslibet sic extrinsecus tangentes ipsum b superficies secundum quam tangit ipsum est pars loci totalis proprii ipsius b ideo aggregatum ex omnibus talibus superficiebus est locus proprius ipsius b et secundum exigentiam dictorum istorum aliquid posset multiplicare conclusiones sicut sibi viderentur expedire. Ultimo ergo concludendum est qd non est de ratione huiusmodi termini locus proprius qd supponatur pro vna re continua si aliquando ptiueret vna re continua aliquando ptiueret pluribus non adiunctis continuis et multa sunt talia nomina vt aliquid onus qd tu portas est vna res continua si sit totum de ferro et aliquid est multe res discontinue vt onus stramineum et possibile est qd cellullus est vna res continua si sit totus de ferro et aliquid non est ita sed est congregatum ex ferro et ligno si manabunt sit de ligno ideo non sequitur locus est vnus locus ergo locus est vnus vel vna res sicut sicut non sequitur domus est vna domus vel exercitus est vnus exercitus ergo est vna res vel vnus ens. Hinc igitur dicendum est de naturalitate loci et videtur michi secundum dicta auctorum qd locus est eo dicitur locus naturalis alicuius corporis qd est sibi ptiueret tangit naturaliter conseruatus ipsius et dicitur locus naturalis siue violentus alicui corpori qd est sibi discontinuus tanqum non naturaliter conseruatus ipsius si potius destructiuus et ob hoc dicitur qd locatum est in statu naturaliter quiescere et permanere in loco sibi naturali si fuerit in eo moueri ad ipsum si fuerit extra vel remotus ab eo vni quod est naturaliter appetit esse et bene esse et conseruari in suo bono esse. huiusmodi ps qd dicitur de locis naturalibus multos mixtos locos ens naturalis platea nec est fra nec est aqua nec est aer aut ignis vel superficies alicuius istorum qd in nullo istorum si esset in eo totaliter et immediate circundata posset diu durare et ptiueret si locus eius naturalis est congregatus ex superficie terre aeris quia indiget esse in terra qdum ad radices et etiam in aere qdum ad ramos locus naturalis piscis est bene aqua locus naturalis lapidis est bene terra locus na-

turalis hominis indiget bono si sit compositus ex aere vt possit respirare et ex terra vel aliquo solido ad sustentandum ipsum caderet enim si esset vndiqum circundatus aere locus naturalis hyrudinis est in ista patria in ista te sed non in hyeme et sic forte non esset locus naturalis hominis sub aliquo polo celli ppter nimiam frigiditatem nec sub circulo equinoctiali vt aliqui dicunt ppter nimiam caliditatem et alii dicunt oppositum. Sed de hoc non hic est discutendum et hec sint dicta de mixtis. Prima conclusio potest esse dici suo modo de aliis mixtis et locis suis sicut dictum est de precedentibus sed de terra et aliis elementis. aqua aere et igne dicitur dum est pro secunda conclusione qd locus naturalis ignis est superficies orbis lune immediata huic mundo inferiori qd ille est locus naturalis ignis ad quem mouetur naturaliter ignis si fuerit extra. Sed nobis est manifestum qd flamma et exalationes calide participantibus multum de natura ignis mouentur ad illum locum si non phibentur vnde flamma videmus velociter ascendere tanqum regie aeris non sit locus naturalis ignis nec etiam in fra si supra modo supra regionem et locum aeris non sit locus naturalis debitas istis generalibus nisi illa superficies orbis lune ergo illa est locus naturalis ipsius ignis et hoc rationabile quia nobiliori elemento debet esse locus nobilior naturalis ignis autem est nobilissimus quattuor elementorum qd apparet ex eis maxima actusitate et potest assignari locus nobilior tangens ista generabilia qd celli ergo etc. Et iterum cum primo debeatur igni caliditas vt apparet scdo de generatione ille locus debet igni esse naturalis qui maxime est effectivus et conseruatiuus caliditatis et ille est celli vel superficies celli ppter ipsius vel motum quid de natura motus localis est calefacere vt primo meteororum et secundo celli. Sed contra hanc conclusionem obicitur primo qd cum locatum fuerit in suo loco naturali debet in eo naturaliter quiescere ignis autem in concavo orbis lune non quiescit sed mouetur motu diurno cum ipso celo et habetur primo meteororum et dicitur per motum stelle comate ergo etc. Item Aristoteles ponit qd stella sit de natura orbis ergo cum luna ponatur esse frigida et humida videtur qd etiam orbis lune sit frigidus et humidus. si virtualiter et actiue et tale non est conueniens conseruatiuus ignis sed potius destructiuus cum ignis debeat esse calidus et siccus. Ad primam obiectionem respondetur qd non est vniuersaliter verum qd locatum in suo loco naturali debeat quiescere qd possibile est si locus ille naturaliter mouetur qd locatum cum eo naturaliter moueatur si qdum ad elementa et loca eorum naturalia locatum in suo loco naturali non debet moueri naturaliter motu per quem exeat et recedat ab illo loco et sic improptie loquendo dicitur ignis in concavo orbis lune qd non mouetur sibi naturaliter motu recto quo recedat ab illo concavo et hoc sufficit. Ad alias obiectionem solet dici qd celli in corpore sibi propinquiores agitur motus qd influentia frigida de ob hoc locat naturaliter ignem cuius est esse pro caliditate. Tertia conclusio ponitur qd superficies concava illius ignis totalis est immediate orbis lune est locus naturalis totalis aeris et voco totalem aerem maritimam. si quod est centrum ab illo igne vsq ad terras et aquas hic apud nos existentes qd cum aer sit lenior aqua et terra debet locari naturaliter supra aquam et terram et ideo cum non sit elementum

ta nisi quattuor. scilicet terra aqua ignis et aer non potest inter aerē et ignē eē aliud elementū ppter quod aer ne cessario ptingit vsq; ad sperā ignis et est ibi situs ei⁹ naturalis ideo naturale est q; spera ignis ptingeat aerem immediate ideo eius sup̄ficies est locus eius naturalis et hoc etiā psonat qualitatibus naturalibus sp̄s solum cū em̄ aer sit naturaliter calidus ignis etiam q; est naturaliter calidus est naturaliter calidus etiam q; aeris quo ad illā qualitatem licet q̄tum ad siccitates et humiditatem sit adiniscem actiua et passiua et sui inuicem corruptiua talē em̄ contrarietate inter elemēta se inuicem locantia ingenuit natura vt ip̄a elemēta inuicem possent misceri et q; generarent ex eis mixta plante et alia ad que illa elementa finaliter ordinantur. ¶ Quarta etiam conclusio est q; aer est loc⁹ naturalis aque vel totalis locus vel partialis q; consequenter se habet aqua post aerē q̄tum ad grauitatē vel leuitatē ideo naturale est q; immediate sub aere cōtineatur aqua et hinc etiā cōsonat q; aer in vna qualitate cōmunicat cū aqua. sicut in humiditate sicut ignis cū aere i caliditate. ¶ Quinta etiam conclusio est q; aqua ē naturalis locus terre dico locus siue totalis siue partialis q; secundum exigentiā grauitatis aut leuitatis terra debet contineri sub aqua immediate et est etiā cōuenientia aq; cum terra in vna qualitate elemētari. scilicet frigidityte. ¶ Sexta conclusio est q; locus naturalis terre est aer vel sup̄ficies aeris dico vt prius locus totalis vel p̄tialis q; q; ppetuo inuenitur in rebus naturalibus et ordine eorum adinuicem debet dici natura le nō violentū nec contra naturam. ¶ Septimo secundum Aristotē terra locata est ab aere q̄tum ad partem deputatā habitationi aialū et plantarū ergo etc. ¶ Item videmus totale terrā naturaliter quiescere sub aere q̄tum ad partē habitabilem sicut sub aqua q̄tum ad partem cooperatā aquis et tamē ista elementa non quiescūt naturaliter nisi in locis suis naturalibus. et etiā nos videmus glebā terre elementatā in aere descendere donec cōtineatur sub totali aere cūz totali aqua sicut gleba descenderet in aqua donec contineretur sub totali aqua locus autem est naturalis in quo locatus naturaliter quiescit si sit in eo et ad quod mouetur si sit extra et non prohibetur ergo etc. ¶ Septima conclusio est q; nullus locus dicitur naturalis vel violentus alicui corpori scdm p̄cisam essentia loci alius circumscriptis q; huiusmodi essentia p̄cisā loci est dimensio que non esset alteri⁹ rōnis in celo q; in terra circumscriptis subsistit in illis dimensioib⁹ et etiā circumscriptis quas licet gleba actiua et passiua imo sicut dicit Aristoteles in quarto hui⁹ dimensio vacui si esset non esset alteri⁹ rōnis a dimensioe plenī q̄tum est ex p̄cisā ratione essentia dimensiois. ¶ Item tamē oportet eiusdē elemēti locum naturalē et locū violentū esse aliarū rationum et diuersarū naturarū vel potentiarū naturalū aliter non esset ratio quare iste diceretur naturalis et ille violentus nec quare esset naturalis vni et violent⁹ alteri ergo non dicitur naturalis vel violentus ratio ne simplicis dimensionis que est locus sed ratione nature que subest dimensionī que est locus vel rōne nature aut qualitatū naturalium cū illa dimensione que est locus existentiū in subiecto illius dimensionis que est locus. ¶ Octaua conclusio est q; aqua est locus siue totalis siue p̄tialis magis naturalis terre q; aer q; ceteris paribus est conueniens terre. scilicet q̄tum ad qualitates naturales primo q; magis cōuenit in grauitate et leuitate ipsi scdm q; ad primas qualitates tangibiles aqua et terra cōueniunt in vna qualitate. sicut in frigidityte aer autē et terra non s; cōtrariantur inuicem secundum caliditatem et frigiditytem et etiā scdm humiditatem et siccitatē. ¶ Item tunc obicitur cōtra p̄dicta primo q; videtur q; aer nullo modo sit locus naturalis terre nec totalis nec partialis q; oīno est sibi discōueniens et p̄trarius q̄tum ad earum qualitates naturales. scilicet caliditatem et frigiditytem et siccitatem et humiditatem. ¶ Item nullo modo ponitur ignis locus naturalis aque ergo pari rōne nec aer tunc propter istas rationes p̄siderandū est cum nullus loc⁹ dicitur naturalis vel violentus ea rōne qua est sup̄ficies vel corpus vel dimensio alius circumscriptis. ¶ Item ratione nature vel dispositionis naturalis actiue vel passiue puenientis vel discōuenientis nature ipsius locati que est in illo loco siue in illa sup̄ficie vel cū ea si cut dicit septima conclusio aer vel aqua respectu terre potest dupliciter dici locus naturalis vel cōueniens vno modo q̄tum ad virtutes et influentias quas elementares que sunt caliditas frigiditytas humiditas et siccitas et qualitates secunde ex istis consequentes alio modo q̄tum ad virtutes et influentias quas ista elementa recipiunt a corporibus celestibus alias et aliis scdm q; diffinunt se habet secundum propinquitatem vel distantiam ad celum aliqui influunt celum p̄prie que et aliter remote et est motus influentiae de p̄prie quo pueniens vni elemento et de remoto alteri⁹ si cut dicitur primo methexorū iste mundus cōtinuatur lacōib⁹ superioribus vt omnis virtus eius gubernet inde celū ergo in corpus sibi immediatū influunt virtutes igni cōuenientem et in corpus ab eo remotissimū influunt virtutes puenientem terre et in corporibus inter mediis virtutes puenientes aeri et aque et est notandū q; sicut deus et natura dederunt elemētis qualitates adinuicem actiua et passiua secundum quas possent adinuicem transmutari et misceri ppter generationes aialium et plantarū ad q; elementa finaliter ordinantur ita dederūt eis naturales grauitates et leuitates secundum quas mouerēt se ad loca sibi cōuenientia rōne propinquitatis vel distantie ad ipsum celum. scilicet ignis sup̄ vniū qdōq; illorum aliorum elemētorū et terra sub vno quoq; aliorū et aer sub igne et super aquā et terra et aqua supra terram et sub igne et aere et iō pcludit cōmentator q; si terra eleuata moueretur ad sup̄ficiē concavā aque nō moueretur ad eā q̄tum est sup̄ficies aque s; q̄tum est in tali distantia ab orbe vni si vbi est aqua esset aer aut ignis ita illa fra eleuata moueretur ad sup̄ficiē illius aeris vel ignis tangentem et p̄tinentē terrā sicut mouetur ad illam sup̄ficiē aque et per hoc ergo soluuntur obiectiones aer et cōtiguus terre non est locus naturalis terre in q̄tum est aer s; in q̄tum sup̄ficies cōcava est in tali distantia ad celum q; inter sup̄ficies elemētorū cōtinentium terram ipsa est remotissima a celo ver⁹ p̄tes terre habitabiles et discōopas aquis imo etiā si esset ignis locus naturalis terre si esset sibi cōtiguus et p̄prie sup̄ terrā sicut est ille aer.

Tunc ergo respondendum est ad ratio

nes principales due em̄ prime procedunt scdm ea que dicta fuerunt de loco proprio/tertia soluitur p hoc qd dictum est q; terra qrit sup̄ficiē aque secundum q; est sup̄ficies aque etc. ¶ Ad quartā dicendū est q; si terra esset continua scilicet sine poris vel cōcauitatib⁹ aqua non descenderet in eā sed intra terras sunt poris vel cōcauitates repleti vel replete aere nam q; natura non potest pmittere vacuum et terra etiam solida existens et nō fluidibilis non potest defluere in illos poros vel cōcauitates ad replendū eas ideo necesse est corpus subtilius circumstās fluere in illas p̄cauitates et tunc adueniente aqua super terrā q; aqua appetit esse sub aere et aer sup̄ aquā illa descendit in illos poros et in illas cōcauitates et aer ibi existens eleuat extra superius. ¶ Item tunc aliq; dubitaret vtrū sic descēdat naturaliter in terram vel p̄ter naturam et adhuc magis obicitur de aere descendēte in terras quādo de p̄fundo terre auferē aliqua pars terre vt si fiat puteus vtrū ille aer descendit naturaliter in fundū putei vel violententer et sic etiam est de aqua q; ascēdit in siolā quando aer q; est in siola infrigidatur et cōdensatur qui p̄t fuerat calefact⁹ vtrū ergo illa aqua sic ascendit naturaliter vel violententer. ¶ Respondeo deo sicut michi videtur q; illi mot⁹ sunt naturales ab ipso em̄ deo etiā sic habent ordinē p̄mū scdm situm q; necesse est se per totū mundū esse plenum ita q; inter nulla corpora mūdī sit vacuū et ideo hoc ē omni corpori naturali saltē infra cellū naturale q; si aliqd corpus remoueret a suo loco vel situ corpus ei p̄mū moueretur ad replendū locū illū si sit diuersa corpora proxima tūc illud mouetur ad illū locū replendū qd est magis inatum moueri ad illū locū vel minus p̄hibitu vni cūz fiat puteus profund⁹ verum est q; terra de eo remouet⁹ violentiam tū ad huius remotionē p̄sequitur ex natura corpus p̄prie descendit in illū locū vni terra remouetur terra aut circumstās ppter eius soliditatem minus est inata moueri ad illū locū q; aer ideo aer naturaliter ibi descendit et si aqua esset circumstās ipsa ibi descēderet et non aer q; appetit esse sub aere et aer super eam rōne suarū grauitatum vel leuitatum et est bene considerandū q; licet aer vel aque cōueniat naturaliter moueri ad replendū locum a quo illud corpus remouetur tūc hoc non cōuenit aeri scdm q; aer nec aqua secundum q; aqua et sic de aliis imo hoc puenit eis scdm rationē cōmūne. scilicet secundū q; sunt corporalia hoc em̄ pueniret terre solidissimē si esset cōtigua cor⁹ poris ob ad aliquo auferetur si em̄ non esset aliud corpus fluidibile qd posset in illam locū intrare terra illa solidissime etiam si esset lapis durissimus dissolueretur ad replendū locū a quo illud corpus remouetur alioquin illud corp⁹ ob illo loco nulla virtute naturali posset remoueri et sic debet intelligi illud qd antiq; dixerunt videlicet q; corpora sic moueri ne sit vacuum est per naturam vniuersalē siue p̄mūne qd non per naturam specialem aeris aut aque etc. hoc em̄ sic debet intelligi p non cōuenit aeri sic moueri secundum q; aer nec aqua secundū q; aqua etc. s; secundum q; corpus naturale et naturaliter mobile ad replendū locū a quo corpus q; rimum ei separatur hoc est dictū q; hoc non est per se primo vera aer est naturaliter mobilis ad locū a quo se paratur corpus sibi p̄ximū etc. cum cōtinentia p̄t dictis s; vltra quādo dicitur q; aqua naturaliter gene

ratur in visceribus terre et cōseruatur dicendū est q; hoc est verum q; cum aer ibi in p̄cauitates terre de scenderet et tū quantū ad qualitates elementares haberet sibi p̄gnas qualitates cōtrarias et corruptiua ipsius ille em̄ aer ibi descendēs circumdat vndiq; frigiditatem ideo ex eo virtute illorum circumstātium generat aqua quia magis est naturale saltē respectu ibi inferius esse aquā q; aerē ob hoc etiā senip est aqua in visceribus terre imo etiā et aer et hec oīa rationabilia sequunt⁹ ex p̄dictis. ¶ Ad aliam rationē q; arguit q; non sup̄ficies aque s; centrū mūdī sit locus propri⁹ et naturalis terre. ¶ Respondeo primo q; centrū mundi ē totalis terra et etiā ipsa non est loc⁹ sui ipsius et si capiamus centrū p̄o puncto indiuisibili secundū imaginationē mathematicā i medio mūdī tū illud centrū non esset locus q; nichil contineret nec ad ipsum moueretur terra post q; eam alia terra sub aliis elemētis nec ualet qd dicitur q; si terra esset p̄forata etc. constat em̄ q; oportet fecidū naturā foramē aliquo repleti imo etiā ignis pot⁹ descēderet de celo q; aliquid remaneret ibi vacuum etiā dicitur cū terra sit simpliciter grauis debet esse simpliciter deorsum dico q; hoc conceditur respectu aliorum elemētorum sed nō oportet quod vna p̄ sit magis deorsū q; alia secundum situm distantie vel p̄p̄nitatis ad celū ideo de causa quare sic in profundis terre p̄seruatur et generatur aqua iā dictum est satis. ¶ De vltima ratione q; dicitur q; partes iuxta centrū terre essent multū remotē a suo loco naturali dico q; quis essent remote et distantes a suo loco q; non habent locū nisi locum totalis terre tamē essent continue in illo toto qd esset indiatum illi loco et pars adhuc magis naturaliter est i suo toto q; totum locatum in suo loco imo magis naturaliter quiescūt p̄tes terre existētes iuxta centrū q; partes terre contigue aq; vel aeri etc.

Oderunt cōsequenter septimo vtrū vltima spera. scilicet sup̄ma sit in loco arguitur q; non auctoritate Aristotelis dicentis cuiqdē corpori inest aliquid extra continens ipsum hoc in loco est cui vero non minime et ad hoc est ratio demonstratiua q; locus est terminus corporis continentis. ¶ Item Aristoteles dicit celū autem nō est amplius in alio et hoc dicit q; nullū est continēs ipsū et hoc est verum de vltima spera. ¶ Item dicat quid est ille locus apparet em̄ q; non poteris dicere q; nichil sit continens ipsam.

Oppositū dicit Aristoteles quia mouet localiter ergo habet locū p̄na apparet q; se manifesta et aīa est cōmunitur ab omnibus concessum et ab Aristotele octano huius q; omnino determinat primū motum esse loci mutationē circularē etc. ¶ Item dicit Aristoteles in isto quarto q; quedā sunt in loco per accidens vt aīa et celū et non intendit de celo p̄ speris in feriozibus q; ille sunt in locis suis ergo intēdit de celo p̄vltima spera ideo illa est in loco licet per accidens. ¶ Ista questio reputata fuit difficillima et credo q; hoc fuit propter non diffignere equiocationē huius termini locus dicitur em̄ prius locum dicitur diuisū ab eo et indiatum sibi alio modo improprie vel minus proprie secundū attributionē aut quoq; modo loqui volueris. s.

intendebat de vacuo licet sint in eo oia sicut in efficiēte vel in fine sic etiā vna species intelligibilis esset vacuum cum nichil esset in ea. ¶ Iste ergo deficit quia mittunt genus ponendum in diffinitione vacui scz locum oportet ergo dicere q vacuū est locus non plenus nā si esset possibile vacuū esse ista nota plenus vacuū esset passiones huius nominis locum supponere em̃ p loco et vltra plenus cōnotat q in illo loco sit corpus cōtentum ab eo et vacuū cōnotaret q non sit corp⁹ cōtētum in eo et ista nomina vacuū et plenum essent adinuicē priuatiue opposita quoruū substractū esset illud terminus locus de quo essent inata dicti successores non sūnt priuatiue autem esset inata desicibi per suum substractum et per habitum sibi oppositū cū dictione negatiua vt q cētus esset ē oculus nō habens visus vel carens visu ideo rōnabiliter potest dici q vacuū est locus non plenus ex eo aut locus dicitur non plenus q non est in eo corpus cōtētū ab eo ideo vacuū dicitur locus in quo nō est corpus pētū ab eo. ¶ Postea notandū est q sicut potest dupliciter imaginari locū ita etiā dupliciter potest imaginari vacuū nam si esset spaciū p̃ter magnitudines corporū naturalium in quo non cedente recipereēt corpora naturalia de quo spacio vniūq⁹ corpus naturale occuparet partē sibi equalem scilicet multi imaginati sunt illud spaciū sine dubio deberet poni esse locus ⁊ esset locus plenus qñ in eo et cum eo adequate corpus naturale esset et diceretur vacuū qñ in eo vel cū eo non esset corpus naturale et sic apparet q vacuū esset bimensio corpora tanta secundum longitudinē latitudinē ⁊ profunditātē p̃ter esset corp⁹ naturale qd illud vacuū repletur si poneretur in eo et videtur q secundū istam imaginationē que est satis vulgaris locus est Aristoteles in libro predicamentoruū de loco vbi dicit q loci particule que obtinent singulas particulas corporis ad eandē terminū om̃iū copulant ad quē et corporis p̃tice et ideo dñi dicūt cōmentator quinto metaphisice q Aristoteles sepe in p̃dicamentis locutus est secundū familiaritatem non scdm verā determinationē. s. de illis quoruū p̃p̃ia p̃scrutatio p̃tinebat ad alias p̃tes p̃p̃ie hanc ergo dicēdū est q nec est vacuū isto modo nec potest esse naturaliter q nō ē loc⁹ tale spaciū vbi p̃ter determinationē est ergo nec vacuū est tale spaciū q vacuū si est locus vt dictū est et etiā in tractatu de loco diximus nō posse esse tale spaciū naturaliter q esset penetratio dimensionū et accidens sine sibi ⁊ nō p̃ficere imo esset frustra et hec dicta fuerunt p̃terius. Alio modo scdm Aristotelem ponitur loc⁹ esse superficies corporis cōtinentis locutem et tunc si vacuū esset deberet imaginari sic q ex loco pleno auferetur corpus cōtētū vbi annihilaretur locus remanente in sua figura videlicet q latera loci non appropinquaret ad inuicē vbi grātia imaginādo q iste mund⁹ inferior annihilaretur totaliter celo remanēte in sua magnitudine et figura sicut est nunc si em̃ sic esset tunc p̃p̃tices orbis lune que modo est locus repletus ipso mundo sferiori esset loc⁹ vacuus q nō esset in eo aliq⁹ corpus cōtētū ab eo imo nec aliq⁹ spaciū nec aliquis bimensio imo nichil ergo deberet imaginari q intra latera orbis lune esset vacuū scilicet extēsiōne rectā de vno polo ad alium polo sibi oppositum scdm situm vel de vno latere ad aliud latūs sibi oppositū secundū

fitam qz omnino nichil esset intra huiusmodi latera id affirmatua esset falsa qz diceret qz intra esset vacuum sed vacuū esset mobilis res qz esset orbis lune vel pscius scz superficies cōcava ipsius et secundum istā imaginationē dicendum est qz nec est vacuū nec potest esse naturaliter qd pbatu primo qz sequitur qz esset aliqua duo corpora extra invicē secundum sitū qz nec tāgerent se nec distarent a se saltē secundū rectitudinē qd non est possibile p naturā licet non sit possibile simpliciter. s. per potentia diuinā pta patet qz poli in orbis lune non essent ad invicem proximi siue tangentesset et tamē etiā non distarent ab invicē scdm rectitudinem qz distantia ē per dimensionē intermediā siue p spaciū intermediū et nullum esset. ¶ Item scdm naturā illanon distāt ab invicem inter qz nichil esset mediū et sic esset ī proposito si aliquis diceret qz adhuc illi poli distarent ab invicem per latera orbis lune inter mediā que non esset distantia secundū rectitudinem sed scdm curvaturā tunc sequitur qz non est naturāle. s. qz poli magis distarent tunc qz modo qz mō non distāt nisi tantū qta est longitudo diametri recte p tensi. de polo ad poli et illa distantia esset ablata qz non remaneret distantia nisi longior. illa curva modo nō est naturāle qz due partes corporis cōtinentis distent aliqñ plus aliqñādo minus illo corpore remanere semper in sua magnitudine nō mutata et similis in sua figura et secundū se totum et scdm qlibet sui partem et etiam qz qlibet pars illius corporis remaneat prima et imediata cum pte cui pta erat. prima et imediata et tā sic esset ī proposito de sphaera lune et de suis partibus. ¶ Item ois ppositio vniuersalis in scia natura libet pcedi tanqz principii qz potest probari per experimentales inductionē sic qz in pluris singularibus ipsius manifeste inueniatur ita esse et in nullo nunqz apparet instantia sicut em bene dicit Aristoteles qz oportet multa principia esse accepta et scita sensu memoria et experientia imo aliqñādo nō potuim scire qz omnis ignis est calidus s. pte alie inductionē experimentales apparet nobis qz nullus locus est vacuū qz vbiqz inuenimus aliqd corp⁹ naturāle. s. vel aerē vel aquam vel aliud et iterū nos expiramus qz non possumus vnam corpus ab alio separare qz interueniat aliud corpus unde si pfecte obstruerentur omnia foramina folliis ad adinamem ita qz non posset aer subintrare nunqz posset latera folliis ab invicē eleuare imo nec vngiti equi hoc possent si decē traherent ad vnam ptem de ceo ad aliā nunqz em separaret latera folliis ab invicē nisi aliqd ruperetur vel pfozaretur per qd aliud corpus posset interciderē et per calamū cuius vniū cōnū pōtis in vino et alterū in ore tuo tu attrahendo aer resistit in calamo attrahis vniū mouendo ipsū tu perius licet sit graue ppter hoc qz aerē quē tu attrahis necesse est sed aliqd corp⁹ sep imediate vt nō sit vacuum et sic sunt multe alie experientie mathematice id debemus concedere qz nō potest naturaliter esse vacuum tanqz scitum per illū modum qui est sufficiens ad ponendū et pcedendū principia in scientia naturalī et per hāc inductionē habetur qz non sit vacuum p aliqd istorum duorum modorū prius dictorū semp em videmus corpora naturalia consequi ad invicē tangendo nec inter ea mouere spaciū sine corpore naturalī vt sine aerē vel aqua vel huiusmodi.

Tunc respondendum est ad rationes principales ad primā que est de motu locali rector ad scdm que est de hoc qz ex deo sit rarum dicendū est qz rationes ille bene pcederent nisi corpora circumstantia condēlarēter s. qz pdenfantur ideo non oportet vltra ea alia corpora cedere vel moueri. Ita qz non dico qz oporteat omnē pdenfantionē fieri per generationē vnius s. b. ex alia imo nec per infrigidationē sicut post magis dicitur et ita etiā ratio que arguit qz si condēlatio est vacuū est solue qñ videbit de mō rarefactionis pdenfantionē. ¶ Ad rōnē qz est de augmentatiōe dicendū est in libro de gñatione vbi apparet qz non querit bet pars ei⁹ qd auget auget ¶ Ad rationē de cinerib⁹ cōmentator bñ dat causam ppter quā ita est. s. em cineres si sint notū et maxime sit calidū sicut actui vir tualiter ideo agūt in aquā infusā euaporādo magnas partes siue pñtatem ex ea et etiā virtute aque subintrantis plures partes subitiles cineris vel etiam inter cineres incluse exeunt aqua intrante non em erāt partes cineris cōtinuē adinamem s. erat multus aer interclusus et sic tandē possibile esset qz iste potius p recipere de aqua qz si non esset ibi cineres sicut etiam si in illo potto essent frustra ferri igniti et cādentes. ¶ De alia ratione dicitur qz dicit de rarefactione et condēlatione ois em negatur qz rarum vel leue sit per vacuū vel mitionē vacui cū pleno et c.

Veritur octauovtrum possibile est vacuum esse per aliquā potentia arguitur qz non qz p nullam potentia possibile est qd implicat ptradictionē vel ad qd sequuntur ptradictiones s. ad vacuū esse sequitur ptradictoria pbatu qz sequitur si vacuū est qz ipsū est locus p eius descriptionem dicentē qd nōs sed etiā seqtur si vacuū est qz ipsū non est locus qz non cōueniret sibi descriptioni loci. s. superficies corporis cōtinentis qz nichil contineret. ¶ Item sequitur alia cōtradictio vbi gratia si orbis lune maneret in sua magnitudine et figura isto modo inferiori annichilato seqtur qz latera celi essent ad invicem proxima et tangētia qz nichil esset intermedium et non essent tāgentia neqz proxima qz hoc non posset cōpati illa figura orbicularis. ¶ Item sequitur alia ptradictio scz qz inter latera celi esset vacuum et qz in ter latera celi nichil esset hoc em implicat ptradictionem qz cū prima sit affirmatiua redigitur ad veritatem eius qz termini supponāt pro aliquo ideo seqtur intra latera celi est vacuū ergo intra latera celi est aliquid et hoc cōtradictio istū inter latera celi nichil est.

Oppositū arguitur qz deus posset annichilare omne qd est sub orbe lune manente orbe luna in magnitudine et figura in qua est et tunc cōcauū orbis lune qd modo est plenu isto mōdo inferiori esset vacuū sicut si dolio remanente de annichilaret vniū qd est in eo abscqz hoc qz intraret vel fieret in ipso aliqd aliud corpus tā dolio esset vacuū et ideo aliqui domi nozū et magistroz meoz ī theologia pproperauerūt michi de hoc qz aliqñ in questionibus meis phisicalibus intermisceō aliqua theologica cū hoc non pteat ad artifices s. ego cū humilitate Respondeo qz ego bñ vellē non esse ad hoc astrictus s. omnes magistri cū incipiunt in artibus iurant qz nullā questionem pure theologicā disputabunt vt pote determinate vel de in

carnatione et vltra iurant qz si cōtingat eos disputare vel determinare aliquā questionem que tangat fidei et phisicam eam pro fide determinabunt et rōnes dissoluent prout eis videbuntur dissoluede cōstat autem si aliqua questio tangit fidei theologiam ista est vna de illis. s. vtrum possibile est esse vacuum ideo si eam volo disputare oportet me dicere qd de ea apparet michi dicendum secundū theologiam vel esse peritum et euadere rationes ad oppositū put apparebit michi possibile et non possem soluere eas nisi mouerē eas ergo sum ad hēc faciendā coactus. Dico ergo qz duplici modo possemus imaginari vacuum sicut dictū est in alia questione et possibile est vtroqz modo vacuum esse per potentiam diuinā et hoc est michi creditum et non ratione naturali probatum ideo nec istud intendo probare sed solum dicere modum scdm quem hoc apparet michi possibile pprimō ergo qz ad primum modum imaginandi vacuū esse ego pono qz deus potest facere accidens sine subiecto et potest accidentia separare a sibi suis et separatim conferre ideo potest simplicem dimensionē creare absqz hoc qz cum ea sit aliqua sba vel etiam aliqd accidens distictum ab ea secundo videtur michi qz nō est apud deū impossibilis penetratio dimensionum imo ipse potest plura corpora facere esse simul et eodez sbo vel in eodez loco absqz hoc qz differāt ab invicem secundum situm s. absqz hoc qz vnum sit extra alterum secundum situm ergo deus potest facere simplicem dimensionē siue ipsam ab omni sba naturali separatim in quo vel cum quo absqz hoc qz cedat recipi possunt corpora naturalia et hoc vocabatur vacuum secundum primum imaginationē prius narratam deinde de scō modo imaginandi credo sicut prius arguebatur qz deus posset annichilare istum mundum inferiorē cōstruendo celum magnitudines et figuras quales et quantas nunc habet et cōcauū orbis lune esset vacuū et de hoc et de dubitationibus circa hoc accidētibus dictū fuit satis in decima quinta qñione tertiū libri Et nō vltra concludo correlariū de quo aliquando queritur s. qz possibile esset per vacuum vel per partes vacui dēre et audire qz deus posset aerem cōstruere in magnitudine et figura in qua nunc est circa aquam et terram et annichilare aquam et terram et omnia que in eis contenta sunt et sic ille aer esset vacuum et si deus in illo aere sustentaret duos homines prope invicem ipsi viderent se invicem per illum aerem et possent loqui ad invicem sicut faciunt nunc et dictum fuit prius qz illa superficies aeris que est vel esset locus non est indissolubilis secundum profunditates imo est bene ē tertia pars vel quarta pars aeris secundum etas distictionem orbicularē ideo in illa superficie aeris que esset locus vacuum posset poni homines et animalia et a deo sustineri. s. in illa profunditate aeris.

Tunc respondeo breuiter ad rationes ad primā ego dico qz illa descriptio loci quā dat Aristoteles nō ē simpliciter bona descriptio huius termini nisi locus qz propter quēcūqz casum possibile non debet ppositio vniuersalis falsificari in qua diffinitio affirmatur de diffinito et tunc si esset vacuum non omnis locus esset continens locatus s. Aristoteles dedit illā descriptionem qz credidit qz non posset esse locus va-

cutus et cū hoc etiā ego dico qz ista est valde bona descriptio hui⁹ termini totalis loc⁹ ppius corporis ita qz si hēc oia loc⁹ ppi⁹ corporis equaleret ī significatiōe hui⁹ termini illa descriptio esset bona descriptio hui⁹ termini vbi ois ei⁹ loc⁹ ppi⁹ alicui⁹ corporis ē superficies corporis continētis illud corp⁹ imediata et diuisa et de hoc etiā descriptio intēdit Aristoteles dare illā descriptionē id bñ velle bñ dedit eā cū hoc etiā Aristoteles nō intēdit dare xificare istā descriptionē nisi scdm easus naturalis possibiles id ad hoc bene dedit eā scdm exigentiam sue intētionis de aliis duabus rationib⁹ dictū est in tertio

Veritur consequēter nono vtrum in motibus graui et leui ad sua loca naturalia tota successio proueniat ex resistentia mediū arguitur qz non qz dicit cōmentator vniuersaliter qz ī omni motu oportet esse resistentia mobilis ad motorem ergo et illa proueniret aliqua successio quā medium nichil resisteret. ¶ Item ipse dicit qz in omni motu mobile est quoddā modo contrarium motoz cōtrarium resistit contrario. ¶ Item successio est in motu celi et tñ ibi nō ē resistentia mediū qz non est ibi medium aliud qz ipsū mobile ergo in motu celi ipsū mobile resistit et p rationē videtur esse ita de aliis. ¶ Item sequitur qz tota illa successio esset violenta qd est falsū falsitas consequentis patet quia illa successio non est aliā qz ipse motus ideo si illa esset violenta ille mot⁹ esset violentus qd est falsum sed consequentia prima manifesta est ex descriptione violenti tertiū ethicoz violentū em est qd est a principio extrinseco cum passum ad hoc nullam vim conferat et sic est ī proposito ¶ Item motus ille non est solum ex medio vel ex resistentia mediū imo magis et principalis est a motore ergo similiter est de successione quānon sit aliā illa successio qz ille motus vt dictum est. ¶ Item oportet assignare in quo gñe cause seu causandi illa successio esset ex illa resistentia qd non apparet facile.

Oppositum dicit cōmentator qz aliter nichil valeret processus Aristotelis ad probandum qz in vacuo si esset grāue moheretur in instanti vel etiam ad probandum qz equali velocitate mouetur in pleno et in vacuo. ¶ Notandum est qz successio nō est aliud qz motus neqz etiam tarditas aut velocitas est aliud qz motus sed tamen hoc nomen successio manifeste cōnotat qz continue pars post partem acquiritur dispositio secundum quam est motus et non tota simul et si hoc nōm motus hoc significat vel cōnotat ex hoc ita tim sequitur qz successio non solum prouenit a resistentia mediū imo principalis a motore sicut prius arguebatur. ¶ Deinde notandum qz resistentia vocatur in clinatio mobilis ad oppositū dispositionē et quā motor intendit et si potentia resistens superet in resistentia do potentiam motoz in mouendo tunc ab illo motore non fit motus imo etiam non fieret motus si essent equales adinamem hēc in resistendo et illa in mouendo sed si motor superet tunc fit motus et qz in maiori proportionē superat tanto fit motus velocior et si nulla esset resistentia tunc fieret motus instantanea si mouens instanter applicaretur mobili et non successiue verbi gratia si deus instanter crearet vniū magnum lucidū in aere tenebroso instanter fieret lumen

intensum et non prius remissum q̄ intensum et instant et etiam ad tantam distantiam ad q̄tam posset illud minare et non prius prope q̄ longe et hec dicta sūt vera de motoribus naturalibus prout naturale distinetur contra voluntarium sed non oportet q̄ sint vera de motoribus per voluntatem liberam quia nō oportet q̄ moueant maxima velocitate qua mouere possunt sed maxima quā simul volūt et possunt et ideo quicquid ego dicam donec ego loquar de motu ce- li ego volo q̄ intelligatur de motibus qui sunt a potentia naturalibus. non voluntariis imo nichil intēdo ad presens dicere nisi de motoribus inanimatis.

¶ Tunc pono primam conclusionem. scilicet q̄ impossibile est motore sufficienter applicato mobili esse motum sine resistentia q̄ si non est successio. scilicet pars post partem et non tota simul acquiritur dispositio secundum quā innatus est esse motus non est motus sed mutatio in statum scilicet non est talis successio nisi resistentia sit et distinetur ergo tunc nec obstat si deus sit resistentia moueat successio q̄ non est determinatio ad talem successione nisi per voluntatem liberā. Sed et hoc est exclusum a proposito. ¶ Secunda conclusio sequitur q̄ necesse est in omni motu naturali gravis deorsum esse resistentiam motori hec sequitur ex precedente conclusione q̄ omnis talis motus est successio et non est mutatio instantanea. ¶ Tertia conclusio est q̄ in talibus motibus materia prima non resistit motori quia materia prima vel ad nullum locum inclinatur et ad nullam dispositionem vel si passus dicatur habere inclinationes et appetitum tamen indifferenter habet inclinationes ad illud q̄ motor intendit sicut ad oppositum ideo q̄ta esset eius inclinatio illa non prohiberet quā motor moueret et hoc non vocamus resistentiam. Resistentia enim est inclinatio per modum actus. scilicet determinata ad unum ita q̄ non ad oppositum et ad aliud cuius oppositum motor intendit et talis inclinatio non conuenit materie quia indifferens est omni forme vel dispositioni possibili inesse rebus naturalibus. ¶ Quarta conclusio est q̄ simpliciter graui nichil est intrinsecum q̄ resistat motori mouenti ipsum graue natura deorsum et voco illud pure et simpliciter graue q̄ nullum habet gradū leuitatis q̄ta patet q̄ motor illius gravis est sua gravitas et forte cum hoc sua forma substantialis intendes locum deorsum et non resistunt sibi ipsis nec materia etiam resistit ut dictum est nec sunt accidentia que etiam resistunt quia nullus est accidens q̄ inclinatur ad oppositum locum nisi illud sit leuitas vel aliquis gradus leuitatis. ¶ Quinta conclusio est q̄ in motu naturali simpliciter grauis deorsum medium per q̄ ipsum mouetur resistit motori hoc apparet quia q̄to medius est densius tanto est tardior motus et si est tardior hoc est propter maiorem resistentiam ergo medium resistit. ¶ Item terre pulverulente videmus partes ita paruas existere sursum in aere q̄ non mouentur deorsum vel valde tarde mouentur nisi essent simpliciter graues et q̄ grauitas sua sit motor intendens locum deorsum et non potest reddi causa quare sic tarde mouentur vel forte nō mouentur nisi ex eo q̄ aer in quo sunt vel per quem innate sunt moueri resistit et q̄ potentia motiva earum vel non superat resistentiam vel in valde parua portione superat propter illarum par-

tium nimiam paruitatem. ¶ Item in tali motu est resistentia ut dicitur secunda conclusio et non ex aliquo q̄ sit in ipso graui ut dicitur quinta conclusio et non apparet q̄ extrinsecum possit magis resistere q̄ medius q̄ oportet diuidi ergo ipsum resistit. ¶ Sed contra hanc conclusionem obicitur quia medium non inclinatur ad oppositum eius q̄ motor intendit ergo non resistit cōsequentia patet ex prius dictis antecedens probatur quia si aqua descendit per aerem sicut grauitas mouens aquam inclinatur ad esse sub aere ita leuitas aeris inclinatur ad esse supra aquam ideo aer in aqua existens ascenderet et aqua in aere existens descenderet et hec inclinationes non repugnant sibi inuicem sed consonant. ¶ Solutio dico q̄ licet dicte inclinationes nō repugnant sed consonant tamen est alia inclinatio. scilicet q̄ unum q̄ corpus naturale appetit suam continuationem q̄ virtus unita est fortiori seipsa dispersa grauitas autem non potest descendere nisi diuidendo medium ideo inclinatur ad diuisionem mediū et hūc inclinationi resistit inclinatio mediū ad sui continuationem. Et iterum si est aer sub aqua et aqua supra aerem aqua inclinatur ad descensum per viam rectam quia illa est breuior et aer inclinatur ad ascensum etiam per viam rectā et hec non possunt fieri quia non est possibilis penetratio corporum ideo sic resistunt sibi inuicem et oportet unam eorum diuidi vel lateraliter moueri per viā obliquam et sic est resistentia. ¶ Tandem sic circa hoc notandum q̄ aliqui propter modum huius tactum ponant in motu naturali grauis deorsum resistentiam intrinsecam videlicet q̄ ponatur grossus lapis descendens omnes partes eius tendunt ad centrum secundum rectā viam et extreme partes laterales non possunt recedere ad centrum secundum rectam viam partibus mediis prohibentibus id videtur q̄ partes grauis habeant similitudinem q̄dam prohibitionem vel resistentiam contra inclinationem eorum ad centrum et hoc videtur esse contra quintam conclusionem prius positam. Sed michi videtur respondendum supponendo q̄ nichil est centrum vel mediū mundi q̄ sit res indiuisibilis sicut imaginaretur punctus in linea imo centrum vel mediū mundi est res magna longa lata et profundā ut totalis terra vel aliqua pars q̄tatis ipsius nec loci cui est inferius et summe deorsum est medius mundi imo est continens medium mundi et ideo etiam la- pis motus deorsum non intendit nec inclinatur ad mediam mundi indiuisibilem imo si non esset aliq̄ graue nisi iste lapis sed q̄ totum esset aer ubi nunc sunt terra et aqua iste lapis inclinaretur et moueretur ad hoc q̄ fieret medium mundi et ad hoc et nō ad aliud omnes partes eius simul tenderent et inclinarent et tandem ille lapis fieret medium mundi nec ad hoc partes eius impedirent se inuicem. ¶ Item totus ille lapis simul moueretur multo velocius q̄ moueretur vna pars eius deorsum ergo non impediunt nec retardant se ad inuicem sed potius suauit et velocitant. ¶ Item ad hoc oportet imaginari q̄ aliquis magne aque continetur vna pars respectu alterius partis non appetit esse inferius si sint equalis gradus in leuitate grauitate et id si nauta descendit ad fūdū maris ubi habeat super hūeros centum dolia aque ipse nō fecit grauedinem illius aque q̄ illa aqua que est supra ipsū nō inclinatur

ad amplius esse deorsum sed respectu aeris inclinaretur si aer esset inferior. Et iterum quis aqua non esset in suo loco naturali sed multum alte in vase ut in cacumi turris beate marie tamen vna pars respectu alterius non inclinaretur ad esse deorsum ut si aliquis esset ibi in balneo et haberet tibiam suam in fundo ita q̄ supra eam esset magna quantitas aque quam ipse in aere non posset portare tamē non sentiret pondus illius aque. scilicet q̄ illa aqua in respectu aque inferioris vel circumstantis non trahit nec inclinatur ad esse inferius licet totalis aqua cum vase respectu aeris inferioris vel circumstantis inclinaretur ad esse inferius sic ergo ego dico de totali terra que non est medium mundi q̄ nō dū solum pars eius media quiescit naturaliter imo etiam partes eius extreme nec amplius habent inclinationem ad punctum mediū q̄ imaginatur esse centrum. Et ita etiam credendum est q̄ si totalis terra esset nunc eleuata simul vsq̄ ad orbem lune ipsa non tenderet ad punctum q̄ imaginatur esse centrum imo ipsa et omnes partes eius simul tenderent ad hoc q̄ illa totalis esset medium mundi et ita ipsa et omnes partes eius vna inclinatione continua tenderet ut mouerentur per viam rectam ad occupandum tantum locum ab eis hoc q̄ pars media et partes extreme inclinantur alio modo vel resisterent contra inuicem. ¶ Tunc iterum pono sextam conclusionem. scilicet q̄ aliquando in motu naturali grauis deorsum est aliud resistens a medio per q̄ ipsum mouetur et hoc primo apparet rudi exemplo. scilicet q̄ plumbū in horologio descendit continue et naturaliter per suam grauitatem intrinsecā et tamen plus resistit corda ad quam pēdet q̄ mediū per q̄ descendit si etiam patet sine artificio. Si enim lapis descendit in aere oportet aerem inferiorem diuidi et cedere et fieri q̄dam violentiam cōdensationē ut post videbitur ita oportet aerem superiorem consequi ad replendum locū a quo ille lapis recedit q̄ non potest esse fine aliqua diuisione vel distractione partū aeris superiores vel circumstantis contra quā distractio nem aer ille superius habet inclinationem q̄ dictū est q̄ habet naturaliter inclinationem ad permanendum in sua cōiunctione et oportet etiam in aere superiori fieri quandā violentā rarefactionē ut dicetur post ad cuius oppositum aer naturaliter inclinatur et ita aer superior per huiusmodi inclinationes resistit alicui ter. ¶ Dico de puro et simpliciter graui et leui dicendum est de aliis grauibz et leuibz et oportet hic aliquid supponere ex libro celi et mundi ex quarto et ex illis que in isto quarto debent declarari et probari ego suppono q̄ si esset aqua pura et in dispositione sibi convenientissima qualitas secundum quam inclinaretur ad essendum sub aere et supra terrā esset ita simplex sicut qualitas terre pure que inclinaretur ad esse in infimo loco elementorum et hoc est ita intelligendum q̄ licet in tepido sit gradus alterius rationis q̄ tepidum remitteret frigidissimum et alterius rationis quo remitteret calidissimum q̄ ille est gradus caliditatis et iste est gradus frigiditatis tamen non sic esset in proposito imo eadem qualitas omnino et secundum eundem gradum omne ipsum moueret aquam deorsum si esset in aere et sursum si esset in terra et resisteret motui sursum vel deorsum si esset intermedia seu loco naturali

et ita de aere q̄tum ad esse in medio aque et aeris et q̄tum ad moueri superius si esset in aqua et inferius si esset in igne hec non probō hic sed suppono tanq̄ pbanda in secundo celi et mundi. Deinde etiam suppono et eodem quarto celi et mundi et etiam ex primo et ex libro de generatione q̄ mixtum put participata liquo modo qualitates naturales elementorum vel alios quos gradus eorum participat enim aliquid de caliditate ratione ignis et aeris et aliquid de frigiditate ratione terre et aque et ita etiam participat aliquid de leuitate et aliquid de grauitate et ita qualitas gravis vel leuis mixti motiva ipsius secundum locum non est simplex sicut erant qualitates elementorum sed composita ex partibus et gradibus diuersarum rationum et inclinantibus ad diuersa loca. Illis visis pono conclusiones. ¶ Prima conclusio est q̄ cum aer existens in aqua ascendit et existens in igne descendit ille aer in tali motu nullam habet resistentiam intrinsecam q̄ non per materiam ut dictum fuit nec per formam q̄ illa inclinatur ad esse supra aquam et sic ad ascendendum et ad esse sub igne et sic ad descendendum nec per qualitatem motiuam ipsius participatione ipsa enim tota est et quilibet gradus eius inclinatur ad esse sub igne et supra aquam et nullus dicit q̄ sit resistentia per alias qualitates naturales ipsius aeris et similiter diceretur de aqua que naturaliter ascenderet in terra et descenderet in aere dico enim bene q̄ si esset aqua in terra ascenderet naturaliter si terra circumstantis esset fluidibilis ut facilliter posset moueri ad replendum locum a quo illa aqua ascenderet. ¶ Secunda conclusio est q̄ graue mixtum si esset in igne descenderet naturaliter et non haberet resistentiam intrinsecam quia non haberet ex ratione aeris aque vel terre vel participationis suarum qualitatum quia hec omnia inclinatur ad esse sub igne et sic inclinatur ad descendendum non ergo resistentiam descensui. Sed etiam nec esset resistentia ratione ignis vel qualitatis q̄ ratione ignis illud mixtum participat quia illa qualitas in igne et respectu partium ignis circumstantium nec inclinatur ad esse superius nec ad esse inferius unde omnino satiatus est appetitus ipsius ignis ad esse in loco naturali sine sit superius siue inferius dum tamen sit supra aerem et q̄ non habeat supra aliquid grauius se omnino nulla est resistentia ex parte illius q̄ dū est in sphaera ignis licet ex parte eius bene esset resistentia quando egeret a sphaera ignis et proportionabiliter etiam de poni q̄ graue vel leue mixtum cū existit in terra ascenderet nulla esset resistentia intrinseca donec exiret terrā hoc appropinquationabilis modo posito q̄ ita esset bñ et facilliter fluidibilis ad replendum locum a quo illud ascenderet q̄ non sic ē fluidibilis sed solida ideo non solum prohiberetur ascensus talis mixtum imo etiam prohiberetur ascensus leuis simplicis. scilicet aeris existens in profundis cauernis terre. ¶ Tamen contra istas sedas conclusiones obicitur q̄ pure et simpliciter graue si esset in sphaera ignis velocius descenderet per illum ignem q̄ graue mixtum habet aliquos gradus leuitatis et hoc non videtur esse nisi quia illi gradus leuitatis resistunt. ¶ Solutio concedo q̄ velocius descenderet sed hoc non esset quia gradus leuitatis resistunt sed quia non inuicem ad descendendum verbi gratia sit globus pure gra-
n ii

ut et alius globus mixti equaliter ex quattuor elementis et sint similes in magnitudine et figura et habeat globus gravis, scilicet terre octo gradus gravitatis ita globus mixti habebit octo gradus proportionales illis. Scilicet duos gravitatis ratione terre duos etiam gravitatis ratione aque duos levitatis ratione aeris et duos ratione ignis modo in descendendo per ignem omnes octo moterent simul ad descensum illius terre et ad descensum illius mixti non moterent nisi sex quia duo ex parte ignis nec moterent nec resisterent ideo terra moveretur sine descenderet velocitas propter maiorem virtutem motu licet resisteris non sit maior aut minor. Tertia conclusio est et videtur michi ponenda quod graue vel leue mixtum quando naturaliter mouetur in aere vel in aqua sursum vel deorsum habet intrinsecam resistentiam supponendo quod sit mixtum ex quattuor elementis ita quod de cuiuslibet elementi virtute aliquid participat. Scilicet quatuor gradus gravitatis quos habet ratione terre inclinatur ad locum deorsum, scilicet ad esse sub aqua et aere ideo si mouetur sursum per virtutes aliorum elementorum dominantes tamen illi gradus ex parte terre resistentur propter inclinationem ad oppositum et similiter gradus levitatis quos habet ratione ignis inclinatur ad locum ignis, scilicet ad esse super aere et aqua ideo si descendit per gravitatem terre vel aque dominatam tamen illi gradus ex parte ignis resistentur propter inclinationem ad oppositum. Si aliqui volunt istam rationem solvere dicentes quod in tepido gradus caliditatis et gradus frigiditatis simul existentes non habent ad invicem contrarietatem nec agunt vel patiuntur ad invicem ita ergo in graui vel leui mixto gradus levitatis non repugnant gradibus gravitatis vel e contrario ideo nec sibi inhihiem resistentur. Solutio dico quod in tepido gradus et frigiditatis et caliditatis non agunt in se invicem nec in aliud consimiliter tepidus illud tepidus ageret in caliditate ratione sue frigiditatis vel resisteret ei et etiam ageret ratione sue caliditatis in frigiditate vel resisteret ei et ita etiam dico quod mixtum ex gravitate aliqua terre et levitate aliqua ignis ita se habet quod nec gravitas in levitatem nec levitas in gravitatem agit nec etiam in respectu corporis consimiliter grauius et levis agerent in clinando ad esse supra vel infra illud sed tamen in respectu speciei grauius existens superius aliud mixtum ratione levitatis moteretur se superius nisi esset nimia resistentia extrinseca vel nisi esset tantavirtus aut maior inclinatio ad inferius nec magis dissimile est de motu celes- ti de quo aliquae rationes tangebant de illo motu po- no conclusiones. Prima est quod primum mobile nul- lam habet resistentiam intrinsecam motui suo vel motori quia primum mobile perfectio naturalis est continue mone- ri et non in aliquo termino vel situ quiescere. Si omne ens naturale naturaliter inclinatur in suam perfectio- nem et non in oppositum ergo primum mobile natura- liter inclinatur ad semper moveri et non quiescere ergo non resistit motui vel motenti et pari ratione dice- retur quod nulle naturae dispositiones illius primi mo- bilis resisterent omnia enim disposita sunt ad ordinata ad movendum. Secunda conclusio est quod quilibet sphaera celestis mouetur sine resistentia intrinseca et hec conclusio apparet sicut prius quare etc. Tertia con- clusio est difficilis, quod nulla sphaera celestis in motu suo vel in motibus suis habet aliquam resistentiam pro-

pter quia non habet resistentiam intrinsecam ut dictum est nec extrinsecam quia non ex parte dei et intelligentiarum quia ille secundum Aristotelem nullo modo aduersan- tur ad invicem nec aliquid potest resistere potentie di- vine propter eius infinitatem nec ex parte celorum et motuum potest esse quod unum alteri resistat quia non inimici continui sunt nec colligata propter quod unus orbis debeat alteri resistere vel alteri trahere aut pel- lere. Sed tamen contra istam conclusionem sunt dif- ficiles rationes. Prima est ex quo non est ibi resisten- tia deberet fieri mutatio instantanea non autem tem- poralis secundum dicta prius. Secunda ratio est quod sequitur quod musica vel saltu intelligentia que non esset fortioris potentie quam musica posset mouere celum etiam velociori motu quam nunc mouetur motu diurno quia ad movendum vel etiam ad movendum velocius non requiritur maior potentia nisi ad magis superandus resistentiam. Item nos videmus manifeste quod in celo mobili sunt motus plures diversi diversis declinationibus una resistit alteri et retardat vel impedit alterum mo- tum verbi gratia si lapis picatur lateraliter et veloci- ter non poterit cadere deorsum per longam tempus quia motus ille lateralis et velox impedit vel resistit incli- nationi quam ille lapis habet per suam gravitatem ad movendum deorsum cuius ergo eadem sphaera duplici mo- tu moveatur a duplici motore, scilicet motu diurno et in obli- quo circulo oportet quod motus unus resistat alteri mo- tui et retardet ipsum et e contrario. Et iterum oportet imaginari ibi aliam causam resistentie et retardati- onis quia in quocumque loco vel ubi celum fuerit est si- bi naturale et conveniens ideo appetit ibi esse sicut ma- teria appetit formam quam habet per modum delecta- tionis ut dicitur in primo libro. Quis etiam per mo- dum desiderii appeteret ad ubi sicut materia aliam for- mam et ita appetitus ad ubi quod habet est quedam resistentia motui ad alterum ubi. Item beat? Tho- mas adhuc in omni motu locali imaginatur aliam resisten- tiam, scilicet impossibilitatem terminorum non esse est pos- sibile naturaliter quod idem lapis sit simul sursum in spe- ra ignis et in terra et in locis intermediis scilicet in aqua et aere quia oporteret ipsum distare a seipso quod est impossibile ideo necesse est si sit in sphaera ignis et post in loco terre quod hoc sit successione prius in aere et post in aqua et tandem in terra et ad hoc vadit auctoritas Ari- stotelis quarto huius decem et prius et posteriori in magnitudine. In spacio in quo est motus videtur in se huius dicta- tur quod oportet motum tempus et spaciū dividi propor- tionaliter in partes priores et posteriores et in nullo eo- rum est dare primum hoc enim totum puenit ex incō- possibilitate essendi simul terminos magnitudinis ita ergo impossibile est quod simul sol sit in oriente et in occi- dente oportet quod sit successio licet non esset aliunde re- sistentia. Item adhuc aliter imaginatur resistentiam ex eo quod celum secundum trahit ignem in sphaera sua et super- nam regionem aeris prout hoc arguitur de stella co- mata in primo meteororum et in hoc tractatu ignis et aer resistunt inclinationem habentes ad ubi quies- cendum sicut lapis si deberes ipsum trahere post te re- sisteret et retardaret ablationem tuam ita sunt ibi diffi- cilia sicut michi videtur quibus non obstantibus apparet mi- chi quod motus corporum celestium vel eorum motibus nihil

resistit. Ideo ad primam rationem dicitur primo quod intelligentia mouet voluntarie ideo non mouet quia- cumque voluntate potest se quicquid et iterum intelligentia non intendit aliquem terminum finale in quo celum debeat quiescere quia si ipsa intenderet ipsa forte faceret instā- ter celum esse in illo termino eo quod non haberet resistē- tiam sed ipsa intendit mouere secundum se non propter esse in termino quod perfectio celi continue consistit in continue moveri non in esse motu nec in esse aliquibus quiete ideo successine et continue et propterea mouet quae velocitas- te intendit et vult mouere. Contra istas solutiones obicitur quod licet intelligentia non moueat forte quia- cumque potest velociter se quicquid vult tamen possibile est de intelligentia virtutis finite quod velit mouere quicquidque potest velocissime et tunc cum non sit resistentia videtur sequi infinita velocitas. Ad hoc respondetur quod non est dare maximam velocitatem qua potest mouere quod infi- nita velocitate potest mouere capiendi infinita linea theoreumatica sed non potest mouere infinita veloci- tate capiendi infinita cathogorematicam quia illa non est possibilis etiam per potentiam divinam ideo negat quod pos- sit mouere vel etiam velle mouere maximam velocita- tem qua potest mouere vnde etiam ista concederetur quod quicquid potest mouere velociter ipsa potest velle moue- re ita velociter sed hec reputatur impossibilis quicquid- cumque ipsa potest mouere velociter ipsa mouet vel vult mouere velociter verum etiam est quod ista solutio non sol- ueret argumentum secundum quod erat de musica ideo illa solu- tio datur ad principale rationem satis apparens videli- cet quod ex terminatione potentie actus prouenit termi- natio in effectu licet nulla sit resistentia vnde maiorem ef- fectum intensiorem et perfectiorem faceret maior potentia et minorem minorem licet nulla esset resistentia verbi gra- tia magis lucidus vel lucidius facit lumen intensius ad maiorem distantiam quam minus lucidus et etiam debet calefactum si appropinquaret calefactibili non habet- ti autem aliquem gradum frigiditatis nec habenti ali- quam resistentiam tamen non faceret in eo caliditatem inten- tissimam nec multum intensam sed proportionatam suae virtu- ti motus ergo qui est effectus intelligentie virtutis fi- nite non fieret infinite velocitatis suae infinite intens- sus licet intelligentia illa moueret secundum extremum suae potentie vnde Aristoteles et commentator ut puto cre- diderunt quod intelligentie saltem alie a deo mouent quic- cumque velociter possunt mouere vnde dicunt quod si in celo adderetur una stella intelligentia non amplius mo- ueretur ipsius vel tardius moueretur licet ista solutio sit fa- ctis subtilis tamen videtur esse contra dicta quia prius di- ctum est quod si non esset resistentia fieret mutatio instan- tanea et ad hoc est dicendum quod hoc verum est de virtutibus naturalibus inanimatis de quibus tunc erat sermo pro- pter hoc quod illi non intendunt motum secundum se sed in- tendunt terminum ubi lapis existens sursum intendit esse deorsum ideo si non esset resistentia faceret se instan- ter deorsum et non indigeret facere motum nec face- ret se propter resistentiam non potest instantanter facere se deorsum imo indiget quod per motum auferat resistentiam ideo facit motum. Sed adhuc hec omnia non videntur sufficere quia secundum istam solutionem sequitur quod virtus mouens lapidem deorsum esset fortior quam virtus mouens sphaeram lune aut solis quod omnino videtur fictitius dice- re et absurdum quia probatur supponendo quod ois vir-

tus actus vel motus est finita excepta virtute illa quod deus est ideo virtus intelligentie mouentis lunam in obliquo circulo est finita cum ipsa secundum Aristotelem sit in- telligentia alia a deo et sic quocumque mobili dato ipsa non posset infinita velocitate mouere ipsum sed etiam esset determinata ad certam velocitatem sic quod non posset ip- sum mouere velocitatem hoc oportet credere secundum pre- dictam solutionem tunc ergo ego arguo quod virtus lapidis si sit fortior quam illa virtus est maior quam aliquid mobile cer- tum datum infinita velocitate potest mouere ipsum quod illa que nullum mobile certum datum potest infinita veloci- tate mouere ipsum et capio semper infinita lineam cathogore- maticam. Sed nullum mobile datum intelligentia posset infi- nita velocitate mouere ut dictum est virtus autem lapidis illum lapidem infinita velocitate potest mouere in qua proportionem minoraretur resistentia in illa vel in con- uersa proportionem maioraretur velocitas sed saltem per potentiam diuinam in infinitum, scilicet in subduplo in subceto- plo et sic sine statu posset intendi vel au- geri velocitas et sic illa virtus motus lapidis licet sit finita non est terminata ad effectum finitum quod est con- tra predictam solutionem et non oportet hic recurrere ad potentiam diuinam et supernaturalem in dicendo quod re- sistentia possit diminui in subduplo et primo Aristoteles hic ponit in isto loco quod quicquidque subtilitate mediū da- ta potest in quacumque proportionem dari subtilior et minus resistentis verum est in hoc dictum Aristotelis non credo esse verum nisi per potentiam supernaturalem sed ta- men credo ipsum verum esse. Sine dubio non apparet mi- chi quod istud argumentum posset bene solui sustinendo so- lutionem prius quam arguit nisi concedendo resistentiam in celo vel nisi recurrendo ad opinionem Auepeche sub- tilissimi philosophi in omnibus quibus commentator recitat eū erat autem opinio sicut credo quod omni resistentia cir- cumscribitur sive in faciendo aliam rem ex determinatio- ne potentie mouentis prouenit determinatio effectus et quod tanta potentia non posset effectum maiorem produ- cere vel intensiorem et ita oportet dicere quod licet in mo- tu grauius deorsum non resisteret medium nec aliquid aliud tamen si grauius vel aliud motus inclinaret ad mouendum illud graue inferius motus esset determina- te velocitatis ideo neganda essent que dicunt Aristote- les et commentator scilicet quod si sit idem motus vel equalis in mo- uendo idem graue vel consimile per diuersa media et dis- similia motus ad motum se habebit in similibus propor- tione in velocitate et tarditate sicut medium ad me- dium in subtilitate et grossitate sive in magis aut mi- nus resistendo hoc enim non esset verum quod imaginan- do quod sit aliquis gradus tarditatis ex determinatione mouentis omni resistentia circumscribitur tamen resistē- tia mediū addit alios gradus tarditatis et tunc non quicquid ad tarditatem mouētis sed quicquid ad tarditatem ad- ditā ex resistentia mediū valeret ille proportionalitas- tes quas ponit Aristoteles de velocitate et tarditate in motu ad subtilitatem et grossitatem mediū et secun- dum hoc etiam opus corrigere quod ante dictum fuit, scilicet quod maior proportio secundum quam virtus motus su- peraret resistentiam tanto esset motus velocior et quod minor tanto tardior quod si non esset resistentia non es- set successio hoc enim totum non esset verum nisi quicquid ad tarditatem additam defalcando aliam que esset

ex determinatione potestie verbi gratia in spacio a sit tam duo lapides et in spacio b nulli tunc utrobique ponantur lapides alii et quicquid in spacio a ponitur in spacio b ponuntur duo pstat q mutabitur proportio lapidum numeralis spaci b ad lapides spaci a nam in prima appositione erit in spacio a tres lapides et in b duo et est proportio sexquialtera. Item ad duo et in scda appositione erit in a quattuor lapides et in b quatuor et erit proportio equalitatis s; tamen defalcando duos primos lapides prius presuppositos semper qtuor ad alios manebit eadem proportio qz semper lapides b erant dupli ad lapides a et non apparet michi q ista imaginatio Anapeche possit demonstrative repobari vel pbari s; adhuc si hec imaginatio quam non negio non concederetur apparet michi alia imaginatio que etiam sicut michi videtur non posset demonstrative improbari licet non sit secundum opinionem Aristotelis. s; q non quibet xtas activa potest in quolibet passivum agere s; determinata in determinatum et hoc bñ dicit Aristoteles primo philosophorum caliditas enim ageret caliditatem in corpus opachi sibi appropinquat lucidum autem non ageret in ipsum lumē nec color s; suam speciem et sol non calefacit corpora celestia calefacit tamē corpora inferiora nec gravitas aut leuitas caliditas vel frigiditas possent mouere celum dicere ergo q nulla la est virtus creata q moueat celos nec q possit mouere celos nisi deus daret adhuc et virtutes sed deus mouet eos qta velocitate vult et sicut vult nec sequitur q potentia grauis sit maior aut equalis potentie diuine licet infinita velocitate possit mouere qz si alia qua virtus mouet tali velocitate talē resistentia non erit maior virtus s; equalis que duplici velocitate motu subdupla resistentia. ¶ Ad hoc est alia imaginatio qua nescire demonstrative improbare. s; q a creatio ne mundi deus mouit celos tot et talibus motibus sicut nunc mouetur et mouēdo impellit eis impetus p quos postea mouebant vniuersim ppter hoc q illi impetus cum non habeant resistentia nūqz corrumpuntur et diminuitur sicut nos dicimus lapidē proiectus post recessum a piciente moueri p impetu sibi impressum s; tamē ppter magnā resistentiam tā ex medio q inclinatione ad aliū locum ille impetus cōtinne diminuitur et tandē cessat et secundum istā imaginationem non oportet ponere intelligentias appropinquantes corpora celestia imo etiā non oportet q deus moueret ea nisi per modum generalis influentie sicut nos dicimus q ad omne qd sit ipse cooperatur et etiā cum ista imaginatione posset saluari qd dicunt Aristoteles et cōmentatores. s; qd est resistentia proportio motus ad motum in velocitate vel tarditate est sicut proportio ad proportionē mouentis ad suas resistentias et q si non esset resistentia nō esset successior hoc etiam potest saluari ista imaginatio que non ponit celos moueri per tales impetus sed ab ipso deo/imaginatio autem Anapeche non aufert opinionem Aristotelis et cōmentatoris de hoc q motus ad medium in velocitate et tarditate sit sicut mediū in subtilitate et grossitate. Item per omnes istas tres imaginationes solutus est secundū argumentum omnino enim absurdum est dicere q in infinitum parua potentia posset mouere celos ¶ Ad tertiā rationē dico per hoc q plia voluit super terram mouetur recte de termino ad terminū melius q si non volueretur motus est plures in eodem mobili non retardat vel impediunt se inuicē nisi sint secundum inclinationes contrarias vel ad terminos incōpossibiles sic enim grauitas et impetus in projectione sibi inuicē resistunt sed hoc in celo non est qz omnino possunt simul stare motus plures eiusdem spere super diuersos polos absqz impedimento vnius ab altero ¶ Ad quartam rationem dicitur q celum saltem vltima spere nec est i vbi nec est in loco et si esset in loco vel vbi tamē non esset sibi naturale vel cōueniens esse ibi in quiete s; in motu qti est pfectio quedam ipsius celi. ¶ Ad quintam dico q nullus terminus per quem possit esse resistentia vel inclinatio vel q aliquid operetur ad motus celi est assignandus in celo nec partes fluxus sicut prius dicebatur in tertio huius nec etiam ibi est incōpossibilitas terminorum qtuor ad ea que spere mote sunt intrinseca et iterum incōpossibilitas terminorum non sufficit ad hoc q mutatio sit successiva qz in mutatione instantanea esset incōpossibilitas terminorum imo etiam corpus qd est in celo deus posset facere instantanter esse in terra. ¶ Ad aliam conceditur bñ q prius et posterius in motu est ppter prius et posterius in magnitudine vel in spacio vna est resistentia vt lucidū non plus illuminaret prope q longe sicut dicebatur. ¶ Ad vltimam dico q nō debet imaginari q celum trahat secum ignē vel aerē qz esset motus violentus et oportet q celum esset illi igni colligatum qd non est ita sed ignis naturaliter insequitur locum suū et naturaliter inclinatur voluntati primi mouentis qti oīa sunt naturaliter gratia ipsius et gratia ipsius operatur nec ignis illic habet inclinationem ad quiescendum nisi quiete opposita motui recto secundum quē recederet ab illo loco suo naturali et si ignis ibi ex toto quiesceret adhuc nō impediret motum celi cū sibi non sit continuus nec colligatus.

Tunc igitur respondendum est ad rationes principales/ prima auctoritas cōmentatoris concedenda de motibus grauiū s; illud mobile qd resistit graui descendenti nō est illud graue s; est mediū qd mouetur qz diuiditur et eodem modo pcedit secundū auctoritatem medium enim per quod mouetur et diuiditur quod dāmo habet inclinationē contrariā motori vel eius inclinationi per quā resistit ei. ¶ De aliis rationibus apparet ex dictis nisi de vltima que querit i quo genere causę resistentia se habet ad successionem vel motum ad qd ego dico q resistentia est actiua causa non quia agit motum cui resistit sed q innata est agere ad oppositum eius qd motor agit multis modis dicitur hoc nomē causa agens vel actiua sicut dictū fuit in secundo libro et videtur michi q ista questio est bene longa et difficilis et conuenienter potuisset fuisse diuisa in tres. s; vna de pure et simpliciter grauib; et leuib; alia de grauib; et leuib; nō pure et simpliciter et alia de celo et sic diuidat eā qui voluerit.

Derivatur consequenter vtrum sit vacuum esset graue moueretur in eo Arguitur q sic q Aristoteles probat q in instanti moueretur ergo moueretur in vacuo.

Oppositum tamē intendit et dicit Aristoteles Ista qstio sicut formata est vna pditionalis

que equialet vni cōsequētie s; isti pñe vacuū est ergo graue mouetur in eo ideo questio facta nō querit nisi vtrū ista sit bona cōsequētia vacuū est ergo graue mouetur in eo et statim ponit. ¶ Prima conclusio. s; Aristoteles cōcessisset istā cōsequētia tanqz bonā et si militer istā vacuū est ergo nullū graue mouetur i eo qz ipse credidit q simpliciter esset impossibile vacuū esse et ad impossibile sequitur quilibet ideo cōcessisset istas si vacuū esset graue moueretur in eo et si vacuū esset nullū graue moueretur in eo et q esset motus in eo in instanti et q nō esset et sic de aliis nec tales cōditionales cōtra dicit sibi inuicē sicut iste nō cōtra dicit sed sunt simul vere si tantū pater est pñe et si tantū pater ē nullus pater est sed oportet cōtra dictionē cōditionalis accipere pponendo toti ppositioni negationem cadentem super totā ppositionē sed nō possumus sic dicere quia nos concedimus q vacuum esse est possibile scilicet per potentiam diuinā ideo non debemus dicere q ad hoc sequuntur contradictoria. ¶ Secunda conclusio. s; ista nō ē bona cōsequētia vacuū est ergo graue mouetur in eo qz posito q vacuū ē et cū hoc sit possibile tñ forte nullū graue esset in eo vel licet esset graue in eo tamē forte quiesceret aut p potentia diuinā aut aliter. ¶ Tertia conclusio est q etiam ista nō est bona cōsequētia vacuū est ergo graue non mouetur in eo qz possibile est q moueretur saltem per potentia diuinā sicut dicitur ideo iste pditionales sūt negāde si vacuū esset graue moueretur in eo si vacuū esset graue non moueretur in eo. ¶ Quarta conclusio est q possibile est graue moueri in vacuo scilicet per potentia diuinā hoc enim nō minus est possibile q totū mundū moueri motu recto et de hoc dictū fuit in decima quinta questione tertiū libri sed magis cundo ad intentionē Aristotelis et querentiū ponamus casū q vacuū sit vbi grauitas q aere circūdante iperas aque et terre remanente in sua qstitate et figura orbiculari sicut nunc est et q omnia que sūt infra illū aerē essent anihilata ita q iste aer esset vacuū secundū imaginationē dudū positā et lapis esset positus in illo aere vacuo vtrū moueretur naturaliter descendendo respondeo q dupliciter potest imaginari q lapis esset positus in illo aere vno modo q esset infra latera cōcauitatis illius aeris sicut sunt nūc terra et aqua alio modo q esset inter superficie pectus et superficie cōuerā illius aeris vt si ēt in media regione aeris. ¶ Et tunc erit Quinta conclusio q si ēt in aere vacuo scdo modo ita q haberet aerē sub se qz moueretur deorsū naturaliter p suā grauitatem donec ēt sub aere et q nō haberet aerē sub se qz inclinationes grauiū et leuiū ad mouēdū super vel inferius sunt secundū exigentias corporū sibi primorum vbi grauitas lignū eritēs in aqua ascēderet ad eē supra aquā si illa aqua esset in vase decenter in loco alius sicut si esset in pfundo putei vbi dicitur ergo grauius et leuius essent proxima ad inuicē si grauius esset supra leuius graue inclinaretur ad descendendū et leue ad ascendendū donec leuius ēt supra grauius et grauius infra leuius ideo lapis ille descendere per illam aerem donec esset sub eo sic ergo concederetur q graue per suā grauitatem moueretur naturaliter in vacuo et vacuum etiā vel pare vacuū moueretur naturaliter ascendēdo qz qtuor esset lapis descendēs tantus aer ascēderet naturaliter de illo loco

quo vel situ in quē lapis descendere ad replendū locum a quo lapis ille descēderet ¶ Sexta conclusio est q de priori modo conclusio q lapis sit in vacuo. s; q si ille lapis esset oīno sub illo aere tangēs ex vno latere sufficiens cōcauitas illius aeris ille lapis nō moueretur nec amplius descendere p suā grauitatē hoc cōclusio probatur qz ille lapis nichil haberet sub se leuius iō nullā inclinationem haberet ad esse sub aliquo alio q sub illo sub quo iā erat. ¶ Item si ille lapis inclinaret ad motum deorsū hoc esset vel ppter recedere a celovel ppter accedere ad mediū mundi nō ppter pūmū quia quocūqz moueretur tamē non magis distaret a celo q ante q nulla distantia ēt nisi per dimensionē illius lapidis et dimensionē aeris ignis q oīs maneret imo forte si ille lapis nō amplius tangeret sperā aeris nec aliud corpus ipse nec esset proximū celo nec distans a celo nec scdm aliquē sitū se haberet ad celū et hoc sufficit quod dictū fuit in decima quinta questione tertiū libri sed etiā nec ille lapis descendere vel moueretur ppter accedere ad mediū mundi qz nichil esset magis in medio mundi q ille lapis vel q aer ēt cui ille esset cōtinuus et si moueretur motu recto tñ nec ad aliq corpus accederet nec ab aliquo recederet et sicut dictū fuit in tertio huius s; aliquis poterit dicere q vacuū imaginabitur dimensio simplex sine subiecto naturali et qualitatib; existens dimensionatur vbi nunc sunt terra et aqua. infra latera illius aeris. Et tūc est alia conclusio q adhuc ille lapis nō moueretur naturaliter per suā grauitatē qz non esset supra grauius nec supra leuius nec recedēdo ab aere haberet aliquod corpus superius vel inferius sibi primū graue vel leue grauius aut leuius ideo sicut bene dicit Aristoteles nō esset ratio quare magis deberet inclinari ad superius vel inferius ad vtrūlat; vel ad alterū nec valeret ratio de maiori recessu a celo et de maiori distantia quia hoc facit ad inclinationē naturāle ratione simplicis dimensionis sed si facit hoc est ratio quia celi aliquid influit ppinque et remote et non esset influentia virtutis naturalis si nō esset substantia naturalis receptiua illius et nos supponim; ac si illa simplex dimensio esset sine aliqua substantia naturali quia posito q esset cū ea grauitas vel leuitas tūc forte aliud ēt dicendum q itez vacuū ponere ēt talis simplex dimensio se pata et immobilis illa nō esset naturaliter penetrabilis ideo non posset lapis moueri per eā. ¶ Octaua conclusio q si graue simplex moueretur per suā grauitatē in vacuo ipm moueretur in instanti et eque velociter in pleno sicut in vacuo ppter nullā ēē resistentia et Aristoteles ad hoc format duas rationes in textu prima pbat q in instanti qz secundū diuersas proportionē mouentis ad resistentias sunt motus differēter tardi aut veloces sed nulla esset proportio vacui ad pleni in resistendo ergo neque velocitatis ad velocitatem et tamen esset proportio velocitatis ad velocitatem si fieret in tempore qz oīs tēporis finitū ad oēs tēporis finitū est proportio ergo nō fieret in tempore et tñ si fieret motus ipse fieret vel in tēpore vel in instanti ergo fieret in instanti. Secunda ratio Aristotelis est ad probandū q eque velociter moueretur in pleno sicut in vacuo qz si moueretur in vacuo moueretur in aliquo tēpore cūz necesse sit omnē motum fieri in tempore etiā in pleno moueretur in tempore licet longior et illorū temporū esset ad inuicem

certa portio quia utrumque tempus esset finitum sit ergo gratia ex epl. portio centupla. s. q. tempus in quo mouetur per plenum sit centuplum ad tempus in quo mouetur vacuū deinde ponat q. illud plenum sit corpus quo locus ē replēt? subtiliter in cōtuplo tūc in cōtuplo veloci tabi? mot? q. in subcōtuplo minorabit tēp? s. sic erit velocitas i pleno equalis velocitati i vacuo z tēp? equalis tempore et tamē adhuc erit pleniū illud in quo erit tale corpus in centuplo subtilitas zc. Sed contra istā rationē obicit qz Aristoteles supponit q. corpore subtili dato possit dari in quacūq. pportioe volucrim? subtilius z hoc est falsū sicut nō est dare quocūq. calido in infinitū calidius. Sic licet nō per potētā naturalem tñ per potētā diuinā quocūq. subtili dato vel raro vel calido in infinitū est dare subtilitas rariū et calidius. ¶ Rotandū tamē q. hec octaua cōclusio et eius rationes possit sunt ex suppositioe q. nō sit vera opinio. Quēpeche posita prius quā tamē nesciret ipso bare z cui magis cōsentio q. opinioni opposite z que opinio. Quēpeche si cōcederet illa octaua cōclusio non esset cōcedenda nec valerēt rationes Aristotelis sicut ex ceteris potest pbari sed dimitto hec oīa adhuc alia quā querit potest q. in aere sic vacuo ēēt homo in infinitū z cōceno aeris z ibi per potētā diuinā salua re? utriū ille hō posset extra illū aērē extēdere vel mō hēre suas tibias z sua brachia cū tamē illū nullam sit spaciū et est questio similis. s. utriū si esset homo ultra spaciū ultimū ipse posset mouere ultra illā suā membrā s. brachia. ¶ Et de hoc poro ultimā cōclusionē q. hō mō sic posset mouere mēbra qz nichil extrinsece ei resisteret nec valet dicere q. nō posset illū brachium ponere vbi eleuare q. nullū esset ibi spaciū in quo posset manū suā extendere. Deo cū q. spaciū nō est nisi dimensio corpore et spaciū tūc dimensio corporeis tūc et ante q. eleuare brachia ultra illā spaciū nichil ēēt ibi sed brachia eleuato ēēt ibi spaciū. dimensio brachii tūc tunc dico ergo ad auctoritates Aristotelis in principio questionis pōitas q. Aristoteles non intēdebat dicere q. in vacuo fieret motus in instanti zc. sed intēdebat istam cōditionalē. s. q. si in vacuo grane esset ipm moueret per suā gravitatē in instanti zc. z hoc ē cōcelsum si rō cōcedatur opinio. Quēpeche qz cōfessus est impossibīle simpliciter ideo volebat ex hoc Aristoteles concludere q. impossibile esset grane p. suā gravitatē moueri in vacuo z hoc etiā cōcelsū est licet dictū sit q. posset in eo moueri per potētā diuinā zc.

Queritur undecimo utrum rarefactio z cōdensatio sunt possibiles sine vtrūq. possibile est aliquid rarefieri aut cōdensari. Arguitur q. nō quia si ēēt cōdensatio singule partes circūferentiales corporeis quod cōdensaret fierēt ad inuicē proximiores mouendo se versus centrū illi? corporeis z sic partes dextre nō cederēt sinistris sed mouerēt cōtra eas nec partes ante partib? retro nec partes infra partib? supra sed impossibile est sic eas moueri cōtra inuicē quia vel reciperēt in pleniū nō cedens z sic esset penetratio dimensionū quā reputat impossibīle vel reciperēt in vacuū quod etiā est impossibile naturaliter ergo. ¶ Similiter etiā arguitur de rarefactione q. oportet partes circūferentiales vndiquaq. elongari ab inuicē z tunc etiā inter eas re-

manerent vacuitates vel oportet ab extrinseco intrare alia corpora inter illas partes sic ab inuicē recedentes quod non apparet possibile.

Oppositum tamē apparet in multis p multas experientias. ¶ Rotandū est q. aliqui capiunt rarefactio z cōdensatio improprie. s. q. inter corpora grossa sunt corpora subtilia interclusa vt q. inter partes lane sūt multe partes aeris z tunc pond? lane videtur minorē locū occupare et exinde densius si cōprimant partes lane simul q. exēunt ptes aeris. Et iterū emissā cōpressionē lane partes lane elongātur ab inuicē z subintrant inter eas partes aeris circūstātis z sic videt cumulus lane maiorē locū occupare et esse rarior z iste modus est bene possibilis sed nō est nisi methaphorice dicta rarefactio vel cōdensatio de quib? non intelligim? nūc sed rarefactio videt ppe si corp? prius estis min? fiat maius nullo corpore extrinseco subintrante inter partes eius z cōdensatio etiā videtur ppe si corpus pri? existis maius fiat minus nullo corpore exēnte ab eo quod an? esset inclusū inter partes eius z est ppetitas huius rarefactionis vel cōdensationis q. eius quod rarefit quolibet pars q. tūc rarefit z eius quod ppefit quolibet pars cōdensat z ita q. quolibet pars rari est rara z densi densa quod nō est in cōdensatione z rarefactione improprie dictis in pri? dicta rarefactioe cum lane cōt ptes dense. s. lane z ptes rare. s. aeris de huiusmodi ergo pproprie dictis rarefactione z cōdensatione ponitur. ¶ Prima cōclusio q. rarefactio z cōdensatio sūt possibiles per calefactionē z frigectionē ista conclusio patet primo si cōcedam? elementa generari ex se inuicem aqua ei est densior aere z aer rarior aqua z ita fit ex denso rariū et ex raro densū z hoc est rarefactio cōdensatio z hoc etiā apparet de misto noto posito in dolo bene obstructo q. parando calefit z tumescit et sic augetur q. oportet rumpi doliū si nō fieret q. tūc hoc etiā apparet de siola vitrea que si calefiat q. per carbonē aer interior calefit ita q. si versio culo fiole os eius ponat in aqua tunc q. aer qui est in fiole refrigerabitur apparebit ita cōdensari z fieri minus q. oportet aquā ascendere in siola ad replendū ne sit vacuū z oīno manifestū est plurimis experientis et cōcelsū q. rarefactio z cōdensatio sunt isto mō possibiles. ¶ Secunda cōclusio ponit q. cōdensatio est possibilis per cōpressionē absq. hoc q. illud corpus q. cōdensatur frigeat vel alteretur secundū primas qualitates hoc pbat primo per motū locale rectū aliter cū corpore recte moto oportet cōcedere vel vacuū vel penetrationē corpore vel q. oē corpus ad ante cederet vel tandē celū sicut arguebat in principio septime questionis hui? quārti z respondēt sicut ibidē notatū fuit. Tunc arguit ratione sequente que ibidē posita fuit z deducta. ¶ Tertia cōclusio sequit q. etiā rarefactio est possibilis absq. alterationē ei? q. rarefit secundū primas qualitates q. nō apparet quare magis sine alteratione secundū primas qualitates debeat ēē possibilis cōdensatio q. rarefactio et q. sicut arguitur est de cōdensatione ita rationibus cōuersis argueret de rarefactione nā si corpore recte moto oportet ad ante fieri cōdensationē ita retro oportet corpora sequi vel tandē celum vt nō sit vacuū z sic

oportet ea rarefieri vel etiā celum sequi z etiā sicut ex denso generari raro oportet corpora circūstātia et tandē celū cedere nisi fiat cōdēlatio vel nisi simul oportet tantundē gñari ex raro densū alibi ita sicut ex raro generatur hic densus oportet corpora circūstātia et tandē celū cōsequi nisi fiat rarefactio vel nisi oportet alibi sicut simul tantundē fieri ex denso rariū pta ex aqua aerē rationes cū hinc inde sunt pportio nabiliter se habēt. ¶ Itē hoc apparet p experientia videtur enim michi q. aer isto mō magis sit facilliter rarefactibilis aut cōdensabilis q. aqua vel aliud magis grossū vnde videmus q. si doliū pleniū vino sit pfectissime bene ligatū z obstructū z perforē inferius ad trahendū vinū vinū nō exiit vel valde modicū exiit q. nō potest multū tali rarefactione rarefieri nec potest aer subintrare ad replendū pro eo quod exiret sed cū doliū fuerit semipleniū aere tunc q. nō sit bene obstructū multū de vino exiit per foramē q. aer ille potest ad multā q. tūc rarefieri ad replendū p eo quod exiret et sic nichil posset exire nisi fieret infra doliū rarefactio vini vel aeris ex quo doliū est bene obstructū et q. est forte z nō facilliter plicabile. Et est notandū vt michi videt q. talis cōdensatio vel rarefactio est quasi violenta corporeis? que sic rarefiat vel cōdensat data cū dispositioe aeris q. tūc ad raritātē et densitātē sibi cōuenientissima si vltra sine alteratio ne secundū primas qualitates rarefiat vel cōdensetur per hoc q. ab extrinsecis pxiimū vel p. per extrinsecā trahitur ad replendū ne sit vacuū hoc est pter ei? pxiā inclinationē z ideo tēdit et inclinā naturaliter ad reuertendū ad statū priore sibi cōuenientissimū et reuertit naturaliter cōprimēte remoto sicut aqua calefacta moueret se ad refrigerationē et forte q. in uolentis incurrationib? lignozū habet locū huiusmodi rarefactio z cōdensatio nā cū arcus quasi rectificatus et habens superficiē cōcauā quasi equalē secundū longitudinē superficiē cōuere tamē q. multū incuruat oportet superficiē cōcauā fieri multo breuiorē z superficialē cōuere longiorē q. forte est per violentā cōdensationē partū interiorū z violentā rarefactionē exteriorū ideo remoto incurante reuertit velocissimē z ppetuissimē ad naturālē rectitudinē. ¶ Quarta cōclusio apparet michi pbatib? q. in of rarefactione generat magnitudō sine dimensio vt prius argutum fuit in primo hui? q. querebat de distinctioe magnitudinis a substantia z qualitate nō est per seolum motū locale partū sit cōdensatio q. tunc cū ego possum velociter mouere aerē localiter ego ita possem sine alteratione cōdensare aerē q. tūc natura posset p alterationē quod ē falsū z hec ratio fuit deducta vbi dictū ē iterū possunt ad hoc apponi peruationes aliter enim sequeretur q. rarefactio esset motus vilior z minus nobilis q. cōdensatio quod videt falsū cū elementa rariora ponat nobiliora pta pta q. videt nobili? q. corp? naturale vniatur q. q. dissipatur cū virt? vniata sit fortior seipā disperia z cōdensatio esset tanq. vniatio et appropinatio partū corporeis ad inuicē rarefactio autē esset quasi dispersio. ¶ Itē si non sit ibi principia liter nisi motus localis tunc corpus illud naturaliter mouebatur motib? pxiis secundū singulas partes quia cōtra inuicē hec ad dexterā alia ad sinistram zc. et hoc nō videt cōuenire naturalē z pxiipaliter aliis

ab aīatis. ¶ Itē si in naturali rarefactione nō generatur alia dimensio facies distare nō apparet quo appetit vel qua inclinatione partes elongabunt ab inuicē nō enim apparet rō quare partes caliditatis que generantur appeterent elongari ab inuicē vel etiā quare partes aeris vel forme eius vel materie eius appeterent elongari ab inuicē nō enim debet se odire nō apparet vnde et quomō pxiiret naturalis rarefactio. ¶ Item dimensio reddit extensū sicut caliditas calidum vel lumen luminosū ideo videt rationabile q. si cut plus de caliditate vel de lumine reddit subiectum magis calidū vel luminosū z minus de caliditate vel lumine reddit ipm minus calidū vel luminosū ita p? de dimensione reddit magis extensū z min? min? vñ sicut plus de qualitate reddit intensius ita plus de dimensionē reddit extensius sed iterū q. in argumentis tangitur de penetratione dimensionū ideo de hoc est aliquid dicendū de quo notandū est q. penetratio de qua loquimur nō est pnt sagitta penetrat hostiū vel corpus hostis dimittendo ptes eius et intrando inter eas cedentes sagitte sed intelligim? de penetratione pnt duo corpora q. tūc calidū vel luminosū ēēt simul nō distincta ab inuicē secundū sitū z tunc dico q. plures dimensiones sic ēēt vel fieri simul potest intelligi dupliciter vno mō q. vna sit subiectū alterius sicut materia forme vel etiā substantia accidentis aut etia q. idē sit subiectū eorū vt substantia pluriū accidentis et sic cōcedat ēē simul plures dimensiones z plura corpora oēs qui ponūt q. oīs res extensa sit magnitudo et dimensio alio mō q. plures dimensiones possibiles naturaliter extra inuicē existerē vel etia extra inuicē existentes sūt simul secundū eandē sitū z hoc illi dicunt esse impossibile sed hec opinio reprobatā fuit in primo huius ideo dimitto eā hic z ideo ego do aliam distinctionē q. plures dimensiones esse simul z nō redere subiectū extensius z maius q. faceret vna illarū est impossibīle sicut plures gradus albedinis in eodē reddunt illud albus q. faceret vnu illorū sed plures dimensiones esse simul z reddere subiectū extensius nō est impossibīle z ita est in rarefactione q. cū dimensio ne pcedente generatur in eadē materia alia dimensio sicut cū gradu caliditatis pcedente z alius grad? generatur z inde materia redditur extensior z ita finalē cōcluditur q. rarefactio nō est motus ad q. tūc se candū quā generat magnitudō sicut secundū calefactionē caliditas z secundū illuminationē lumen z accidit q. sit motus localis quia si per potētā diuinā esset aer sine aliquo corpore cōtinentē ipm posset rarefieri et nō mutaret locū q. nō haberet locū tñ vtrū est q. aliquando vt in septimo huius Aristoteles dicit non ēē motū per se ad illas dispositioes que acquiruntur p modū ad alios mot? z sic. s. p modū sequele ad calefactionē z frigectionē vel cōpressionē vel huiusmodi acquiri vel cōrripitur dimensio in rarefactione vel cōdensatione ideo solet dici q. nō sit per se mot? ad q. tūc in pdenstatione vel rarefactione. Ex dictis apparet bñ quō sit dicendū ad rōnes q. in principio questionis fiebant non est est penetratio corporum in cōdensatione sed corruptio dimensionis nec in rarefactione aduenit dimensio ab extrinseco s. generatur z educitur de potentia scilicet materie sicut et alie forme.

Queritur duodecimo circa capi-
tali de tempore primo querit utrum tempus
est motus arguitur quod non rationibus Aristoteles
quia motus non invenitur in eo quod movetur tempus
autem in omnibus invenitur motus et quiescentibus ita enim
dicimus in tempore quiescere sicut moveri. ¶ Item non
est idem motus in diversis corporibus motus quibus simul
moverentur sed est idem tempus omnium que simul sunt et simul
movenentur ergo etc. ¶ Item omnis motus est velox vel tardus
sed tempus non est velox nec tardus per rationem quod velox
vel tardus diffinitur tempore velox enim dicitur quod
parvo tempore transit multum et tardus quod multo prius
cum sed tempus tempore non diffinitur idem enim non diffinitur per
seipsum ergo etc. ¶ Item Aristoteles concludit tempus non
esse motum quia nec sit sine motu. ¶ Item si tempus esset mo-
tus ipsum esset primus motus per rationem concedunt Aristoteles
et commentatores sed tunc probatur quod tempus non sit ille pri-
mus motus per rationem quod incareretur per rationem quod tunc
non percipitur primum motum sed quod motus magis debe-
ret dici tempus quo mensuratur motus nostros et alios
sed hoc non est primo in motu nec motu solis composito
ex motu diurno et proprio tali enim mensuratur annos di-
es etc. tertio quod sicut arguit Aristoteles si tempus esset
motus primus sequitur si essent plures primi motus. plu-
res mundi quod esset plura tempora simul quod tamen est im-
possibile. ¶ Item tempus est numerus et motus non est
numerus sed continuus ergo etc.

Oppositum arguitur quia prius et po-
sterius in motu sunt partes motus ergo sunt motus
et tamen prius et posterius in motu sunt tempus secundum
quod naturalia sunt ut dicit Aristoteles ergo etc. ¶ Item
motus mensuratur tempore ergo est tempus consequentia
patet quod decimo methaphysice dicitur quod mensura et me-
suratus debent esse unigenere sicut magnitudo mensura-
tur magnitudine pondus pondere motus mobilitatem
per tempus velocitatem velocitate ideo etiam dicitur quarto hu-
ius quod extra motum nihil aliud videtur et quod men-
suratur sed ante metra mota totum. ¶ Item dicit Aristote-
les quod tempus est numerus motus non quo numeratur
sed quod numeratur et sic tempus est numeratur motus
¶ Notandum est quod omnes concedunt tempus esse quo numera-
mus tempora quia quia ad suas durationes ut quia est vi-
ta naturalis per se septuaginta annorum et quia
ta canis decem annorum et quia via est de parisiis ad ani-
nonem dicimus duodecim diebus et omnia quecumque eque
velociter moventur in aliquo spacio dicimus equali tem-
pore equale spacio pertransire et longiori longius et bre-
viori brevius. Ex hoc sequitur quod tempus est res successi-
va habens partes priores et posteriores ad invicem et quod
iste partes non sunt simul una alio et alio tempore dicimus
moveri a et b si a movetur hora prima et b hora meridi-
ei et non in eodem tempore vel si dicimus in eodem tempore co-
muni quod in eadem die tunc dicimus hoc esse rationem diversam
fieri partem illius diei et non rationem eiusdem diei dicimus eos non
simul moveri si a prius et b posterius una etiam aliqui di-
cunt tempus et motus esse idem cum mobili tunc ex eo dicitur tem-
pus esse et motus quia aliter et aliter et non similiter se habent
prius et posterius aut ad locum aut ad aliquod aliud
aut in seipso sic rationem successionis in se habendo aliter
et aliter prius et posterius dicimus esse motum et tempus.
¶ Item secundum quod coexistunt maiori vel minori tempo-

re dicimus plus aut minus durare et hoc non est ita
tempus est res permanens secundum se totum et omnes partes
eius simul quod sic ita coexistit magne rei sicut parte et si
nulli sicut celo et stelle vel turri vel grano nulli. ¶ Item
si esset tempus res permanens secundum se et suas partes
simul tunc eodem modo adequate Aristoteles loqueba-
tur antequam ambular et non hic prius tempore quod ille
cum rei simpliciter permanens partes sint simul et non
una prius et alia ideo hec prima conclusio est concedenda
da. si quod tempus est res successiva cuius partes non sunt si-
mul sed una prius et alia posterius et quod ex priori existit
te non dicitur posterior est et posteriori existente non amplius
prior est. ¶ Secunda conclusio infertur quod tempus est mo-
tus quia omne continuum sic successivum est motus vel mu-
tatio quod secundum tale successivum est continue et continue
aliter et aliter se habere quod est mutari. ¶ Item tali
successivo continetur diffinitio motus est esse actus quia
licet in successione et remanet tempus potentia ad illud
quod succedet oportet quod prius est ideo est actus en-
tis in potentia secundum quod in potentia. ¶ Item hec no-
mina annus dies hora que significant tempora sumpta
sunt ex motu solis et tamen in illo motu non est fluxus
vel successio alia a motu vel alias in tertio huius dices
batur ergo oportet tempus esse motum. ¶ Tertia conclusio
est quod tempus propriissime acceptum est motus primus quod
de ratione temporis est quod sit mensura motus ideo magis
proprie tempus dicitur illi motus qui magis proprie
dicitur mensura aliorum et ille est primus motus pro-
pter hoc quod in unoquoque genere rationabilis est quod pri-
mus sit mensura aliorum quod conceditur per mensuram esse
cognoscimus mensuratum quod est magis autem est cogni-
tio perfecta et proprie dicta que est posteriori per prius
quod que est conceditur sic scia propter quod est prior quod scia
quia et etiam mensura debet esse regularis et prius mo-
tus est regularissimus in succedendo prius enim mobi-
le non velocius aut tardius movetur hodie quam heri
et aliter sit irregularis velocitatis. ¶ Item ad partes
simul existentes per motum dividit secundum dividentes
mobiles partes et iuxta polos tardius moventur et alie
velocius sed secundum tale divisionem motus non ha-
bet rationem temporis et hoc etiam manifestum est per astro-
logos qui in mensuratione motus recurrunt finaliter
ad primum motum tanquam ad primam et maxime proprie dictam
mensuram omnium aliorum. ¶ Quarta conclusio est quod apud
vulgares motus solis compositus ex diurno et proprio
magis est tempus quam aliquis alius motus quia sicut per
notatum est hoc nomen tempus videtur hoc nomen motus
connotat quod sit mensura aliorum motuum ideo unumquodque
magis habet illud motum per tempore quo magis men-
surat alios motus sed maxime vulgares mensuratur per di-
citur motum solis ut per annos per dies per horas etc. et causa
huius est quia ille motus est eis notissimus quia ma-
xime sensui apparere et non est eis motus simpliciter motus
diurnus. si distincte a motu proprio ideo non possunt il-
lo mensurare mensura et debet esse notior mensura
tunc per mensuram debemus cognoscere mensuratum
quod ipsum sit. ¶ Quinta conclusio est quod sepe operato-
res mechanici utuntur sua operatione per motum tempo-
ris quia ex consuetudine quantitas sue operationis est
multum eis nota ideo sepe et ea mensurant alios motus
immo motum solis cum enim non videant solis tunc ex quantitate
sue operationis concludunt quod est hora tertia et tempus

comedendi et etiam ecclesiastici horologio utuntur per mo-
tum temporis tamen non est proprie tempus quod primo indi-
cavit horologium quod motus eius motu solis mensuratur
¶ Sexta conclusio est quod adhuc intentione remotiori et
secundum attributionem hoc nomen tempus aliquando suppo-
nit pro rebus temporalibus quia esse earum mensuratur
et tempore sic enim dicimus tempus esse serenum vel pluviosum
vel eorum vel egritudine vel pacificum vel bellicosum vel
frigidum vel calidum etc.

Tunc ergo ad rationes principales ad
primam dicendum quod licet idem dicatur tempus et motus tamen hoc
est secundum diversas rationes dicitur enim motus per quod eo ali-
quid movetur ideo non dicitur motus nisi eius quod movetur sed di-
citur tempus secundum quod alii motus mensurantur eo et quod eo
dem motu per omnes motus simul existentes mensuratur
quod mensura extrinseca ideo omni dicitur esse idem tempus ergo
idem est motus unus solius mobilis et est mensura mul-
torum aliorum et post dicitur quod quies est in tempore et me-
suratur tempore et consimiliter soluta est secunda ratio. ¶ Ad
aliam dicendum est quod tempus bene est velox sed hoc predi-
catum non attribuitur sibi secundum illam rationem secundum quam
dicitur tempus sed secundum illam rationem secundum quam dicitur mo-
tus nec valet ratio quod arguitur quod tempus non sit velox
nec tardus per rationem rationem argueretur quod natus nec esset si-
mus nec aquilinus quod simul et aquilinus naso diffinitur
et natus non diffinitur naso dicitur ergo quod argumentum
non valet quod premisse sicut sunt sumunt terminos secundum sup-
positionem materiale id non deberet transferri nisi quod iste termi-
nus tempus non est iste terminus velox vel iste termi-
nus tardum permixtum enim sunt quod iste terminus velox
et tardum diffiniuntur per istum terminum tempus
et iste terminus tempus non diffinitur per istum terminum tempus
ergo etc. Ad autem rationem Aristotelis dico quod non intendit
negare veritatem huius propositionis tempus est motus sed
vult dicere quod non est quod dicitur predicatio imo denota-
tio quod iste terminus tempus est passio huius termini motus.
¶ Ad aliam dictam est capiendum proprie hoc nomen tempus
tempus est primus motus sed dicitur est quod acceptio ista non
utuntur vulgares sed astrologi qui non per noticiam sensiti-
vam sed per rationem intellectualem utuntur illo motu tanquam
tpe in suis computantibus ad sciendum situs stellarum ad
invenire et ad nos quibus vero videant illi motus alii autem
motus sibi notis per sensum vel imaginationem utuntur per
modum temporis et bene concedere si esset plures mundus motus
et esset tempus illis de uno mundo et alii alii de alio mundo
necesse esset impossibile simul esse plura tempora etiam pro-
priissime dicitur. ¶ Ad ultimam dicitur quod numerus conti-
nuorum bene est primus et ad numerandum oportet dis-
cernere inter partes eius.

Queritur decimotercio utrum diffi-
nitione temporis sit bona in qua dicitur tempus esse nu-
merus motus secundum prius et posterius arguitur
non quod si tempus esset numerus tunc magis deberet poni spe-
cies quantitas discrete quod continue quod est contra Aristote-
lem in predicamentis. ¶ Item numerus dividitur in indivisi-
bilis in unitates quas Aristoteles quinto methaphysice di-
citur quod o est indivisibilis sed quantitas tempus aut non
dividitur in indivisibilia apparet sicut huius ergo etc.
¶ Item cum omnis numerus sit numeratur vel numerabilis
nullus numerus est infinitus et tamen tempus est infinitum
et per se ut habet tertio huius ergo etc. ¶ Item cum tem-

pus sit quo mensuratur motus si ipsum esset numerus quo
numeramus vel mensuramus sed hoc est falsum ut dicit
Aristoteles ergo etc. ¶ Item termini de predicamento quanti-
tatis cum sint absoluti non debent diffiniri per terminos res
spectivos ergo tempus cum sit de predicamento quantitas
non dicitur diffiniri per prius et posterius. ¶ Item prius et post-
erius diffiniuntur per tempus quod per distantiam ad prius nunc
ut vult Aristoteles ergo non dicitur diffiniri e converso.
¶ Item prius et posterius vel sunt partes quantitates tem-
poris vel sunt instantia si sunt partes quantitates tunc ma-
gis est quod totum non debet diffiniri per partes quantitates
suas imo potius e converso ut habet septimo methaphysice
sicut acutus angulus diffinitur per rectum et semicircu-
lus per circulum ut ibi dicitur si vero per prius et posterius in-
telligitur instantia adhuc male quod hec nota instantia pri-
us et posterius sunt nota prius instantia ut minus nota quod re-
pulsionem sed e converso.

Oppositum intendit Aristoteles sicut
ex proprietatibus manifestis et communiter concessis loci
debebat inquiri diffinitio loci ita debet esse de tempore
sicut autem proprietates temporis deesse quod tempore mensura-
mus motus finitos et quietes ad sciendum quod sit cum
hoc fuerit nobis dubium deinde quod tempus est successivum
in alia questione unde dicit Aristoteles quod non est possi-
bile plures partes temporis esse simul quorum una non solu-
dit aliam. ¶ Deinde etiam quod tempus est continuum et hoc non
solum supponit sed probat quod magnitudo motus et tempus
proportionabiliter dividuntur ut apparet sexto huius et tamen
magnitudo est continua et nihil proportionabiliter divi-
ditur continuo quod prius et quod etiam ibidem ostendit quod tem-
pus in infinitum est divisibile et tale oportet esse continuum.
¶ Deinde etiam ex precedenti questione supponit quod tem-
pus est motus et quod est motus prius vel secundum vulga-
res motus solis et tamen in octavo huius probat quod infinitus
et perpetuus et prius motus et continuum secundum
quod debeat intelligi dicitur in isto octavo ideo etiam sequi-
tur quod infinitum et perpetuum est tempus et iste terminus motus
se habet sicut passio et subiectum supponit et pro eodem
cum tempus sit motus et cum hoc iste terminus tempus videtur
significationem motus connotare quod sit mensura aliorum
motuum. ¶ Existit autem sic suppositio inferunt conclusiones
ad oppositum. ¶ Prima est quod de ratione temporis sit
huius termini tempus est discretio inter partes illius mo-
tus qui est tempus hoc probat quod tempus debet esse me-
suratum finitum quod nihil sit mensurable nisi sit fini-
tum et oportet mensuram aequari vel proportionari me-
surato et infinitum non est proportionabile finito ergo ad
hoc quod ille motus prius sit mensura aliorum motuum si
nitorum necesse est discernere inter partes eius ad acced-
dum partes motus mensurabilis proportionabilis et hoc
etiam manifestum est per rationem communem quod motus cellum per
ipsum volumus temporalia mensurare dividimus secundum rationem
discretam in annos menses dies horas minuta etc.
¶ Secunda conclusio est quod rationabile est dicere quod tem-
pus est numerus quia est mensura sicut dicitur est et non
sine diffinitione inter partes eius quod est tempus me-
suratum autem cum discretioe suarum partium dicitur numerus hoc
enim est de ratione numeri quod sit mensura discreta secundum
partes eius. ¶ Tertia conclusio est quod tempus est nunc
rns motus quia cum sit de ratione temporis quod sit mensura

res
successive

res
permanens

discretayt dictū est tñ est mēsurā pmanentiū secundū
 q pmanentiā qz dictū est q tēpus est res succēssibīlī z
 succēssibū nō est mēsurā rei pmanētis ēa ratiōe
 quā est pmanēs. Et iterū maioris mēsurabilis est
 vel paulitū replicata sed rei pure pmanētis idē
 est tempus partū z magnitudo z partis ergo tem-
 pus ēa rōne quā dictū tēpus nō est mēsurā rei pma-
 nentis scdm ratiōē sue pmanētis ergo est mēsurā
 succēssibīlī vel ratiōe succēssibīlī sibi attributē z succē-
 sio est motus ergo debet dici q tēpus est mēsurā mo-
 tus. ¶ Quarta cōclusio est q ad ratiōē tempore ex
 primendū nō sufficit dicere q tēpus est numerus mo-
 tus sed oportet addere secundū prius et posterius
 motus dupliciter est diuisibīlis vt piz sexto bñ? est ei
 diuisibīlis vno mō secundū diuisiōē mobilis q exten-
 sus est in oēs partes ipsius mobilis sicut z alia accidē-
 tis z oēs partes motus scdm hanc diuisiōē sūt siml
 aditūcē nō vna prius q altera siml et mouerentur
 oēs partes ipsius mobilis qz totū mobile mouetur
 isto modo tēpus nō est mēsurā motus qz in eodē tē-
 pore adēquate est maior motus z minor nā si motus
 totius est in duplo maior motu sue medietatis tamen
 sunt in eodē tēpore adēquate. ¶ Alio modo diuiditur
 motus in partes priores z partes posteriores vt scdm
 diuisiōē spaciū cuius vna pars prius pertransit z pfr
 alia continet vel scdm diuisiōē gradū qualitatis q
 acquiritur quozvno prius acquirit z pfr alius cōti-
 nue z scdm bñdī diuisiōē z qritatē motus tēpus
 mēsurat motū in duplici em tēpore duplex est motus
 si sit eque veloci quā duplex spaciū pertransit vel tū-
 pliciter in eā qualitatis acquirit. Ergo ad remouen-
 dū mēsurā motus put motus diuideret scdm diuisiō-
 nem mobilis in partes siml ad inuicē existētes opz
 dicere q tēpus est numerus motus scdm prius z pos-
 terius. ¶ Quista pōlatio est quista est bona descriptio
 tēpore quia explicat significatiōē z oēs cōnotatiō-
 nes huius termini tempus z est cōuertibīlis sibi et po-
 nitur numerus per mōdū generis z gloriatur numerus
 scz mēsurā requirit discretiōē in suis partibz z per
 hoc differt ab aliis que nō sic sunt mēsure z dictū mo-
 tus ad differentiā mēsurarū magnitudinē vel rertū
 pmanentiū z dictū scdm prius z posterius ad differe-
 rentiā mēsure motus penes qritatē sibi debitā ex qrit-
 ate mobilis sicut dicebatur.

Tunc ad rationes ad primam dicit co-
mentator quinto methaphysice q̄ Aristoteles in libro
predicatorum multa locutio est secundu famositate
tem nō scdm verā determinationē. s. de illis de quibz
spectat determinatio ad principalē philosophiā scz na-
turalem vel methaphysicā vñ potest dici q̄ licet p̄ter
sit cōtinuū tamē magis p̄prie hōc nomē tēp̄tis p̄tinet
ad genus q̄tatis discrete q̄ ad genus cōtinuē ter-
minus em̄ non reponitur in tali genere vel tali sp̄cie
ratione huius pro quo supponit s̄ magis rōne forma-
lis cōnotationis. s̄t ei terminuū albtm ⁊ pater sup-
ponitur pro subiectis ⁊ non sunt de predicamento sub-
stantie s̄ ergo hoc nomen tēp̄ supponat p̄ motu q̄
nō tñ q̄ pnotat q̄ sit mēsurā alioz motuz qd nō p̄
esse sine discretione p̄. tñ illuz motus continuū iō
ratione discretions cōnotat ille terminus tempus

partis ad gentis quantitate discrete et ad hoc designan-
dum dicit bene Aristoteles quod tempus esset numerus
¶ Ad aliam dicitur fuit in decimasima questione ter-
ti huius quod omnis vitas in continuo est in infinitum di-
visibilis et ibi dicitur fuit quod debebat exponi antiquitates
que vident esse ad contrarium. ¶ Ad aliam dicitur fuit etiam
in tertio quomodo infinitus sit numerus et in infinitum
sit tempus sumendo infinitum sicut theozematice et tunc
nec est numerus infinitus nec tempus infinitum sumen-
do theozematice. ¶ Ad aliam dicitur quod dupliciter
dicitur numerus quo numeramus uno modo ratione discre-
ta a se qua discernimus inter veritates numerandas
dicitur numerus quo numeramus et sic bene dicit Aristoteles
quod tempus non est numerus quo numeramus sed est
motus primus numeratus vel numerabilis quod ad par-
tes eius per rationem discretivam a se discernitis inter illas
res partes. ¶ Alio modo numerus numeratus per tale
rationem discretivam et respectu aliorum numerus quo numeramus
est per rationem discretivam in se igitur tuos esse decem in per
illos aliquid numeras equos aut canes vicinorum igitur
applicando unum equum et sic tempus cum fuerit discrete non
tunc per rationem a se est quo numeramus alios motus et
sic est numerus numeratus et veritas discernentis in-
ter partes primi motus et est quo iterum numeramus
et mensuramus alios motus. ¶ Ad aliam potest dici quod
termini relativi bene sunt aliqui proprietates vel passio-
nes terminorum absolutorum et quis subiectum non debet
ad diffinitionem diffinitionis simpliciter quod dicitur in pas-
siones suas vel proprietates tamen bene aliquando describitur
per eas unde conceditur quod hoc non est diffinitio quod
dicitur talis est non consentit terminis consontantibus
et habet septimo methaphisice huius est bona descriptio
¶ Ad aliam conceditur quod hec nota prius et posterius
secundum tempus preteritis vel futuris diffinitur bene
hoc nomen tempus presens vel per hoc nomen nunc sed
hoc nomen tempus per illos terminos non diffinitur sed per
istos terminos prius et posterius in motu est enim tem-
pus mensura motus secundum quod dividere in partes prio-
res et partes posteriores sicut dicitur fuit. ¶ Ad aliam di-
ctum est quod tempus non diffinitur per prius et posterius
propterea dicuntur partes ipsius temporis sed potest dici
partes motus cuius tempus est mensura.

Quentur decimoquarto vtrū cū
libet motus tempus sit mensura. Arguit
r. nō quia aliqui putant motus sempiterni et
infiniti & illi nō sunt mensurabiles vnde dicit Aristote
les q̄ quecūq; semp sunt nō sūt in tēpore. ¶ Itē idē
non mensuratur seipso ergo ille motus qui est tēpus
nō mensurat tēpore. ¶ Itē mensura debet esse notior
mensurato qz mensura est ad cognoscendū q̄ritatem
eius quod mensurat per q̄ritatē mensurē sed motus
est notior tempore saltē aliqua qui est nobis manife
sta sensibilis & etiā tēpus nō diffinitur per motum nisi
motus esset notior ergo saltē ille motus qui satis est
notior tēpo nō mensurat tēpore. ¶ Itē mensura b̄ esse
equalis mensurato vel minor immo debet ēē minims
vt dicitur decimo methaphisite sed nullū tēpus quod
sit q̄ motu minus immo tēpus cū sit primus motus ē
maximus oīm motuum & scdm magnitudinē inibiecti et
secundū successiōnē q̄ in infinitum. ¶ Itērū mensura
debet esse prior mēsurato vt dicit decimo methaphi
sice & tēpus nō est est q̄ motu prius immo cōsequitur

motum sicut passio subiecti unde etiam dicitur Aristoteles quod in magnitudine est primo continuitas et prius et posterius deinde in motu per magnitudinem et consequenter in tempore per motum ergo tempus non est mensura motus vel saltem non cuiuslibet. ¶ Item vel est mensurable vel mensura nisi secundum quod est tempus vel habetur decimo metaphysice et quarto huius sed alteratio cum sit qualitas non habet quantitatem seu divisibilitatem nisi ex divisione et quantitate subiecti et dictum est in alia questione quod motus non mensuratur tempore secundum quantitatem vel divisionem quam habet ex divisione subiecti ergo alteratio non mensuratur tempore. ¶ Item mensura et mensuratum debent esse de eodem genere vel haberetur decimo metaphysice et hoc est quia mensura est comparabilis et proportionabilis mensurato et tamen que sunt diversorum generum non sunt adiuncte comparabilia ut dicitur in septimo huius sed alteratio et tempus sunt diversorum generum ergo etc. ¶ Et hoc confirmatur quia in septimo dicitur quod alteratio non est comparabilis loci mutationi et tempus est loci mutationi ergo etc. ¶ Item si ambulatio equi mensuraretur tempore aut hoc esset secundum quantitatem et divisionem quam habet ex quantitate subiecti quod est falsum ut dictum est in alia questione aut hoc esset secundum quantitatem vel divisionem quam habet ex quantitate et divisione spatii quod etiam est falsum quod tunc oporteret illos motus esse inaequales per hanc quantitatem qui fierent in tempore equali quod manifeste est falsum de ambulatione equi et fornice maior equali et eodem tempore ambulationi equi est valde maior et longior ambulatione fornice tempus ad magnitudinem et longitudinem spatii vel ille motus mensuratur tempore quantum ad fluxum et refluxum si quod etiam apparet falsum quia fluxus non potest dici maior nisi propter maius spatium vel propter subiectum vel propter velocitatem maiorem sed fluxus non mensuratur tempore quantum ad magnitudinem vel intentionem velocitatis quod in eodem tempore vel equali est motus velocior et motus tardior. ¶ Eodem modo dicitur de alteratione alteratio non mensuratur tempore quantum ad magnitudinem quam habet ex magnitudine alterabilis quia sic minor et maior sunt in equali tempore nec quantum ad magnitudinem intensiorem vel gradum qualitatis que acquiritur quia etiam in equali tempore acquiritur qualitas intensior et sic maior gradum vel plurimum hoc alterabili et in illo secundum quod motus ille est velocior illo ergo non apparet secundum quam quantitatem alteratio possit mensurari in tempore.

Oppositum arguitur quia aristoteles.
dicit et nititur probare in isto quarto et in sexto qd ois
motus et omnis mutatio est in tempore et causam ipse
Aristoteles determinat qd esse in tempore non solum si
significat esse quando tempus est et tunc non esset aliter
temporalis in tempore qd ego essem in lapide cum er
go sum quando lapis est ita bene sicut quando tem
pus est sed esse in tempore non potest aliud addere q
tum ad significationem et cognitionem ultra esse qm
repas et nisi hoc quod est esse in tempore cōnotet mē
surari tempore ergo csi ois motus sit in tempore seq
tur qd ois motus mensuratur tempore. ¶ Item Ari

teles dicitur quod quod sunt secundum quod semper sunt non sunt
in tempore quia non mensuratur esse eorum tempore ergo
ad hoc quod aliquid sit in tempore requiritur quod ipse
vel esse eius mensuratur tempore sed tamen omnis motus
vel mutatio est in tempore ergo omnis motus
vel mutatio mensuratur tempore. ¶ Item si primus
motus qui est tempus mensuratur tempore hoc magis
debet concedi de aliis motibus sed primus motus mensu-
ratur tempore quia totum mensuratur per partes que sunt
eodem tempore. Unde dicit Aristoteles quod non est aliud mo-
tum et quod mensuratur sed multa metra totum. ¶ Item
questio est iudicio meo bene difficilis et multas impli-
cat in se difficultates quas aggrediendo notandum est
primum ad quid nominis quod mensurabile mensurari ali-
qua mensura esse scire quod sit eius prius dubium per quod
titatem illius mensurari prius dubium per quod titatem illius
mensure prius notam hoc apparet inductive sit et
vltima note quantitas mensuramus quantum sit panis
noster et talentum marca primum sit pondus et dies in se
ptimana et motus horologii quanta sit hora diei etc. Se-
cundo etiam notandum est quod plures et diuersi sunt modi
mensurandi. ¶ Primum modus mensurandi est per
mensuram intrinsecam. totius per partes numerando
vnde quod illarum partium propter inale et percludendo quot
sit numerus illarum partium ut quod illa sunt decem aut duode-
cem et sic dicimus numerum mensurari per vnitates sic et
numerum de seorsum illi hofem et per alterum et alterum
scimus quod sunt illi hofes et sic dicit decimo methaphysice
quod in primo inuenit mensuram in numeris et per in aliis
est et primum metrum vnde non sicut ibidem dicit metrum em-
et quo primum cognoscit cognoscit vnde tamen ab alia na-
ro quod sit in quod sit numerus aut omnia vna quare
omnis quod sit in quod sit numerus cognoscit vno. ¶ Secundus
modus mensurandi reperitur in continuis et suppones pec-
dentem modum et est etiam modus mensurandi per intrinsecam
mensuram. totius per partes. scilicet quod continuus magnus de
quo dubitamus quod sit distinguimus in plures partes ad
inuales equales et sciemus numerum ad quod sit modum quod sit
ille partes et cum hoc sciuerimus quod sit et vnaquodque eorum
concludemus totum totiens quod erant ille partes et tamen quod sit
etiam vnaquodque illarum partium ut si sunt decem partes et quod sit
bet sit decem pedum concludimus totum et decies decem pedum
scilicet centum pedum. ¶ Sed adhuc tertius modus mensurandi
inuenitur in magnitudinibus per suppositionem magnitudinis
dantis note quod sit etiam ad magnitudinem ignote quod sit
si enim vna non transcedat aliam nec transcedat ab alia
dicamus magnitudinem mensuram et equalem magnitudinem
non mensurari sicut et vltima ligni nota mensuram vltima
panis et modus proportionabilis quarta vini et libra plumbae ex
aminata libra cere et huiusmodi et est ista iste modus mensu-
randi per mensuram extrinsecam et est possibile quod ea-
dem mensura mensurentur diuersa mensurabilia ut quod
est hac vltima ligni possent mensurare vltima panis cere aut
terre. ¶ Quartus modus mensurandi est iam com-
positus ex tertio et primo cum enim per vltima ligni me-
surauerimus per suppositionem singulas partes panis
non communicantes illi vltima ligni equales et illas par-
tes panis sic mensuratas numeramus sciemus quod sit
tunc est totalis panis ut quia est decem vltimarum et ad
hoc est vltimoque modi mensurandi est vltima ut secundum
dictum numerum in numerum costae superficiei in costae
quadrati vel octogoni et secundum reductionem aliarum figurarum

rarium ad quadrangulum octogonum et sic de multis alijs que non sunt multi ad propositum ideo dimittit illos. ¶ Sed alius modus magis ad propositum qui sit secundum proportionalem divisionem mensure et mensurati. Quis in partes valde inaequales et quis in res que sic dividuntur sint valde diversarum rationum sic enim mensuramus circuitum terre quot leucas contineat per ipsam celli dividendo celum in tricentos sexaginta gradus deinde proportionabiliter dividendo terram et considerando quot leuce in terra contineat unum gradum in celo quod forte triginta nam si per triginta leucas in planis pariter ambulamus de austro ad septentrionem invenimus per istum articulum elenatum nobis in uno gradu. Tunc per circuitum terre esse totiens tricentas sexaginta leucas quot leuce correspondet unum gradum in celo. Scilicet tricenas et tercenas sexaginta leucas et apparet manifeste quod iste modus mensurandi non fit per adequationem mensurati ad mensurabile nec aliquis partis mensurati ad aliquam partem mensurabilis quoniam unus gradus in celo non est equalis terre sibi correspondenti immo valde maior et non est vis in qua proportionem maior unde sic etiam per horologium mensuramus motum solis diurnum sciendo quot gradus in horologio signati correspondent unum horum et quot nocti et quot diei sic est per gradus pertransitos in horologio scimus quanta sit hora diei vel noctis et quando sol est in oriente in meridie occidente vel in angulo noctis licet nullus gradus signatus in horologio sit equalis parti motus solis sibi correspondentis nec est cura que proportionem sit huius ad illum secundum magnitudinem ita enim per partem horologii hoc fieret sicut per magnam licet secundum magnitudinem non esset proportio magni et parvi ad celum ad motum solis. Nunc descendendo ad ponendum conclusiones ad propositum.

¶ Prima est quod aliquando tempus mensuratur per tempora per simplicem numerationem ut numerando dies quod sunt septem vel decem sicut concluderem quod sunt decem canes. ¶ Secunda conclusio est quod aliquando etiam tempus mensuratur per tempora secundum modo prius dicto quia scimus quantum tempus est una dies et numeramus dies menses et circulum quod mensis est totiens tantum tempus quod erat una dies. ¶ Tertia conclusio est quod non mensuratur tempus per tempus nec motum per tempus per suppositiones tertio modo partes enim temporis fluunt et non permanet ideo non possumus unum ponere super alium et si dicamus aliquam partem primi motus coexistere alicui motui alteri hoc non est secundum adequationem immo ita magnum coexistit parvo sicut magnus magno vel parvo parvo ad illum coexistit quod est in coexistendo hoc quod illud est. ¶ Quarta conclusio est secundum quartum modum prius dictum mensurandi non mensuratur tempus per tempus nec motus per tempus quia motus iste continet vel supponit tertium secundum mensurandi qui non puenit tempori sicut dictum est in precedenti conclusione ideo etc. ¶ Quinta conclusio est quod tempus et per motum qui est tempus mensuratur bene alii motus si ne sint locales siue sint alterationes siue sint alie continue mutationes secundum ultimum modum mensurandi predictum secundum proportionabiles divisiones temporis mensurati et motus mensurati et primo hoc declaratur de motu locali postea de motu alterationis de motu locali hoc

primo declaratur quod ad magnitudinem et divisionem motus secundum magnitudinem et divisionem spaci pertransit quia scire quantum est motus tali quantitate est scire quantum est spaci pertransit sed per tempus hoc scimus verbigratia cum viderimus quod ambulator de parisiis ad romam perficitur in viginti diebus supposito quod fuerit regularis et sciuerimus quod in prima die pertransiit mus decem leucas sciuerimus spaci totale pertransiit usque ad romam esse decies viginti leucarum. scilicet leucas et ita si motus continuus et regularis durat precise per diem naturale et appareat quod in una hora transiit spaci pedum tria sciuerimus totale spaci pertransiitum per totale motum esse ter vigintiquattuor pedum scilicet septuaginta et duos pedum et si motus esset difformis et sciretur motus et quantitas difformitatis ut si in secunda die poneretur dupliciter velox et tertia tripliciter adhuc multiplicando per invicem concluderetur quantitas spaci.

¶ Secundo etiam declaratur conclusio quantum ad magnitudinem et divisionem motus secundum quantitate et divisionem mobilis. scilicet signando aliquod signum in spacio quod pertransiit et tunc illud mobile pars eius quod parte continue pertransiit illud signum sicut prima medietas navis prius pertransit pontem quod secunda medietas vel quod navis iterum prius medietas medietas quod illa medietas et sic in infinitum secundum infinitas divisionem si ergo signaverimus tempus in quo mobile pertransiit illud signum. scilicet tempus imaginatum inter instans primum in quo mobile attingit illud signum et instans primum in quo totum mobile est ultra signum et sit illud tempus una dies naturalis et quattuor horarum si appareat quod pars pedalis illius mobilis pertransiit illud signum in una hora et motus sit regularis concludemus quod mobile est longitudinis viginti quattuor pedum sed tamen per hoc nesciremus latitudinem vel profunditatem mobilis quia partes mobilis diverse secundum eius latitudinem et profunditatem simul transferunt signum non prius una quod altera et quantum ad tales partes qui simul sunt in quantum simul sunt tempus non est mensura motus sicut dicebatur in alia conclusione ne unde nunquam esset mensura longitudinis mobilis considerando simpliciter quod in tali tempore tale mobile mouetur propter hoc quod non prius moueretur pars prior quod pars posterior sed bene esset mensura eius considerando tempus transitionis signi signati quia sic non simul transeunt pars prior et pars posterior.

¶ Deinde etiam hoc declaratur de alteratione primo quantum ad magnitudinem intensiois qualitas in eodem subiecto et eadem parte eius quicquid magnitudo solet vocari magnitudo gradualis nam si in tempore decem horarum intenditur qualitas in aliquo subiecto continue et regulariter quanta intensio est qualitas acquisita in una hora decies tanta intensio est acquisita in totali tempore decem horarum. Et similiter etiam de quantitate et divisione alterationis secundum quantitate et divisionem alterationis si ponatur casus quod calefactio sit ex una parte contigua calefactibili et quod non simul multiplicetur calefactio in totum calefactibile sed prius in partem propinquiorum calefactibilis et postea in posteriores continue et regulariter et sic tempus decem horarum a principio calefactionis donec primo erit multiplicata per totum alterationis vel in prima hora multiplicet per quantitate alterationis

pedalis sequeretur quod alterabile erit decem pedum et quod tanta erit alteratio quo ad quantitate et divisionem alterationis. ¶ Sed hic est dubitatio polito casu quod motus esset quem solemus vocare localem ad hoc quod mobile pertransiit aliquod spaci ut si deus moueret mundum motu recto vel lapidem posito quod omnia alia essent annihilata virtus ille motus haberet magnitudinem aliquam nisi ex magnitudine mobilis et videtur quod non quia motus localis non videtur habere magnitudinem nisi secundum divisionem mobilis vel spaci cum enim tempus sit extrinsecum motui non est magnitudo motus ex magnitudine temporis nisi arguitur propter proportionabilem divisionem sicut dictum fuit. ¶ Ad hoc ego respondeo quod motus ille nec ex loco nec ex spacio pertransiit nec ex tempore habet aliquam magnitudinem nisi arguitur sed tamen dupliciter potest dici motus localem habere magnitudinem sicut alterationem. ¶ Primum modus est quia quantitate extensus est extensione eius quod mouetur ideo est tantus secundum longitudinem latitudinem et profunditatem quantum est illud quod mouetur et isto modo non maioratur motus propter longior successione sicut caliditas intensio non est longior latior vel profundior quod qualitas remissa sed alio modo sicut est magnitudo successione sic in qualitate est magnitudo intensiois hoc est motus dicimus caliditatem in scintilla partia ignis esse in duplo vel decuplo maiorem intensioe quam in magno aere sic in motu quem vocamus localem est magnitudo successione et sicut et sic aliquando motus parvi corporis est motus alterius corporis magni maiorem. ¶ Sed quia dictum est alias quod ille motus non percipitur nisi mobile perciperetur aliter se habere ad locum vel spaci vel aliter quod quiescens ideo etiam illam quantitate sicut oportet cognoscere et arguere ex quantitate spaci vel ex quod pertransiit vel eius quod imaginatur pertransiri quantum motu maiori secundum quantitate successione maius spaci pertransiit si ille motus fuerit pertransiit spacio in pertransiendo spaci tamen non esset maior aut minor secundum huiusmodi pertransiitionem licet nullum esset spaci aliud a magnitudine mobilis et tunc rationabiliter dubitatur. ¶ Tunc sit eadem res que est quantitas motus secundum quantitate et divisionem mobilis et que est quantitas motus secundum successione seu fluxum ad quod ego respondeo quod non immo quantitas quod motus habet secundum divisionem mobilis est dimensio quia mobile et omnia accidentia sibi inherencia extenduntur. ¶ Quantitas autem intensiois forme scilicet quantitas gradualis qualitas est ipsa et qualitas gradualis que ex infinitis gradibus seu partibus simul in eodem subiecto et in eadem parte eius sine distinctione earum secundum situm composita est sicut magnitudo est ex infinitis partibus secundum situm extra invicem existibus. Magnitudo autem successione in ipso motu quem vocamus localem est ille motus localis quo ex infinitis partibus non simul sed successione una post alteram est compositus et ideo notandum est si dicamus ambulationem formice et cursum equi esse ad invicem equales secundum durationem non est hoc intelligendum quod sint equales ad invicem secundum aliquas quantitates ipsorum sed hoc solum significat quod tempus est idem coexistens utriusque adequate vel signum

idem tunc significat quod tempus coexistens uni est equale tempori coexistenti alteri. ¶ Tunc enim res non est aliquid quod res illa durat sed duratio eius extrinseca bene videtur tempus sibi coexistens. Sicut igitur tempus est de modo per quem motus mensurantur tempore. Hunc est magis directe dicendum de questione et est ibi duplex dubitatio. Prima est verum omnis motus sit mensurabilis tempore de qua prius argutus fuit. Secunda etiam est verum omne tempus sit mensura motus de qua argutus est prius quod non sed arguitur modo quod sic aliter diffinitio temporis non valeret quia non consequeretur omni contento sub diffinito non ei coeueniret illi tempori quod non esset mensura motus. ¶ Et de his ponitur sexta conclusio quod nec omni tempore mensuratur motus actuali mensuratione nec omnis motus mensuratur tempore quia cum infinitus sit tempus magnus secundum dicta prius constat quod omni tempore quo aliquis mensurat aliquem motum est aliud tempus maius et ideo nullus mensurat nisi forte ratione partis ut si diceremus annis mensurare quia diem mensuramus que est pars anni sed hoc est impropria locutione et etiam multe sunt alterationes quarum quantitas est nobis ignota et non fieri potest nobis nota ut alterationes quod sunt pulsus in profundo maris id illas alterationes nullus mensurat. ¶ Septima conclusio ponitur quod nulli motui repugnat secundum rationem eius specificam vel generalem qui possit mensurari tempore quia suppono quod de omni specie vel genere motus aut mutationis potest aliquis esse nobis notus aut per sensum aut per rationem et tunc illi sit sit ignote quantitate propter magnitudinem poterimus mensurare per tempus. ¶ Sciendum est quod multis motibus repugnat propter circumstantias particulares quod possint a nobis mensurari quia sunt in tali loco ad quem homo non potest naturaliter pertransire ideo nullus potest illos motus percipere ad mensurandum licet alibi posset similes in specie percipere et non dico quod per potentiam ordinam homo posset percipere et sic eos tempore mensurare sed quod hic dicimus intendimus dicere quantum ad potentias naturales. ¶ Et notandum est etiam quod non possumus motus naturales omnino precise et punctualiter mensurare scilicet secundum modum mathematice considerationis non enim possumus per statum scire si precise libra cere sit libris plumbi equalis potest enim esse excessus in ita quod us quantitate quod non perciperemus excessum sed sufficere tempore mensuratio ad prope iuxta illud quod de modico non est curandum. ¶ Octava conclusio ponitur quod nulli motui repugnat ratione sue magnitudinis vel paruitatis esse mensurabile tempore et etiam nulli tempori ratione sue magnitudinis vel paruitatis repugnat esse mensuratum motus. Hec conclusio cum difficultate deducitur sed tamen sic potest deduci simpliciter quod licet in finitum sit tempus lineare geometricum loquendo et in infinitum sit motus in nec aliquid tempus est infinitum nec aliquis motus est infinitus dico scilicet extrema et non dico secundum divisionem ita quod nullum est tempus et nullus est motus carens partibus extremis hoc apparet ex dictis in prioribus. ¶ Ideo et hoc sequitur quod omni tempore est tempus maius si perpetuus sit mundus et si motu locali est motus maior secundum quantitate successione. Tunc apparet quod propter ipsam aut motum etc.

quia quibus nullus esset motus tamen adhuc res alie
que nullam habentes eternitatem nisi durationis vide
rentur esse mensurabiles quantum ad suam durationem
et cum mensura rei quantum ad suam durationem non sit
nisi tempus videtur quod tempus esset licet non esset mo
tus et hoc sic declaratur ponamus quod antequam esset mu
tus creatus et per consequens antequam esset aliquis mo
tus deus creasset tres angelos a b c et quod creauit pri
us a deinde creauit simul b et c et postea illos tres simul
annihilauit ita casti posito oportet concedere quod an
gelus a plus durauit quam angelus b vel c etiam in certa
proportione quia non minus durauit quam si motus celi fu
isset coexistens eis et tamen si fuisset motus coexistens
eis durasset plus in certa proportionem ut forte plus in
duplo si motus coexistens ei fuisset duplex ad motum
coexistentem aliis ergo etiam plus durauit in duplo
sed angelus b et c equaliter durauerunt non vnus plus
vel minus quam alter cum ergo non sit equale vel duplum
nisi sit certa mensura quia illa sint commensurabilia vel
vniuersum commensurabile per alterum ideo licet non esset ali
quis motus tamen erat certa mensura quantum ad cer
tam suam durationem. ¶ Sed si hoc concedatur
sequuntur alie magne inconuenientes quia duratio an
geli a non erat aliud quam angelus a nec intrinsece nec ex
trinsece nisi diceretur quod illa duratio erat deus quod po
nimus quod nichil tunc erat nisi deus et ille angelus et non
potest dici quia duratio maior vnus angelus et duratio
minor angelus sit deus cum ipse semper sit indiuisibilis
et nunquam maior vel minor si ergo duratio angelus a
non erat aliud quam angelus a et sic de angelis b et c et ta
men illi angelus nec erant equales nec vnus maior al
tero cum omnes essent indiuisibiles vel si loquamur quod
vnus sit maior altero in perfectione tamen sic erat possi
bile quod angelus a erat minor in limitibus perfectus et sic
non apparet quod angelus a durasset plus vel quod eius du
ratio fuisset maior duratione angelus b et c istud est dif
ficile quia sensus vel imaginatio non cadit super talia
sed solum intellectus et adhuc apud intellectus for
te non potest conuinci per rationes et ex sensibus deduc
tas quod dicti casus sint possibiles sed hoc simpliciter
credendum est ideo quasi mendicare oportet in
tellectum humanum et de hoc videtur michi probabi
le dicere quod non erat aliud duratio angelus a vel ange
lus b aut c quam ille angelus a vel b aut c et ideo cum an
gelus a non esset maior angelus b duratio non erat ma
ior duratione illius nec durationes angelorum b et c fu
erant equales cum illi angelus non essent equales et ta
men apparet michi quod angelus a erat prius angelo b
non quia in priori tempore sed quia erat illo non ex
istente et potest dici quod illa prioritas erat secundum tem
pus ad sensum conditionalem scilicet quia si illis ange
lis coexistisset tempus sicut coexistit his qui nunc
sunt tempus coexistens angelo a fuisset prius tempo
re in succedendo tempus quo extisset angelo b vel
angelo c ita similiter ad sensum predictum conditio
nalem et extrinseca denominatione diceremus ange
lum a plus durasse quam angelus b durauit et etiam incer
ta propositione ut in duplo vel triplo quia vel in du
plo vel in triplo fuisset maius tempus coexistens an
gelo a quam coexistens angelo b si fuissent eis tempora
coexistentia et equalis fuit duratio angelus b et an
geli c tali modo quia equalis vel eadem fuisset duratio

tas et generari sibi generationis non scdm quid nals
lam qd generatur z omne qd mouet esse non sequitur
q generatur non mouetur generatio non est motus.
¶ Secunda vtruz in adalid est per se motus q ois
res est adaliquid sz non ois est relatio vel respectus/
q omnis motus z ois dispositio scdm quam est mot?
est gntas/quomodo ergo distingantur gna motuum
quid est esse per se vel p accidens motus in aliquo ge
nere vel in aliqua specie q no est p se motus secund
vbi vel secundum locu. ¶ Tertia vtrū omnis motus
debeat esse de contrario in ptrarium. ¶ Quartavtrū
motus ex eo debeat dici ptrariū q sunt le ptrarius ter
minus ad contrarios terminos/an aliqui motus sunt
adinuicem ptrariū/quomodo i speciali agitur de mo
tibus localibus rectis et circularibus de alterationi
bus generationibus zc. ¶ Quinta vtrū motus con
trariatur quieti vel etiā quies quieti/agitur taz de cō
trarietate reali q terminorū significatiuorum/quare
motus magis dicitur contrarius termino a quo q ter
mino ad quē/qdifferenter dicendū est de motuz que
te de moueri et deicere. ¶ Sexta vtrū est dare genera
tiones et corruptions augmentationes diminutiones
alterationes naturales et violentas sicut est dare mo
tus locales naturales et violentos et quomodo
dicantur naturales vel inaturales/quare magis vo
catus motus locales violentos q alterationes/de cō
trarietate penes naturale et violentū. ¶ Septia vtrū
secundum sūam est motus an sibi est aliquid cōtrariū
an sequitur nichil est contrariū ipsi b ergo secunduz b
non est motus. ¶ Octaua vtrū motus sit motus vel
etiam generationis generatio quomō mot? est ad mo
tuz vel terminatū ad terminationē tanq ad termini
ad quem motus. ¶ Nonā vtrū generatio generatio q
nulla gntatio caliditatis est illa caliditas cuius ipsa est
generatio q est dare generationē maximā caliditatis
ipsius b si de frigidissimo fiat calidissimum q illa ma
xima generatio caliditatis nō est caliditas sed erit sū
ma caliditas q in tepore preciso in quo est sūma cale
factio illa sūma calefactio non est et pportionalibiter
de corruptione et transmutatione/vtrū adynatē mo
tus requiritur q mobile sit idē q forma vel dispositio
scdm quā est motus sit eadem et q sit tempus idē/an
motus contrariū sit adinuicem ptiui an albedoz nī
gredo sūt adinuicē ptiue imo interruptio teporis im
pedit vel nō impedit ptiuitatem motuz zc.

Incipiunt q̄stiones Quinti libri phisicorū.

Ad rationes ergo dicendum est qd tempus est res extra animam et preter operationes anime nostre extrinseca quibus hoc nomen tempus connotat operatione alia possibilem nec tempus est nomen esse intentionis et etiam hoc etiam entia que sunt ab anima et per animam bene pertinent ad scientiam naturalem vel ad metaphysicam ideo res illa vndique nichil valet scilicet a ratio eius conclusio conceditur. ¶ Ad rationes in oppositum dico qd prima ratio bene concludit qd si non possit esse numerata vel entis si non possit esse intellectus non posset esse numerus nec tempus. ¶ Ad aliam dicitur qd licet omnes creature annihilarentur tamen non propter hoc deficeret numerabilitas. ¶ Ad auctoritates commentatoris potest dici qd forte ille opinabatur qd hoc nomen tempus notaret actuali numeratione quod non credo si tamen notaret actuali numeratione diceretur dixi de numero si etiam ille terminus numerus notaret actuali numeratione Et sic est finis quarti.

Sequitur fabula quinti libri Di
ma questio est vtrius generatio sit motus
quo debeat intelligi quod generatio est de ne
gato in affirmatum et c. quod moueri attribuitur sibi mo

annihilata manebuntibus aliis. Incutit non cognoscen-
tibus adhuc res essent numerus. Quis non esset nu-
merate tamen adhuc esset numerabilis? et possent nu-
merari quia deus posset statim creare homines? et an-
mas que possent illas res numerare et hoc sufficit ad
hoc? et ille sit numerus secundum predicta. ¶ Sed po-
ne et? si iste terminus numerus ex impositione que est ad
placitum connotet aliqualem numerationem quid est
dicendum si nullus esset cognoscens nisi deus dico quod
per illam actualem numerationem connotatam tu pos-
ses intelligere vno modo illam binariam cognitionem
qua deus distincte cognoscit omnes res alias ab in-
finitis et qua cognoscit distincte personas binarias et
sic statim certum est quod adhuc res essent numerus
non deficeret connotatum sed alio modo per illam
actualem numerationem tu posses intelligere ratio-
nem secundum quam numerans cognoscit res quoties
sunt cum ante hoc esset sibi dubium velignotum
fuisse enim esset numeratio quia numerans loqueretur de
patre de nostra numeratione sicut etiam prius diceba-
mus de nostro mensurare. ¶ Et tunc ego dicerem quod
si deus cras annihilaret omnia cognoscens quia preter
ipsam adhuc numerus esset sed non esset numerus
quia non deficeret sibi duo lapides qui modo sunt nume-
ras sed deficeret connotatum per hoc solum nume-
rus ideo numerus esset quia sibi duo lapides qui mo-
do sunt numerus essent sed non essent numerus nec
essent duo sed adhuc essent bene alibi ab infinito sicut
albam esset sed non esset albam si cessaret esse alba
et ite et conclusiones possent numerari cum aliis
sed non curati quia credo quod de facto numerus con-
notet non actualem numerationem sed numerabili-
tem sicut dixi prius. ¶ Quarta conclusio est quod si non
posset esse numerans non posset esse numerus sicut be-
ne arguit ratio Aristotelis prius narrata nichil enim
esset possibile numerari si nichil esset potens numeri-
re et hec etiam conclusio patet per illam regulam com-

Queritur circa quintum li-
brum vtrum generatio sit motus Ar-
guitur q̄ sic auctoritate Aristotelis i
postdicamentis q̄ etiā in tertio hui⁹
cum ipse diffinitur motū ipse declara-
bit diffinitionē per inductionē ⁊ indu-
ctionē generationē et corruptionē cōmēntatur etiā in
tertio huius dedit vnam descriptionē motus talē Vdo-
tus est generatio partis post partē illius perfectionis
ad quā tendit motus i autem motus est gñatio cor-

uertatur ppositio et sequitur q generatio est motus.
¶ Item diffinitio motus non debet cōuenire nisi mo-
tui si ipsa cōuenit gnationi generatio em̄ est actus ge-
nerabilis scdm generabile vt dicit Aristoteles in secō
hynius et tamen hoc nomē generabile significat potē-
tiam ad generari ideo generari est actus entis in po-
tentia scdm q in potentia et hec est diffinitio motus:
¶ Itē omnis mutatio cōtinua et successiua est motus
quia sibi puenit diffinitio motus s; gnatio est mutatio
continua et successiua qd apparet p hoc q in septimo
libro pparatur adinuicē generationes secundum res
et in sardū tale autē oportet esse successitum et tem-
porale.

¶ *Oppositus dicit Aristoteles in isto qui*
to libro et ponit ad hoc rationes qd generatur nō
moetur ergo generatio nō est motus pñā videt ma
nifesta et aīa declaratur qd omne qd moetur est im
possibile eīa est qd nō est moueri vt dicit Aristoteles s;
qd generatur nō est qd si esset ipīa iam esset genitum
cūm esse sit termin⁹ ad qd gñationē qd est in termi
no ad quez aliquid mutationis ipīa est mutatu illa mu
ratione ergo r. c. ¶ *Et generatio simpliciter nō est nisi*
scdm sōm vt patet pñā de generatione s; scdm sōm
non est mot⁹ ppter nullū etiā vniuersale esset pñariū
vt dicit Aristoteles ergo falsū generatio simpliciter nō
est motus. ¶ *Deinde etiā arguit Aristoteles qd corru*
ptio non sit motus qd mot⁹ non est pñariū nisi motū
vel quien s; corruptio est pñaria generationi qd quidē
generatio nec est motus nec quies ergo corruptio nō
est motus. ¶ *Notandū est ad hoc qd nomē motus acci*
pitur cōmunitur pprie et maxime proprie si pñmūter
capitur tunc oīs mutatio cōtinūe successiua. s; disti
nbilis pñportionabiliter tēpore dicitur mot⁹ s; mutatio
instantanea si aliqūa est talis nō diceretur mot⁹ r. isto
modo distiñitur motus in tertio hui⁹ r. apparet statim
qz isto modo oīs generatio vel corruptio successiua et
temporalis est mot⁹ r. hec fit. ¶ *Prima cōclusio que ap*
paret p qd nomin⁹ qst autē iste terminus motus cap
itur pprie tunc distiñitur scdm rationē contra istū
terminū generatio r. pñra istum terminū corruptio q
iste terminus generatio idēgit exponi per negationes
et affirmationē eiusdē de eodē cūm istis terminis pñ
et posterius verbi gratia gñatio vel generari est ali
quid pñus non esse r. ipīa posterius esse vel generatio
est mutatio secundū quā aliquid qd imēdiate ante nō
erat imēdiate post erit glosandū ista vba sicut glosa
buntur in sexto quādo queretur de mutationibus in
stantaneis siue in diuisibilibus et pñportionabili modo
sile terminus corruptio indiget exponi per affirmatio
nem et negatiōē modo eodēmodo. s; qd corruptio r. cor
rumpi est aliquid prius esse r. posterius non esse r. c. sed
iste terminus mot⁹ vel moueri exponitur p duplicē af
firmatiōē vñā cum isto termino prius et aliā cūz isto
termino posterius vt prius esse albi r. post nigrū pñ
esse parū r. post magnū prius esse minus albi r. post
magis album prius esse minus et post maius prius esse
fur sūm et post deorsū et sic de aliis quādo vero ille
terminus motus capitur maxime pprie sic pñotat qd
dispositio scibz quā est motus vel mutatio nō acqñitur
per modū sequēle ad alterius acqñitiōē de quo nō
dicitur in septimo huius et vsqz tunc nihil. ¶ *Conclu*
do ergo modo correlarie ea que pñmūter ponit Ari

stoletes primo q omnis generatio est mutatio de ne-
 gatio affirmatum siue de non sbo in sbo. Aristoteles
 em exponit q per sbo intendit affirmatiue demonstra-
 ri et hoc non debet dici intelligi q nostru affirmare
 vel negare aliqd cõformat ad generationē aque vel
 aeris vel lapidis s oportet hoc sit intelligere q istam
 orationē res generatur exponimus p istam orationē
 q illa res q pū non est posterius est et cū in generatio-
 ne non oportet preeffe terminū a quo q ei abiciatur
 nos vitmur sbo termino gñatio vel generari tanq mō
 dio notis terminis et vitmur illa oratione negatiua q
 res illa q generatur vel que est generatio prius non
 erat tanq a fmo a quo et illa oratione posteri erit
 tanq terminus ad quē et ideo fundō istos terminos
 generatio vel generari significatiue non est p̄prie
 rum dicere q generatio sit de negato affirmatu nec
 q generatio sit inter terminos cõtrarios s hoc dicit
 Aristoteles ad istū sensum solammodo de omni eo q
 generatur diceret vere prius q ipsum non est postē-
 rius q ipsum est et ita etiā intelligitur q omis corru-
 ptio est de affirmato i negati siue de sbo in nō sbo nō
 est et de necessitate simplicis corporis q acgrat ali
 quis termin⁹ ad quē q añ non esset s sufficit moueri
 q añ erat tñ sic corruptio intelligit sbo expōnē notis
 esse inter terminos p̄tradietores q de oī eo q corripit
 diceretur vere pri⁹ q ipsū est q posteri⁹ q ipsū nō est
 ad cōsumilē etiā sensum pceditur q oīs motus est de
 affirmato i affirmatu vel de sbo in sbo vel etiā de p̄tra-
 rio in contrariū. s. q de omni eo q mouetur diceretur
 vere prius q ipsū se habet taliter et posterius q se ha-
 bet aliter vtrobq scdm affirmatiua locutionē p̄not
 prius exp̄plicabatur s ille dictiones vel orationes af-
 firmatiue ex eo dicitur p̄rare q sunt de eodē sbo ve-
 rificabiles successiue s non simul et hoc est vniuersale
 omni motui put ipsū possum⁹ p̄cipere vñ si solē percl
 p̄ntus moueri hoc est q videm⁹ q prius est in orien-
 te et posterius in occidente vel in meridie et non simul
 et ad istum sensū debent exponi oēs auctoritates dicē-
 tes q oīs mutatio est ex oppositis vel ex opposito ad
 oppositum et i contradietores vel in cõtradietione et
 inter opposita etc. de terminis autē realibus qui nō sūt
 orationes nec notā vel verba significatiua dicit p̄ter
 ¶ Hotandū q q istis tribus modis non aliis nō cõ-
 incidentib⁹ potest exponi q aliqd mutatur ideo h̄m⁹
 nominis mutatio Aristoteles cõclūditur esse specifi-
 casus terminos gñatio corruptio i motus necesse est
 est qd mutatur aut non esse prius et esse posteri⁹ q sic
 est generatio simpliciter loquēdo ita q si line addito bi-
 cimus illud generari vel fieri vel oportet esse prius et
 non esse posteri⁹ vt ē corruptio vel nō oportet esse pri⁹
 et posterius esse et tale ad hoc q dicatur mutari ne-
 cesse est dicere q aliqualliter se habet posterius et nō
 taliter prius et hec est generatio scd̄s quid q illud sim-
 pliciter non dicitur fieri s cum additione dicitur fieri
 album aut bicubitu aut i tali loco et sic de aliis vel ali-
 qualiter se habet prius et non taliter posterius et sic
 est corruptio scdm qd vel prius et posteri⁹ se habet ali-
 qualiter s aliter et aliter affirmatiue loquēdo q hoc
 vocatur motus put hec notā gñatio corruptio i mos-
 tus distinguitur contra inuicē. ¶ Deinde etiā notan-
 dum est cū diligenter q iste terminus moueri et mo-
 do siue impositionis v̄itate solet attribui sbo motus q

non forme vel dispositioni que acquiruntur vel abiciuntur
bi gratia lapidem et non caliditate dicimus calefieri
et hofes ambulare vel augmētari et hoc expreffit Ari
stoteles in isto quinto dicens spēs autē et locus et pas
siones in q̄ mouentur q̄ mouentur in mobilia sunt scia
et calor h̄s iste terminus generari nō attribuit h̄s ge
nerationis h̄s attribuitur illi rei vel forme q̄ prius non
erat et postea est vñ in generatione aq̄ non dicimus
materiam generari vel fieri h̄s aqua vel formam aque
et si homo calefit dicimus caliditatem generari non
hōiem et ita similiter iste terminus corrupti nō attri
bitur h̄s corporis h̄s illi rei et forme q̄ prius erat et
posterior non verū est tamē q̄ q̄ predictos terminos
s. generari et corrupti accipim⁹ non simpliciter s̄ scdm
quidā. q̄ additio certū p̄dicat tūc bene attribuitur
h̄s mutationis vt hōiem dicimus generari albus
s. fieri albu aut fieri currentē aut fieri in tali loco An
de etiā et materia prima fit formata forma aque vel
aeris. ¶ Et predictis sequitur conclusio. p̄xima se
quitur que est secunda ca. q̄ omne qd mouetur est si
cū bene dicit Aristoteles q̄ in omni mutatione natu
rali sibi mutationis est et nō aliud q̄ ipsū dicitur mo
ueri ideo omne qd mouetur est. Secda conclusio est q̄
nullū qd generatur est et non loquor de generatione
instantanea q̄ de hoc erit sermo i sexto libro s̄ loquor
de generatione tēporali et p̄tina differente ab ea qd
generatione cōpleta erit genitū cōpletū loquor etiā
de generatione rei pmanētis nature p̄ia ergo p̄ba
tur q̄ omne qd est cū ante nō esset genitū est s̄ omne
qd est genitū nō plus generatur ergo nullū qd est cū
ante non esset generatur et per cōsequēs p̄tendēdo
nullum qd generatur est cū ante non esset s̄ istam p̄r
tiam conclusio n̄ oportet moderari secundum ea que
dicta fuerunt in sexta questione tertii libri videlicet q̄
cum dicimus illud qd generatur nō est res vtitur illo
solo tempore p̄ presente in quo generatur sic em̄ in il
lo tempore nec est nec genitū est t̄tendō maiori t̄
pore p̄ presente ipsū generatur prius et est genitū po
sterius ideo generatur et est pri⁹ et posterior. ¶ Item
sequitur tertia cōclusio videlicet q̄ ista non est bona p̄ia
qd generatur nō mouetur ergo gñatio nō est motus
vel etiam ista nullū qd generatur mouetur ergo nulla
generatio est motus qd aīis est verū et necessariū et
non p̄is aīis em̄ apparet ex aliis duabus conclusioib⁹
omne em̄ qd mouetur est et nullū qd generatur est ergo
nullū qd generatur mouet et tamen illud p̄is erat
falsū. ¶ Nulla generatio est mot⁹ nā capiedō motum
cōmūiter p̄t diffinitur in tertio libro dictū fuit i p̄i
ma cōclusione q̄ omnis generatio vel corruptio p̄i
cessina et tēporalis est motus vñ sic calefactione ge
neratio caliditatis est qd motus et corruptio etiā frī
giditatis est qd motus et sic edēres que est caliditas
est generatio et mot⁹ qua tamē generatur caliditas et
non sibi caliditatis et qua etiā mouetur sibi calidita
tis et nō caliditas et iterū illuminatio qua nostrū emis
perium cōtine magis ac magis illuminatur de auro
ra vsq̄ ad p̄ciā p̄ime non est aliud q̄ generatio cōti
nua luminis q̄ est motus capiendō motū p̄mūter et
tamē illa illuminatio nō ē de generatur et illuminatur
s̄ lumē generatur et aer illūiatur et sic non sequit⁹
qd illuminatur nō generatur ergo illuatio non est gene
ratio qui aīis est verūne p̄lequēs falsū ideo etiam pa

r ratione nō sequitur qđ mouetur non generatur ergo
motus nō est generatio ¶ Sed tu obicies cōtra hanc
cōclusionē primo qđ ibi apparet esse locus a cōiugatis
f. dicendo generatio est motus ergo generari est mo-
ueri et p. plequens qđ generatur mouetur et similiter
negative generari nō est moueri vel etiā qđ genera-
tur non mouetur ergo generatio non est motus et in
loco a coniugatis est bona ꝓia ergo erant bone ꝓie.
¶ Item Aristoteles sic arguebat id negare illā ꝓiam
est negare Aristotelem. ¶ Solutio Ad primā obiectio-
nem dico qđ locus a iugatis non est bonꝫ In ꝓdicatio-
nibus denominatiuis sꝫ solū in qđtatiuis vnde bñ sed-
tur si hec est qđtatiue vera album est coloratꝫ qđ hec
est etiā qđtatiue vera albedo est colorꝫ e conuerso sꝫ
nō sequitur albiū est dulce qđ albedo est dulce nec
etiā sedtur si actio sit passio qđ agere sit pati modo di-
co qđ hic non est qđtatiua ꝓdicatio sꝫ denominatiua
f. dicendo generatio est motus vel motus est genera-
tio qđ licet isti termini morꝫ z generatio p. eodem sup-
ponant tamē differimode puerant in obliquo qđ hoc
nomē generatio ꝓnotat qđ sit generatio eius qđ acqri-
tur cum añ non esset z hoc nomē motus cōnotat qđ sit
motus sibi respiciētis ipsum. ¶ Tunc ad auctoritatem
Aristotelis ego dico qđ per illam ꝓiam non intēdebat
concludere qđ hec esset falsa generatio est motus sed
cum dicitur ergo generatio nō est motus intēdebat so-
lum pcludere qđ hec non est qđtatiua ꝓdicatio ge-
neratio est motus. ¶ Sed querens utrū ergo genera-
tio sꝫalis est motusꝫ generatio aque vel aeris z ego
respondeo qđ capiendū motū ꝓmunitur ꝓut diffinitur
in tertio libro si generatio aque est ꝓtina scdm succe-
ssionē temporālē ipsa est motus Sz iterum iugereres
quid est qđ illa gñatione mouetur Respondeo qđ hoc
non est aqua vel forma aque sꝫ hoc est prima materia
que est sꝫm huius generationis qđ cuiuslibet materia nō
est nota vltimo sꝫ non apparet qđ illa generatione ali-
quid mouetur ꝓpter qđ secundum intentionē vulga-
rem diceretur qđ illa generatio non esset motus Sed
tunc ultra dubitatur utrū motꝫ sit generatio si capia-
mus istum terminum motus proprie ꝓut exponitur p.
affirmationē a parte ante z per affirmationem a parte
post. ¶ Et de hoc ego pono cōclusiones. ¶ Prima est
qđ motus localis est generatio et ipse etiam est corruptio
ꝓto et est in eo idem motꝫ z generatio et corruptio sꝫ
ille motus est qui generatur et corrumpitur sꝫm et au-
tem est qđ mouetur et de hoc dictum est in tertio libro
¶ Secunda conclusio est qđ apud rarefactionē motus
qui est augmentatio est generatio magnitudinis qua
non dicimus magnitudinē moueri sꝫ sꝫm eiꝫ et de hac
rarefactione etiā dictū fuit ꝓiꝫ. ¶ Sz de alteratione
notandū est qđ aliquando sꝫm alteratione propius-
sime dicta vna qualitas ꝓtine abicitur z alia continue ac-
quiritur vt in calefactione frigiditatis abicitur et ca-
lidas acquiritur et tunc ille terminus motus vel alte-
ratio potest expōni affirmatiue a parte ante et post qđ
est de tali qualitate que corrumpitur ad talē que gene-
ratur et sic dicitur qđ ille motus ꝓtine compositus ē
ab aliquo eius qđ abicitur et aliquo eius qđ acquirit-
ur in isto casu secundum talē expositionē esset de hoc
tertia ꝓclusio qđ motus non esset generatio nec etiam
corruptio quia esset compositus et generatione et cor-
ruptione et compositum nō est aliqua pars suarum par-

tiam componentium sed alio modo possamus altera-
tionē vocare generationē p̄tinas alicuius qualitatē
scdm se totā circumscrip̄ta corruptione alterius. ¶ Et
tunc est quarta conclusio q̄ illa generatio non posset
dici motus exponendo p̄ affirmationes prius et poste-
rius ut si sit generatio alicuius caliditatis secundum se
totā q̄ non exponeretur p̄ prius esse frigidū q̄ circū
scribitur frigiditas nec p̄ prius esse minus calidam q̄
nichil erat prius de caliditate si generetur scdm se to-
tam. ¶ Ultima conclusio est de hoc q̄ si prius existat ali-
ditas et int̄ditur illa generatio caliditatis circū scri-
pta frigiditate poterit dici motus scdm expositionem
affirmatiuā ex vtraq̄ parte q̄ dicitur prius minus
calidum et post calidius hoc est ex p̄o non minus est
affirmatiuā q̄ i augmentatiōe prius minus et post ma-
ius et tū in augmentatiōe dicim⁹ hoc sufficere ad vi-
cendam q̄ augmentatiō sit mot⁹ aut hoc nomē mot⁹
distigitur scdm rationē ab istis nominibus generatio
et corruptio modo prius dicto ergo. Ex dictis appa-
ret quomōdō rationes p̄cedunt q̄ non vadūt contra di-
cta prius etc.

Oderitur secundo vtrum in adali-
quid est per se motus. Arguitur q̄ sic q̄ Ari-
stoteles ponit q̄ scilicet q̄tū secundū quale et
secundū vbi est motus et hoc ipse p̄bat p̄ illud me-
dium. q̄ in vno quoq̄ hosti est p̄tinetas modo si il-
lud medium valet scilicet q̄ in adaliquid est motus q̄ i
adaliquid est contrarietas ut patet in p̄dicamentis.
¶ Item ois mutatio est generatio corruptio vel mot⁹
totū est ponit Aristoteles species mutationis et nō plu-
res s̄ assimilatio platonis ad sortē est mutatio et non
est generatio vel corruptio plūs q̄ albetio vel cale-
factio est em de affirmatiō in affirmatiō. s̄ de simili ad si-
militudine albetio est de nigro ad album ergo huius
modi assimilatio vere est motus et tamē assimilatio est
ad similitudine que est adaliquid sicut albetio ad al-
bedinē. Et affirmat q̄ ita p̄ se est vtrūq̄ dicere q̄ assimi-
latio est de dissimili ad simile sicut q̄ illa albetio est de ni-
gro ad albu. ¶ Itē ad caliditatem est p̄ se mot⁹ et ista cali-
ditas est similitudo ergo ad similitudinē est per se mo-
tus et tū similitudo est adaliquid. ¶ Item secundū
vbi est per se motus ut dicit Aristoteles et tū vbi est ad
aliquid apparet per cōmentarios quinti metaphi-
sice dicentē q̄ respectus de p̄dicamento vbi est cōher-
sus respectus de p̄dicamento habitus. ¶ Item de egri-
tudine in sententiā est p̄ se mot⁹ quē Aristoteles sepe vo-
cat sanationē et tamē sanitas est adaliquid ut dicit Ari-
stoteles septimo huius etc.

Oppositum dicit Aristoteles sepe et de
terminatur in isto quinto et in septimo huius. ¶ Mo-
tandum est ois res omnis forma omnis dispositio est
adaliquid et hoc pono p̄ prima conclusio q̄ omne idē
est adaliquid idē omne dicitur est adaliquid dicitur
omnis causa est adaliquid causa et ois effectus est ali-
cuius siue adaliquid effectus cum ois res est eadē et di-
versā eadē sibi et ab aliis dicitur ois res est causa vel
effectus ergo etc. ¶ Itē iste termin⁹ adaliquid est vnum
generalissimū p̄tinas sub se terminos respectuos ut
istos terminos p̄tinas seruitus dicitur idē dicitur cā
effectus seu causatiō huiusmodi termin⁹ q̄ est genus si-
gnificatiōe sūptus debet vere affirmari de terminis q̄

sub se continētur tanq̄ spēs eius etiā significatiōe sū-
ptis et non debet predicari genus de sua specie mate-
rialiter sumendo terminos sicut bene dicitur homo
est alal et albu est quale s̄ iste termin⁹ hō nō est iste
termin⁹ alal nec iste termin⁹ albu est iste termin⁹
quale ergo cōcedendū est q̄ omne idē oē dicitur ois
causa omne causatiō ois pater vel filius etc. est adaliquid
s̄ ois res est eadē vel dicitur causa vel causatiō etc. ergo
ois res est adaliquid. ¶ Sed notandū est q̄ nō p̄
pter hoc de virtute sermonis p̄cedendū est q̄ ois res
sit relatio vel respectus vel p̄paratio q̄ p̄p̄le loquen-
do relatio vel p̄paratio non est nisi actus s̄e quo aīa
refert vel p̄parat hoc ad illud. s̄ cōceptus quo ipsa cō-
cipit hoc ut aliquāter se habens ad illud et ita talis
conceptus s̄e relatio qua aīa refert vel p̄parat hoc
ad illud et termin⁹ vocales subordinati istis concepti-
bus dicuntur etiam relationes vel termin⁹ relatiui se-
cundū attributionem q̄ significat conceptus relati-
uos qui vere sit relationes sicut vīna dicitur sana
et ita debet dici vel intelligi q̄ relatio vel termin⁹
relatiui est vni⁹ genus p̄dicamentale s̄ non iste ter-
min⁹ relatio imo iste termin⁹ adaliquid. ¶ Sequi-
tur tunc scda conclusio. s̄ q̄ omnis motus vel mutatio
si sit secundū aliquā formā vel dispositionē vel aliā rē
est secundū adaliquid et si sit in aliqua forma vel dis-
positione est in adaliquid et si sit ad aliā formā vel dis-
positionē vel etiam ab aliā forma vel dispositione ē
adaliquid vel in adaliquid vel ab aliquid. ¶ Tertia
conclusio est q̄ ois motus est q̄tū et ois dispositio
scdm quā est motus vel ad quā est motus est q̄tū
dico de dispositione ad quā vel scdm quā est mot⁹ ita
q̄ illa sit q̄ cōtinue acq̄rit pars post partē vel abicitur
q̄ omnis talis habet partes et est ille partes cum to-
tum sit sue partes et ille partes sunt numerus ergo
la dispositio est numerus et omnis numerus est q̄tū
genus em predicatur de qualibet suarū specierū vni-
uersaliter ergo ois talis dispositio ē q̄tū. ¶ Quar-
ta conclusio sequitur q̄ ois motus vel mutatio est se-
cundū q̄tū vel ad q̄tū vel si sit acq̄situs et a q̄-
tū vel si sit abicitus hec conclusio sequitur manifeste
se ex p̄cedēte. ¶ Sed tamē sciendū est q̄ secundū
aliū sensū distinguunt Aristoteles motus cū dicit q̄tū
esse scdm q̄tū aliu esse secundū qualitatem etc. vbi
delicet q̄ mot⁹ non dicitur scdm q̄tū vel si q̄tū
tate vel ad q̄tū tatem et sic qualitate ex eo q̄ q̄tū
aut qualitas acquiritur vel deperditur sed ex eo dicitur
motus vel mutatio secundū sūm q̄ secundū
exigentiam illius mutationis ut mutari responso ad
questionē querentē quid est hoc demonstrata sū p̄ se
subsistente ut cū dicitur mō hoc ē aer et post hoc ē aqua
vel per nomē relatiuum hoc modo est aliquid et postea
ipm non est aliquid et dicitur motus vel mutatio secundū
qualitatem scdm exigentiā mutationis debet mutari
responso ad questionē querentē quale est hoc demō-
strata aliqua sū p̄ se subsistente ut quia prius erat
albu et post nigrum et sic dicitur mutatio secundū quā-
titatē si debeat mutari responso ad q̄tū est hoc et ad
vbi si debeat mutari responso ad vbi est hoc et sic de
aliis et secundū istū modū distinguendi gñā motum
ponitur ista q̄ Quinta conclusio q̄ sepe motus scdm
q̄tū tatem vel secundū qualitatem dicitur etiā secundū
adaliquid q̄ non solum mutatur responso terminorū

de q̄tū tate vel qualitate s̄ etiā de adaliquid ut si fortes et
plato sunt sibi int̄icem equales et fortes augmentatur
plato vero nō augmentatur sunt sequeles et erant si-
miles et vnus alteratur sicut dissimiles cū tamē equa-
le et inaequale simile et dissimile sunt termini de p̄dica-
mento adaliquid. ¶ Sed vltra notandū q̄ secundū
predictā modū loquendi et distinguendi genera mo-
tus Aristoteles adhuc distinguit q̄ dupliciter potest
esse mot⁹ secundū al. q̄ p̄dicamentum vel scdm aliquā
speciē alicuius p̄dicamenti vno modo p̄ se alio modo
per accidens et vocatur mot⁹ p̄ se scdm aliquā speciē
vel genus et eo q̄ hoc est per se vera et necessaria ad
omnē mutationē secundū talē dispositionē debet sequi
mutatio respōsionis p̄ terminos vel termin⁹ de illo
genere vel de illa speciē vel simpliciter vel cōparati-
ue et dico simpliciter ut si prius erat minus albu et post
magis albu simpliciter de quantitate dico simpliciter ut
si prius erat bicubitu et post trichitu et dico p̄parati-
ue ut si dicamus q̄ pri⁹ erat maius et post minus sed
ex eo motus dicitur p̄ accidens secundū aliq̄ genus
vel aliquā speciē q̄ illa nō est p̄ se nec necessaria s̄ cō-
tingens q̄ ad mutationes secundū talē dispositionem
debet sequi mutatio respōsionis p̄ terminos vel termin⁹ de
illo genere vel de illa speciē et tunc scdm istum modū
debent poni conclusiones. ¶ Et erit sexta conclusio q̄ ois
rarefactio est per se motus secundū q̄tū et similis
p̄densatio q̄ necesse est illud q̄ rarefit fieri maius et
ita si ante erat pedale erit post forte bipedale s̄c etiā
necesse est q̄ cōdensatur fieri min⁹ et cōsimiliter vnde
tur michi dicendū q̄ ois rarefactio vel p̄densatio est
per se motus scdm qualitatem si sit termini rarū denū
ponatur esse de p̄dicamento qualitatis q̄ prius de-
sum et post rarū vel prius minus rarū post magis ra-
rū. ¶ Septima conclusio est q̄ multi sunt motus p̄ se se-
cundum qualitatem ut calefactio frigefactio desic-
catio humefactio albetio etc. hoc est p̄ se mot⁹. ¶ Octa-
ua conclusio est q̄ nullus est motus per se secundū ad
aliquid q̄ si fortes et plato sunt similes vel equales si
fortes augetur vel alteratur non oportet illos termi-
nos relativos mutari s̄ hoc est cōtingens q̄ pono q̄
simil plato et fortes vni⁹ formis alteratur et augetur ad
huc s̄p manebit similes et equales ita etiā si p̄ motus
localis ille erat pri⁹ michi deit et post sinister accidit q̄
illi termini relatiui sic debent mutari q̄ si cū motu illi-
us ego similiter me p̄portionabiliter verterē ille sem-
per remaneret michi dexter ita ergo intendit Aristote-
les q̄ non est motus in adaliquid. s̄ per se cū expresse
ipse p̄cedit bene q̄ in adaliquid est motus per acci-
dens s̄ circa istā conclusionē dirigēdo. ¶ Oportet no-
tare q̄ in augmentatiōe vel alteratiōe bene necesse
est p̄sequi mutationē terminorū aliquorū de adaliquid
s̄ terminorū respectuos eius q̄ mouetur ad se ipsū
vel ad partes suas vel partiū suarū adinuicē nisi em
termini ut maius et minus vere sunt adaliquid et tū
q̄ augmentat⁹ est pri⁹ min⁹ et post maius et q̄ alte-
ratur pri⁹ accipit vni⁹ gradū qualitatis et post alius
et tamē pri⁹ et posterius sunt termini adaliquid sed
intento Aristotelis et p̄dicte conclusionis erat pri⁹ ad
terminos relativos eius q̄ mouetur ad exteriora ad
que dicitur relatiue scdm illam dispositionē secundū
quam mouetur verbi gratia si fortes est similis vel dis-
similis platoni similis caliditatem vel frigiditatem nō opor-

et si fortes calefit vel frigefit q̄ fiat similis platoni et
an esset dissimilis vel cōuersione nō oportet etiam q̄ in
de fiat similior illi vel dissimilior ita si fortes est equa-
lis platoni vel maior vel minor non oportet si augmen-
tatur vel diminuitur q̄ inde fiat diuersē p̄portionis
ad ipsū platōē scdm magnitudinē. ¶ Sed hec acci-
dens secundū q̄ accidit vno mutato non mutari alte-
rum vel p̄portionabiliter mutari sic ergo debet intel-
ligi conclusio illa q̄ non est p̄ se mot⁹ adaliquid. ¶ Tho-
ma cōclusio q̄ nullus est motus per se scdm vbi vel se-
cundum locū q̄ sicut dictū fuit in tertio libro si detur
motus localis siue rectus siue circularis possibile ē q̄
sit talis motus q̄tū est de intrinsecate illius q̄ ta-
men nec mutatur locus nec situs adaliquid extrinsecū
ut si mudus totus moueret simul motu recto vel etiā
si cum suprema sphaera alia alia simul mouerentur alius
motibus circūscriptis vel etiā oia corpora p̄ter hūc
lapidem essent amplexata et ille lapis moueretur si-
ue recte siue circulariter cū em scilicet tales mot⁹ illud q̄
mouetur sit inatum fieri alter p̄p̄inqu⁹ aut distanti-
us q̄ esset aut vel destrux et cum esset in situ et sic de
aliis in hoc non est necesse s̄ cōtingēs p̄pter casus p̄-
dictos et cōsimiles nec oportet si enet i tali loco q̄ po-
stea esset in alio ideo nō oportet mutari terminos de
p̄dicamento vbi verū est tū q̄ oportet tales termi-
nos mutari si debeamus scire q̄ illud mobile tali mo-
tu moueretur q̄ dictum est in tertio libro q̄ nō possi-
mus percipere q̄ aliquid tali modo moueretur nisi per
cipiendo q̄ se habet alter secundū situm adaliquid
aliud et ob hoc. s̄ q̄tū ad eius p̄ceptionē solum con-
cessit Aristoteles q̄ esset per se motus secundū locum
vel secundū vbi et hoc totū p̄pleatur et dirigat scdm
ea q̄ predicta fuerunt in tertio libro. ¶ Syllabo etiā
sciendum est q̄ alio modo intendit Aristoteles in se-
ptimo huius de distinctione huius q̄ est moueri per se
vel per accidens scdm aliquam dispositionē. s̄ per se q̄
primo et immediate puenit a motore et per accidens q̄
per modum sequēte ad aliam dispositionē prius et im-
mediatius puenientē sic est nō dicerem⁹ ad raritatem vel
leuitatem esse per se motū q̄ p̄ueniunt p̄ modum se-
quele ad calefactionē que est per se ad caliditatem s̄
de hac distinctione p̄tinetur magis ad septimum librum

Tūc ergo scdm dicta respōdendū est ad
rationes p̄cipales de prima ratione dicit q̄ ista q̄
stione. ¶ Ad scdm p̄ceditur q̄ si fortes p̄ hoc q̄ albi-
ficatur sit similis platoni ita assimilatio est verus mo-
tus et p̄p̄rie dicitur sicut albficatio q̄ est idem et cō-
cedo etiam q̄ ita ista est per se vera assimilatio est ad
similitudinē sicut ista p̄positio albficatio est ad albe-
dinē tamē ad sensum dicitur ille motus qui est albfica-
tio est per se scdm albedinē et nō per se secundum si-
militudinē. s̄ q̄ necesse est secundum omnē talē mo-
tum fieri albu q̄ nō erat albu vel albus q̄ erat mi-
nus albu s̄ nō est necesse fieri simile vel similis dis-
simile vel dissimilis imo hec est p̄tingens. ¶ Ad ali-
am dico q̄ si termini et orationes sumantur materia-
liter argumentū nichil valet q̄ iste termin⁹ calidi-
tas non est iste termin⁹ similitudo nec oportet si de-
beat iste termin⁹ variari q̄ ille debeat variari nos autē
pri⁹ dicta diffinitione de per se et p̄ accidens loqueba-
mur secundum supponē materiale vnde loquendū se-
cundum supponē personale ego p̄cederē si caliditas

est similitudo et calefactio sit per se. I. per suam essentiam motus ad caliditatem. ¶ etiam ipsa est per se. I. per suam essentiam motus ad similitudinem. ¶ Ad aliam dictum est quomodo sit vel non sit per se motus secundum vim quod non magis quam secundum aliquid. ¶ Ad ultimam que arguit de sanitatē vel egritudine debet magis dici in septimo libro.

Queritur tertio vtrum ois motus
debeat esse de contrario in contrariis Argui-
tur q non primo qz motus circularis est de
eodem in idē vt patet in octauo huius ergo non de cō-
trario in contrariis ¶ Et affirmatur q primo celi dici-
tur q in corporibus celestibz in motibus eorū non in-
uenitur p̄trarietas ergo ibi non est motus de contrā-
rio in contrariis et expresse in vltimo capitulo sexti hu-
ius dicit Aristoteles q nō ois loci mutatio in p̄trariis
est. ¶ Item scdm q̄ritatem est motus et tamē q̄ritas
si nichil est contrariū vt dicitur in p̄dicamentis ¶ Itē
et etias de medio in medio sicut p̄tinenti ad aliqd ex
tremorū et tamē contraria non sunt ad invicē nisi extre-
ma vt habetur decimo metaphisice ppter hoc em̄ ibi
dicitur q non est vni contrariū nisi vni tantū ¶ Itē
contraria sunt ab invicē diuersa specie vt habetur de-
cimo metaphisice et tñ aliquādo fit motus in eadem
specie de minus ad magis vt de minus calido ad ma-
gis calidum ergo hoc non est de contrario in contrā-
rium.

Propositum arguitur auctoritatibus
Aristotelis prima in primo capitulo huius quatuordecim
est quod mutatio secundum acciderens dimittenda est quod in om-
nibus est et semper est omnium quae vere non secundum acciderens
est non in omnibus est sed in contrariis et mediis et in co-
tradictione et dicti huius esse fide ex inductione vult
ergo quod contra mutatione est in contrariis vel mediis
vel in contradictione et tunc mutatione in contradictione
non dicit non esse motum si generatione vel corruptione
nem quas distinguit contra motum ergo omnis motus
est in contrariis vel in mediis sed statim post dicit Ari-
stoteles quod ex medio mutare est ex contrario videtur esse
motus medio sicut contrario. Item Aristoteles disti-
nguit genera mutationum quod una est ex hoc in non solum
alia ex non solum in solum tertia de solum in solum due primum
sunt generatio et corruptio quas dicit non esse motus
ideo concludit omne motum esse et solum in solum et statim
exponit quid intendit per illa solum dicens solum aut
contraria aut media. Item in tertio capitulo dicit Ari-
stoteles quod secundum solum non est motus propter nullum
entium solum esse contrarium etiam illud medium nova
leret ad probandum illa conclusionem si posset esse motus in
non contrariis. Item ois resistentia est propter repu-
nantiam etiam positiva quae non videtur esse nisi co-
trarietas et tamen in omni motu requiritur resistentia
aliter fieret in instanti in omni motu oportet esse
contrarietatem. Item decimo metaphysice determinat
Aristoteles quod oia media sunt media contrariorum et in
omnis motus est per medium et requiritur medium in ter-
minos terminos aliter non esset continuus et temporis
sed esset instantanea mutatio ergo necesse est omne
motum esse in contrariis vel inter contraria. Tertium
est quod tales questiones de contrarietate motuum vel de

tum vel terminorū motus aut mutationis aut etiam
aliorū sunt difficiles ppter equocationē huius nomis
contrarietas vel contrariū non est certitudo in p
positionibus vocalibus aut scriptis nisi de vno quoq
terminorū psciatur qd nō sit et si termini sint equivo
ci vel analogi necesse est qd secū dū quā intentio
nem capiantur et illi etiā termini motus mutatio fac
tis multiplicit̃ et equivoce dicūtur cū inueniantur
scdm diuersa p̃dicamenta quibus nichil est superius
vniuocum. ¶ Notandū ergo si dico qd motus sit de cō
trario in contrariū ego per hoc intelligo qd termin⁹
a quo est motus et terminus ad quē sunt contrarij si
ergo debemus dicere de motu locali oportet recurrere
ad octauā questionē tertiū huius vbi declaratum ē
quī sint termini motus localis qd termini intrinseci et
necessarij sunt ptes eius prima et vltima sicut esset de
linea/termini tñ extrinseci possunt dici localia Si ergo q
ratur vtrum cuiuslibet motus quem solem⁹ vocare lo
calē termini intrinseci sunt cōtrarij ego dicā qd sic p
contraria volumus intelligere formas posibles inef
te eidē sō successiue et non simul nā cuiuslibet mot⁹
quem vocamus localem omnes ptes sibi inuicē succē
dentes insūt successiue eidē sō sū modo possunt
eidē simul inesse sicut em partes magnitudinis extra
inuicē existentes non est possibile esse simul scdm situm
ita partes puri successiui cuiusmodi est mot⁹ localis nō
est possibile esse simul p opusset vnā esse post aliā. Sz
scdo ego dicam qd illi termini non sunt cōtrarij si vo
lamus loqui de contrariis ppte et primo dicta nām ta
lia oportet esse adinuicē diuersa specie scdm suas ra
tiones essentielles dicā em Aristoteles quāto metaphi
sice qd p̃traria diuersa sūt ipse aut oīa aut dicta p̃tri
um/illi aut termini non sunt ab inuicē diuersi sp̃e sz
sunt partes motus eiusdē rationis adinuicē sicut par
tes lineē tā extreme qd medię sunt eiusdē rationis ad
inuicē simplex em continuū diuiditur in ptes eiusdē
rationis vt qd quelibet pars lineę est lineā z quelibet
pars motus est motus nō ergo differant specie. ¶ p̃te
specialiter in motu celi non possunt esse termini cōtra
rij contrarietate ppte dicta qd talia contraria opo
ter maxime distare vt habetur decimo metaphysice z i
motu celi non est possibile esse terminos maxime distā
tes secundū successiōē et fluxū si esset verū qd opia
ter Aristoteles sz qd infinitis vel p̃petuis esset mot⁹
celi et a pte añ et a parte post si autē vellem⁹ loqui de
terminis motus localis extrinsecis, sōe locis ita qd es
set quęstio vtrū oīs motus quem vocamus locales sit
de loco contrario ad locū p̃trarium dicam qd non p̃ri
mo qd instantia est de motu celi qd non credo qd celū q
sūū motum fiat in alio loco ab illo in quo p̃ri⁹ erat nō
em est motus de loco ad locum sz si debeat dici loca
lia hoc est qd est circa locum vel circa rez in loco quē
scēntem ad quem partes celi per suum motum se ha
bent aliter et aliter secundū sitū et iterū si loca que
sunt termini motus localis essent contraria illa max
ime essent locus furculi et locus deorsum quem non ap
parent michi contrarij ppte qd illa loca sunt orbis lu
ne et aqua aut aer aut suplicies eorum hęc autem nō
contrariantur adinuicē ppte potest tñ cōcedi qd sunt
contraria scdm locatiōē attributiūā sicut cibis dice
retur san⁹ vel vīna lona dicit em aristoteles quinto z
decimo metaphysice qd cū aliqua dicūtur per se p̃pte

Contributo
al movimento
locale

cōtraria tñ alia dicuntur p̄traria scđm attributionem
ad illa ⁊ hoc multipliciter vno modo qz habet talia cō
traria s. pp̄ie dicta alio modo qz sūt susceptio eoz
aut actiua aut passiua aut agēna aut patiētia aut ab
sectiones aut acceptiones aut habi⁹ aut p̄uatiōes
talium et sic de aliis modis attributionis sic ergo locus
sursum ⁊ locus deorsū possunt dici cōtrarij qz ad illos
sunt motus vocati contrarij. s. motus sursum ⁊ motus
deorsum vel qz sūt loca naturalia elementorū contra
riorum aut habentiu qualitates cōtrarias. s. sūmam
grauitatē et sūmam leuitatē vel qz naturaliter sūt cō
feruatiua qualitatis cōtrariarū vt grauitatis et leui
tatis caliditatis ⁊ frigiditatis vel etiā qz in eis sūruv
tutes actiue aut p̄seruatiue contrariarū et sic de aliis
multis attributionib⁹ vnde sic etiā corpora celestia vt
astra dicuntur inhiēc p̄traria licet pp̄ie nulla sit cōs
trarietas in eis. ⁊ p̄p̄osita similiter si queratur de ter
minis motuū augmētationis ⁊ diminutionis vt rū sūt
contrarij dico qz non pp̄ie loquendo de contrarietas
re qz non est aliud augmentatio vel diminutio q̄ ma
gnitudo qz acq̄ritur vel abicitur et termini illarū ma
gnitudinū nō apparent esse nisi magnitudines cum
supponam⁹ non esse in continuis terminos indiuisibi
les vt puncta vel infinitia vel momēta que sūt res in
diuisibiles magnitudō affit magnitudini non est cōs
traria nisi dicamus oēs qualitates extēsas esse mas
situdines vt caliditātē frigiditātē ⁊c. qd negauim⁹ ⁊
p̄mo huius et specialiter in magnitudinib⁹ non sūt
cōtraria magnū et p̄uū vt dicitur in p̄dicamentis ⁊
bene qz p̄uū est pars imagi⁹ ⁊ tñ termini augmē
tationis non possunt esse contrarij nisi magnū et p̄uū
vel maius et minus sūt contrarij. ¶ Hunc est dicen
dum de alteratione videlicet vt rū omnis alteratiōis
termini sūt cōtrarij et dico p̄mo qz non loquēdo de
contrarietate pp̄ie dicta qz cōtraria pp̄ie de cōtra non
sunt nisi extrema. s. maxime et perfecte differentia in
distantia vt habet decimo metaphisice alteratio aut
sepe est nō de extremo tali ad extremū s. de medio ad
alterum mediū vt de croceo ad rubrū vel etiā de ex
tremo ad mediū aut ecōuerso s. cum hoc ita infinita
sūt cōtraria. s. qz termini alterationis possent esse p̄o
p̄ie cōtrarij qz non repugnat et ratione alterationis
et terminorū suorū qz sit de extremo in extremū vt de
sūma frigiditate ad sūmam caliditātē sūma autē cali
ditas et sūma frigiditas essēt pp̄ie cōtrarie s. scđo
dicendū est qz capiēdo contrarietate large p̄t se
extendit non solū ad huiusmodi qualitates extremas
scđo possibiles s. etiam ad mediā incōpossibiles p̄o
pter differentia p̄p̄is gradus vni⁹ extremorū vel
alterius et sic necesse est omnē alterationē p̄ se et p̄o
p̄ie dictā esse de contrario in contrarij hoc apparet
qz alteratio p̄ se et pp̄ie dicta nō solū est gñatio vni⁹
qualitatis nec solū est corruptio vni⁹ qualitatis s. et
similiter gñatio v. i. ⁊ corruptio alterius vt calefactio
p̄t diciur esse ⁊ se motus est simul generatio calidi
tatis et corruptio frigiditatis ⁊ oportet añ et post esse
differentia in gñitate gradū illay qualitatis. s. p̄ius
esse min⁹ de caliditate ⁊ post plus ⁊ etiā plus plus de
frigiditate ⁊ post min⁹ ⁊ nō est possibiles qz in eodem sit
simul plus ⁊ minus de caliditate et etiā plus ⁊ minus
de frigiditate. ¶ Deinde etiā tertio p̄siderandū est qz
hec que dicta sūt debēt intelligi vocādo terminos al

teratōis qualitatē totālē sub qua erat alterabile finē
diatē anteq̃ incipet alteratio illā totālē sub qua est
immediatē postq̃ desinit alteratio q̃ si terminos altera
tionis vt calefactionis vellem⁹ vocare gradū calidita
tis primo acq̃sitū r gradū postremo acq̃sitū illi non es
sent p̃trariū nec incōpossibiles imo stant simul in fine
motus h̃ iste mod⁹ capēdi terminos nō p̃neret ad mo
tum p̃prie dictū h̃ ad g̃natiōē caliditatis r similiter
si vellem⁹ vocare terminos frigiditatis gradū frigi
ditatis primo corruptū r gradū postremo corruptū
illi non essent contrariū q̃ simul stabat añ scilicet mo
tus h̃ etiā iste mod⁹ capēdi terminos nō p̃neret ad
motū p̃prie dictū h̃ ad corruptionē frigiditatis Ex q̃
bus p̃r q̃ g̃natiōis vel corruptionis termini non sūt
p̃trariū q̃ illi non possūt poni ex pte rei nisi vel modis
immediatē p̃dictis vel q̃ s̃b̃m carens forma dicat̃ termi
nus a quo generatiōis et forma termin⁹ ad quem et
ecōuerio de corruptione cōstat autē q̃ s̃b̃m carēs for
ma nō est cōtrariū vel oppositū forme cū sit inatū sus
cipe eaz̃ subici sibi et p̃fici p̃ eā. Vt adhuc aliter pos
set aliq̃s imaginari q̃ debem⁹ vocare terminos altera
tionis gradū q̃ū primo corrūpitur et gradū q̃ vltimo
acq̃ritur verbī gratia in calefactione termin⁹ a quo dī
ceretur grad⁹ frigiditatis q̃ primo abiicitur r termin⁹
ad quē esset gradus caliditatis q̃ vltimo acq̃ritur et
tunc ego dicē q̃ illi non sūt inuicē p̃trariū q̃ dictus
fuit in tertio libro q̃ caliditas et frigiditas non sūt cō
trarie scdm̃ rōiones simplicis eoz̃ q̃ stant simul in te
pido h̃ si sit p̃trarie hoc est rōne q̃tatis gradū vt
li p̃fecta frigiditas imaginaret̃ esse decē gradū n r
similiter p̃fecta caliditas decē gradū vñ grad⁹ nō
p̃traret̃ vñ gradū nec duo duob⁹ nec q̃nq̃ quinq̃
nō nec octo habet duob⁹ aliquā incōpossibilitatē nec
septē trib⁹ h̃ decē grad⁹ caliditatis p̃tinentes calidi
tatē p̃fectā vere p̃trant̃ decē grad⁹ b⁹ frigiditatis
similiter p̃tinentib⁹ frigiditatē p̃fectā r similē vñ gra
dus frigiditatis vel duo habet incōpossibilitatē cū
decē caliditatis vel etiā duo vel tres cū nouē r scilicet
q̃ū essēt p̃nc̃le plures gradus q̃ decē r p̃ ista nunc
dicta r in q̃stione p̃cedente possūt solui rōnes reducē
de eas ex p̃tiaz̃ pte ad dicta p̃tē illic et ad ea que dī
centur in sequenti questione.

Queritur igitur de contrarietate
motuum et terminorum suorum de quibus loquitur
secundum philosophum in primo libro metaphysice
tate critica quarta quod videtur motus et eo debet dici
contrarius quod sunt de contrariis terminis ad contrarios termi-
nos. ¶ Arguitur primo quod nulli motus sunt adinice
contrarii quod contraria debet esse extremae apparet deinde
philosophus et nullus motus est aliquod extremum imo omnis
motus est inter suos terminos tanquam medius. ¶ Principale
aliquid de termino a quo et aliquid de termino ad quem
apparet in sexto huius ergo etc. ¶ Item augmentatio et dimi-
nutio non possunt dici et hoc contrarie. quod sit de contrariis
terminis ad contrarios terminos quod dicitur est et alia quod
neque terminus in augmentazione vel diminutione non sunt
contrarii similitur arguitur de generatione et corruptione
quod non possunt dici contrarie ratione aliquid contrarietatis ter-
minorum suorum. ¶ Item motus et quod de contrariis terminis ad
contrarios terminos possunt esse varius motus terminus ergo
non sunt contrarii manifesta est quod contraria non sunt varius
nec habent idem ultimum ideo non possunt esse varius
pi

tus continens hanc est manifestum quod prima sit quo-
rum ultima sit visus. que copulatur ad terminum co-
manet ita quod idem terminus est finis unius et principium
alterius sic semper plures fuerit dicere Aristoteles et alii
vere ita se habent motus qui sunt de partibus terminis
ad contrarios terminos verbi gratia ascensus et des-
census ponamus enim quod lapsa moueatur sursum et post
descendat ad quem locum finietur ascensus ab illo eodem
incipiet descensus et si a alteret de frigidissimo ad ca-
lidissimum et postea e contrario illa eadem caliditas quod est
terminus ad quem et finis calefactionis erit terminus
a quo et principium. Deinde etiam arguitur quod nulli
motus sunt ad invicem contrarii quod si non sunt de contrariis
terminis ad contrarios terminos primo quod in circulo non
sunt termini et tunc in circulo possunt esse motus contra-
rii ergo et. maior declaratur quod si essent in circulo ter-
mini contrarii illi essent puncta ad invicem maxime distan-
tia. terminatio diametri ut a et b hoc suppono deinde
de etiam suppono quod motus circularis in tali circulo de
a et b iterum revertendo circulariter in a est motus unus
regularis et continuus hoc oportet procedere si motus pri-
mus celi debeat dici unus et continuus tertio suppono
quod motus unus continuus non componitur ex partibus contra-
riis enim non sunt ad unum nisi si caliditas et frigiditas sunt
epiditias una ille non sunt partem sicut alias dictum
est cum ergo ille motus unus quod est de a per b revertendo
do iterum in a sit compositus ex motu qui est de a in b et ex
motu qui est de b in a sequitur quod illi motus non sunt inui-
cem contrarii et tunc essent contrarii si termini a et b es-
sent contrarii quod essent de contrariis terminis ad con-
trarios terminos ergo sequitur quod illi termini a et b non
sunt contrarii et hoc est quod volebam probare. Deinde
restat probare quod in circulo sunt motus contrarii qui sunt
duo corpora quod in circulo sunt puncti circuli moueantur
circulariter a puncto a unum signum c in uno semicir-
culo signati et alterum signum d in alio semicirculo si-
gnatum possunt quod illa corpora obuiantur sibi invicem in
signo b et etiam occupabunt se invicem modo illi motus
sunt ad invicem contrarii qui sic se corrumpunt et subsunt ut
notat Aristoteles in octavo libro ergo et. Item ad
hoc arguitur quod aliqui motus sunt contrarii quod tunc non sunt
de partibus terminis ad contrarios terminos quod cale-
factio et refrigeratio sunt invicem partem secundum totam spe-
ciem ita quod omnis calefactio omni refrigerationi dis-
cedit partem et tunc possibile est quod utraqque incipiat a tem-
peratura tepiditate enim potest et calefieri et refrigerari et ita
etiam possibile est si incipiat ab intermedia caliditate et ab in-
termedia frigiditate quod terminatur ad eandem terminum. ad
tepiditatem Similiter videtur quod omnes motus sursum sit om-
ni deorsum contrarii et tunc possunt terminari ad eundem
locum nam ad eundem locum. ad locum naturale aeris descen-
deret aer si esset in regione ignis et ascenderet si esset
in aqua Similiter etiam dicitur quod motus naturalis ignis
et motus naturalis terre sunt partem et tunc possibile est
quod ab eodem loco incipiat ut a cacumine turris inciperet
terra descendere et ignis ascendere si essent ibi et non
prohiberentur. Item generatio et corruptio eiusdem sunt
ad invicem contrarie et tunc non sunt de contrariis terminis
ad contrarios terminos ut bene dicit Aristoteles ergo si
mutuo possibile est de motibus cum in omni motu sit genera-
tio quedam vel corruptio vel utraqque manifestum est
quod non sequitur si motus sunt contrarii quod sunt de partibus ter-

minis ad contrarios terminos nec etiam sequitur si sunt de
contrariis terminis ad contrarios terminos quod sunt contra-
rii et non est verum quod ex eo motus debeat dici contrarii quia
sunt de contrariis terminis ad contrarios terminos
Oppositum tamen determinat Aristoteles
in isto quinto quaestio supponit quod aliquid motus sunt ad in-
vicem contrarii postea arguitur ex quibus debeat attendi co-
rum partem etiam ergo de supposito dicendum est
et erit. Prima conclusio quod nulli motus sunt ad invicem
contrarii partem etiam etiam dicta. quod est maxima
distantia duarum formarum in eodem modo possibilem exis-
tere sicut essent perfecta siue summa caliditas et perfecta fri-
giditas quod in quibusque est dare sic extrema tamen nunquam
motus est aliquid extremorum sed est medium vel per nega-
tionem illorum extremorum vel per participationem. Item aliquid
habet quod potest esse pars unius extremorum ad aliquid quod
potest esse pars unius alterius sicut arguebat prima ratio
que fiebat in principio quaestionis. Secunda conclusio est quod
eiusdem generatio et corruptio non sunt ad invicem contrarie
quod duorum ad invicem contrariorum nunquam unum erit reliquum
sed generatio ipsius a est corruptio ipsius a ergo et. mi-
nor declaratur ponendo quod hec nota generatio et corruptio
supponunt partem etiam generantur vel corrumpuntur
si non propter ipsas totales in propter partem etiam verbi gratia
generatio caliditatis est caliditas sed non completa quia
do enim est caliditas completa tunc non est amplius generatio
caliditatis illius et ita etiam corruptio caliditatis est ca-
liditas et sic de aliis formis vel dispositionibus quod genera-
tur vel corrumpuntur cum ergo sit eadem caliditas quod genera-
tur et que post corruptionem sequitur quod eiusdem generatio erit ip-
sius corruptio imo amplius conclusionem videtur mihi
quod nulla generatio caliditatis est contraria corruptioni
ni caliditatis quod omnis generatio caliditatis est caliditas
et nulla caliditas est partem caliditati ergo et. Tercia
conclusio est quod nulla augmentatio est partem dimi-
nutioni vel e contrario quod augmentatio non est nisi genera-
tio magnitudinis et diminutio est corruptio magnitudinis
hec autem non sunt partem etiam ut per conclusionem pro-
cedentem et si aliquis dicat quod augmentatio non est generatio
magnitudinis sed sit sine generatione magnitudinis per ap-
positionem magnitudinis nutrimenti ad magnitudinem
nutriti et diminutio per remotionem tamen appropinquat michi quod hoc
nomen augmentatio debet supponere per illam magnitudinem
cogregata ex illis et sic proportionabiliter de diminutione
ne nulle sunt harum magnitudinum partem ad invicem
quod etiam sicut dicebatur quod generatio erit corruptio ita
dicendum est quod augmentatio erit diminutio inde dicatur
quod hec nota augmentatio et diminutio supponant non
per magnitudinem sed per motibus localibus et quod ponantur
vel remouentur sic apparet michi quod illa non
est propria locutio si tamen aliquid vellet sic dicere de eis tunc
sic diceretur de eis sicut diceretur post de motibus locali-
bus. Quarta conclusio est quod formarum partem etiam genera-
tio unius non est partem corruptioni alterius ut generatio
caliditatis summe non est partem corruptioni summe fri-
giditatis quod simul stant in eodem modo in alteratione quod el-
set de frigidissimo in calidissimo Sed contra hoc obicit
quod generatio summe caliditatis est caliditas summa et summe
frigiditatis corruptio est summa frigiditas et ille sunt
ad invicem contrarie ergo et. Solutio nego quod generatio
summe caliditatis sit summa caliditas immo semper quod
diu est generatio summe caliditatis tamen est aliquis

conharie =
diverse
sive
vs
Bursley

gradus frigiditatis admittit et si sit alteratio de fri-
gidissimo ad calidissimum durans precise per unum die
tunc illa totali die erit generatio summe caliditatis non
totius simul sed in prima hora erit generatio unius par-
tis cuius qua stabit magna frigiditas et in secunda hora erit
generatio alterius cuius qua stabit minor frigiditas et sic
postea et ita per illam diem totale stabunt simul totalis
generatio summe caliditatis et totalis corruptio summe
frigiditatis et cum qualibet parte graduale summe ca-
liditatis stabit aliqua pars summe frigiditatis et econ-
verso. Quinta conclusio apparet michi probabilis quod
generatio summe caliditatis et generatio summe frigidita-
tis non sunt ad invicem contrarie primo enim hoc est ma-
nifestum de contrarietate propriissime dicta que est ex-
tremorum quod nec generatio caliditatis est extrema si-
ne perfecta caliditas nec etiam generatio frigiditatis
est extrema frigiditas. Item videtur michi quod nec sit ibi
contrarietas media ad extremum vel medium ad medium
et comparatio totale generationem totali generationi
et non loquor de contrarietate terminorum significati-
tiorum sed formarum significatarum ego enim imaginor
quod ille forme que sunt contrarie debent esse di-
versarum specierum quod ad suas rationes totales et
etiam debent differre secundum quantitates graduum incom-
possibiles ut alias dictum est siue sit contrarietas proprie
dicta quod extremorum et siue sit contrarietas minus pro-
pria dicta que est media ad extremum vel diversorum me-
diorum ad invicem sed res que sunt generatio summe calidi-
tatis et generatio summe frigiditatis licet sint diversa
rum rationum essentialium quod hoc est caliditas et illud fri-
giditas tamen non sunt incompossibiles ratione quantitates ino-
rum graduum hoc ego declaro quod eiusdem rationis essen-
tialis et equalis secundum quantitates graduales sunt genera-
tio summe caliditatis et summe caliditatis corruptio imo
dictum est quod generatio summe caliditatis erit corruptio
summe caliditatis sed secundum predictam illam res siue illa calidi-
tatis que est corruptio summe caliditatis fiat bene simul
sine repugnantia cuius illa res siue cum illa frigiditate quod
est generatio summe frigiditatis. Item alteratio que est
de calidissimo ad frigidissimum ergo illi rei que est ge-
neratio summe caliditatis non repugnat siue quantum
rationes essentielles siue ratione quantitates graduum sta-
re simul cum illa res que est generatio summe frigidita-
tis ergo ille non sunt invicem contrarie et repugnantes ra-
tione connotationis. Item dicta conclusio confirmatur
si ipsa est contraria omni forme que est eiusdem rationis esse-
tialis et equalis graduum cum illa cui ipsa est contraria
verbi gratia si caliditas a est contraria frigiditas
tunc b siue extreme siue medie illa caliditas a est contra-
ria omni frigiditati que est equalis in gradu cum fri-
giditate b hoc videtur esse notum ex dictis in tertio bo-
tus sed generatio summe frigiditatis et corruptio summe
frigiditatis sunt forme eiusdem speciei quantum ad ratios
nes speciales cum utraqque sit frigiditas essentialiter et
sunt ad invicem equales secundum quantitates graduum
utraqque enim continet totale latitudinem graduale fri-
giditatis. Item generatio de non gradu utrumque ad non gradum
et est hinc et inde eadem vel equalis via si ergo genera-
tio summe caliditatis esset contraria generationi summe

frigiditatis ipsa etiam esset contraria corruptioni sum-
me frigiditatis sed hoc est falsum ut dictum est in quare-
ta conclusione ergo et. Sexta conclusio sequitur quod
corruptiones formarum contrariorum non sunt contra-
rie ut corruptio summe caliditatis et corruptio summe fri-
giditatis quod non magis opponuntur corruptiones for-
marum contrariorum quod generationes earum sed ge-
nerationes earum non sunt contrarie ut dicitur quinta
conclusio ergo et. hec etiam conclusio potest probari
proportionalibus rationibus sicut procedes. Septima
conclusio est quod alterationes de partibus terminis
ad contrarios terminos non sunt ad invicem contrarie
verbi gratia alteratio de frigidissimo ad calidissimum
non est partem alterationi de calidissimo ad calidi-
ssimum loquendo simpliciter et proprie de contrarietate
et adhuc siue extremorum siue mediorum ad invicem si-
ue ad extrema primo quidem manifestum est quod non est ibi
contrarietas ex parte extremorum quod nulla alteratio est
aliqua qualitas extremorum sed etiam manifestum est
non est ibi contrarietas mediorum in eo possibilem pro-
pter quantitates graduum hoc videtur posse concludi ex
dictis quod huiusmodi alterationes non includunt nisi ge-
nerationes et corruptiones summe caliditatis et summe
frigiditatis que non sunt ad invicem contrarie secundum
conclusiones predictas. Item contraria non sunt compo-
sita ex simplicibus partibus tamen rationes essentielles
quod etiam secundum quantitates graduum si ille alterationes
sunt sic constitute ex simplicibus partibus utraqque enim altera-
tio composita est a principio utrumque ad finem ex caliditate
et frigiditate et ex totali latitudine graduale tam calidi-
tatis quod frigiditatis licet ordo fluendi succedendi sit
hic inde converterus nam in calefactione est prius in-
tensior frigiditas et remissior caliditas et posterius re-
missior frigiditas et intensior caliditas et in refrigeratione
est e contrario talis autem converterus ordinis non
mutat rationes essentielles forme nec ob hoc forma est eo-
posita ex illis gradibus et. hec autem dicta videntur esse
primo forte partem intentionem Aristotelis. Ideo ponere
de sunt conclusiones ad intentionem Aristotelis propter
quas notandum quod Aristoteles quinto et de clima meta-
physice distinguit de partibus terminis de sano et egro et
alias terminis analogis quod ad hunc sunt simpliciter et proprie
dicta contraria et illa sunt forme diversarum specierum
secundum suas rationes essentielles et maxime
distantes et inate esse in idem modo successisse si non si-
mul et sic dictum est quod nulle alterationes sunt ad invicem
contrarie. Alia dicitur partem etiam non simpliciter et proprie si-
cundum attributiones ad partem simpliciter et proprie et
Aristoteles ponit ibi multos modos attributionis. quod
aliqua dicitur partem etiam ex eo quod habet se contraria sim-
pliciter dicta et sic dicitur ignis partem etiam esse alve-
ro quod sunt activa vel passiva contrarios aut agentia
vel patientia ut siue aliquas stellas dicimus esse partem
rias quod alique sunt activa caliditatis et alie frigiditatis
Alia etiam dicitur partem etiam ad abiectiones vel acceptio-
nes vel generationes vel corruptiones partem etiam caliditatis
caliditatis et summe frigiditatis et isto modo dico pro octona
conclusione quod alterationes dicuntur invicem contrarie quod sunt de
partibus terminis ad contrarios terminos ut alteratio de frigidissi-
mo ad calidissimum et alteratio de calidissimo ad frigidissi-
mum quod ille sunt acceptioes siue remotiones siue generationes
et corruptiones et eorum contrarios siue caliditatis

conharie = logice vs physice Per Bursley omnia caliditas
et omnia frigiditas non sunt in compositione

et sume frigiditatis s3 iterū in q̄tum ponim⁹ medius
 p̄trariarū extremo ip̄fecto vel vnum mediū alteri me-
 dio alterationes et sc̄dm attributionem ad illa dicun-
 tur quodāmodo contrarie vt alteratio de tepiditate
 ad intense calidū et de intense calido ad tepidū et hec
 sunt satis manifesta. ¶ Itē adhuc aliquando contin-
 git loqui de p̄trarietate reali que non est p̄positionis
 vel terminorum significatio et aliq̄ cōtingit loqui
 de contrarietate terminorū significatio modo cō-
 siderandū est q̄ ex eo termini significatiuocantē con-
 trariū vel extremū vel mediū q̄ nō possūt vere affirma-
 ri simul de eodē s̄b et p̄o eodē s̄b possūt successiue sic
 em̄ isti termini albi et nigrū vocantur p̄trariū magis
 p̄p̄ie q̄ isti termini albedo et nigredo q̄ isti termini
 albedo et nigredo nō p̄t possunt vere affirmari de eo-
 dem s̄b et p̄o eodē s̄b dicti termini bñ dicuntur con-
 trariū sc̄dm modum attributionis. s̄q̄ supponit p̄ for-
 mas contrarias et significat eas sicut vna dicitur sa-
 na q̄ significat sanitatē. ¶ Tunc ponitur nōa conclusio
s̄o. s̄ q̄ isti termini gñatio et corruptio rei nature p̄ma
nentia sūt adinueniē p̄trariū q̄ de termino supponente
procedē forma possunt verificari successiue s̄ nunq̄ si
mut eadē em̄ forma est p̄ius generatio. s̄q̄si general
et postea corruptio. s̄q̄quādo corruptio s̄ non est pos-
sibile q̄ ipsa generetur et corruptatur sc̄dm idē sui ideo
non est possibile q̄ ipsa simul sit generatio corruptio
et ego dicit rei p̄manētis q̄ res pure successiua simul
dicitur gñatio et corruptio vt temp⁹ et motus localis
esse em̄. et possit in p̄tinge fieri et corrupti vt alias di-
cebatur propter qd̄ de illis isti termini generatio cor-
ruptio non opponuntur et etiā simili modo et p̄ ratio-
ne dicetur q̄ isti termini generari et corrupti sunt cō-
trarij etiā in sp̄iali s̄mī gñatio caliditatis et cor-
ruptio caliditatis caliditate vel aquā gñari et caliditate
vel aquā corrupti et simili mō et p̄ rōne isti s̄mī calefie-
ri et frigefieri sunt p̄trarij et similiter isti termini aug-
mentatio et diminutio vel augmentari et diminui et for-
te etiā hec nōa calefactio et frigefactio si hoc nomen
calefactio ponatur supponere nō s̄lū p̄o caliditate q̄
acquiritur s̄ p̄o p̄gregato ex caliditate et frigiditate
sic suo modo dicit de frigiditate et etiā isti termini mo-
ueri sursū et moveri deorsū vel moveri ad dextram et
ad sinistram sunt p̄trarij s̄ non isti moveri recte et mo-
ueri circulariter possibile em̄ esset molam fabri simul
portari simul recte et verti circulariter et sagittā mo-
ri sursū proiectā et cū hoc verti circulariter per suas
pāniculas et trocas cōtinue motus circulariter descē-
dit recto itinere ad locū decliniorē s̄ area sit pendēs.
 ¶ Ex his sequitur decima conclusio que est capiēdo ter-
 minos motus et mutationem significatiue. s̄ sc̄dm mo-
 dum attributionis gñatio est contraria corruptioni et ē
 attributio quia significatur p̄ terminos p̄trarios. s̄ p̄
 istos terminos generatio corruptio vel gñari et cor-
 ruptio et similiter motus sursū et motus deorsū vel
 etiā mot⁹ ad dextrā et motus ad sinistram. s̄ non con-
 trariantur sc̄b se tamē dicitur p̄trariū attributiue q̄
 significatur vel p̄notatur p̄ terminos contrarios. s̄
 per istos terminos moveri sursū et moveri deorsū et
 et ita etiā calefactio et frigefactio dicerentur p̄tra-
 rie modo attributiue et augmentatio et diminutio ino-
 videtur sc̄b Aristotelē q̄ non sit incōueniē idē dicit sibi
 ip̄sī contrarium secundū modū attributionis ipsius ad

contraria dicit em̄ Aristoteles in auctoritate p̄tis al-
 legata ex quinto metaphisice q̄ aliquo mō attributi-
 uo dicuntur p̄traria q̄ sunt passiva contrariorū et idē
 s̄mī est receptiui et passivi cōtrariorū sic etiā aqua
 aque est p̄traria si hec sit calida et illa frigida q̄ ha-
 bent p̄traria et sic dicere non significat q̄ ille sint con-
 trarie sed solum significat q̄ qualitates quas habent
 vel quas inate sunt recipere sunt p̄trarie et est. ¶ p̄p̄ia
 locutio tamē vltata ad breuitas loquendū. ¶ Deinde
 vt directe respondeam⁹ ad questionem sicut propo-
 nebatur negandū est vt dicitur in prima q̄stione hui⁹
 quinti q̄ gñatio corruptio et motus differant realiter
 siue nō sit illi termini p̄p̄ie s̄p̄ti differant secundū rō-
 nem et indigent diuersimode exponi et hoc videas in
 prima questione huius quinti vbi etiam potest appa-
 rere dicta responsio ad p̄cedentes q̄stiones quib⁹ em̄
 motus non sunt adinueniē contrarij tñ orationes vel
 termini significatiue motus sūt adinueniē contrarij
 dictum est tunc ergo videtur michi q̄ ista oratio mo-
 tus ex eo dicitur cōtrarij q̄ sunt de contrariis termi-
 nis ad cōtrarios terminos si in omni gñe motus ha-
 beat locū debet sic intelligi q̄ p̄t iste terminus mot⁹
 p̄p̄ie dicitur differt sc̄dm rōnem ab istis terminis ge-
 neratio corruptio et p̄t motus a nobis p̄cipiantur
 isti terminus motus cōtrarij debet exponi per hoc q̄
 de his q̄ mouentur. s̄ de terminis supponentib⁹ p̄bis
 que mouetur verificatur p̄tis termini cōtrarij et etiā
 posterius termini cōtrarij et econtrario s̄bi gratia isti
 termini albedo et nigredo dicitur cōtrarij q̄ verum
 est dicere qd̄ albedo p̄tis est nigrum et qd̄ nigrū p̄-
 tis est albi et econtrario et qd̄ albedo est posterius al-
 bi et qd̄ nigrum est posterius nigri et ita etiā isti ter-
 mini augmentatio et diminutio dicitur cōtrarij q̄ ve-
 rum est dicere qd̄ augmentatur est p̄tis min⁹ et qd̄ di-
 minuitur est p̄tis magn⁹ vel maius et econtrario poste-
 rius et ita isti termini motus sursū et motus deorsū
 sunt contrarij q̄ verū est dicere qd̄ mouetur sursū est
 p̄tis deorsū et qd̄ mouetur deorsū est p̄tis sursū
 et econtrario posterius et si ita queras nōne sufficit
 exponere istū terminū motus p̄trarij p̄ terminos con-
 trarios a p̄te aī et p̄ terminos cōtrarios a parte post
 dico q̄ non q̄ non sufficit exponere istū terminū cō-
 trarij s̄ oportet etiā exponere istū terminū motus q̄
 p̄t differt sc̄dm rationē ab istis terminis generatio et
 corruptio indiget exponi p̄ affirmationis a parte ante
 et p̄ affirmatiū a p̄te post Deinde etiā sc̄b Aristotelē vi-
 dendū ē quomō debeat exponi iste terminus vel ista
 oratio generatio et corruptio sunt contrarie et viden-
 dum est proportionabiliter predictis dicantur em̄ cō-
 trarie q̄ de eo qd̄ generatur verificatur p̄tis hoc p̄
 dicatum non est et posterius hoc predicatum est et de
 eo qd̄ corruptio econtrario ideo sic expositio est a p̄te
 ante per terminos contradictorios et etiā a parte post
 p̄ terminos contradictorios et econtrario et ita hoc nō obsta-
 te illi termini gñatio corruptio vocantē p̄trariū nō cō-
 tradictoriū q̄ vterq̄ est affirmatiū. ¶ S3 vltra de motu
 circulari s̄ sp̄iali p̄siderādū est q̄ signatis in linea cir-
 culari p̄ctis a et b si fiat mot⁹ de a et b et itē de b et a
 circulariter illi mot⁹ nō vocantur p̄trarij s̄ vni vñ mo-
 t⁹ cōtinu⁹ et corpora p̄tra sic mota nō obuiant sibi ad
 inuicem nec retardant se s̄ motus de a in b et de b in
 a reuertēdo per eandem positionē linee circularis vo-

carent qd̄amō p̄trariū q̄ corpora duo sic mota obui-
 rent sibi et repaſarent p̄pter incōpossibilitatē pene-
 trationis corporū tamē adhuc dicit Aristoteles primo
 celi q̄ ibi nō esset p̄p̄ie p̄trarietas q̄ ip̄a i motib⁹ lo-
 calib⁹ debet attēdi sc̄dm illū processū secundum quem
 mensuratur maxima distantia terminorū et ille est p̄cel-
 sus rectus et de hoc determinatur et videtur magis in
 speciali in primo celi et mandū tunc ergo apparet ex
 dictis quomō oēs rationes que fiebant debent proce-
 dere p̄ter q̄ forte de quarta ratione q̄ tangit de vnita-
 te motus s̄ de hoc postea q̄retur. Sequitur alia q̄stio.

Queritur quinto de contrarietate
 quietis. s̄ vtrum mot⁹ cōtrariatur quieti et
 etiā quies quieti et arguitur q̄ non q̄vnum
 est vñ tñ cōtrarium vt dicitur decimo metaphisice s̄
 motus est contrarius motui ergo non quieti. ¶ Item
 si motus et quies opponitur tñ hoc est p̄uatiue q̄es
 em̄ solet dici p̄uatiue motus s̄ p̄uatiue opposita nō
 sunt contraria ergo ille oppositiones distinguunt p̄tra-
 inuicē ergo et. ¶ Item cōtraria debent maxime dista-
 re decimo metaphisice s̄ motus et quies non maxime
 distant imo nichil distant qm̄ in eo qd̄ est ap̄t natum
 moveri nichil est mediū inter moveri et quiescere sic
 em̄ desinit q̄escere immediate post incipit moveri et e-
 cōuerso ergo et. ¶ Item quies nichil aliud est q̄ res que
 quiescit et res q̄ quiescit non cōtrariatur motui cum
 ipsa sit inata recipere motū ergo et. ¶ Item mot⁹ est
 propter quietē et quies est perfectio mot⁹ vt dicit cō-
 mentator finis em̄ perfectio rei nō cōtrariatur illi rei
 ¶ Itē Aristoteles dicit q̄ accidit simul motui fieri q̄e-
 tem et iuxta hoc dicit cōmentator q̄ i motu acquiritur
 pars quietis post partē s̄ illud non p̄trariatur motui
 qd̄ sit simul cū motu ergo et. ¶ Itē Aristoteles p̄cedit
 q̄ motus non est cōtrarius quieti in termino ad quē
 sed ex hoc etiā sequitur q̄ non sit cōtrarius q̄eti in ter-
 mino a quo q̄ ita integratur motus ex p̄te termini a
 quo sicut ex parte termini ad quē et ita p̄p̄ius est
 motus termino a quo sicut termino ad quē imo in p̄-
 cipio motus mot⁹ plus p̄cipiat de finis a quo q̄ de
 termino ad quē ergo salte tunc non magis cōtrariatur
 termino a quo q̄ termino ad quem. ¶ Deinde etiam
 arguitur q̄ quies non est contraria quieti q̄ p̄uatiue
 non opponitur p̄uatiui oppositio em̄ vere cōtraria
 est inter terminos positios et p̄uatiua nō inter p̄-
 uationes s̄ inter habiti et p̄uatiue et cōtradictoria
 inter affirmationē et negationē relatiua etiam inter
 terminos positios relatiua ideo nulla est oppositio
 inter terminos p̄uatiuos cuiusmodi sūt quieti et q̄es
 ¶ Itē si quies opponeretur adinueniē ille esset quies
 in termino a quo et quies in termino ad quē s̄ non est
 ita p̄batur q̄ oppositio debent esse diuersē rationes
 et non eadē ratio diffinitiva s̄ vniūq̄ quietis est ea-
 dem diffinitio. s̄ carentia motus in s̄b ap̄to nato mo-
 ueri ergo et. et cōfirmatur q̄ nūq̄ vnus oppositorum
 erit relinquit et tñ idē. s̄ ip̄sum mobile modo est quies
 in termino a quo. s̄ ante q̄ moueatur et post erit quies
 in termino ad quē ergo et.

Oppositū determinat Aristoteles p̄-
 mo dicendū est de p̄trarietate reali que nō est termi-
 norū significatio et ponitur facilis cōclusiones si
 supponam⁹ p̄ quo supponit iste terminus q̄es et videt

michi q̄ supponit p̄o quiescente sicut iste termin⁹ p̄-
 uatio p̄uatiue iste em̄ terminus quies est termin⁹ p̄-
 uatiue terminus aut p̄uatiue nichil significat qd̄ sit
 additū rei p̄uatiue ideo non habet p̄o quo supponat
 nisi p̄ re p̄uatiue et hoc magis dictum est in primo hu-
 ius. ¶ Tunc est ergo prima conclusio q̄ motus et quies
 non opponuntur et similiter descendēdo ad specialia mo-
 tus sc̄dm locū et q̄es sc̄b locū non opponuntur nec mo-
 tus sc̄dm caliditatē et quies secundū caliditatē et sic de
 aliis q̄ nūq̄ vnū oppositorum est natū recipere reli-
 quū et sibi subesse s̄ quies est inata p̄cipere motum cū
 sit res quiescēs ergo et. et est simile sicut materia p̄-
 uata nō est p̄traria forme qua est p̄uatiue qm̄ materia
 p̄uata non est aliud q̄ materia et materia nulli for-
 me est contraria nec opposita ergo et. ¶ Secūda conclusio
 q̄ quiescere et moveri non sunt p̄traria nec oppo-
 sita et similiter i speciali quiescere sc̄b locū et moveri se-
 cundum locū vel q̄escere sc̄dm caliditatē et moveri se-
 cundū caliditatē vel quiescere i caliditate moveri ad
 caliditatē vel a caliditate nō sunt inuicem p̄traria vel
 opposita q̄ nūq̄ vnū oppositorū erit relinquit s̄ quie-
 scere erit moveri q̄ dicitur est in primo hui⁹ q̄ currere
 est currere et sedere sedere et videri illud q̄ videtur
 et. qd̄ autē quiescit mouebitur ideo q̄escere erit moue-
 ri et idē quiescere in caliditate erit moveri a caliditate
 et sic etiā moveri ad caliditatē erit quiescere in calidi-
 tate et postea moveri ad caliditatē ideo hec om̄ia nō
 opponuntur adinueniē. ¶ Tertia conclusio q̄ quies in ter-
 mino a quo et quies in termino ad quē eundē motus
 vt quies in summa caliditate et quies in summa frigidita-
 te vel quies sursū et quies deorsū nō opponitur hoc
 p̄batur vt p̄t possibile em̄ est q̄ idē est motus q̄es in
 frigiditate et quies deorsū qd̄ postea erit quies in ca-
 liditate et quies sursū iā dictū est q̄ idē est quies q̄e-
 scere et quiescere et tñ qd̄ est quiescens deorsū erit quie-
 scens sursū et. ¶ S3 tunc dicendū est q̄ ē intentio Aristo-
 telis qm̄ videtur determinare oppositū dictarū conclusio-
 nū dico ergo si loquatur de p̄trarietate reali que nō
 est p̄positionis vel terminorū significatio et vbi ter-
 minus a quo et termin⁹ ad quē vel res eis p̄uatiue sūt
 p̄trarij vel extreme vel medie Aristoteles bñ ponit q̄
 quies in illis terminis sūt p̄trarie qd̄ nō est verū ad
 p̄p̄iū sensū sermonis. s̄ p̄t hec oratio q̄es in termino
 a quo supponit p̄ quiescere in termino a quo s̄ hoc est
 veram sc̄dm sensū p̄p̄iū sermonis. s̄ p̄t ponere
 minus illā ofonem q̄es in termino a quo supponere p̄-
 termino a quo mobile quiescit et sic primo mō de q̄te
 in termino ad quē tñ p̄ illā ofonem quies i termino
 a quo et q̄es i termino ad quē sūt p̄trarie nichil aliud
 debem⁹ intelligere nisi q̄ forma vel dīpō in qua mo-
 bile quiescit ante q̄ incipiat moveri et illa in qua quie-
 scit post q̄ desinit moveri sūt p̄trarie sic em̄ aliq̄ vna
 p̄positio q̄ est falsa de xtate sermonis p̄ceditur ex eo
 q̄ accipitur loco vñ alterius vere sicut sepe p̄cludi-
 mus q̄ hec ofo deū esse est. p̄p̄o vera ex eo q̄ hec eue-
 ra hec ofo deū est. et ē p̄positio vera p̄cludēbam⁹ ergo p̄i-
 mam capiēdo istā deū esse loco istius deū est et intelli-
 gendo p̄ primā idem q̄ debet intelligi per secundam
 ¶ Tercium adhuc Aristoteles illas quies bene con-
 cedit esse contrarias secundum sensum attributionum
 in q̄m aliqua diceremus esse cōtraria q̄ habet p̄tra-
 ria q̄ q̄escēs i termino a quo aliter mot⁹ vel i p̄uatiue
 p̄iii

et quiescens in termino ad quēvel in re p̄simili habet contrarias dispositiones. Illos terminos vel res eis cōsimiles dēinde etiam de motu et quiete, p̄positionabiliter dicendū medium em̄ cōtrariorū quodāmodo licet non extremo dicitur cōtrarium vtriusq; illorum in ter que est mediū ideo dicit Aristoteles q̄ medio vtriusq; motus tanq̄ contrario motus autē est mediū in ter suos terminos ideo si termini sunt adinūcē cōtrarii motus est qdāmodo licet non extreme cōtrarius vtriusq; suorum extremorū et tunc bene p̄cedit Aristoteles ad sensū imp̄p̄riū q̄ motus est cōtrarius tam quieti in termino a quo q̄ quieti in termino ad quem s. capiendū quietē in termino a quo non pro quiescente s̄ pro termino in quo quiescit atq̄ moveatur et sic p̄positionabiliter de termino ad quem vel etiam hoc conceditur ad sensū attributivum. s. q̄ qd moveatur et qd quiescit in termino a quo vel ad quem habent quodāmodo p̄trarias dispositiones. Sed tunc iterū videtur michi q̄ attendēdo p̄cise ad dictos sensus quies i termino a quo non magis debet dici cōtraria motui q̄ quies in termino ad quē q̄ non magis est terminus a quo cōtrarius motui q̄ terminus ad quē t̄mo alioquādo motus plus participat de termino a quo q̄ de termino ad quē ideo minus tunc cōtrariatur ei q̄ ideo oportet videre quomodo intrēdebat Aristoteles dicēs cōtrarium. s. q̄ quies in termino a quo cōtrariatur motui non q̄ in termino ad quēz ego respondeo q̄ hec verba Aristotelis debent sic intelligi secundum cōparationem ad motū et ad intentionē motū et nō simpliciter tali modo q̄ movens et agens est natū corūpere sibi contrariū et generare sibi simile movens autem corumpit terminū a quo et generat terminum ad quem ideo motus et intentio eius nō est contrariū termino ad quē sed simile s̄ est cōtrariū termino a quo vel formaliter vel virtualiter cū ergo dicim⁹ motum non esse cōtrariū termino ad quem s̄ termino a quo debemus per hoc intelligere q̄ motus est a motore nō cōtrario termino ad quē s̄ contrario termino a quo. Hunc postea dicendū est de contrarietate orationū vel terminorū significativorū q̄tum spectat ad p̄positum et circa hoc est notandum q̄ isti termini quies et quiescere sunt termini p̄uatiui et termini p̄sistivi eis correspondentes sūt isti termini motus et moveri vñ secundū diffinitionē terminorū p̄uatiuorū isti termini quies et quiescere diffiniuntur p̄ istos terminos motus et moveri cū negatione circa subiectum aptū natū quiescere em̄ dicitur qd est natū moveri et non mouetur et quies dicitur carētia motus i s̄bo apto nato moveri. ¶ Et ideo sequitur prima conclusio q̄ isti termini quiescere et moveri vel isti termini motus et quies si opponantur opponuntur p̄uatiue et nō contrarie. put diffiniuntur opponēs contrariā cōtra oppositionē p̄uatiuā capiendū p̄p̄ie istum terminū p̄trarietas vel oppositio cōtraria. Sciendū est tamen q̄ sepe accipimus largius contrarietate put se extendit ad oppositōnes p̄uatiuas vñ decimo metaphysice dicit Aristoteles q̄ prima p̄trarietas est habit⁹ et p̄uatiō et ideo sic largiuntur hoc nōse cōtrarietas vel contrariū in sequentibus conclusionib⁹. ¶ Notandū etiam q̄ loquendo p̄p̄ie de oppositione terminorū significativorū termini et eo dicitur opponi contrarie vel p̄uatiue q̄ nō possunt vere simul affirmari de eo

dem s̄bo et pro eodē s̄ successiue possunt non em̄ sufficere ad p̄p̄ie dicitā opponē terminorū q̄ nō possit affirmatiue verificari de eodē s̄bo et pro eodē q̄ sic isti termini hō et alius essent oppositi et sic etiā isti termini albedo et dulcedo qd non est verum p̄p̄ie loquendo licet dicatur diffiniri s̄z t̄m cōtra hoc obiciēs q̄ dicimus istos terminos corruptibile et incorruptibile esse contrarios vel p̄uatiue oppositos licet nō possint de eodēz pro eodē successiue verificari. ¶ Solutio dicendū est q̄ nōa imposita p̄p̄ie primo scdm aliquas intentiones transferuntur sepe ad alias intentiones propter aliquā similitudinē vel attributionē et tūc nō est p̄p̄ia locutio dico ergo q̄ isti termini corruptibiles in corruptibile nō sunt p̄p̄ie p̄trarii neq; p̄uatiue oppositi s̄ ip̄p̄ie dicitur p̄uatiue oppositi q̄ retinet ali quid de intentione eorū que p̄p̄ie opponantur p̄uatiue. s. q̄ vñs termin⁹ diffinitur p̄ alterum p̄notatione circa aliquā naturā ut q̄ incorruptibile est ens nō corruptibile s̄ deficit residuū qd ad intentionē p̄uatiue oppositorum p̄p̄ie requiritur aptitudo ad habitum vñ si corruptibile et incorruptibile opponeretur p̄p̄ie p̄uatiue oportet q̄ diffinitionē incorruptibilis dicere incorruptibile est ens nō corruptibile aptū natū esse corruptibile. ¶ Et erit scda conclusio q̄ isti termini moueri et quiescere sunt p̄trarii sive p̄uatiue oppositi q̄ successiue et nō simul possum⁹ de eodē vere dicere hoc mouetur hoc quiescit et ita etiā descendēdo ad speciales istos termini sūt p̄trarii moueri scdm locū et quiescere scdm locū moueri secundū qualitatem et quiescere scdm qualitatem moueri secundū p̄tatem et quiescere secundū quantitatem et adhuc specialius moueri scdm albedinem et sic de aliis s̄z t̄m aliq̄s obiciet dicēs q̄ isti termini moueri et quiescere nō opponantur q̄ simul verificatur de eodem aqua em̄ quiescens in suo loco naturali forte calefit et calefieri est moueri ergo simul illa mouetur et quiescit. Respondeo q̄ isti termini moueri secundū locum et quiescere nō opponantur s̄ moueri et quiescere opponantur q̄ sequi quiescit ergo non mouetur p̄pter negationē implicatā in isto termino quiescere sequitur non mouetur ergo nullo modo mouetur s̄ non sequi quiescit scdm locum ergo quiescit q̄ non sequitur nō mouetur secundū locū ergo nō mouetur s̄ apparet michi q̄ aliter oportet dicere de istis terminis motus et quies q̄ de istis terminis moueri et quiescere. ¶ Dico em̄ pro tertia conclusio q̄ isti termini motus et quies non si opponantur contrarie vel p̄uatiue q̄ possit successiue verificari de eodē et pro eodē non em̄ est idē qd mō est quies et qd postea erit motus q̄m si lapis quiescit secundū locum et scdm qualitatem ille lapis est quies secundū locū et scdm qualitatem et nō erit motus siue secundū locū siue scdm qualitatem qm mouebitur localiter vel qm alterabitur sicut etiā p̄uatiō forme aq̄ nūq̄ potest esse forma aq̄ nā p̄uatiō forme aque est materia q̄ nūq̄ potest esse forma. Et h̄a hoc obiciatur p̄bat q̄ idē potest esse motus et quies q̄ omne quiescēs est quies et omne qd potest quiescere potest esse quies sed motus potest quiescere ergo mot⁹ potest esse quies p̄bo ergo q̄ motus potest quiescere q̄ si aqua calefit calefactio q̄ est quidā mot⁹ et caliditas et illa caliditas manebit postq̄ aqua cessabit calefieri hoc suppono deinde etiā suppono q̄ illa aqua cum illa caliditate manente postq̄ cessauerit alterari potest moueri localiter et sic

pot illa caliditas moueri. s. cū aqua ita similiter possibile est q̄ illa aqua tūc quiescat et sic illa caliditas quiescat tunc cū ea tūc ergo in isto casu ponam⁹ q̄ illa caliditas q̄ modo est calefactio vocet⁹ et arguitur per similitudinē exp̄positorū sic b̄ pot quiescere t̄mo b̄ desecet et b̄ est motus ergo motus potest quiescere et quiescet ergo idē quod est motus erit quies. Respondetur q̄ si aqua mouetur localiter et oia eius accidentia sibi inherētia mouent⁹ cum ea ad motū ipsius aque tamen illa accidentia non sunt subā illis motus quibus ille motus inheret t̄mo aqua solus vel forte materia aq̄ solus est subiectū et illius motus et illorū accidentiū de cuius potentia educat⁹ p̄pter qd possibile est q̄ maneret motus vñs cōtinuus licet illa accidentia corumpant⁹ immo licet forma substantialis corumpere⁹ et si canis de alto cadat ad terram et in medio calidus moueretur sed t̄m p̄pter noticiā cōpositi substantialis et ignorantia materie nos denotamus p̄positum ab illo motu et a singulis accidentibus et non ipsam materiā sicut etiā eadē dimensioe qua materia primo extenditur tanq̄ subiectū eius immediat⁹ extenduntur p̄r forma substantialis et oia accidentia illi materie inherētia mō ergo diceretur q̄ nō oē quod quiescit per accidēs. s. per hoc q̄ subiectū ipsū quiescit dicit quies p̄p̄ie loquēdo sed illud quiescens dicit quies quod ē innatū moueri tanq̄ subiectū motus et sic illa albedo nec erit nec potest esse quies sed tunc cū omēs dicāt formā aut p̄uatiōem vel habitū et p̄uatiōem vel ce citatem et vñm vel etiā motū et quietē opponi p̄uatiue videtur michi q̄ hoc debet intelligi de oppositōne terminorū capiendū terminos abstractos pro concretis. s. q̄ isti termini sunt p̄uatiue oppositi forma tum p̄uatiui vel habituati et p̄uatiui vel habens vñm et carens vñm vel etiā moueri et quiescere vel etiā possumus concedere q̄ reuertitur in idē q̄ illi termini abstracti dicunt⁹ opponi secundū locutionē attributiuā. s. quia sunt abstracta cōcretorū oppositorū. ¶ Quarta conclusio est q̄ isti termini quies furū et quies deorum vel quiescere furū et quiescere deorum sunt cōtrarii et similiter isti termini quiescere in summa caliditate et quiescere in summa frigiditate q̄ possit successiue verificari de eodē et nō simul. s̄ nō sunt p̄r rōne istorū terminorū quies et quies sed rōne istorū terminorū oppositorū furū et deorum vel summa caliditas et summa frigiditas et ad istū sensū debet intelligi illud quod dicit cōmuniter q̄ quies in termino a quo et quies in termino ad quē sunt cōtrarii et secundum ista dicta soluat⁹ rōnes in principio questionis factas vel cōcedat qui voluerit reducēdo eas ad cōclusiones politas et exponendo secundū exigentiā p̄dictorum.

Sed iterū Aristoteles loquitur de contrarietate motū et quietū penes naturā et violentiā ideo vt de hoc videatur. ¶ Queritur sexto vñs est dare generationes corruptiones magnitudines dimensiones augmentatiōes et alterationes naturales violentas sicut ē dare motus locales naturales et violentos. ¶ Arguitur q̄ nō sit dare corruptionē naturā sed q̄ ois sit violenta supposita diffinitione naturali data tertio ethicorū. ¶ Violentum est quod est a principio extrinseco actiō nulla vñ conferente passio cū ergo sint duo p̄cīpia in trīneca substantie naturalis cōstat q̄ ipa nō corrum

pitur actiue ab ipa materia q̄ illa nullius actiuitatis est nec a forma q̄ illa potius resistit corruptiōni eo q̄ oē ens naturaliter diligit se p̄manere vt dicit commentator primo huius ergo ois corruptio substantie est a principio extrinseco actiue sed etiā passum nō cōfert vim ad corruptionē q̄ si ipa materia appetit formam generandā hoc est cōferre vim ad generationē illius et nō ad corruptionē eius quā habet quia etiam ipa diligit eā tanq̄ suā naturā perfectionē dictū ei fuit in primo hui⁹ q̄ sicut materia appetit formā generandā per modū cōcupiscentie vel desiderii ita appetit illā quā habet per modū voluntatiue vel delectationis similiter. ¶ Arguit⁹ q̄ ois generatio substantie sit naturalis vel violenta q̄ omnis est a principio actiō extrinseca cū idē nō generet se et ad oem materiā habet inclinationē et appetitū naturalem s̄ ergo ad naturalitatem sufficit materiā habere appetitū omnis generatio substantialis est naturalis et nulla violenta et si hoc nō sufficit ois est violenta q̄ a principio actiō extrinseca. ¶ Deinde etiā arguitur q̄ ois alteratiō sit naturalis et capio exemplū de aqua que forte ex istens calida frigescit vel existens frigida calefit primo quidē manifestū est q̄ frigefactio est naturalis q̄ frigiditas ad quam tendit ita est cōueniens nature aque sicut eēt locus deorum nature gravis et alias dictū ē q̄ forma aque agit vel coagit ad sui refrigerationē ideo illa refrigeratio est sibi naturalis sed etiā p̄bat q̄ ei⁹ calefactio est naturalis quia naturaliter et finaliter ordinat⁹ ad generationē nature. s. ignis vel aeris et ordinatum naturaliter et per se ad naturā debet dici naturale ergo illa calefactio debet dici naturalis si aliqua generatio debet dici naturalis. ¶ Et cōfirmat⁹ quia generatio ignis vel aeris ex aqua est naturalis si aliqua generatio debeat dici naturalis et si h̄mōi generatio ignis vel aeris ex aqua sit naturalis sequi⁹ q̄ etiā calefactio aque est naturalis q̄ necessaria dispositio ad generationē naturā debent dici naturales et tamen calefactio aque ē necessaria dispositio ad generationē ignis aut aeris ex aqua ergo illa calefactio est naturalis sed si calefactio aque est naturalis videtur q̄ nulla alteratio debeat dici non naturalis sed omnis naturalis.

Oppositum arguitur per Aristotelem qui dicit corruptionē esse corruptioni cōtrariam penes hoc q̄ est vñs esse secundū naturā et aliā p̄ter naturam scilicet violentam et ita etiā dicēde de generationibus et augmentatiōibus et de diminutiōibus et de alterationibus dico breuiter sicut dictū fuit in secundō huius q̄ hoc nomē natura est nomē respectiui et per cōsequēs hoc nomē naturale et hec nota scdm naturā et p̄ter naturā et per cōsequēs etiā hoc nomē violentia vel violent⁹ et certū ē etiā q̄ hoc nomē natura dicitur multipliciter vt patet quinto metaphysice et adhuc multipliciter dicitur hoc nomē naturale sed primo et principaliori modo natura dicitur forma substantialis substantie per se substantia ea ratione qua ipsa est principium per se actiui motus vel quietis illius substantie sicut dictū est in secundo libro et consequenter materia subiecta illi forme dicit⁹ natura q̄ est subiecta nature principaliter dicte. s. forme substantiali vt dicitur quinto metaphysice vel etiam quia ipsa est per se principii passiuū motus aut quietis eius in

quo est sicut dicitur in secundo huius et tandem dicitur Aristoteles quinto metaphysice omnis substantia aliquando dicitur natura est sed etiam apparet quod naturale prius modo et principaliter dicitur substantia composita ex forma et materia que principaliter dicitur nature et isto modo manifestum est quod nulla mutatio dicitur naturalis sed de motibus et mutationibus oportet videre quomodo et quare dicantur naturales et innaturales et apparet michi quod generatio substantialis non solum potest dici naturalis sed natura quia ipsa est forma substantialis que vere est natura et hoc expressit Aristoteles in secundo huius et in quinto metaphysice sed etiam corruptio substantialis est natura quia ipsa est forma substantialis secundum dicta prius sed tamen quodammodo communi forme et dispositiones aliquibus subiectis inherentes dicuntur eis naturales si sunt eis convenientes ad salutem et perfectionem eorum et dicuntur eis innaturales si sunt eis disconvenientes tanquam disponentes ad corruptionem vel diminutionem eorum et secundum hoc motus et mutationes tendentes terminantur ad aliquas formas vel dispositiones dicuntur naturales subiectis suis si ille forme vel dispositiones ad quas tendunt sunt illis subiectis convenientes quando inveniunt eis et si fuerint eis disconvenientes tunc ille mutationes vel illi motus etiam dicuntur illis subiectis innaturales et ita etiam eorum mutationes abiectione seu corruptione dispositionis convenientis subiectis suis dicuntur innaturales illis subiectis et si sint remotive dispositionis disconvenientis tunc dicuntur naturales subiectis suis hoc oportet supponere quia sic videtur illis nominibus Et tunc facilius apparent conclusiones si hoc modo vocemus motus aut mutationes naturales. **¶** Prima ergo quod omnis generatio substantialis est corruptio tendens in formam substantialem est naturalis subiecto suo. materia quia omnis forma substantiaalis est conveniens ipsi materie tanquam eius perfectio ideo omnis corruptio tendens in formam substantialem est naturalis ipsi materie sibi subiecte sed omnis generatio substantialis est tendens in formam substantialem ergo et cetera. **¶** Secunda conclusio est quod omnis corruptio substantialis est innaturalis siue preter naturam subiecto suo. materia quia est abiectione siue corruptio forme convenientis materie cum omnis forma substantialis sit perfectio materie et sibi conveniens sed tunc alie mutationes scilicet accidentales solent dici naturales vel innaturales dupliciter quia cum attribuantur compositis naturalibus ex materia et forma substantialibus possibile est quod sunt convenientes illis substantiis ratione materie licet sint disconvenientes ratione formarum et apparet michi quod forma sit natura multum principalior quam materia quia omnis mutatio vel dispositio convenientis substantie ratione forme debet dici simpliciter sibi conveniens et sibi naturalis et si sit sibi disconveniens ratione forme debet simpliciter dici sibi disconveniens et innaturalis et tanquam violenta quicquid sit si sit disconveniens ratione materie et tunc isto modo capiendum mutationes naturales et violentas. **¶** Tertia conclusio ponit quod omnis motus vel mutatio immo etiam omnis dispositio inherens substantie simpliciter ex materia et forma est sibi conveniens ratione materie et sic est naturalis ratione materie quia materia omnino nulla forma vel dispositio corporalis sibi determinat sed est natura in po-

tentia ad omnes et in nulla est sibi disconveniens ratione materie siue innaturalis sed non sequitur hoc est illi naturalis ratione materie ergo hoc est illi naturalis quod dictum fuit quod non dicitur simpliciter naturale nisi sit naturale ratione forme. **¶** Quarta conclusio est quod substantiis naturalibus sunt motus multi innaturales et violenti alii a motibus localibus nam sicut terre vel aque et aeris gravibus motus sursum esset disconveniens et per consequens innaturalis et violentus ita pari ratione calefactio esset terre vel aque disconveniens et per consequens innaturalis et violenta unde etiam sicut terra que movetur sursum resistit moventi et habet inclinationem ad oppositum ita aqua resistit calefacti et habet inclinationem ad refrigerationem ideo refrigerare et removere impediens. Sed tamen sciendum est quod non ita convenimus vocare calefactionem terre vel aque violentam sicut motum sursum propter hoc quod magis manifestus apparet nobis resistens terre vel aque motus sursum et inclinatio ad deorsum quam resistens contra calefactionem et inclinatio ad frigiditatem et adhuc iterum est alia causa. scilicet quia licet calefactio sit violenta terre vel aque tamen respectu ad aliud diceretur naturalis. scilicet respectu ad aliam naturam generabilem et aqua vel terra videlicet respectu ad naturam aeris vel ignis quia natura disponit materiam ad receptionem illarum naturarum et propter istum modum naturalitatis non ita dicimus calefactionem terre vel aque esse violentam et innaturalem sicut dicimus motum sursum motus enim localis quod tum est de sua essentia non disponit ad generationem vel corruptionem alicuius nature sed per accidens in quantum ad ipsum applicantur actus passivi unde videmus ingenere fabrilis et incorruptibilis moveri localiter. scilicet corpora celestia que tamen nec calefactibilia sunt nec refrigerabilia et ita etiam videtur michi quod egrotantes et senectutes et diminutiones membrorum ex senectute et tandem mors sunt mutationes multi disconvenientes et innaturales ipsis astant tanquam eis violenta non enim conveniunt ex intentione nature que est assidue deus potius pugnant ex debilitate nature que est anima propter inaptitudinem corporis vel propter cursum agentium extraneorum virtutes nature dubitantur sed tamen consuevit mortem ex senectute vocare naturalem in respectu mortis ex occasione non quia sit conveniens et naturalis aliter simpliciter sed quia est minus innaturalis et minus disconveniens unde Aristoteles illam mortem ex senectute vocat dulcem sicut dicit commentator non quod sit dulcis sed quod est minus tristis et minus disconveniens sed ad hoc quod notat Aristoteles augmentationes viuentium et nutritiones dicuntur illis viuentibus innaturales et violenta multoties videlicet si fiat minus velociter et excessive propter nimiam habundantiam nutrimenti tunc enim illud nutrimentum non potest bene perfecte digerere et generare inde caro cruda et disposita ad infirmitates et inepta ad virtutes et operationes anime propter quod talis nutritio vel augmentatio dicitur disconveniens et innaturalis et violenta. **¶** Hunc ergo breviter expedire de contrarietate penes naturalem et violentam videtur michi quod sicut isti termini pater et filius vel isti termini dominus et servus non opponantur simpliciter sed relative ad idem quod idem potest esse simul dominus et servus pater et filius respectu diversorum sed non respectu eiusdem et scilicet idem isti termini naturale et violentum opponuntur re-

latiue ad idem quia si sumantur correspondens ad invicem nunquam possunt simul verificari de eodem respectu eiusdem et secundum idem et hoc est verum siue illi termini applicentur ad illos terminos motus aut moveri altera ratio aut alterari et cetera. siue ad illos terminos quies aut quietere.

Tunc ergo ad rationes dicendum est Ad primam dictum est quod est dare mortem naturalem et corruptionem naturalem secundum impropiam locutionem. scilicet naturalem. scilicet minus innaturalem et etiam iterum corruptio a simpliciter dicitur innaturalis aque quod est abiectione nature aque tamen potest dici naturalis respectu ignis vel aeris generandi ex aqua ex eo quod ad corruptionem aque consequitur generatio nature aeris aut ignis. **¶** Alia ratio concessa est. scilicet quod omnis generatio substantiaalis est naturalis materie et tamen hoc non obstat generationes aliquando dicuntur innaturales improprie scilicet quia sunt minus innaturales et minus cum circumstantiis convenientibus Alie due rationes possunt concedi scilicet quod calefactio aque est naturalis non ipsi aque sed respectu loquendo ad generationem alterius nature.

Deinde dictis tot de contrarietate bus motuum et quietis revertor ad principium huius quinti libri. Querendo Septimo videtur secundum substantiam est motus arguitur quod sic quod secundum substantiam est proprie et simpliciter generatio et corruptio et isti sunt motus pro capiti potest ab Aristotele tertio huius et in predicamentis.

Oppositum arguitur auctoritate Aristotelis in isto quinto dicitur secundum substantiam autem non est motus propter nullam entium substantiam esse contrarium. Statim propter immediate dictam auctoritatem Aristotelis dubitatur utrum substantie sit aliquid contrarium. Secundo videtur ista sit bona ratio nichil est ipsi contrarium ergo secundum non est motus et tertio dubitatur de principali questione quantum ad primum. Hec prode primo de contrarietate terminorum significat quod sic est. **¶** Prima conclusio quod nulli termini de predicamento substantie sunt ad invicem contrarii licet sint bene disparati et ideo quia spectat plus ad alium locum de hoc determinare ideo breviter pertrahere supponendo quod nullus terminus quere et proprie pater et filius ad invicem subest esse connotati nisi forte quod ad significatones gramaticales ita quod nullus terminus de predicamento subest propter sine appellat aliquid ab eo pro quo supponit unde isti termini sunt relatiui et non substantiales. scilicet causa et causatus principium et principatus elementum et elementatum simplex et compositum natura et naturale immo etiam isti termini materia et forma put sunt species huius termini causa ideo etiam actus et potentia ponuntur termini relatiui primo metaphysice et sic et isti termini materiales formale et formatum et prius actuale et potentiale non sunt termini vere et proprie de predicamento substantie et si hoc non sit suppositum debet hoc supponi quod termini proprie contrarii non possunt supponere simul pro eodem sed possunt succedere ut antea dictum fuit. Tunc ergo arguo sic omnes duo termini de predicamento substantie possunt simpliciter et sine connotationibus in propria sicut dicendo b est a vel supponunt pro eodem simul posito quod uterque aliquo supponat vel nunquam possunt sine simul siue succedive suppo-

nere pro eodem tales autem non sunt contrarii ut dicitur. Secunda supponit ergo nulli termini de predicamento substantie sunt invicem contrarii maior probatur per primam suppositionem nam si sit terminus b non est connotatus dispositionis alterius ab eo pro quo supponit necesse est quod pro quocumque supponit semper illo supponet illo durante ideo nunquam terminus sibi oppositus posset supponere pro illo et causa est quia predicatum substantiale de subiecto suo significat quod hoc est hoc ipsum et non significat quod hoc est tale aut tantum aut taliter se habens modo omnis de mundo semper manebit hoc quod ipse est quod dicitur durabit et non erit aliud quibus b possit esse non tale aut non tunc aut non taliter se habens. De contrarietate autem reali que non est terminorum significatio potest poni. **¶** Secunda conclusio quod nulla substantia per se subsistens est alteri contraria loquendo proprie quod contraria debent esse in natura in eis subiecto successiue et non simul ut alias dictum est et substantia per se subsistens nulli potest subiecto inherere et ita et eadem ratione manifestum est quod materia prima nulli est contraria. **¶** Tertia conclusio est quod nulla forma substantialis est alteri contraria proprie loquendo quia contraria maxime ab invicem debent distare ut habetur decimo metaphysice forme autem substantiales non maxime a se distant distantia contrarietatis distantia aut localis non facit quod substantie sint contrarie inhiere non enim essent hoies ad invicem contrarii si unus esset in uno polo et alter in alio nec esset inter formas substantiales distantia gradualis quia formas suppono quod non suscipiunt magis et minus ideo forme substantiales elementares que maxime videntur distare ad invicem siue contrarie esse non distant secundum terminationem earum ad invicem immo immediate se habent circa materiam transmutationis subiectarum unde si generatio vel corruptio substantialis sit temporalis et continua hoc non est nisi secundum continuationem extensionis subiecti. **¶** Quarta conclusio est quod improprie secundum similitudinem vel etiam substantie per se subsistentes habent substantiales aut etiam substantie per se subsistentes habent substantiales ad invicem contrarie dico enim secundum similitudinem quia forme substantiales participant aliquas conditiones verorum substantiarum licet non omnes possint esse eidem subiecto inesse successiue sed non simul. scilicet eadem materie sed etiam secundum modum attributuum substantie dicuntur contrarie quia determinat sibi vel habent qualitates contrarias aut loca contraria aut motus prius et cetera. **¶** Ad secundam dubitationem principale apparet michi dicendum quod illa non est bona consequentia nichil est ipsi contrarium ergo secundum b non est motus quia quiritur nichil est contrarium proprie loquendo licet secundum contrarietatem sit motus et dispositione secundum quam ultima spe ra movetur nichil est contrarium immo apparet michi quod non minus forme substantiales sunt ad invicem contrarie quam parva quantitas et magna sed tunc statim est dubium quid Aristoteles intendebat cum dicit secundum substantiam non est motus propter nichil esse contrarium substantie et ad hoc respondetur quod responsus erit ad tertiam dubitationem principale. **¶** De tertia autem dubitatione dictum fuit in prima questione huius quinti libri nam capiendum motum communiter put diffinit in tertio huius generatio substantialis que est secundum substantiam est motus cuius ipsa aliqui sit temporalis et continua ratione continue extensionis subiecti et ibidem dictum fuit quod illo motu non mo-

lectur subā per se subsistens h̄ prima materia cū illud
quod mouetur debeat esse ens q̄ mouetur et manere
idem ante et post sed sicut nichil videt Aristoteles in
isto libro dicit non esse motū scđz substantiā z etiam di
cens generationē substantiālē non esse motū locutus
est secundū cōueniētiā intentionē z locutionē vulgare
vulgus em̄ non percipiens materiā primā sed substan
tiam cōpositā per se subsistentē nullā attritu mutā
tionē prime materie sed oēs mutationēs attribuit sub
stantiis per se subsistentib⁹ mō ita est q̄ secundū mu
tationē substantiālē nullā subā per se subsistens t̄ctū
motui sed dici generari aut corrip̄i sicut in preceden
tibus dictū fuit ideo vulgares nichil dicūt moner̄ se
cundū mutationē substantiālē propter quod cōsequē
ter mutationē substantiālē nō dicūt esse motū sed esse
generationē vel corruptionē z hoc secundū modū lo
quendi illorū ponit Aristoteles z vere dicit ad istā sen
sam q̄ nullus est motus secundū subām quo aliqua
substantia per se subsistens in actu moueat. ¶ Hic er
go de ratione Aristotelis de qua dubitat ego cōsimi
liter dicerē q̄ scđm vulgare noticiā et locutionē nullā
potest exp̄imere z notificare q̄ aliquid moueat in
exp̄imēdo p̄dicatā inēē eidē subiecto z p̄ eodē succē
sue z p̄ eodē non possibilia inēē simul eidē subiecto z
capio inēē p̄dicare affirmatiue z illa p̄dicatā in
hoc loco vocat Aristoteles contraria modo certū est
q̄ in predicamento substantiē nō est dare terminos sic
contrarios illi repugnantēs. s. q̄ loquendo de termin
is supponētib⁹ p̄ substantiis per se subsistentib⁹ in
actu plures termini non possibiles verificari simul be
eodē subiecto z p̄ eodē subā actuali possint succē
sue verificari de eodē subiecto z p̄ eodē ideo b̄ sequi
tur q̄ in predicamento substantiē non inueniē cōtrarie
tas requisita ad hoc q̄ debeat⁹ motus z exp̄imere
p̄dicto modo q̄ scđm subām sit motus sed sic in predi
camentis q̄ntitatis qualitatis z vbi bene inueniuntur
termini contrarii z hoc intendebat Aristoteles in isto
quinto libro.

Oderitur octauo vtrum motus sit
motus vel etiā generationis generatio et cū
ego quero vtrum motus sit motus ego volo
q̄ p̄te terminus motus a parte subiecti positus sit ge-
nitiui casus ⁊ q̄ ille terminus motus a parte p̄dicati
positus sit notatiui casus ⁊ Aristoteles determinat q̄
non est p̄ te motus motus nec generatiōis generatio
tali mō q̄ motus sit ad motū vel generatio ad gene-
rationē tanq̄ ad p̄ te terminū ad quē ⁊ etiā q̄ motus
nō est per se subiecti motus nec generatiōis generatio-
nis ⁊ ita nec tanq̄ termini nec tanq̄ subiecti ē mot⁹
motus vel generatiōis generatio queritur ergo vtrum
hoc sit verū. ¶ Arguitur primo q̄ motus est p̄ te ad
motū tanq̄ ad suū terminū q̄ de motu locali dictum
fuit in tertio libro q̄ eius termini intrinseci nō sūt nisi
p̄tes eius prima ⁊ vltima ⁊ quilibet illarū partū
est motus ergo motus est per se terminus ad quem ē
motus localis Similiter arguitur de alteratiōe quia
calefactio est per se ad caliditatē que acquirit tanq̄
ad terminū ad quē ⁊ illa caliditas que acquiritur ē
illa calefactio ergo calefactio est per se motus ad ca-
factionē. ¶ Deinde etiā arguit⁹ generatiōis sit ge-
neratio quia eius quod generat⁹ est generatio s̄ gēa

tio generatur pbatin qm̃ generatio est cū ante non
esset ⁊ oē tale. i. quod est cū ante nō esset generatū vel
saltrē aliquando generabatur ⁊ si generatio generabatur
sequitur qd aliquando fuit verū dicere qd generatio
nis est generatio.

Appositum dicit Aristoteles sic neq;
agentis neq; patientis neq; omis quod mouetur aut
momentis supple est motus quia nō est motus motus
nec generationis generatio neq; oīno mutatiois muta
tio t subdit q; dupliciter contingit imaginari mot^o
esse motum vno modo sicut subiecti quēdamodō dicer
remis hōis esse motū quō mouetur alio nō sicut tē
mini videlicet q; sicut hōmo motus ēe sanitate in egr
tudinē ita aliqūid mutaretur de vna mutatione in
alia mutationē vtroq; modo ēi dicit Aristoteles hoc
esse impossibile. In primis ego credo q; forte ex vi
cio translatois textus Aristoteles nunc allegatus est
falsus in eius principio quia certū est q; patientis t ē
quod mouetur est motus tanq; subiecti sed loco hui^o
littere nec agentis neq; patientis neq; ei^o quod mo
ueatur aut momentis debet poni ista littera q; neq;
actionis neq; passionis nec motus neq; mutatiois re
vel ista littera q; sicut dictū fuit q; secundū subām nō
est motus ita etiā neq; secundū actionē neq; secundū
passionē nec secundū motū vel mutationē est motus.

¶ De hac ergo questione pono p̄rio conclusionē ma-
thematicā. ¶ q̄ sepe aliquis mouet aliquo motu ex in-
tentione finali q̄ alio motu moueat nec curaret mori
ueri illo p̄mo motu nisi vt postea alio moueret verū
bigfus tu intras in nauē vt ascendis in currū vt possis
cum nauē vel currū mouearis ⁊ tu vadis ad ignem p̄
pter te calefieri hyzundines naturaliter querūt aerē
calidum vt temperati propter calefieri vel calorem
naturalem earū p̄sfortari. ¶ Secunda conclusio est q̄
verus terminus intrinsecus motus localis sine a parte
te ante line a parte post est motus et hoc dictum iuuat
in tertio huius. ¶ Tertia etiā cōclusio est q̄ q̄tus ad
motum localem generatio generatur ⁊ corruptio corrū-
pitur etiā generatio corrūpit ⁊ corruptio generat
secundū dicta in tertio libro motus localis continūe
generatur ⁊ corrup. Ita q̄ eius esse cōsistit incontinū-
ne fieri ⁊ corrūpi ⁊ eius generatio vel corruptio nō
est nisi ille motus ergo ⁊c. ¶ Quarta conclusio est q̄
ista propositio nō est per se vera motus mouetur quia
ip̄a nō est necessaria p̄bat q̄ si homo mouet localem
tē tamē motus suus nō mouet cū eo sed cōtinūe de-
finit esse motus p̄ior ⁊ incipit esse posterior verbi gr̄a
tia si lapis mouetur in spacio cui⁹ partes sunt a b c
motus qui est in spacio a nō transit cū lapide ad sp̄a
cium b sed quādo est motus in spacio b iam corrup-
tū est motus qui erat in spacio a ⁊ sic deinceps ideo ma-
nifestū est q̄ motus ille lapidis nō mouetur cum alio
lapide sicut mouentur cū eo accidentia eius permanē-
tis nature vt caliditas vel albedo ⁊c. certū ē se-
cundū dicta prius q̄ nō est necessariū sibi alteratū vel
augetur q̄ eius alteratio vel augmentatio mouetur
tamen cōcedo q̄ possibile est hanc esse verā per acci-
dens motus mouet q̄ si lapis mouet localiter eo acci-
dens nature pmanens sibi inherens ⁊ remanēs
nec q̄ motu quo ille lapis mouet sed si ille lapis ca-
lescit cōtinūe dū mouetur localiter calefactio ip̄ius est

accidens sibi inherens ⁊ remanens quia est caliditas
que non corrumpit ergo calefactio que est mot⁹ mo-
uerit ⁊ sic illa est vera fed ipsa non est necessaria sim-
plicit⁹ immo nec ex cōditione q̄ vterq; terminotum
pro aliquo supponat ⁊ ad sensū istius quartē cōclusio-
nis intēdit aristoteles q̄ nullus motus est motus p-
se tanq̄ subiecti. i. nulla ppō est per se vera ⁊ necessa-
ria in qua hoc predicatū mouetur affirmatur de hoc
subiecto motus etiā ex pōitione suppositionis termin-
um. ¶ Quinta cōclusio est q̄ etiā ista ppositio nō ē
per se vera neq; necessaria i eo q̄ aliquo motu mou-
etur sequit̄ immediate post alius motus totalis ista cō-
clusio est manifesta in ppetuis motib⁹ vt in motibus
celozū quia secundū aristoteleē ponentē mundū eter-
num nullus motus celi est motus totalis nisi sit infinitus
cathegorematicē loquēdo ⁊ tunc nullus motus
sequeretur talē motū dico etiā q̄ nullus est sibi motus
totalis quia motū totalē voco qui nō est pars alteri⁹
motus nō oīs motus celi finitus esset pars mot⁹ mā-
ioris si vellemus vti maiorē tēpore tanq̄ pte is etiā
de motibus istozū inferiorū licet cōingat q̄ ad motū
localē mesi si vado ad ignē consequatur immediate al-
ter motus in me. i. calefactio tamē hoc nō cōsequitur
de necessitate q̄ possibile est q̄ ego illo motu mouerē
me ad illū locū ⁊ non intēuerē illū ignē ita similiter ali-
quid potest calefieri quod nō oportet immediate seq̄
aliū motū ⁊ ad istū sensū intēdit aristoteles q̄ nullus
is motus est motus tanq̄ termini ad quē. sed itūc est
dicendū de generatione ⁊ ¶ Sexta pōitio q̄ nulla
generatio est subiectū generationis immo vniuersa-
lius nulla mutatio est subiectū mutatiōis. i. de cuius
potentia educit̄ illa mutatio sicut forma educitur de
potētia marrie vel subiecti sui primo hoc apparet de
celo credo est q̄ oīs mutatiōis i celo subā celi est subū
et nō aliud modo subā celi non est mutatio cū sit eter-
ne permāentē et ego credo q̄ hoc nomē mutatio nō
supponit nisi pro forma que alicui subiecto acquiritur
vel abicitur dico de mutatiōe naturali deinde in istis
inferioribus generatiōes subāles habēt subiectū pui-
mā materiā quīs et qualitates disponāt ad receptiō-
nem forme in materia tñ nō credo q̄ recipiāt eas sed
materia ⁊ ipsa materia nō est mutatio sicut nec subūstā-
tia celi paritōne de mutatiōib⁹ autē accidentalibus
vi si ego curro vel calefio adhuc ego credo q̄ lis-
cet secundū cōmūne locutiōne attribui toti pposito
ppter ignorantia materię tamē sola materia se habet
in ratione recipiendi nā sicut debet videri in libro de
generatione li. ex aqua fiat aer aut ignis oportet eaz
puius calefieri ⁊ illa caliditas licet recipiāt in mate-
ria cuius forma aque tñ nō recipitur in forma aque nec
inheret ei quia remanet postq̄ forma aque corrumpit̄
vt suppono nec recipiūt in forma ignis vel aeris qz
antē illi sunt caliditas recipiūt ita credo de motu
locali ⁊ de aliis oibus accidentib⁹ materialibus pp̄
quod dicit cōmentator in de subā oib⁹ q̄ actui repu-
gnat recipere de hoc autē quod tenem⁹ de motu hu-
mano vel angelico q̄ recipiūt mutatiōes nō est ptra-
nos quia intellectus vel angelus nō est mutatio falsē
tem naturalis bene etiā est creatio instantanea quan-
do creatur fed de hmoi creatiōib⁹ nō loquimur hic.
¶ Septima cōclusio ponitur q̄ necesse ē naturaliter
ad aliāq; alterationē sequi generationē substantiālē

suppono em̃ q̃ aqua in tñ potest caleſcere q̃ apparet
eam cor̃rumpi ⁊ generari aliud ⁊ ideo naturaliter neces
ſariū eſt ad tantā calefactionē aque ſequi generatio
nē ſubſtantialē poſita cōſtantia terminorū. ſ. q̃ ſit tā
ta calefactio aque ſic eſt ſolet cōcedi q̃ generatio ſub
ſtantialis eſt finis ⁊ termin⁹ extrinſecus alterationis
et ita mutatio eſt naturaliter ad mutationē aliā ſ. in
hoc non eſt neceſſariū ſecundū totā ſpecie calefactio
niſ. ſ. de oī calefactione nec ſecundū aliquā aliā totā
ſpecie mutationis Et ideo dicit Ariſtoteles notabili
ter q̃ nō eſt poſſibile aliquid mutari de vna calefacti
one in aliam ſpecie mutationis niſi ſecundū accidens
iſpe ergo vocat ſecundū accidens aliquid attribui oī
cui ſpeciei ſi non cōueniat eſt vniuerſaler ſarta illud
in primo poſteriorū q̃ per ſe ſupponit de oī ⁊ ſit patet
intentio Ariſtotelis in iſta queſtione ⁊ rationes ſolue
tur in ſequenti queſtione ⁊c.

Sed anteq̃ soluantur rationes que fiebant in principio dicte questionis fit at ¶ Prima questio An generatio generatur et loquor hic precise de generatione rei nature permanentis quia in alia questione dictum est de generatione puri successus vñ de generatione motus localis ¶ Arguitur primo q̃ generatio generatur quia hoc nomen generatio supponit pro forma que acquiritur vel que prius nõ est et postius est tunc ergo arguitur sic forma q̃ acquiritur vel que prius nõ est et post est generatur hoc fuit dictũ Sed illa ẽ generatio qz dictũ est q̃ pro illa supponit hoc nomen generatio ergo generatio generatur ¶ ¶ Siẽ creatio creatur ergo generatio generatur pari ratione aũs patet quia creatio angeli vel afe humane non est aliud q̃ ille angelus vel illa afa humana sicut dictũ est alias ⁊ magis dice in sermo quãdo queretur de mutationibus indissolubilibus sed ille angelus vel illa afa est que creatur ergo creatio creatur ¶ ¶ Siẽ in alteratione que esset de frigidissimo ad calidissimum generatur summa caliditas ⁊ quelibet pars eius et tamẽ generatio illius caliditatis esset illa caliditas vel pars eius quia esset caliditas ergo generatio illius caliditatis generatur et sic argueretur de oĩ alia generatione caliditatis ¶ ¶ Item oẽ quod est cũ prius non esset generatur vel aliqui generabatur sed generatio caliditatis est cũ ante non esset ergo ⁊c.

Oppositum arguitur quia nichil dicitur
moueri aut mutari aut etiā generari vel corrūpi nisi
quia est subiectū vel terminus motus aut mutatiois
aut generationis vel corruptiois referēdo singula sin
gulis sed Aristote. ponit q̄ generatio nec est subiectū
nec terminus generationis dicit em̄ q̄ generatiois
non est generatio neq̄ tanq̄ subiectū nec tanq̄ termi
nū. ¶ Item generatio est in illo tēpore in quo res ge
neratur & res illa que generat nō est in illo tēpore er
go res illa que generat nō est generatio vel arguitur
sic nullū quod generatur est in illo tēpore in quo ge
neratur & in illo tēpore generatio est ergo generatio
non generatur. ¶ Prima conclusio est q̄ oīs genera
tio instantanea & oīs creatio vel factio instantanea fit
vel creatur & eōuerso oē quod generat vel creat vel
fit instantaneē est generatio creatio vel factio & loquor
de eo quo fit secundū se totū ita q̄ est cũ ante nichil

eius esset conclusio ista apparebit qñ in sermo hui⁹ qñ
tur de mutationibus instantaneis dicitur ei ibi qñ in eis
nō differt mutatio a mutato esse nec factio a facto &c
¶ Secunda conclusio est de generationib⁹ tempora
libus qñ oīs generatio caliditatis generat qñ si tu des
instantiā ponam⁹ qñ illa generatio caliditatis de qua
das instantiā sit generatio caliditatis a constat sicut
prius arguebatur qñ illa generatio est caliditas & nō
potest dici qñ sit caliditas nisi dicatur qñ sit caliditas
a vel pars eius & verius loquēdo que erit pars eius
sicut alibi dictū est sed de hac cauillatione nō est vis
in proposito sed illo tempore in quo pñe a & adequate
est illa generatio caliditatis illa caliditas a & quilibet
ps ei⁹ generatur ergo illo tēpore generatio calidita
tis a generatur. ¶ Tertia conclusio est qñ nulla gene
ratio caliditatis est illa caliditas cuius ipsa pñe ē
generatio nā si caliditas que generat vocetur a & si
gnetur temp⁹ in quo pñe est eius generatio pñat
qñ in illo tempore non est a et tñ in illo tēpore est eius
generatio ergo illa generatio non est a qñ autem in il
lo tempore non sit a appareat qñ sic dicebatur prius et
dicit Aristoteles qñ illud quod generatur non est nam
si esset esset genitum & non amplius generaretur.
¶ Quarta conclusio ponitur ab aliquib⁹ qñ oīs calidi
tas que generatur sua generatio est vel erit ps eius
quis si caliditas a generatur generatio est caliditas
et nō potest dici qñ sit aliqua alia caliditas qñ avel ps
eius et tñ nō est a vt dictū est ergo est pars ipsi⁹ a vel
erit pars ipsius & hoc erit rōnabile secundū dicta pri⁹
dictū em fuit qñ generatio tēporalis & cōtinua est mo
tus pat motus diffinit⁹ in tertio hui⁹ et tñ in tertio li
bro dictū est qñ oīs motus est actus imperfectus ppter
quod oportet cōcedere qñ oīs generatio caliditatis ē
actus imperfectus & hoc videt esse verū qñ ipsa non est
ille actus totalis qui ista generatione generat h⁹ par
tialis qui erit pars illius actus qui generat quando
em erit cōpleta generatio tñ erit actus cōplet⁹ sed
nō erit amplius generatio vnde generatio calidita
tis bene erit quādo ipsa erit cōpleta sed illa non erit
amplius generatio immo erit pars caliditatis genite
vel manentis in quiete tñ de correlarie cōcludere qñ
hec est bona cōsequētia generatio est ergo ipsa nō est
cōpleta & cōduer⁹ o & sequi ē generatio caliditatis est
cōpleta ergo ipsa nō est generatio caliditatis et hoc
debet intelligi sane & etiā dicta similia. s. si illo solo tem
pore vtrius p presentem in quo toto est verus dicere qñ
ista generatio est completa vnde si tanq⁹ presente vte
remur tempore cōposito ex tēpore in quo est genera
tio & tēpore sequēte in quo est res illa generatio ge
nita tunc possit cōcedi qñ generatio est & qñ ipsa ē cō
pleta & hoc prius & illud posterius & prius determina
tum fuit de hui⁹ vñ pōis tanq⁹ presentis ad quas
determinationē debet referri oīa que posterius di
cunt. ¶ Quinta conclusio cōsequēter ponit ab illis qñ
nullius caliditatis totalis genit⁹ & manētis in quiete
pars que vltimo generabat fuit generatio sed queli
bet ps ei⁹ ppter vltimā fuit generatio hec conclusio
pbat posit⁹ qñ illa caliditas totalis que est genita
rit & manens in quiete vocet a tunc ergo manifestū
est qñ quicquid erat de ipso a anteq⁹ erat cōpleta ge
neratio ipsius fuit generatio & quicquid etiā non fuit
anteq⁹ esset completa generatio illud nō fuit genera

tio nisi anteq⁹ est generatio cōpleta sed ipsius a ques
libet pars ppter vltimā vltimo genit⁹ fuit anteq⁹ esset
generatio cōpleta ipsius a et nō fuit vltima pars an
teq⁹ est cōpleta ergo &c. & hoc diceret eē verū siue vlti
mā partē vocemus vltimā medietatē vel vltimā cō
tesimam &c. ¶ Sexta conclusio sequit⁹ secundū casū p
dictum qñ in infinitū parua ps caliditatis a est qñ non
fuit generatio & in infinitū magna pars caliditatis a
est que fuit generatio qñ oīs vltima pars est que non
fuit generatio et nulla alia qñ vltima est que non fuit
generatio sed in infinitū parua est vltima qñ qua
cunq⁹ parte data tanq⁹ vltima. s. vltima decima vel vl
tima centesima adhuc est minor vltima. s. vltima mil
lesima & sic in infinitū & sic patet qñ nulla est minima
vltima & vltra si imaginemur caliditatē a diuidi in du
as partes quarū vna sit vltima & alia sit cōtinēs totū
quod erat ante illā vltimā qñ tunc vltima erit mōr
tanto alia erit maior ideo si in infinitū parua sit vlti
ma sequitur qñ in infinitū magna erit alia ita sicut oī
vltima data est dare minōr vltimā ita omī data que
non est vltima est dare maiorem que etiam nō est vlti
ma ideo nulla est maxima que nō sit vltima cū ergo
nulla vltima fuerit generatio oīs autē ppter vltimā
fuerit gñatio sequit⁹ ppositū h⁹ si ille pñsiones sūt vere
tūc certe sequit⁹ dubitatio valde diff. cū ad quā expri
mēdā ego pono casū qñ b calefiat continuē mōr
frigiditate vsq⁹ ad summā caliditatē & pono ad bres
uius loquendū qñ iste termin⁹ calefactio nō supponat
nisi pro caliditate vel generatione caliditatis & nō p
cōgregato ex caliditate que acquirit⁹ & frigiditate qñ
abicitur hoc possum ponere quia nota sunt ad placitū
tum & tunc est ¶ Dubitatio vtrū est aliqua maxima ca
lefactio ipsius b & hoc est dictū vtrū sit aliqua maxima
generatio caliditatis in ipso b & ego nō facio hic com
parationē de calefactione ipsius b ad calefactionē ali
cuius alterius sed cū sint plures calefactiones ipsius
b ex eo qñ quilibet pars calefactiois ē calefactio ergo
cōparo illas calefactiones ipsius b adinueniē querens
do vtrū inter eas est aliqua maxima & apparet michi
qñ tenendo illā quartā cōclusionē prius positā & alias
que sequebant⁹ sequentē cōtradictoria pñimo enim
sequitur qñ nulla est maxima calefactio ipsius b quia
oīs calefactio est caliditas ideo maxima calefactio es
set caliditas et non esset summa caliditas secundū di
cta prius sed esset pars & nō esset maxima caliditas
nisi esset maxima ps illi⁹ summe caliditatis sequitur qñ
nec est dare maximā caliditatē h⁹ oppositū etiā sequit⁹
quia illa est maxima calefactio quia nulla est maior h⁹
inter calefactiones ipsius b nulla est maior calefactio
qñ illa qua b alteratur & calefit de frigidissimo ad cali
dissimū vel etiā qñ illa que est totalis generatio sū
me caliditatis ergo illa est maxima. ¶ Tūc ponamus
qñ b per hanc totā diē calefit & immediate ante hanc
diē erat summe frigiditatis & immediate post hanc diē
em erit calidissimū tūc ergo manifestū est qñ ē vna
calefactio continua durans per istā diē pñe quā b
calefit & nulla calefactio ipsius b que plus duret & tñ
nō est maior nisi plus duret ergo illa calefactione du
rante per totā diē nulla est maior ergo ipsa ē maxima
imo etiā oīs alia calefactio ipsius b minus duret iō ē
minor & ideo illa est maxima & qua nulla est maior et
qua omnis alia est minor. Statim apparet michi qñ

ille rationes ex traq⁹ parte cōcludit⁹ pditionaliter. s.
qñ si illa qñ sūm aliquos ponebat⁹ quarta cōclusio & cō
clusiones sequētes pcedant⁹ sequit⁹ qñ est dare maximā
calefactionē & nō est dare maximā calefactionē iō se
quit⁹ qñ illa quarta cōclusio nō est vera ppter qñ etiā
sequētes cōclusiones nō debet cōcedi tanq⁹ pbat⁹ qñ
nō cōcluderent nisi in virtute illi⁹ quarte. ¶ Ideo po
no istā pclusionē tanq⁹ quartā qñ si a calefiat de summa
frigiditate ad summā caliditatē est dare maximā cale
factionē & totalē. ista qñ ipsa nō est ps maioris calefa
ctionis & hoc pbat⁹ sufficiēter rōnes qñ prius fiebat
¶ Quinta conclusio. s. qñ illa maxima calefactio in tēpore
pñio in quo ipsa ē nō est caliditas qñ nec summa calidi
tas vtrū dicit cōclusio nec ē pars nec erit ps summe
caliditatis pars et tñ manifeste oīs cōcederet qñ ipsa
nō est caliditas nisi ipsa sit summa caliditas vel nisi ipsa
sit aliqua caliditas que ē vel erit ps summe caliditatis
ergo ipsa nō est caliditas qñ aut ipsa nō est caliditas qñ
est vel erit ps summe caliditatis pbat⁹ qñ ipsa nō est ma
xima calefactio est nulla sit maxima ps caliditatis si
cut prius arguebat⁹. ¶ Sexta conclusio est qñ illa maxi
ma calefactio erit summa caliditas ita. s. qñ in tēpore im
mediate sequēte tēpore in quo pñe ipsa est calefactio
ipsa erit summa caliditas hoc probat⁹ qñ hoc nomē mas
xima calefactio ipsi⁹ b supponit p aliquo aliter nō est
vera quarta cōclusio. s. qñ est dare maximā caliditatē
ipsius b & tñ nō supponit pro alio qñ p caliditate & non
pro alia caliditate qñ pro maxima qñ vel p maxima ca
liditate vel pro pte eius & dictū est cōtra alios qñ non
supponit p parte ei⁹ ergo supponit p maxima calidi
tate & illa maxima caliditas nō est sed erit ergo pñi
catum supponens pro ea si non sit ampliatū suppo
sitionis ad futura nō potest vere predicari de aliquo
subiecto mediante hoc verbo est sed bene pñcat⁹ me
diante hoc verbo erit ergo in tēpore pñe in quo ē sū
ma calefactio non est verū dicere qñ ipsa est summa cal
ditas sed qñ ipsa erit summa caliditas & ita cōsimiliter
in tempore sequēte in quo ē summa caliditas nō ē ve
rum dicere qñ ipsa est calefactio sed qñ ipsa fuit calefa
ctio. ¶ Septima conclusio sequit⁹ sc⁹ qñ in tempore pre
cise in quo est summa calefactio illa summa calefactio nō
est quia si ipsa esset ipsa esset caliditas et tamē ipsa nō
est caliditas qñ nec summa nec partialis vt est dictū ex
go &c. & causa predictōri est quia sicut hoc predictū
generandū determinat ad supponendū non p eo qñ
est sed pro eo quod erit ita & hoc nomen generatio qñ
cōnotat qñ illud pro quo supponit vel aliquid eius sit
generandum & nullū ens est qñ dū ipm vel aliquid ei⁹
est generandum & ita sicut res est generanda qñ ipsa
non est sic ipsa est generatio quādo ipsa nō est ideo non
sequit⁹ generatio est generatio ergo generatio ē sicut
non sequit⁹ generandū est generandū ergo generandū
est & de corruptione similis modo & ppositionabili est in
telligendū & dicendū sed tñ cōduer⁹ nā si summa ca
liditas totaliter corrumpat⁹ & sit eius corruptio tota
lis per istā diē pñe tunc in ista diē est illa totalis &
maxima corruptio summe caliditatis & nō est summa ca
liditas nec est ps eius imo nihil est si hac sola diē vte
mur pro presente ita qñ aliquid est corruptū quādo
illud corruptū nihil est sicut aliquid est corruptū quādo
fuit summa caliditas sicut em hoc nomē corruptū de

terminat an supponendū p eo quod fuit & nō p eo qñ
est ita hoc nomē corruptio qñ cōnotat qñ aliquid eius p
quo supponit sit corruptū nō em ē adhuc corruptio
si res esset tota integra sicut erat ante. ¶ Octaua cō
clusio est moderatius illius quarte pclusionis qñ repio
bata fuit & est talis in tēpore in quo pñe est totalis
gñatio alicuius caliditatis que vocet b oīs pars illi⁹
generationis pter vltimā ē caliditas & generatio ca
liditatis qñ si illud tēpore sit hoc dies & tu dicis dari in
stantiā de aliqua parte sit illa ps a tūc a erit genera
tio alicui⁹ pñs ipsius b & nō totius b et illa ps ipsi⁹ b
erit genita prius qñ b ideo in aliqua pte hui⁹ diei erit
genita aliter nō est genita prius qñ b sed statim qñ
ipsa est genita ipsa est & est caliditas que an erat cale
factio ergo a in hac die est generatio caliditatis & po
steri⁹ est illa caliditas & ita etiā totalis generatio sū
me caliditatis esset caliditas summa si tanq⁹ pñte vte
remur cōposito tēpore ex tēpore in quo pñe est gene
ratio et ex aliquo tēpore sequēte qñ tūcunq⁹ paruo est
em prius gñatio & poster⁹ genita in illo tēpore pñte
et scdm illud moderatius illius quarte cōclusionis im
probat⁹ debet etiā moderari et intelligi cōclusiones qñ
posite sunt psequētes nec restat nisi soluere ratiōes qñ
fiebant in principio questionis pcedētis. ¶ Et pri⁹ re
spōdo ad rōnes que fiebat in ista questioe & ego cō
cedo rōnes que sūt in vna pte oīs em generatio ge
nerat⁹ & oī quod generat⁹ est gñatio & qñ illud qñ ge
nerat⁹ & quod ē generatio erit genitū tūc nō amplius
generabit⁹ nec erit generatio p qñ dē em supponit ge
neratio & gñari quod nō erat ita de motu & moueri si
cut alias dicebatur.

Tunc ad rōnes in oppositū ad primā
ego dico qñ illud qñ gñat nō ē subiectū gñationis sed
ē ipamer gñatio vt dictū est h⁹ de termino ad quē ipsi⁹
gñatiois imaginamur dupliciter vno nō qñ res tota
lis qñ aliqua gñatioe generat⁹ dicat termin⁹ ad quē ge
neratiois illi⁹ & tunc in illo tēpore in quo pñe est illa gñā
tio nō est termin⁹ eius h⁹ erit in tēpore immediate se
quēte & isto mō intēdit Aristō. qñ gñatio nō est ad ge
nerationē tāq⁹ ad terminū ad quē ad talē sensū qñ qñ
ille termin⁹ ē tēpore nō est gñatio sed sic bñ cōcedere qñ
gñatio est ad gñationē tāq⁹ ad terminū ad quē qñ de
illo termino qñ ē verum est dicere qñ ipse est generatio
Alio modo imaginamur qñ vltima pars gñationis sit
terminus eius & tūc bene cōceditur qñ cuiuslibet ge
neratiois termin⁹ est generatio nā quilibet ps gene
ratiois est gñatio. ¶ Ad aliā cōcedo qñ illa res qñ gñā
tur nō ē h⁹ erit sed nō sequit⁹ ergo ipsa nō est generatio
immo ipsa est generatio qñ ipsa nō est & videt michi fm
logicā qñ licet ista pcedat⁹ generatio generatur tamē
ista potest negari generatio est illud qñ generat⁹ sicut
mortuū est mortuū & tamē nō oportet pcedere quod
mortuū est illud quod est mortuū nā sicut est mortuū
ideo si mortuū esset illud quod ē mortuū mortuū est
sicut qñ est fallū tñ cū dico mortuū ē mortuū vtrūq⁹
mortuū supponit pro pterito et pro eodē et cum dico
mortuū est illud quod est mortuū illa dictio illud
non est ampliatua ad supponendū ppteritis et est
predicatum respectu huius vt bi pteritis temporis
est quod etiam non sicut aliquid est pteritū vel futurū
ex per illā orationem sequentē quod est mortuum vir
tute illius dictionis mortuum non ampliat⁹ ad pre
s. i.

terita nisi illa dictio quod et non illa dictio illud ideo illa dictio illud non supponit nisi pro presentibus et sic est propositio falsa quia motum non est aliquid quod sit presens unde etiam apparet quod illa est falsa mortuum est aliquid et illud est mortuum et hoc dico si non ponamus resurrectionem sicut de brutis loqueremur bene enim qui est vivus est mortuus si resurrexit hoc sunt dicta solam gratia solatiis. Et rationes que fiebant in precedenti questione potest solvere facillime omnes intelligens predeterminata et ducere eas ad sensus suos secundum quos essent concedende.

Deinde decimo et ultimo queritur dum est de unitate motus videlicet utrum ad unitatem motus requiritur quod mobile sit idem vel quod forma vel dispositio secundum quam est motus sit eadem et quod sit idem tempus et utrum hec sufficiant ad hoc quod motus sit unus. Et arguitur primo quod non requiritur idem tempus quia sicut est de idem tempore rei ita et de unitate eo quod ens et unus convertuntur ad invicem patet quarto metaphysice quodcumque enim essent ens ipsum esset unum et econverso sed non requiritur ad unitatem motus identitas temporis ergo nec ad unitatem motus unitas temporis minor apparet quia tempus est extrinsecum motui meo cum tempus sit prius motui et tamen unusquodque esset circumscripto quolibet alio sibi extrinsecum et etiam non est dubium quod saltem per potentiam divinam posset esse motus meus et ita unus sicut nunc est licet nullus esset motus celi sed quod omnino celum quiesceret et sic non esset tempus nec unitas temporis cum tempus sit motus celi. Item posito quod in hac die calefiat in mane et in vespere et pauset in meridie et in mane acquiratur unus gradus caliditatis in ipso et in vespere alius constat quod in calefaciendo est tempus interruptus quiete media et tamen mane et vespere est idem motus calefactionis siue eadem et una calefactio probatur quia non erat aliud calefactio quam caliditas que acquiritur et tamen caliditas que mane acquiritur et que vespere acquiritur sunt una totalis caliditas ergo similiter ille calefactiones sunt una totalis calefactio. Deinde etiam arguo quod non requiritur eadem forma secundum quam est motus ad hoc quod motus sit unus quia non est eadem forma ad quam est motus calefactionis et ad quam est motus frigectionis immo sunt forme contrarie et tamen calefactio et frigectionis eiusdem subiecti sibi invicem succedentes sunt unus et idem motus probatio quia illa sunt unum que sunt ad invicem continua et hoc patet quinto metaphysice et etiam in isto quinto vult Aristoteles et dicit quod omnis motus unus est continuus et quod etiam si est continuus est unus sed ego ostendo quod calefactio et frigectionis sunt motus ad invicem continui quod continua sunt que copulantur ad terminum communem et quorum ultima sunt unum ita si quod idem est terminus principium unius et finis alterius hoc patet in isto libro et in predicamentis sed certum est quod eadem caliditas est terminus ad quem finis calefactio et a quo incipit succedens frigectionis sicut ideo est locus ad quem finis motus motus sursum sagitte et a quo iterum incipit motus eius deorsum ergo et cetera. Deinde etiam arguitur quod non requiritur unitas subiecti ad hoc quod motus sit unus quia sicut immediate dictum est motus est unus si est continuus et tamen bene est unus si

cet non maneat idem subiectum ut si canis de cacumine turris beate marie caderet deorsum et in medio motus moreret ille descensus propter hoc non discontinuaret et tamen non maneret subiectum idem quia prius esset canis et postea non canis sed cadaver. Item arguitur reducendo ad aliam questionem arguitur quod hec non sufficiunt ad hoc quod motus sit unus quia Aristoteles non concederet quod motus contrarii sunt unus motus et tamen possibile est quod sit idem subiectum motuum contrariorum ut eadem sagitta ascensus et descensus et idem spacium per quod sunt illi motus et idem tempus quia in octavo arguetur quod non est necesse inter motus contrarios esse quietem mediam ergo et cetera.

Oppositum determinat aristoteles in

argumentis factis tanguntur difficultates plures. Prima est utrum necesse est inter motus contrarios esse quietem sed de hoc tractabitur in octavo libro. Secunda est utrum motus contrarii sunt ad invicem continui et maxime si non sit quies intermedia et eodem modo dubitaretur utrum albedo et nigredo essent ad invicem continue. Tertia dubitatio est quid est subiectum motus siue alterationis siue localis vel augmentationis aut diminutionis. Quarta est questio principalis de prima dubitatione nichil ad premissas. Secunda dubitatio est michi difficilis bene si enim unus baculus continuus sit secundum unam totam eius medietatem albidissimus et secundum aliam totam nigerrimus apparet quod illa albedo et illa nigredo non sunt ad invicem continue quod eorum extrema non sunt unum nam extremum albedinis non videtur esse nisi albedo nec extremum nigredinis nisi nigredo sed impossibile est summam albedinis et summam nigredinis esse aliquid unum quia non est unum simpliciter loquendo nisi sit unum in numero et non est unum in numero nisi sit unum in specie ut dicitur quinto metaphysice et in isto quinto scilicet extrema albedinis et nigredinis non sunt unum in specie ideo non sunt unum sed opposita videtur quod si diverse forme subales sunt ad invicem continue ita poterunt albedo et nigredo sed diverse forme substantiales bene sunt ad invicem continue hoc declaro quod si a et b sunt composita substantiales ex materia et forma magis debet earum denominatio esse simpliciter a formis quam a materiis ita quod si earum materie sunt continue illa debent dici discontinue et non continue si forme non sunt continue sed discontinue forma est principalior quam materia ideo magis ab ea debet esse denominatio simpliciter quam a materia ergo si a et b simpliciter loquendo dicuntur continue oportet formas eorum substantiales esse continuas sed a et b dicuntur simpliciter continue licet habeant diversas formas substantiales ostendo de ramo cuius una pars est viridis et viridis et alia pars est sicca et mortua et tamen ille ramus est unus et continuus et indiget sectione vel fractione ad hoc quod ille partes ab invicem separentur et non potest aliter moneri una pars sine alia ideo sic est illius ramus motus unus et tamen quinto metaphysice describitur continuus cuius motus est unus forme tamen substantiales illarum partium sunt diverse quod videtur per hoc forma est anima et alterius non et ita etiam piras inseritur in pomo et sunt piras et pomus una arbor continua et certe apparet michi quod est probabile sustinere quod due forme substantiales sunt ad invicem continue et etiam summa albedo et summa nigredo ego enim ponere quod uno motu movetur materia et forma et omnia

accidentia eis inherencia et non materia uno motu et forma alio et ita etiam dicerem quod una et eadem extensio que est magnitudo sunt extense materia et forma et alia accidentia et cum non sit continuas extensio nisi ratione magnitudinis ego dicerem quod est eadem continuas partium materie et partium forme et aliorum accidentium et illa non est nisi continuas partium magnitudinis ideo quocumque partes materie et quocumque forme vel accidentia sunt simul cum partibus magnitudinis ad invicem continue illa sunt ad invicem continua continuatione illius magnitudinis sicut sunt extensa eius extensione et quando dicitur continua sunt quorum ultima sunt unum ego dico quod hoc debet intelligi de extremis magnitudinis ita quod magnitudines quibus per se convenit continuas sunt continue quarum extrema sunt unum et si aliquid vult aliter dicere tunc apparet michi quod dicta positio est probabilis nec sequitur quod si tales forme diverse sunt ad invicem continue quod sunt aliquid unum quia licet ad continuitatem sequatur unitas simpliciter his que dicuntur per se continua sicut sunt partes magnitudinis vel partes motus localis aut temporis tamen hoc non sequitur de his que per accidentia dicuntur continue non enim sequitur si partes magnitudinis sunt una magnitudo quod forme eis contingente sunt una forma sed iterum est bene difficile unde attendatur continuas motuum et apparet michi quod non ex tempore nisi arguitur si tempus sit illis motibus extrinsecum ut si tempus ponatur esse motus celi non apparet quod propter continuitatem motus celi cursus equi sit continuus et calefactio aque continua intrinsece quoniam si per potentiam divinam cessaret motus celi manentibus cursu equi et calefactione aque non minus cursus equi esset unus et continuus et non minus calefactio aque esset una et continua videtur ergo michi quod generationi aque a fieret continua generatio aque si licet die lune esset generatio aque a et die mercurii generatio aque b et die martis intermedia nulla esset aque generatio quoniam aque generate generatio ne a aqua generata generatione b potest fieri continua si simul ponantur et tamen aqua a prius fuit eius generatio et aqua b post fuit ipsius generatio ergo et c similiter etiam ita est de continuitate caliditatis secundum intentionem si enim imaginatur summam caliditatem existens in subiecto a habere decem gradus successus generationis in illo subiecto et siue temporis interruptione illi sunt invicem continui intentione et si cum interruptione temporis generantur ut quinq; die lune vel die martis et alii quinq; die mercurii credo quod non minus omnes illi gradus se haberent continue secundum intentionem quam si non fuisset interruptio in ipso ram generatione non enim aliter se haberent die iouis illi gradus ad invicem quam si line interruptione temporis fuisset generati sicut esset de aqua a et aqua b imediate vel sine interruptione generatis post invicem et ita si caliditatis illius summe generarentur quinq; gradus die lune et quinq; die mercurii et nichil die martis generationi quinq; gradum continuabitur continue et intentionis generatio aliorum quinq; graduum. Tunc ergo queritur utrum calefactio quae acquiritur fuerint quinq; primi gradus et calefactio quae acquiritur fuerint alii quinq; gradus fuerint ad invicem

continue et utrum fuerit una calefactio Ego dico quod si ille calefactiones non sunt invicem continue quod non sunt calefactiones tamen ea que fuerint ille calefactiones nunc sunt ad invicem continue continuatione intentionis sicut esset de aquis que interrupte generantur. Sed tunc iterum dubitatur posito quod quinq; gradus caliditatis generati die lune sint caliditas a et quinq; gradus generati die mercurii sint caliditas b que modo sunt una totalis caliditas utrum generatio priorum quinq; graduum et generatio aliorum quinq; graduum fuerint invicem continue et una generatio. Respondeo quod ille generationes non sunt ad invicem continue quia non sunt generationes sed ea que fuerint ille generationes sunt ad invicem continue posito quod illo solo tempore utamur tanquam presente in quo illi gradus et illa caliditas sunt generate sed si hoc totali anno non uteremur tanquam presente videtur michi quod esset verum dicere quod ille calefactiones sunt ad invicem continue quod sunt calefactiones licet una prius et alia posterior et ille calefactiones sunt caliditates et ille caliditates sunt ad invicem continue. Sed tunc est finalis dubitatio. Tunc sit utendo totali anno tanquam presente sit concedendum quod ille sunt calefactiones continue siue generationes continue non enim facio ad premissas differentiam inter calefactionem et generationem caliditatis licet esset differentia si per calefactionem intelligeremus compositum ex generatione caliditatis et corruptione frigiditatis et videtur michi probabiliter respondendum quod ille calefactiones sunt ad invicem continue sed non sunt calefactiones continue sicut aliquis clericus est bonus qui non est clericus hoc nus hoc enim nomen calefactio connotat successum ideo non est calefactio continua nisi sit continue successio ita intendit Aristoteles quod non sit unus motus nisi tempus sit unum ita quod postea cursu naturali quod semper continue sit tempus plures motus non sunt unus motus continuus si sit tempus medium in quo non sit aliqua successio huius motus ad illum vel partis ad partem huius aut illius et ita etiam vult Aristoteles quod illi motus bene sunt unum sed non sunt unus motus quia requiritur ad unitatem motus continuas motus sed tunc de motibus quos solent vocare contrarios utrum sunt invicem contrarii. Respondeo quod si ille motus non sunt ad invicem continue propter contrarietatem aliam dicebatur sed termini significantes sunt contrarii ut isti termini calefactio frigefactio calefactio frigefactio generatio corruptio motus sursum motus deorsum et cetera ideo non est michi inconueniens quod continentur ad invicem vel magis videntur quod unitate continuationis sic enim generatio et corruptio substantialiter videntur quod generatio huius ignis erit corruptio huius ignis in calefactione et frigefactione generatio caliditatis est corruptio frigiditatis sed corruptio frigiditatis non erit generatio frigiditatis quod corruptum non reuertitur idem numero sed si si frigefactio precesserit in eodem subiecto calefactionem siue quietem media apparet michi quod corruptio prior frigiditatis et generatio posterior frigiditatis continentur vel magis videntur quod unitate continuationis immo quod aliquis gradus frigiditatis remaneat tunc frigiditas que prius est corruptio et frigiditas quod postea est generatio videntur successus et continuus quod.

gradu frigiditatis remanente in constituendo frigiditates perfectas unam prius et aliam posterius.

¶ De motibus autem localibus manifestum est quod non possunt continuari si interruptur quiete quia in quiete iam corruptus est primus motus et nondum succedit sibi alius ideo nec est sibi continuus nec amplius sibi continuabitur sed si non esset interruptio quietis adhuc determinat Aristoteles in octavo huius quod motus locales contrarii non continuarentur ad invicem nec possent esse unus motus et non apparet michi quod probet hoc fortiter maxime cum primo hoc arguat ex contrarietate locorum et tamen est idem locus ad quem finita rimotus sursum et a quo incipit motus deorsum ideo hoc non videtur prohibere sed magis arguere continuitatem. ¶ De alia autem dubitatione scilicet quid sit subiectum motus dictum fuit alias quod est materia prima in habentibus eam et in celestibus substantialibus substantialia orbis. ¶ De quaestione autem principali concessum est quod tempus non de necessitate requiritur ad aliorum motuum unitatem si stante cursu naturalis potest argui quod non sint motus continui si tempore intermedio intersit quies. ¶ De subiecto autem motus manifestum est quod argumenta de cane et ramo non concludunt quia materia manet ea demum que est subiectum et quia in eis magnitudo est continua. ¶ De motibus autem contrariis an sint realliter contrarii vel nomina eorum contraria dictum est alias Et ego in ista questione non signavi vel namerati conclusiones quia sunt extraneae et parum discuti se sed predicta dixi ut aliis materia sciendi daretur circa predicta et fortius discutiendi et Aristoteles omnino in octavo huius nritur probare quod motus reflexus non possit esse unus neque continuus propter hoc quod motus ante reflexionem et motus post reflexionem sunt contrarii et contraria non possunt ad invicem continuari nec esse unus et hoc non apparet michi esse demonstratio dicat ergo de predictis quilibet sicut voluerit quod nichil derermino.

¶ Et sic est finis quinti libri.

Tribula questionum Sexti philosophorum. ¶ Prima est utrum puncta sint sibi invicem proxima in linea et si puncta essent res indivisibiles esset proxima et non proxima et sic de instantibus. ¶ Secunda utrum linea componitur ex punctis quod quantum ad hoc se habent similiter magnitudo motus et tempus quod si essent res indivisibiles linea componeretur et non componeretur ex eis. ¶ Tertia utrum in eodem corpore longitudo est res distincta a latitudine et profunditate quomodo differunt in homine in plantis in celo et in aliis sursum deorsum ante retro deorsum sinistrum quare dicimus omne corpus habere vel esse tres dimensiones et quare vna de terminat dicitur longitudo alia latitudo et c. ¶ Quarta utrum puncta sint res indivisibiles in linea quod sunt in linea puncta sed non res indivisibiles quod punctum est res divisibile et sic de instanti quod omne punctum est linea et pars linee quare ergo punctum dicitur indivisibile et linea componitur ex punctis et aliquo puncto

est dare in infinitum minus punctum et forte etiam in infinitum maius quomodo partes continuu copulantur ad terminum commune an spera tangat planum quomodo expendantur divisiones circuli et spe re et multa alia in quibus ponuntur hec nomina punctum et c. de incipit et desinit. ¶ Quinta utrum sit aliqua transmutatio instantanea quod non est possibile naturaliter lumen fieri instantanee vel visionem et c. quomodo exponitur fieri et creari. ¶ Sexta utrum instantis transmutatio debeat attribui posteriori passioni quod loquendo proprie non est verum me esse nunc vel celum nunc moti. ¶ Septima utrum omne quod mutatur est divisibile. ¶ Octava utrum ante omne mutationem est mutatum esse et ante omne mutatum esse est mutari quomodo in omni continuo est vel non est dare quidam. ¶ Nonna utrum in tempore finito potest transiri magnitudo infinita et in infinito finita quod omni tardus est tardus et omni veloci velocius quod non a puncto velocissime moto denominatur simpliciter velocitas motus. ¶ Decima utrum possibile est aliquid moveri quod motum super spacium quiescens nunc est pre cise super sibi equale immo super maius et quod augetur continue de pedali vltro tripedale nunc est pre cise bipedale sed semper dum augmentatur est maius aut minus aut minus et maius prius et posterius quod motus localis non ex eo est velocior vel tardior quod magis vel minus spacium pertransit. De mutatione secundum contradictionem et c.

¶ Finis tabule sexti philosophorum.

Incipiunt questiones super sexto libro philosophorum



Queritur primo circa sextum philosophorum. ¶ Utrum puncta sint sibi invicem proxima in linea. ¶ Arguitur quod sic quia ubique in linea est punctum ergo puncta sunt in linea proxima ad invicem quia patet quia ex opposito consequetur inferitur oppositum antecederet

tis Nam si nulla puncta sunt sibi invicem proxima et tamen puncto extremo est linea proxima tunc illa linea non est punctum ubi ipsa est proxima illi puncto extremo ideo non esset ubique punctum in linea sed ante cedens probatur quia linea ubique fuit est divisibilis non est ratio quare alicubi magis quod alibi ideo vel nulli ubi vel ubique et tamen linea nullibi est divisibilis nisi secundum punctum ergo ubique fuit est punctum. ¶ Et hoc iterum confirmatur quia linea ubique fuit per punctum in puncto extremo habet partes ad invicem continuas et per consequens copulatas ad terminum commune quod est punctum ideo ubique fuit habet punctum. ¶ Item si spericum ponetur super planum nunc quod tangeret ipsum nisi secundum punctum et tamen posito quod spericum moveatur continue super illud planum tanget ipsum continue secundum unam totam lineam sine aliqua interruptione ergo continue et sine interruptione sunt puncta in linea quod non posset esse nisi essent sibi invicem proxima. ¶ Confirmatur ista ratio quia si spera sit super planum in quiete ipsa non

tangeret illud planum nisi solum secundum punctum quod vocetur b et tunc si incipiat moveri ipsa prius transit aliquid immediatum ipsi puncto b quod aliquid remotius et quicquid ipsa pertransit ipsa tangit ergo quando ipsa primo movetur ipsa tangit nisi secundum punctum ergo est punctum immediatum puncto b. ¶ Item Aristoteles in isto sexto probat quod indivisibile secundum quantitatem cuiusmodi est punctum non potest moveri per se licet concedat quod possit moveri per accidens per istud medium quia omne quod movetur et hoc localiter prius pertransit spacium sibi equale vel minus quod maius et apparet quod illud pertransit ita sit verum de eo quod movetur localiter et per accidens sicut de eo quod movetur per se sed Aristoteles concedit huiusmodi indivisibile scilicet punctum moveri per accidens ergo arguamus sicut ipse arguit. Sic omne quod movetur prius transit sibi equale vel minus quod maius sed punctum movetur scilicet ad motum corporis ut Aristoteles concedit ergo punctum prius transit sibi equale vel minus quod maius sed non transit minus quia indivisibile nichil est minus ergo pertransit equale prius quod maius et sic oportet illud sibi equale esse sibi immediatum et proximum et tamen illud sibi equale non potest esse nisi punctum indivisibile ergo et c. ¶ Item sicut nunc se habet in tempore ita punctum in linea sed ipsa nunc in tempore sunt sibi invicem immediata ergo et c. maior conceditur ab Aristotele in aliis minor probatur quia dicit Aristoteles in octavo huius quod nichil est accipere de tempore preter nunc eo quod omne quod est prius ipso nunc presentis est preteritum omne quod est posterius est futurum sed semper continue in tempore est nunc presentis ergo ipsa nunc in tempore se habent continue et sine interruptione.

Oppositum determinat Aristoteles in isto sexto et primo de generatione. Notandum est quod multi imaginantur quod termini linee sunt puncta quod quidem puncta sunt res indivisibiles nulla habentes latitudinem neque extensionem et quod etiam inter partes linee ad invicem continuas sunt puncta que sunt res indivisibiles et puto quod Aristoteles non credit sic in linea esse puncta que sunt res indivisibiles ideo ponens de sunt nunc conclusiones. ¶ Prima conclusio est quod si puncta essent res indivisibiles in linea sicut illi imaginantur impossibile esset puncta ad invicem esse proxima in linea quod sic probatur quia vel illa essent omnino simul simuliter sicut in tali modo quod dato primo puncto alioquin linee et postea acceptis duobus punctis in medio illius linee ad invicem proximis nulli illorum esset proximus vel remotus ad illud punctum primum quod reliquum vel illa puncta sic invicem proxima et immediata essent extra invicem simuliter sicut vtrumque horum est impossibile ergo et c. maior manifesta est quia aliter non potest imaginari quod sint invicem proxima minor probatur primo quidem impossibile est quod sint simul omnia et distincta secundum situm quia frustra essent nam mille sic essentia non plus facerent de extensione quod unum solum et si non plus facerent de extensione tunc ad omnia salvanda sufficeret unus sicut mille sed etiam probatur quod non sint extra invicem situaliter si sint invicem proxima quia tunc unum punctum

tangeret reliquum et tunc querebatur quare hoc totum tangeret illud totum vel pars parte vel pars totum sed non potest dici quod pars parte vel pars totum quod neutrum habet partem cum ponatur esse indivisibile nec potest dici quod totum tangat totum quia reverteretur quod remaneret indistincta secundum situm sicut si unum corpus secundum se totum tangeret alterum etiam secundum se totum necesse esset illa esse simul secundum penetrationem et indistincta secundum situm. ¶ Et hoc confirmatur quia si sint puncta tria consequenter et immediate ad invicem se habentia que sint a b c et sit b punctum medium vel ergo a et c tangunt b secundum diversa latera ipsius vel omni secundum idem non potest dici quod secundum diversa latera quia tunc illud punctum b esset divisibile ex quo haberet diversa latera si verotangunt ipsum omnino secundum idem sui seque tur etiam quod attigunt ad se invicem quod non potest esse nisi sit super illud punctum secundum eundem situm et sequitur etiam quod nulla potest assignari ratio quare punctum a respectu b sit magis ad dexteram vel ad sinistram quod punctum c vel magis superius vel inferius vel magis ante quod retro sed non potest dici an ex illis tribus punctis sit linea recta vel circularis vel angularis. ¶ Item si duo puncta sibi invicem proxima in linea non constituerent aliquam extensionem linealem essent frustra ut dicebatur et si constituerent extensionem linealem sequerentur inconuenientia puta primo sequitur quod diameter quadrati esset equalis costae illius quadrati quod est contra geometriam consequentia probatur quia pono quatuor puncta se tangentia invicem quadrati et sint illa puncta a b c d ita quod una costae illius quadrati est a b et alia est b c tertia est c d et quarta est d a tunc ergo diameter est a c et tunc igitur ego quero vtrum a et c tangant se vel est aliquid intermedium si tangunt se tunc sequitur cum ita sint indivisibilia sicut a et b quod non constituunt maiorem lineam quod a et b sic diameter est equalis costae si vero dicatur quod inter a et c est aliquid intermedium non potest esse minus quod punctum et sic diameter erit linea trium punctorum et latus duorum ideo diameter erit commensurabilis costae cuius oppositum demonstratum est in geometria. Secundo sequitur quod punctum quod ponitur esse indivisibile esset divisibile quod implicat contradictionem consequentia probatur quia super idem spacium potest aliquid moveri velocius et aliquid tardius aut in duplo aut in triplo aut in qua proportionem volueris et ponamus quod exempli quod a moveatur dupliciter velocius quod b vtrumque super spacium quingis punctorum et incipiant simul moveri tunc ergo in quo tempore a pertransit spacium suum quod est quingis punctorum b solum pertransit dimidium neque plus neque minus et non est dare medium quingis punctorum nisi duo puncta cum dimidio et ita unum punctum habet duas medietates et est divisibile multa autem inconuenientia sequerentur que esset longum et superfluum enumerare et quorundam aliqua dicuntur post et eas sequitur quod linea b est composita ex punctis et de hoc dicitur magis post. ¶ Secunda conclusio est quod si puncta essent in linea res indivisibiles ipsa essent ad invicem proxima hoc probatur per rationes que fiebant in principio questionis vbi si esset dare puncta sic indivisibilia ita esset dare lineas longas indivisibiles secundum latitudinem et profunditatem et certus est quod.

q̄ talē lineāz describeret sphaera mota sup̄ planū et illa sphaera sic mota tangeret oīa puncta illius lineae z cōtinue tangeret vel puncta vel lineam si cōtinue tangeret puncta oportet illa se habere adinuicē cōtinue si cōtinue tangeret lineā z nō pūcta tūc esset lineā si ne punctis secundū quā interrūperet tactus puncto rum quod est impossibile. Item tūc immediate post primū punctū illius lineae sphaera adhuc tangeret planū vel secundū punctū z tūc haberet propositū vel nō scdm punctū sed scdm lineā z tūc immediate post illud pūctum punctū esset lineā sine puncto z oīno si aliquid tangeret lineā z non punctū ppter cōtinuitatem motus oportet pari ratione cōcedere q̄ q̄dā ip̄a mouetur sic ip̄a tangeret lineā z nō punctū qd̄ est absurdum q̄ pertrāsiret oīa puncta illi lineae z non nisi tangendo ea. ¶ Tercia conclusio sequit̄ q̄ nulla sunt puncta in lineā que sunt res indiuisibiles hoc pbat̄ quia huius ppositiōis cōtradictoria est falsa cum ad eam sequat̄ vtrāq̄ pars cōtradictōis vt apparuit p duas cōclusiones pcedētes ergo hec cōclusio est vera. ¶ Quarta conclusio sequit̄ q̄ etiā in tempore nō sūt instantia que sint indiuisibiles durationis nec etiam in motū momenta que sint indiuisibilia quia similiter oportet dicere de punctis in lineā de instantib⁹ in tēpore z de momentis in motū sicut etiam postea magis videbit̄ q̄ quia etiā oportet similiter dicere de punctis ad lineā de lineis ad superficies et de superficiebus ad corpus. ¶ Ideo concludendū est quinto q̄ in corpore nulla est superficies indiuisibilis scdm p̄tenditatem et etiā nulla est in superficie lineā indiuisibilis secundū latitudinē z profunditatem et inde sequit̄ q̄ Sicut q̄ si est aliqua superficies ip̄a est corpus q̄ ip̄a est indiuisibilis non secundū longitudinē solū s̄ etiā secundū profunditatem et omne tale est corpus z par ratione si est aliqua lineā ip̄a ē superficies z si ē aliquid punctū ip̄m est lineā z sic tandē sequit̄ q̄ si ē aliquid punctū omne punctum est lineā z superficies z corpus. Et sic apparet q̄ oīs rationes que fiebant in principio questionis verit̄ cōcedebant si in lineā sint puncta que sint res indiuisibiles.

¶ Sequitur questio secunda.

Oderitur secundo vtrū lineā cōponitur ex punctis. Arguit̄ q̄ sic per Aristotelem primo posteriorū dicentē q̄ substantia lineae ex punctis est. Item septimo methaphysice dicit̄ q̄ partes diffinitionis sunt partes rei puncta autē ponit̄ in diffinitione lineae salte in diffinitione lineae finite. Itā lineā solet diffiniri q̄ ip̄a est longitudo sine latitudine cuius extremitates sunt duo puncta ergo puncta sunt partes lineae. ¶ Item illud ē de essentia cōtinui qd̄o remotio ip̄m non est amplius cōtinuum sed cum lineā sit cōtinua remotio puncto cōtinuante non esset amplius cōtinua ergo zc. ¶ Item nūq̄ lineā posset tangere aliam lineam quod est falsum consequentia patet q̄ qd̄ nō continet aliquid nec secundū se totum nec secundū aliquā partem sui non continet sibi sed tangere lineam nec contineret lineae secundū se totā nec secundū aliquā partē quia nō continet sibi nisi secundū punctum quod non ē aliquid pars lineae ergo zc. ¶ Item in lineā non sunt adinuicem proxima nisi partes lineae z tamen arguebat̄

tur in in alia questione q̄ in lineā sunt puncta sibi inuicem proxima ergo ita partes lineae ita q̄ ista ratio reducit ad precedentē questionē.

Oppositūz determinat Aristoteles in

serio hūius. ¶ Prima conclusio est q̄ si puncta essent in lineā res indiuisibiles non essent infinita puncta in lineā finita vt in lineā pedali ista conclusio pbat̄ ex dictis in alia questione quia oportet illa pūcta ēē extra inuicem sicut aliter frustra ponerentur vt dictum fuit z oportet etiā illa puncta esse ad inuicem proxima vt dicebat secunda cōclusio prioris questionis et si sit hoc ita tūc duo puncta inuicē proxima reddūt aliquantū extensionē linealē aliter nō essent extra inuicem sicut aliter hoc patet si sumant̄ tria puncta in directam ordinata que sint a b c tunc ergo si c est eque p̄pinquum ip̄i a sicut b necesse est q̄ c z b sint si mul secundum situm quod supponebat̄ esse falsū et si c sit remotius ab a q̄ b vel q̄ nō sit eque p̄pinquum tūc c distabit ab a z non est distantia sine extensionē hoc ergo supposito. ¶ q̄ duo puncta reddunt aliquantū extensionem cum talia duo reddunt tantā z sic vltra de singulis ideo si ēēt infinita puncta tūc ēēt infinite extensiones nō participātes quarū quilibet esset tantā q̄ta erat prima data. cōstitutā er a et b sed regula est q̄ quacūq̄ certa dimensio data quātū cumq̄ pars infinite quātū quilibet esset tāta redderent infinitam extensionem ideo lineā esset infinita z non finita in qua essent infinita puncta. ¶ Item sic aliqua parte data in finito illud finitum consumetur tandem per multiplicē ablationē tante partis id prima parte data nullū finitū cōtineret infinitas partes nō cōmunicātes quarū quilibet esset tanta ideo nulla lineā finita cōtineret infinitos binarios punctos nam si autē binarii sunt infiniti oportet eorum vnitates esse finitas quia solū duplas. ¶ Secunda cōclusio est q̄ si puncta essent res indiuisibiles nulla lineā finita cōponeret̄ ex punctis quia non ex punctis infinitis per precedentē cōclusionē nec ex finitis quod pbat̄ q̄ sequerent̄ in cōuenientia dicta in alia questione sc̄z q̄ quadratū quattuor punctos diameter esset equalis vel cōmensurabilis coste sequit̄ etiā q̄ lineā quicūq̄ punctoū esset indiuisibilis in duas medietates z sic medietas punctū esset indiuisibile sicut arguebat̄ de motib⁹ quozum vnus esset altero velocior in duplo s̄ adhuc alio modo sequeretur q̄ punctus esset indiuisibilis quia contingeret esse lineam rectam ex tribus punctis et contingeret esse lineam ex tribus punctis que nō ēēt recta sed esset portio quedā lineae circularis quā si arcus postea suppono q̄ si lineā curua rectificaretur vel recta incuruaretur sine additione vel remotione aliquidis particulare extrema lineae recte magis distaret ab inuicē q̄ extrema lineae curue propter quod est vtrūq̄ q̄ arcus est longior corda vnde si arcus incuruaretur z tendatur corda attingeret ad vtrāq̄ extremum et si rectificaretur tunc eadem corda nō attingeret ad vtrāq̄ extremum tūc ergo arguit̄ sic si lineā a b c sit recta z lineā alia ex trib⁹ indiuisibilib⁹ que sunt d e f sit curua tāq̄ portio quā lineae circularis necesse ē q̄ a z c plus distet ab inuicē q̄ d z f s̄ a z c non distant nisi p vniū punctum quod est b ergo d e f magis distant q̄ p punctū qd̄ non potest cōcedi nisi sit in lineā dare

minus. ¶ Punctū et ita punctū esset indiuisibile in min⁹ et omnino p̄rent cōclusiones et suppones geometrie non em̄ contingeret omnē lineam p equalia diuidere vt si esset punctoū imparium et oīs lineā circularis esset cōposita ex lineis rectis q̄ quicūq̄ duo pūcta sibi inuicem imediata cōstituerent rectā lineā et dato triangulo eq̄ltero trium punctoū nō posset dari angulus acutior q̄ in nullo angulo duo pūcta imediata pūcto angulari possent reddere minozē extensionē q̄ esset extensio refultrans ex alterutro illozum et pūcto angulari zc. ¶ Item ex velocitate et tarditate motus arguit̄ q̄ omnes motus essent eque veloces qd̄ est falsum extensio refultrans ex alterutro illozum et pūcto angulari patet q̄ data lineā trium pūctoū a b c et sit a mobile qd̄ descebat sup̄ a tunc signato vltimo instanti in quo erat sup̄ a qd̄ vocetur d manifestū est q̄ in illo instanti d non dū mouetur i illo q̄ ita se habet sicut aī deinde ergo signo aliud instans in quo illud mobile a est p̄mo in b et sit illud instās e quero ergo vtrū instans d et instās e sūt inuicem imediata vel non si tu dicas q̄ nō sunt imediata s̄ inter ea est instās vel tempus mediū tūc in illo medio mobile a nec est in a nec in b sed i intermedio et hoc est p̄tra suppositum quia ponebamus q̄ nichil esset mediū inter a z b s̄ q̄ esset puncta inuicē p̄ima i vero tu dicas q̄ instans d z instans e sunt inuicē imediata tūc mobile a mouet̄ de a in b per solū instans et de b in c p̄ solū instās et sic p̄r et non potest velocius moueri nisi moueatur de a in b minus q̄ per instās qd̄ est ip̄sibile nisi instās poneretur diuisibile qd̄ est cōtra suppositū nec potest tardius moueri de a in b vel de b in c q̄ per vnū instans q̄ si moueretur tardius. ¶ p̄ plura instantia tūc in instanti medio nec esset in a nec in b sicut prius dicebatur id necesse esset omnia q̄ mouerent eque velociter moueri. ¶ Item iā suppositū ē post pbat̄ q̄ eadem est rō de magnitudine motu et tēpore q̄tum ad hoc q̄ si lineā est cōposita ex pūctis tēpus est cōpositū ex instātib⁹ et si pūcta sunt inuicem p̄ima in lineā ita z instātia in tēpore et si non sunt infinita pūcta in lineā finita ita nec sunt infinita instantia in tempore finito. ¶ Capia mus ergo in sphaera lineā circularē cōstitutā ex pūctis imediata se habentibus ad punctū qd̄ est polus illa esset minima lineā circularis et capiamus lineam circūlarem in equiuocali illa esset maxima lineā circularis z si vtrāq̄ lineā esset cōstitutā ex pūctis finitis proxime adinuicē se habentib⁹ tamē illa maxima esset ex valde pluribus q̄ illa minima id ponamus q̄ illa minima sit sex punctoū et illa maxima sit mille pūctoū cōstat autē q̄ per motum p̄mū eodem et equali tempore p̄ficatur circūlatio illius maximi circuli et illius minimi et hec omnia apparēt manifeste pcedenda scdm positionem aduersariū s̄ ostenditur q̄ ad hoc sequitur manifestum impossibile. ¶ vel punctū vel instans esse diuisibile cū tamē ad aduersariū ponatur indiuisibile nō si dicatur q̄ ille circūlus mille punctoū transit in tēpore mille instantiū tūc in tēpore decem instantiū trāfretur p̄cise ceterū pars illius circuli et in eodē etiam tempore trāfretur p̄cise ceterū pars illius qui circuli qd̄ dictum est q̄ cōtinue et p̄portionabiliter mouetur ita q̄ simul p̄ficent̄ suas circūlationes s̄ non potest dari ceterū pars illius circuli sex punctoū nisi quilibet illozum punctoū multipliciter diuidatur. ¶ De inde econuersio si dicatur q̄ ille p̄uus circūlus transit

in tempore sex instantiū tūc etiam eodem tempore trāfretur maior circūlus et q̄ motus est p̄mū et regularis ideo centesima pars illius magni circuli transitur p̄cise in centesimo pte illius tempore sex instantiū z non potest dari ceterū pars illius tēpore nisi illa sex instantia multipliciter diuiderentur si vero diceretur q̄ illi circuli transiret in tēpore medio. ¶ in tēpore vice simo vel tricesimo vel ceterūmo instantiū sequitur q̄ oportet diuidere et instantia et puncta vt facilius possūt videre p̄siderantes et sic clare demonstratū est q̄ impossibile est lineā finitam esse cōpositam ex pūctis finitis adinuicē p̄mis imo etiā nec ex infinitis adinuicē p̄mis ideo si fuerit sufficienter ostensum q̄ oportet puncta esse inuicē proxima si essent res indiuisibiles sequit̄ q̄ predicta secunda conclusio est vera. ¶ q̄ nulla lineā cōponeret̄ ex pūctis. ¶ Tercia conclusio ponitur de eo qd̄ nunc supponebatur videlicet q̄ si lineā est cōposita ex indiuisibilib⁹ oportet tempus esse cōpositū ex indiuisibilib⁹ et motum si lineā non est cōposita ex indiuisibilib⁹ s̄ ex semper diuisibilib⁹ ita oportet esse de tēpore et de motu et hanc cōclusionem Aristoteles euidenter demonstrat q̄ si mobile mouetur cōtinue per aliquū spaciū qd̄ transit in aliquo tēpore necesse est si illud temp⁹ est diuisibile q̄ in parte et minus de illo spacio pertranseat q̄ in toto ideo sequitur q̄ illud spaciū est diuisibile et si illud spaciū est indiuisibile necesse est q̄ pars eius in minori tēpore transeat q̄ totum ideo sequitur q̄ illud temp⁹ est diuisibile similiter arguit̄ q̄ si pars spaciū est indiuisibilis necesse est q̄ pars temporis cōrespondens sit indiuisibilis et econuerso q̄ si a mobile p̄transit a liq̄ totū spaciū oportet q̄ pertranseat quilibet partē illius spaciū ergo si a est pars indiuisibilis illius spaciū quero vtrū a pertrāsitur in tēpore indiuisibili vel diuisibili si indiuisibili habetur ppositū si vero dicas q̄ in tēpore diuisibili tūc in pte eius minus transit q̄ in toto ergo a qd̄ ponebatur indiuisibile erat diuisibile et min⁹ Et cōsimiliter si a mobile in p̄transitūdo alq̄ spaciū mouetur in aliquo tēpore tūc mouetur in qualibet parte illius tempore si ergo b est pars indiuisibilis illius tempore oportet q̄ moueatur in b et p̄transit aliquid de illo spacio. ¶ diuisibile vel indiuisibile si indiuisibile habetur ppositum. ¶ q̄ indiuisibili tēpore cōrespondet indiuisibili spaciū si vero dicas q̄ transit ip̄a cū diuisibile tūc transit partē eius prius q̄ totū ideo in minori tēpore q̄ sit b ergo b qd̄ ponebatur indiuisibile est diuisibile in minus z Aristoteles in textu pbat̄ predicta multis rōnibus bonis que illic debent requiri ideo sufficienter nunc que dicte sūt. ¶ Quarta conclusio est q̄ si pūcta essent res indiuisibiles i lineā lineā cōponeret̄ ex pūctis q̄ dictum est q̄ essent sibi inuicē p̄mis et q̄ essent extra inuicē et tūc duo redderēt aliquid extensionē tria maiore s̄ sic deinceps z huiusmodi extensio esset lineā ex huiusmodi pūctis cōposita et iterū si pbat̄ fuerit aliis rōnibus q̄ impossibile est in lineā sic esse puncta indiuisibilia tūc erunt vere et quarta conclusio z scda q̄ ad impossibile sequit̄ quilibet. Deinde ex hac quarta conclusio et secunda sequitur iste cōclusiones que possit fuerit in pcedente questione ne. ¶ tertia et oīs sequentes

Tunc igitur respondendum est ad rationes ad primā dicit̄ q̄ Aristoteles dicendo sibi

nec ex pñctis est loquebatur exēplariter et exēplorum non requiritur verificatio ut dicitur primo priorum de hoc quod dicitur septimo metaphysice q̄ sicut ratio siue diffinitio se habet ad rē ita pars rationis ad partem rei dico q̄ hoc dictum fuit nō determinando veritatem s̄ arguēdo disputatiue ad questionē Et de hoc debet videri in illo loco. ¶ Ad aliā dico q̄ nullum pñctum indiuisibile potest remoueri q̄ nullum est. ¶ Ad aliā dico q̄ tota linea tāgit totā lineā et totum corpus totū aliud corpus capiēdo totū cathegorematicē sed non capiēdo lineathegorematicē de hoc magis dicitur post. Et similiter vltima rō bñ conceditur s̄ q̄ puncta si essent res indiuisibiles essent ptes in se sed non sunt &c.

Anteq̄ ultra procedamus amplius de punctis expedit querere Tertio de differentia trium dimensionum videlicet vtrū in eodem corpore longitudo est res distincta a latitudine et pñctitate Arguitur q̄ sic q̄ cōmuniter ponitur q̄ corpus est tres dimensiones longitudo latitudo et pñctitas que non esset si non esset distincte ab inuicem. ¶ Item linea superficies corpus non esset tres species distincte magnitudinis q̄ non ex alio videtur distinguantur nisi q̄ linea dicitur scdm longitudinē vel superficies secundum latitudinē et corpus scdm pñctitatem. ¶ Item oportet salte pcedere q̄ distinguantur secundum rationē et si ita est sequitur q̄ distinguantur secundum aliter em illa distinctio scdm rōnem esset ficta ratio em est ficta si non habet correspondentiā in re. ¶ Item sex differentie locorum s̄ sursū deorsum ante et retro dextrum et sinistrū sunt distincte in mōdo naturaliter non solum scdm pñctem ad nos ut dicit Aristoteles quarto huius et non sumitur eorū distinctio nisi ex distinctiōe huiusmodi triū dimensionū ergo &c. ¶ Item mathematici dicūt lineā esse lōgitudinē sine latitudine et non esset verū nisi longitudo esset distincta a latitudine et etiā argueretur post q̄ superficies sit distincta a corpore ex quo sequeretur propositū.

Oppositum arguitur q̄ non plus distincta est longitudo a latitudine vel a profunditate q̄ linea a superficie vel corpore et tñ dicitur est in aliis duabus questionib⁹ q̄ punctū non ē distinctū a linea nec linea a superficie nec superficies a corpore imo si punctus est ipsum est linea superficies et corp⁹ ergo &c. ¶ Item in corpore spherico vel cubico tu non potes signare lōgitudinem ex vno latere magis q̄ ex alio ideo ex omni latere est longitudo et sic de latitudine et pñctitate ppter qd̄ apparet q̄ non distinguuntur Notandū est q̄ longitudo mea non solū est ante imo etiam retro et in dextro et in sinistro et in medio corporis mei et similiter latitudo mea non solum est aī imo etiam retro et sursū et deorsū et in dextro et in sinistro hoc est factū manifestū. ¶ Tunc ergo ponēde sūt conclusiones. ¶ Prima est q̄ nullus corporis longitudo est distincta ab eius latitudine aut profunditate q̄ longitudo mea occupat totum locū meū et in retro et in sinistro et aī retro et de sursū vsq̄ ad deorsū ideo lōgitudinē mea est tota dimensio mea et etiā ita est de mea latitudine et de mea pñctitate et hoc apparet magis in cubicis et sphericis ināiatis q̄ non est ratio quare tu posses magis ex vna pte vel ex vno latere signare

longitudinem ab latitudines q̄ ex vna alia vel ex alio ideo si secundū aliquā diametrū est longitudo ita etiam scdm quālibet et sic de latitudine Itē sicut arguitur hoc debet pcedi si appareat q̄ non sit linea distincta a superficie nec a corpore. ¶ Secūda conclusio ē q̄ in animalibus pñctis ut in hominibus differunt ab inuicē non solum scdm rōnem sed realiter sursū et deorsū dextrum et sinistrū ante et retro qm̄ illa sunt sex medietates hominē habentes ab inuicē diuersas virtutes naturales et diuersas figuras et organisationes diuiso em hominē in duas medietates quāq̄ vna esset ad caput et altera ad pedes illa que est ad caput dicitur sursū et altera deorsū ipso autē diuiso in duas medietates quarū vna habet vñs brachium et vnam tibiam et altera alterū brachium et alterā tibiam vna medietas esset dextra et alia sinistra s̄ ipso diuiso q̄ vna medietas haberet ventrē et alia dorsū vna esset aī et altera retro et vna quēq̄ istarū sex medietatū est distincta a quālibet reliquā. ¶ Tertiū est tamē q̄ medietas sursū et medietas deorsū sunt idē q̄ medietas dextra et medietas sinistra simul q̄ partes sūt idē q̄ sūt totum. ¶ Tertiū conclusio est q̄ in plātis differunt etiā realiter ex natura sua sursū et deorsū vñs plāta diuidatur in duas medietates quarū vna pñctat radices et alia ramos ille em habet diuersas virtutes naturales et diuersas figuras s̄ in eis non differunt dextrum vel sinistrum ante vel retro nisi secundū rōnem scdm habitudines ad nos vel ad celū ita q̄ dicamus illam partē dextrā que est ad dextrā nostrā vel ad orientes vnde si vertamur vel si planta vertatur dicemus sinistrum qd̄ aī dicebamus dextrū. ¶ Tertiū est tñ q̄ aliquę pauce plante ut dicitur de mādagoza gerit figuram hominis ideo in eis ex naturis earum possēt determinate et distincte signari dextram et sinistrū aī et retro ¶ Quarta conclusio est q̄ in celo differunt ille sex partes sc̄ sursū et deorsū &c. s̄ vtrum differunt ex natura celli et scdm diuersas naturales potētiās aut solū secundum rōnem vel habitudinem ad nos aut ad nostram habitationē debet videri in sc̄o celli vbi species liter de hoc determinat aristoteles. ¶ Quinta conclusio est q̄ in isto mundo inferiori vtrum ad loca naturalia grauiū et leuiū differunt sursū et deorsū realiter et scdm diuersas potētiās naturales ppter quas grauiā naturaliter mouētur deorsū et leuiā sursū ut dictum est in quarto libro sicut autē in locis naturalib⁹ non est differentia inter dextrū et sinistrum aī et retro nisi scdm rōnem s̄ vel secundū respectū ad nos vel secundum respectū ad celum. ¶ Sexta conclusio est q̄ in nullo corpore ināiato differunt pñctia nisi respectiue ut si vna pars lapidis dicatur sursū et alia deorsū vertatur lapis tunc q̄ erat sursū erit deorsū et e conuerso s̄ forte possent excipi aliqua pauca quorū diuersa latera sunt diuersarū et dissimilium naturarū quas a diuersis lateribus celli receperūt vt patet in magnete cuius vñm latus manifeste correspondet vni polo et alterū alteri s̄ tñ istis dictis reuertit dubitatio quare dicimus omne corpus habere vel esse tres dimensiones et quare vna illarū determinate dicitur longitudo et alia latitudo et tertia pñctitas vel pñctitudo vt apparet de pomo Respondetur ad primā q̄ ille numerus trium dimensionū attribuitur secundū numerum diametrorū signabilium in corpore intersecantiū

se ad angulos rectos data vna diametro alicuius corporis possunt dari alie due et non plures intersecantes primā datā et se inuicē ad angulos rectos et scdm pñctum vñs diametri diuisio illius corporis vocatur longitudo illius corporis et scdm pñctum alteri diametri eadem diuisio vocatur latitudo corporis et secundum pñctū tertiū diametri vocatur pñctitas. Et tunc ad aliā dubitationem dicendum q̄ si ille tres diametri non fuerit inuicem equales nos consueuimus vocare longiorē longitudinē et mediā latitudinem et breviorē pñctitatem ideo lōgitudinē hominis vocatur scdm pñctū de sursū s̄ de capite ad pedes et latitudo eius est a dextro ad sinistrū et pñctitas de aī et retro s̄ in calu quo illi tres diametri esset aduicem equales vt in corpore cubico vel spherico nos ad placitum quēquā diametrū volumus primo signare secundū illā vocamus dimensionē corporis longitudinem et scdm illā quam sc̄o signam⁹ vocamus latitudinem et secundū tertiā pñctitatem. ¶ S̄ tunc iterū dubitatur quare oportet illas diametros assignare secundum sectionē eorū ad angulos rectos et qd̄ pñctū illa signatio diametrorū vel dimensionū Respondet q̄ hoc op⁹ facere ad mensurandū corpora nō em pol sumus vñs corpus mensurare per alterū corpus penetrando q̄ non est possibilis penetratio corporū s̄ extrinsecus mensurā applicando corpori mensuramus vñs q̄ illarū triū diametrorū per modum mensurę linearū et tunc mensuras illarū diametrorū ducimus inuicem et pñctadimus totam esse totā dimensionē corporis verbi gratia sit vna diamet⁹ quattuor pedum et alia trium et alia duorum tunc ducim⁹ tria in quattuor et resultant viginti deinde ducim⁹ duo in duodecim et resultant viginti quattuor et sequitur q̄ totalis dimensio est viginti quattuor pedū cubicoz ex mensuris aliarum diametrorū intersecantium se ad angulos rectos ductis in inuicem non sic facile resultaret dimensio totalis corporis Et ob hoc signande sunt in corpore tres diametri tales et nō plures ob hoc etiam corp⁹ dicitur tres dimensiones distincte scdm rōnem et nō plures et ob hoc etiā possunt tres species magnitudinis et nō plures sc̄ linea superficies et corp⁹ scdm em q̄ corpus ē mensurabile secundū vñā diametrum quāq̄ illa fuerit absq̄ hoc q̄ mensuretur secundū alias diametros corpus illud dicitur linea et ita similiter s̄ corpus ponatur esse mensura secundū vñā diametrum ipsius machinā curando de aliis suis diametris illud vt sic dicitur linea vñs vñs putatur vñā dicitur linea nō em est curandum q̄te sit latitudinis vel grossiciē s̄ solum q̄ tum sit lōgar secundū q̄ corp⁹ est mensurabile secundū duas diametros non curado de tertia et duodē tres mensuras illarū diametrorū inuicem corpus dicitur superficies si em vna diamet⁹ fuerit quattuor pedum et alia trium etiam aream superficiei esse duodecim pedum quadratoz ideo &c. etiā si fuerit superficies et si gura rectilinea que sic debeat mēsurari oportet si non sit quadrangulus rectorum anguloz q̄ primitus respondetur ad quadrangulus rectorū corpus et ista tria nota linea superficies et corpus ita quāis pro eodem supponerent sunt diuersarū rōnū et diuersę species Et per ista

dicta manifestum est quomodo debeat responderi ad rōnes que fiebāt in principio questionis de oibus est dictum est aut dicitur in alia questione &c.

Oderitur quarto vtrum puncta sunt res indiuisibiles in linea Arguitur q̄ sic q̄ si punctum est ipse est res indiuisibilis in linea s̄ punctū est ergo &c. maior manifesta est q̄ diffinitionē dicētem quid nominis pñcti punctus est cui⁹ pars non est habens pñctem i magnitudine ideo si pñctum est ipsum est non habēs partē et sic est indiuisibile et hoc etiam vult Aristoteles in quinto metaphysice dicens q̄ omnino indiuisibile secundū q̄ritates habens positionē dicitur punctū ergo si punctum est ipsum est indiuisibile ¶ S̄ multis rationibus probatur q̄ punctū est pñctum q̄ hoc nomen punctū ponitur in diffinitione circuli et ipse et tñ nullū pro nullo supponēs debet poni in diffinitione nominis p̄ vero ente supponētis et maxime q̄ oportet hoc nomē pñctus esse positionem nō priuatiuā q̄ aliter non poneretur in diffinitionibus dictorum nomī positionū q̄ esset diffinitio p̄ ignotiora et si sit nomē positiuū tunc debet supponere pro aliquo ente. ¶ Item si illud nomen punctus p̄ nullo supponeret ipsum esset nomē fictū quo non deberent vñ se demonstratiue et certissime sicut eo vtuntur geometrę ¶ Item omnes cōtintū partes copulātur ad terminū cōmune et ille non esset terminus cōmūis si non esset aliquid et tñ non ad aliū terminū cōmūnem copulantur ptes lineę q̄ ad punctum et ptes temporis ad instantē ideo puncta et instantia sunt aliqua entia ¶ Et pfirmatur q̄ cōtinuorum vltima sūt vñs vt habetur in quinto huius et si sunt vñs sunt ens vel entia qm̄ ens et vñs cōuertuntur vt patet in quarto metaphysice cū ergo non sit aliud vltimū lineę q̄ punctū sequitur q̄ punctus est. ¶ Item sup̄ aliquod cadit diuisio lineę et tamē non cadit nisi sup̄ punctum indiuisibile qm̄ si diuisio lignū quicqd̄ est in eo diuisibile cedit vna pars ex vno latere et alia ex alio latere diuidēs cadit i intermedio illarū partium sed illarū partium inuicem continuāri nichil est medium nisi indiuisibile ergo sup̄ indiuisibile cadit diuisio cōtinuū ¶ Item spera posita sup̄ planū tanget ipsum scdm aliqd̄ et non nisi scdm punctum indiuisibile ¶ Item cum linea sit terminata aliqd̄ est terminus ei⁹ et hoc non est nisi punctū indiuisibile q̄ si diuisibile esset terminus lineę illud diuisibile non posset esse nisi linea que iterum in digeret habere terminum et sic in infinitum termin⁹ haberet terminū qd̄ videtur incōueniens. ¶ Item si nō esset punctus indiuisibile nō apparet quomodo possēt exponi multe auctoritates posite in geometria et alibi videlicet geometer ponit q̄ de puncto ad punctū contingit rectam lineā ducere. ¶ Item Aristoteles dicit q̄ infinita sunt puncta in linea q̄ s̄bā lineę ex punctis est q̄ punctum habet pñctem in continuo q̄ punctum est prius linea et linea prior superficie et superficie corpore et cōmentator quito huius ponit differentia inter punctum et instans dicens q̄ punctū est actū in linea et instans est in tempore in potentia et queretur etiam quomodo exponeretur diffinitio puncti ¶ Item dictum fuit prius et hoc determinat Aristoteles i isto sexto q̄ eiusdem rōnis sunt magnitudo motus et tempus q̄ tam ad cōponi vel non cōponi ex indiuisibilib⁹

ita qz omnino si sunt pfecta indiuisibilia i linea oportet esse instantia indiuisibilia in tēpore & e conuerso & si nō non. ¶ Itē tūc arguitur qz est dare instantia siue nūc i tēpore et sic erunt puncta in linea et arguitur vt pūctus nam in octauo huius dicit Aristoteles qz nō est accipere nisi nunc ideo nichil esset tēpus si non esset nūc in tēpore & in eodē octauo dicit qz instans attribuitur posteriori passioni et Aristoteles et alii concedunt aliquas mutationes instantaneas et in septimo ethice corum dicit qz visio et delectatio sūt in instanti non in tēpore et hēc non habent veritatē nisi essent dare instantia in tēpore etiā distincta a tēpore. ¶ Item etiam expresse determinat Aristoteles in isto sermo qz idem est nunc qd est pūctus futuri et finis preteriti et qz necesse est ipsum esse indiuisibile ideo tandē concludit dicens qz ergo sit aliquid in tēpore indiuisibile qd dicitur esse ipsum nunc manifestū est ex his que dicta sunt. ¶ Itē postea demonstrat Aristoteles qz in quo primo aliquid mutatur est necesse est esse indiuisibile ideo etiam statim pcludit manifestū esse qz et qd corruptum est & qd factū est in alio hoc idē factū est hoc aut corruptū est. ¶ Itē aliter nō apparet quo modo bene exponeretur ista verba incipit et desinit. ¶ Item regula cōcessa ponitur qz impossibile est contradictoria esse simul vera et oportet per similitudinem ligere vel idē tēpus diuisibile vel idē instans indiuisibile si instans indiuisibile habeo oppositum si tēpus diuisibile regula est falsa qz qz tūcūqz partium tēpus sumatur tūc in illo possunt esse vera ambo ¶ contradictoria. ¶ vñ in vna parte et alterū in alia. ¶ Itē nos cōcederemus sic se habere superficies ad corpora & lineas ad superficies sicut puncta ad lineas ita qz si nō sit dare puncta indiuisibilia in lineis non erit dare lineas ita diuisibiles scdm latitudinē in superficiebus nec superficies indiuisibiles scdm pūctitudinē in corporibus ideo si hēc sunt oportet esse puncta indiuisibilia s; hēc sūt qz mathematici debentur lineā qz est longitudo sine latitudine et superficies longitudo cū latitudine et sine profunditate ideo etiā determinat Aristoteles in libro metaphisice et primo celi qz corpus est tripliciter diuisibile superficies dupliciter scilicet solū et linea vñ nec aliter posset bene dici quomodo ille essent tres distincte species magnitudinis. ¶ Itē etiam qz oportet superficie esse distincta a corpore et indiuisibile scdm pūctitudinē manifestum est p hoc qz Aristoteles negat locum esse corpus et dicit ipsum esse superficiē ergo illa superficies nō est corpus. ¶ Item corpora plana tangūt se scdm aliquod et nō secundū aliquā profunditatē ipsorum qz est penetratio ergo superficies scdm quā tangunt se nō habēt pūctitudinē. ¶ Itē ego oculo corporali video corpus opacū qd non est diaphanū siue transparentē ideo non video ipsum secundū aliquā profunditatem ipsi et sic sequitur idē qd pūctus.

Oppositum tamē dictum est prius in duabus primis questionibus huius sexti libri pono conclusiones. ¶ Prima ponitur ab aliquibus qz necesse est in corporibus esse superficies lineas et puncta qz corpora sūt terminata et non infinita et non sunt terminata sine terminis ideo necesse est esse terminos corporum sed quicūqz res sunt illi termini corporum nō vno camus ipsos superficies et hoc est licitum qz nota significat ad placitum ergo necesse est esse superficies in cor

poribus et sic etiā sunt terminata et non infinita terminos eorum vocam? lineas ergo necesse est esse lineas et ille iterū sunt terminata et terminos eorum vocamus puncta ergo necesse est cōcedere puncta in magnitudinibus pari rōne dicitur qz est dare instantia in tēpore qz partes tēporis vt dies & hore sunt terminata et non sine terminis ideo oportet cōcedere terminos illorum s; illos terminos vocam? nunc vel instantia ergo &c. ¶ Secunda conclusio est qz non sūt in linea vel in magnitudine puncta que sūt res indiuisibiles hoc fuit pbatum prius qz ad esse puncta indiuisibilia sequebantur pparadictoria. scilicet esse sibi inuicē proxima et non esse sibi inuicē prima et etiam lineā esse ppositam ex illis punctis et non esse cōpositam ex eis s; adhuc illa conclusio confirmatur aliis rōnibus prima de punctis cōtinuantibus qz vel esset actum in linea vel i potentia solū neutro modo ergo &c. maior pater sufficere diuisione minor pbatum primo nō potest dici qz in potentia tūc qz oportet et assignare quomodo redūceretur ad actū et non potest hoc assignari nisi diceretur qz p diuisionē et hoc dici non potest qz per diuisiones vel diuiderentur vel corrūperent non esset potest dici qz manerent in vna parte lineę qz nulla est ratio quare magis deberent manere in vna parte qz in alia vel ergo corrūperentur et sic non redūcerentur ad actū vel aliqd manet in vna parte illius lineę et aliqd in alia & sic diuiditur qd est contra positū ab aduersario & iterum si oportet ad cōtinuandū lineā punctis ponere continuā necesse est illud esse actū cū lineā sit actū pūctua. Sed tunc ergo arguo qz non sit punctū pūctua in linea in actu qz ex quo ad cōtinuitatem lineę requiritur punctum pūctua necesse est vbiūqz sui lineę est pūctua ibi esse punctum pūctua s; constet qz lineā vbiqz sui continē et sine interruptione est cōtinua ergo vbiqz sui cōtinuē et sine interruptione essent puncta qd pūctum est impossibile. ¶ Itē etiam pbatum est pbatum de pūcto terminatē qz sit punctum indiuisibile terminans lineā et distinctū a lineā tūc de? potest ipsum se ppare a lineā vel annihilare saluata lineā absqz hoc qz aliqd generetur vel corrūpatur ponam? ergo qz hoc fiat qz vñ lineā erit terminata vel non si dicet qz non tūc erit infinita qd est falsum qz non erit maloz qz ante si dicis qz ipsa remanebit terminata tūc vel hęc erit per punctū indiuisibile vel per aliqd diuisibile s; per suam primā ptem diuisibile aut scdm aut vltimā et hoc erit per seipsum dicatur primo modo sequi qz qz erāt puncta indiuisibilia sibi inuicem proxima in linea. ¶ puncta ablati et punctū qd restat terminans lineā Si vero dicatur qz illa lineā esset terminata per se ipsam vel per ptem aliquam suā diuisibile sequitur qz ita poteramus dicere a principio ideo omnino frustrā et superflue ponebamus illud punctū distinctū a lineā. ¶ Item arguitur de punctis pūctū et terminantibus simul qz quecūqz in magnitudine cū sit plura in actu existentia extra inuicē et ordinata scdm situm sic se habent qz in eis est assignare primū oportet etiā qz in eis sit secundū hoc patet per inductionē si enim est dare primā medietatem pportionalē erit dare secundā et si est dare primā centesimā vel primam millesimā in linea erit dare scdm et sic de aliis modo si in linea sunt puncta indiuisibilia ipsa si sunt extra inuicē et ordinata secundū situm et esset dare primam

ideo etiā opz dare scdm et ita se haberent pūctus in linea cuius oppositum demonstrat Aristoteles ¶ Itē si esset punctum indiuisibile ego querere vtrū illud esset sūb vel accidens et si esset sūb vtrū esset materia forma vel compositum Si ergo diceretur qz esset materia prima sequitur hoc incōueniens qz materia prima esset corruptibilis et generabilis qd ostensū est esse falsum in primo huius & pūctus probatur qz est dare magnā materiam et diuisibile que super punctū diuideretur sicut in agnamur de lineā qz imaginamur in ea puncta indiuisibilia diuidatur ergo illa materia diuisibilis in a et b sup signū c qd ponitur esse materia indiuisibilis ego quero vtrū illud punctū corrūpitur vel remanet si corrūpitur habeo ppositum. scilicet qz materia prima corrūpitur si manet tūc vel manet totum in a vel totum in b vel aliqd eius in a et aliqd eius in b si dicat hoc vltimo modo tūc diuisus est illud punctū qd est contra positū si vero dicat qz manet totū in a hoc est ficticiū qz nulla esset ratio quare magis maneat in a qz in b vel e conuerso ideo vel in neutro vel in vtroqz aliquid eius si vero dicatur qd punctū est sūb composita ex materia forma tūc sequitur qz est diuisibile qz omne ppositum habet ptes et cum hoc qz cōpositū est indiuisibile pparadictorie oportet qz eius materia sit indiuisibilis et reuertitur illud qd statim dicebatur si vero dicatur qz punctū nec est materia nec est sūb cōposita sed est quedā forma inherens materie siue sūbā siue accidentalis tūc oportet qz illi pūcto correspondeat materia indiuisibilis subiecta sibi nā qz cōsistens videtur arguere qz in magnitudine oportet ponere terminos indiuisibiles ille similis arguerent de materia subiecta sicut enim magnitudo est terminata ita etiā materia ei subiecta et sicut magnitudo est diuisibilis sic et materia et sicut diuisiō cadit inter partes magnitudinis et qz vna cadit ad vñ partē et alia ad aliā propter qd diuisio videtur cadere sup indiuisibile qd imaginatur inter partes inuicē pūctua ita cadit inter partes materie &c. et omnino sicut punctū non est expāsiū per ipsā magnitudinē ita nec esset expāsiū materia illi magnitudini subiecta ergo puncto indiuisibili correspondet materia in diuisibilis subiecta ei & tūc reuerteretur qz illa materia subiecta puncto cōtinuantē corrūperet qz lineā diuideretur qz non potest dici qz remaneret in vna pte nō i alia qz ficticiū esset hoc dicere nec remaneret i vtraqz pte qz diuideretur ergo &c. Ex dictis duobus pclusionibus sequitur ¶ Tertia conclusio ne qz puncta et in instantia sunt res diuisibiles qz sunt et non sūt indiuisibiles ergo sunt diuisibiles et ita etiam sequitur qz lineę et superficies sunt diuisibiles secundū latitudinē et pūctitudinē & tandē sequitur qz superficies est corpus qz omne diuisibile scdm latitudinē et pūctitudinē est corpus et lineę etiā est superficies et punctū datat est corpus et lineę etiā est superficies et punctū est linea ideo etiam sequitur qz omne punctū est corpus et omne instans est tēpus. ¶ Quarta conclusio est qz omne punctum est pars lineę ita qz nō est aliqua totalis lineā et voco totalē lineā que non est pars alterius lineę et sic etiā lineā est pars superficie et non totalis superficie et superficies est pars corporis et non totale corpus et voco sicut prius illud totale corpus qd non est pars illius corporis cōtinua cōclusio pbatum qz ex eo dicitur superficies qz est terminus corporis et lineę qz ē terminus superficie et punctum quia est terminus li

nec vnde si dicamus esse punctū in medio lineę quod non est terminus illius lineę tamen ex eo dicitur punctum qz est terminus linearum que sunt partes illius lineę est enim finis vñus ptes et principium alteri? sup ponimus ergo qd omne punctū est terminus lineę et omnis lineā est terminus superficie et omnis superficies est terminus corporis et non est terminus extrinsecus et sepatus qz corpus esset terminatū licet nichil aliud esset extra ipsum supponim? etiā qz terminus lineę non est illa lineā b imo lineę b sunt diuersi termini vñ ex vno latere et alter ex alio et sic de aliis lineis & suis terminis tunc ergo sequitur conclusio pposita qz omne punctū est lineā que est terminus intrinsecus lineę et non est illa lineā cuius est terminus vt dictum est ergo est lineā que est pars illius lineę cuius est terminus et ita pūctus dicitur de lineā respectu superficie et de superficie respectu corporis. ¶ Quinta conclusio est qz cuiuslibet lineę terminus est prima pars eius vel vltima pars imo ei termini sunt prima et vltima pars ei? hoc pbatum qz cum in quinto metaphisice possumus multas acceptiones huius nominis terminus prior in et principalior acceptio est in cōtinuis que descripta est p tres condiciones prima est qz omnis terminus est rei cuius est terminus vltimū Sedā est qz omnis terminus est extra qd nichil est accipere primi. scilicet ipsius terminati cuius terminus volumus assignare Tertia est qz terminus infra qd omnia sunt primi. scilicet ipsius terminati ita loquitur Aristoteles quinto metaphisice Quātiā ad primam conditionē per vltimū intendit vtrūqz cōm rei mensurabilis in quacūqz rei mensurabili est accipere extremas partes quarum quibet vocari pōt prima si ab ea incipiamus numerare partes illius rei & ita quibet potest dici vltima si ab alio cono incipiamus numerare partes illius rei Quātiā vero ad scdm conditionē cū dico extra qd nichil est illius terminati ego intelligo qz nichil ipsius rei terminatū est vltra terminum suū et qz tūc ad tertiam conditionē ego intelligo qz tota res terminata et quibet pars eius est infra terminū suū inclusive ita qz quibet pars eius est vel ille terminus vel circa modo cōstat manifeste qz prime parti et vltime parti pūctus finit in quantalibet parues imaginetur diuisiō cōueniant ille tres conditiones et nulli alteri ideo ille sunt termini ¶ Septima conclusio est qz nullus continui aliqua tota pars est terminus eius et capio hoc nomen tota lineę hegozeum atqz ista conclusio patet qz nulla tota pars est prima vel vltima vñ da oppositum. scilicet qz aliquis continui aliqua tota pars sit prima pars eius vel vltima sequitur qz quibet pars illius partis erit prima vel vltima & qz erit terminus illi cōtinui et hoc est falsū qz si illa pars qz ponitur prima diuidatur in a et in b constat qz a erit ante b ideo b non erit prima pars. ¶ Tunc ergo est dubitatio quare punctum dicatur communiter ab omnibus esse indiuisibile? ¶ Respondetur qz hoc nō dicitur quia sit ita vel qz sit verū de virtute sermonis sed vno modo hoc dicitur scdm imaginationē mathematicorū ac si esset

punctum indivisibile non quod debeant credere quod ita sit sed quod in mensurando reuertuntur eodem ratione si cut si ita esset. Si enim esset punctum indivisibile terminans lineam constaret quod infra ipsum exclusus esset tota linea illa et consimiliter ipsa tota est infra ultimam partem suam exclusivam. Alio modo punctum dicitur indivisibile quod dicitur punctum secundum quod est terminus alicuius linee ut si per unam volumus mensurare pannum nos ponemus unam primam partem vine supra primam partem panni ita quod neutra a parte ante excedit reliqua et videmus quantum se extendit vine supra pannum secundum panni longitudinem et hoc erit vine panni consequenter immediate post illam vine panni nos iterum ponemus vine que est mensura et erunt due vine panni et sic deinceps et sciemus quod pannus est longitudo viginti quatuor vinearum consimiliter autem imaginando nos ponemus punctum panni vine secundum imaginationem super primum punctum panni et videmus quantum se extendit vine supra pannum et sic per reuertitur idem quod prius ideo licet vtili illa imaginatione. Alio modo punctum dicitur indivisibile quod dicitur punctum secundum quod est terminus alicuius linee omnis autem terminus linee dicitur indivisibilis non simpliciter loquendo de virtute sermonis sed de indivisibilis quod non divisibilis in partes quarum quilibet pars sit terminus illius linee. Adhuc quarto modo dicitur punctum indivisibile ea ratione qua dicitur prima pars vel ultima pars vel ultima pars linee quod non dicitur prima vel ultima pars nisi ut distinguitur lineae numeratur per alias partes tanquam una et non dicitur una nisi secundum quod datur ratione indivisibilis. propter hoc enim dicitur quinto et decimo metaphysice quod omne unum in quantum unum est indivisibile quod non est verum de virtute sermonis ad illam sensum quod declaratus fuit in tertio huius. Adhuc propter quartum modum notandum est quod in infinitum parum est punctum vel instans quod in infinitum est terminus siue prima aut ultima pars prout verbi gratia si linee b prima pars est dicitur una tertia ita dicitur eius prima pars una decima que est minor quod una tertia et iterum prima eius pars dicitur una centesima que iterum est minor vel una millesima que adhuc est multo minor et sic in infinitum ideo quod licet una parte data ad huc minor est prima pars ratio potest inferri. Et tunc conclusio. si quod cuiuslibet primi finis in infinitum parum est terminus eius ideo in omni linea vel magnitudine in infinitum parum est punctum et in omni tempore in infinitum parum est momentum. Sed in non sequitur e converso. si punctum sit in infinitum parum imo punctus potest dici undecimus pars alicuius continui que non est in infinitum parum sicut etiam non sequitur omnis homo est animal ergo animal est omnis homo et pro tanto non valet prima et converso quod primo istum terminum punctum et animal stabant prout se et postea habant determinate et potest etiam contrarie inferri quod unum punctum est altero puncto maius vel in duplo vel in triplo vel in centuplo aut in qua proportionem volueris nam eisdem linee prima tertia est dupla ad primam sextam prima centesima est decupla ad primam millesimam et tamen quilibet harum partium potest dici terminus illius linee et per prout punctum et iterum etiam apparet de terminis continuorum quod de ratione huius nominis terminus est quod vere affirmatur de hoc libro prout cum ista determinatione sine cathogoreumatica in infinitum ita quod hoc sit vera in quolibet continuo in infinitum parum est terminus eius et per etiam de ratione horum

nominum punctum et instans est quod huiusmodi secundum vere dicatur ita quod in omni magnitudine infinitum parum est punctum et in omni tempore in infinitum parum est instans modo ita est quod aliqui prout ratione putatis vocamus in divisibile secundum proportionem locutionem quod non est divisibile in partes sensibiles vel in partes magnas et notabiles ideo secundum huiusmodi locutionem diceremus quod punctum et instans est indivisibile. sed verum est dicere quod in infinitum parum est punctum vel instans.

Tunc ergo possunt solui facilius rationes que in principio questionis fiebant pro eo quod punctum est secundum quod sit indivisibile nisi ad sensum propter terminatos ad quos sensus debet exponi descriptio punctum et etiam auctoritates omnium dicentium punctum vel instans esse in divisibile de hoc aliquid dicitur quod in divisione circuli vel sphaere ponitur punctum dicitur postquam modo hoc debeat intelligi conceditur etiam quod hoc nomen punctum a aliquo supponit quod pro corpore quod est prima vel ultima pars alicuius corporis magnitudinis. Adhuc autem dicitur quod partes continuus copulantur ad terminum communem pro eo ad istum sensum quod terminus partium ad invicem continuatur sunt vni continuus sicut dicitur alia ratio ideo de illa alia ratione que dicitur quod continuus ultimam siue terminum sunt vni ego dico quod hoc est verum secundum proportionem locutionem quod continuus enim ad invicem continuatur ultimam partes versus invicem que sunt termini eorum sunt vni prout verbi gratia si linea a et linea b sunt ad invicem continue et utriusque imaginetur dividi in decem decimas tunc ultima decima ipsius a versus b et ultima decima ipsius b versus a et una linea continua cuius una pars est terminus linee a et alia pars est terminus linee b sic ergo ad istum sensum continua copulantur ad terminum communem quod termini eorum sunt vni continuus quod communicat de utriusque imaginetur cem continuus. Adhuc autem dicitur quod super aliquid cadit divisio linee pro eo quod cadit super totam lineam capiendos totam cathogoreumatice cadit enim super illam lineam que est quod totum huius partes sed dicitur cadere super punctum quod super nullam totam lineam vel super nullam totam partem linee cadit capiendos totam sine cathogoreumatice et sic etiam dicitur cadere super indivisibile quod non sic cadit super aliquid divisibile quod cadit super quilibet partem illius et quod etiam cadit super infinitum parum partem et nihil aliud debemus intelligere per hoc quod dicimus divisione linee fieri secundum punctum vel super punctum se curis enim cadit super lignum si quod non potest esse penetratio corporum illa una pars illius ligni cedit ex uno latere reper motum localem et alia ex alio. De sphaera posita super planum dicitur quod tota sphaera tangit totum planum sumendo totum cathogoreumatice si nec tota sphaera nec aliqua tota pars sphaere tangit planum sumendo totum sine cathogoreumatice imo nulla pars sphaere tangit planum capiendos sine cathogoreumatice nisi ultima versus illud planum et istas intentiones volumus significare cum dicimus quod tangit secundum punctum et cum dicimus quod non secundum lineam tangit vel secundum superficiem vel corpus seu profunditatem volumus intelligere quod non tangit secundum aliquam totam lineam vel totam superficiem vel totum corpus sumendo totum sine cathogoreumatice si si sphaera moveatur tunc tangit planum secundum lineam totam quod secundum quilibet partem illius plani tangit planum sumendo

illas partes ex divisione illius plani secundum unam diametrum solum. secundum illam secundum quam dicitur moveri. De termino linee dicitur esse satis et quod non est inconueniens in infinitum esse terminum terminum propter infinitas esse partes continuas. Ad aliam rationem que datur de expositione multarum auctoritatum dico quod sic de omni puncto ad omne punctum pertingit recta linea ducere quod inter quocumque duo corpora ab invicem distantia est dimensio corporea recta conceditur etiam quod infinita sunt puncta in linea quod infinitae partes quarum quilibet habet primas et partem ultimam et quod si linea ex punctis est quod linea proponitur ex punctis si non ex punctis que sunt res indivisibiles et punctum habet ponere in continuo quod est pars continuus et punctum habet ponere in puncto est prius linea et potest dici quod hoc dicitur Aristoteles secundum opinionem platonis ponentis puncta indivisibilia et non secundum suam proportionem determinationem vel ipse sic dicit ad istum sensum quod secundum rationem prius est hoc nomen terminus vel punctum quod hoc nomen linea finita ideo in descriptione linee finite ponit hoc nomen punctum. Dicitur autem commentatoris debet gloriari quod per esse in actu intendit permanentiam et per esse in potentia successione siue non permanentiam partium simul. De divisione puncti dicitur est quomodo et ad quos sensus punctum dici poterit in divisibile et ad illos sensus dicimus quod ipsius non est pars aliter esset falsa descriptio vera enim descriptio puncti est quod punctus est terminus linee vel extremitas linee idem enim est prima pars vel ultima linea et hoc aliquid omnis fuit prius. quomodo exponatur divisiones circuli et sphaere. In cuius medio est punctum a quo omnes linee ducte ad circumferentiam sunt equales dicendum est facilius secundum imaginationem ficticiam punctum et linearum. Secundum veritatem in circulo vel sphaera est pars media que vocatur centrum et pars extrema vnde quocumque vocatur circumferentia et omnium semidiametrorum circuli vel sphaere illa pars media dicitur terminus et illa pars media non est simpliciter indivisibilis si dicitur indivisibilis quod non est divisibilis in partes partes quarum quilibet sit terminus omnium semidiametrorum illius circuli vel sphaere et quod etiam in infinitum pars parva est talis pars media siue talis terminus et dicitur punctum quod est terminus linee vel linearum semidiametralium vnde dicimus terram esse centrum naturale totalis sphaere mundi vel in infinitum parum partem media per eque distantiam a modo circumferentia dicitur centrum mundi. Deinde ad rationes que arguunt de instantibus conceditur eadem esse ratio in proposito de punctis et de instantibus cum ergo dicit Aristoteles quod de tempore non est accipere nisi nunc ipse in tempore loqui de nunc indivisibile sub conditione. si esset dare nunc indivisibile et sic vult Aristoteles dicere quod nihil in tempore est secundum se totum simul nisi nunc si ponatur nunc indivisibile et cum non ponatur tunc simpliciter verum est quod nihil est accipere de tempore super quod fit totum simul et hoc est quod tempus est pure successivum. Et de hoc autem quod instans attribuitur posteriori passioni dicitur postea in aliis etiam questione dicitur quod de mutatione in divisibilibus et ibi etiam dicitur de illuminatione et visione et huiusmodi. De hoc autem quod dicitur idem esse nunc principium futuri et finis preteriti ego dico quod si per preteritum et futurum intelligamur duo diversa tempora ad invicem continua tunc omnino nihil erit

presens. si neque tempus neque instans nisi concedamus presentem esse preteritum vel futurum vel propositum ex preterito et futuro quod non est propria locutio et ideo potest dici quod Aristoteles intelligat istas conclusiones sub conditione ne et non cathogoreice. si quod idem est nunc preteritum futuro et quod illud est divisibile et quod in quo primo aliquid mutatum est necesse est esse indivisibile hec enim vera essent sub conditione. si esset dare indivisibilia in tempore vel potest dici sicut de punctis in linea. si quod temporis ad invicem prout extrema siue termini sunt vni tempus oportet enim ultimam continuorum esse vni et illud vocatur instans et dicitur indivisibile quod non est divisibile in partes quarum quilibet sit vltima partes illorum temporum vel quod in infinitum parum tempus est vltima illorum temporum et aliter non est ponendum nunc indivisibile sicut de puncto dicitur est prius sicut etiam bene dicit Aristoteles quod illud quod mutatum est primo in instanti et in indivisibili quod accepto toto tempore mutationis in illo non est mutatum illa totali mutatione si sic mutatum est in tempore immediate sequenti si non primo nisi in parte prima illius temporis que iam est terminus eius et sic vocatur instans et dicitur indivisibile quod non divisibile in partes partes quarum quilibet sit prima vnde aliquid bene mutatum est illa mutatione in aliquo toto tempore si non primo in aliquo toto tempore sumendo totum sine cathogoreumatice et apparet quod in infinitum parum tempus est prima pars illius temporis et sic omnino est sicut erat de linea et ita etiam est de factis esse et de corruptis esse. De expositione autem horum verborum incipit et desinit ego dico quod aliqui idem intendimus per re incipere esse per rem fieri vel etiam incipere esse albi et fieri albi et sic suo modo de desinere et corruptis ideo non esset inconueniens exponere scilicet de finit sicut exponere fieri et corruptum siue dicamus fieri aut corruptum instantaneum siue temporaliter si autem aliquis vult aliter exponere incipit et desinit ego dicam quod incipit esse quod aliquo tempore est et immediate ante illud tempus non erat et etiam incipit non esse quod aliquo tempore non est et immediate ante illud tempus erat et desinit esse quia aliquo tempore est et immediate post illud tempus non erit. Ad aliam dico quod regula sic intelligitur quod impossibile est in quo toto tempore verum est vnum contradictoriorum aliud est verum a aliquo illi tempore quare autem quomodo debeat linea dici longitudo sine latitudine parer ex alia questione. si quod in mensurando modo lineam non attendimus nisi ad unam diametrum et tali etiam modo dicimus lineam esse divisibile vniice solum et ad hoc autem quod Aristoteles negat locum esse corpus dicitur fuit in quarto libro. De tactu planorum dico quod tangit se invicem secundum se tota et totas profunditates capiendos totum cathogoreumatice sed capiendos totum sine cathogoreumatice nec tangunt se secundum se tota nec secundum aliquam partem nisi capiendos partem ex divisione secundum duas diametros sic enim quilibet pars tangit capiendos partes ex divisione secundum tertiam diametrum sola una pars tangit. ultimum autem illud quod tangit id dicitur tangere secundum superficiem. Ad ultimam questionem est eodem modo. si quod video totum lapidem capiendos totum cathogoreumatice si non sine cathogoreumatice etiam quilibet partes ego video loquendo solum de partibus divisio secundum duas diametros si vult deo secundum tertiam diametrum ego non video quilibet partem sed solum ultimam versus me vel etiam forte

q. nullū corp^{us} est oīno sic opacū qd nullū sit trāspare
re unde solūz aurī sit aliqñ ita tenue q. claritas solis
apparet per ipsū.

Quia mētio facta est de trāsmuta
tione instantanea ideo qritur Quāto vtrū
sit aliqua trāsmutatio instantanea Arguitur
q. non q. in quarto hūius dicit Aristoteles sic manife
stum est q. oīs mutatio et oīs mot^{us} in tpe est s. sup hoc
dicit pmentator q. trāsmutationes q. sunt in nō tpe fi
nes trāsmutationū nō trāsmutationes eq̄noce et nō
per se nec vere iō tandē pcludit Aristoteles dicens q.
oīs trāsmutatio est in tpe. ¶ Itē in sexto hūius videt^{ur}
Aristoteles hoc expresse determinare ideo cōcludit q.
omne qd mutatur prius mutatur estz omne etiā qd mu
tatum est prius mutabatur z dicit hoc hīc veritatem
vniuersaliter tā in cōtinuis q. in nō cōtinuis tā in ptra
ctis q. in contradictione iō etiā pcludit q. omne qd fa
ctum est fiebat et omne qd sit factum est prius z sic de
corruptione.

Oppositū dicit Aristoteles scō de aīa
de illuminatione z de cōmō ethicoz de vīdē et de dele
ctatione ppter q. cōcludit ibidē q. delectatio nō est
motus eo q. oīs motus sit in tempore et non delecta
tio s. in instanti. ¶ Itē mutatio scōm quā dicimus aīas
intellectuā fieri non est diuisibilis nec tēporalis q. ipa
aīa est indiuisibilis ideo non pōt pars post partē suā
cessive acq̄ri ergo est instantanea. ¶ Itē p̄ma p̄clusio ē
q. oīs mutatio iūo et oīs res est in tpe diuisibili q. vel
in tpe diuisibili vel in instanti i diuisibili ideo s. nulla res
est in instanti indiuisibili q. dictum est q. nulla sit instā
tia i diuisibilia sicut neq. p̄cta. ¶ Scōda p̄clusio est q.
multa sūt q. ān non erāt z n. nūq. fiebant factione di
uisibili et nunq. q. hābant gñatione diuisibili hoc enim
est vtrūq. tēndū q. et aīe hūane intellectue z ange
li sunt et aliqñ non erant z tñ aīe nostre vel angeli nō
sunt factione vel creatione diuisibili q. ego suppono
aīam creatā angeli indiuisibilis z tñ factio vel creatio
aut gñatio angeli est ipse angelus ergo est indiuisibi
lis unde certū est q. si nichil esset nisi deus tñ deus pos
set creare vñs angeli nichil plus creādor ita nichil es
set in creatione illius angeli nisi de^{us} z ille angelus ergo
illa creatio esset indiuisibilis et omnino si aliqñ indi
uisibile habeat esse post non esse ei^{us} gñatio vel factio
non erit diuisibilis q. tale non pōt fieri p. post partes
¶ Tertia p̄clusio est q. multe possūt esse mutatiōes in
stantanee q. ille vocantur instantanee q. sunt in diuisibi
les ita q. non diuidūt in pte priorē et partē postero
rem cōrespōdētēs diuisiōi tēpīs s. multe tales possūt
esse sicut dictū est de creatione vel factione angeli aut
cōtinuatiōis alterius indiuisibilis. ¶ Itē rā non solum in
diuisibilib^{us} pōt esse gñatio instantanea imo etiā diuisibi
liam q. q̄tūq. habet esse post non esse scdm se tota si
mul ita q. nō prius scōz vñā partē q. secundā aliā licz
sunt diuisibilia illa dicitur fieri instantanee et ita eoz
dicitur esse mutatio instantanea sed multa diuisibilia
possunt sic fieri vñ sic scdm Aristotēdē fieret lūmē inten
sum z ad longā distantia multiplicatū si simul fac
cessione p̄ntaretur lucidū dyafano tūc ei nō fieret pri
us lūmē remissū q. intensū nec prius ppe q. remo
te s. simul ad totā distantia ad quam tale lucidū po

test tale dyafanū lūmare et quis talis presentatio si
ne motu successiuo nō sit possibilis per naturā tamē est
possibilis simpliciter. s. p. potentiam diuinā iō sic pōt es
se hūiusmodi gñatio instantanea ita etiam intēdit Ari
stoteles de visione vel de gñatione speciei colorū i oculo
s. q. fieret tota simul non pars post partem si simul si
ne successione auferretur palpebra. ¶ Itē notandū est
q. hoc nō est possibile naturaliter. s. q. lūmen vel visio
vel species colorū in oculo fiat sic scdm se totā simul de
noto q. si est mō hīc aer tenebrosus et debeat illumina
ri ipse est tenebrosus vel ex defectu lucidū vel ex pro
hibēte vel q. fenestra est clausa si hoc sit ex defectu lu
cidū vt de nocte ex defectu solis oportet q. illud lucidū
adueniat qd non erit sine motu locali per quē cōtinue
magis ac magis appropriabitur z ita p̄tineat lūmē
magis ac magis intensū et ad maiore distantia iō nō
totum simul si vero fuerit prohibēs vt fenestra clausa
optet illā aspire per motū locale successiue z prius erit
minus apta et post magis et t̄ro erit minus apta tā
to erit lūmē remissius ergo nō sit totū simul s. p. re
missiue post magis intēte et in instanti a pte ān ē parū
intensū ppter hoc q. in instanti est pna aptura nulla ē
potest signari aptura qd ān esset minor et ita esset de
visione ppter p̄sentationē visibilib^{us} vel apturā palpe
bre s. Aristoteles posuit illuminationē vel visionē fieri in
stanti volēs per hoc dicere q. hoc non repugnat rōne
luminis vel visionis licz hoc repugnet rōne p̄tationis
objecti vel remotionis phibētis. ¶ Itē mutationes de
vno p̄dictorio in alterū p̄dictorio dicerem^{us} esse
instantaneas ppter tantū q. i p̄dictorio nichil ē me
diū xbi gratia si duo p̄dictoria debent esse vera
vñs post aliud p̄mū erit verū in aliquo toto tpe sic ē
illo tpe erit remanētia in termino a quo et nō mutat^{ur}
o beinde scōz erit verū in alio toto tpe iō tūc non erit
mutatio s. iā mutatiō ē extremorū aut inter illa duo tpe
non est aliud tēp^{us} mediū iō mutatio talis ea rōne qua
diceretur de p̄dictorio in cōtradictorio non esset p
aliqñ totum tēpus iō diceretur instantanea. ¶ Itē tūc
dubitatur quomō dicit Aristoteles q. omne qd muta
tur mutabatur pri^{us} z q. hoc est vniuersaliter verū tā in
contrariis q. in p̄tadictione Respōdet q. non erat in
tentio sua loqui de p̄tadictorio simpliciter et p̄prie s.
in p̄prie et scdm qd prout dicem^{us} post gñationē totum
b esse et ān gñationem nichil ipsius b esse hec em nō
cōtradiciunt s. est dare mediū. s. non totū b esse s. esse
aliqñā partē ei^{us} vñ si nichil sit de caliditate z calefacti
bilis a et fiat in eo sp̄aliter z successiue aliqua caliditas
que vocetur c manifestū est q. bñ est mediū inter hoc
q. a nichil habeat de caliditate c et q. habeat totā ca
lidades c nā in tpe medio aliqñ habet de ea s. non
totā s. omnino nullū est mediū inter temp^{us} in quo a
est calidū et tēpus in quo est calidū ideo nō esset mu
tatio temporalis p̄t attenderet penes cōtradictio
nem simpliciter et hoc notauit Aristoteles in isto sexto
¶ Itē enī arguebat q. non sit mutatio in cōtradictio
ne quia qd mutatur dū mutatur nō est in aliquo ter
minorū mutationis ergo si aliqñ mutatur de non
albo ad album ipsum nec est album nec nō albū. ¶ Et
Aristoteles respōdet dicens q. non est idē nō esse i hoc
non esse in hoc totū albū em dicitur ad non albū non
q. totum sit hūius s. q. plures aut magis p̄prie par

tes z tūc cōcludit dicens erit qd ē em ex necessitate in
altero oppositorū in neutro aut temp^{us} totū. ¶ Sed ad
huc vltimo restat dubitatio cū nos p̄cessimus mutatio
nes indiuisibiles quomodo negat eas Aristoteles dicens
q. omne qd mutatur mutabatur prius z dico q. Ari
stoteles intendit q. non p̄prie vocari debeat mutatio
nisi sic differens a terminis tali modo q. aliter et aliter
vel saltē non similiter se habeat res ante q. sit mutatio
et quādo est mutatio et qñ perfecta est mutatio sic au
tem nō est quādo aliqd fit indiuisibiliter vel totum si
mul verbi gratia si generatur caliditas non est eadez
res que est generatio caliditatis tempore quo genera
tur et que est totalis caliditas post q. p̄fecta est calefa
ctio et sic intendit Aristoteles q. est vera mutatio ad
caliditatem s. si fiat angelus nunq. est alia res factio an
geli q. ille angelus ideo Aristoteles intendit q. non sit
hec mutatio p̄prie dicta q. nō distinguuntur a muta
to esse nisi q. illa nomina distinguuntur secundū rez nō
prout em intelligimus q. angelus nō est post erit di
cimus ipsum esse generandū vel creandū p̄t intelli
mus q. ipse est et prius non fuit dicim^{us} ipsum esse gen
tum vel creatum et p̄t intelligimus ipsum prius non
esse et posterioris esse dicimus ipsum fieri vel creati et
non est differentia inter rem q. dicitur facta vel fieri s.
solum in locutione et intentione scdm respectū ad pres
ens p̄teritū vel futurū vult ergo dicere Aristoteles
les q. oīs mutatio p̄prie dicta secundum modū p̄prie
dicim^{us} est tēporalis et diuisibilis in ptem priorē z par
tem posteriorē cōrespōdētēs diuisiōi tempōis vñ
de eo qd tali mutatione p̄prie dicta generatur vel cor
rumpitur verū est q. in aliquo toto tempore aliqd ei^{us}
generatur etiā capiedō totū sincathegorematicū s.
de alia mutatione quā vocam^{us} instantaneā nō est ve
rum quādo in aliquo toto tempore dicatur generari
sed in tempore non diuisibili in ptes in quarū qualibet
dicatur generari z si rēponam^{us} fieri q. hoc q. est prin
cipaliter prius non esse et posterioris esse tñ in infinitum
partio tēpore possum^{us} vñ p̄t p̄tente in hūiusmodi ex
positione et hoc dicimus illud fieri in instanti. ¶ Ex di
ctis apparet satis quomō sit respondendū ad rōnes q.
fiebant in principio q̄stionis solute em sunt ex dictis.

Octauo hūius dicit Aristoteles
q. instans trāsmutationis debeat attribui po
steriori passioni et hoc videtur esse intelligi
dum de trāsmutatione instantanea quāvis ergo de hoc
querere pertinet et directe ad octauū libū tñ q. loq^{ur}
cepimus de instantibus et mutationibus instantaneis
nos cōtinuando sermonē querem^{us} modo de hoc erit
questio. ¶ Sexta vñ instans trāsmutationis debeat
attribui posteriori passioni. s. imino ad quē verbi gra
tia sic q. in instanti generationis ipsius b sit verum q. b
est et in instanti corruptionis eius sit verū q. b non est.
¶ Arguit^{ur} q. non debeat attribui posteriori passioni q.
dicitur primo p̄parmentis qd sit non est et hoc etiā
dicit Aristoteles q. impossibile est generationē esse mo
tum et tamē esse est posteriori passio. s. termin^{us} ad quē
actionis ergo etc. ¶ Et ad idem valet auctoritas Ari
stotelis primo de generatione q. habitibus existent
ibus i materia cessat motus s. arguitur q. debeat at
tribui posteriori passioni per Aristotēdē expresse in octa
uo hūius vt videtur. ¶ Deinde arguitur q. debeat at
tribui vtriusq. passioni vel neutri q. si sit mutatio instan

tanea tempus in quo est prior passio et tēpus in quo ē
posterior passio sit adiunctim cōtinua et sic instans ter
minans vtriusq. est idem et indifferēt in vtroq. ergo
qua rōne debet attribui tempōi priori et passioni me
surate per ipsum eadem rōne debet attribui posteriori
et eonuerso ergo vel debet attribui vtriusq. vel neutri
¶ Et adhuc arguit^{ur} q. neutri debeat attribui q. sicut
esse in tēpore est mēsurari tēpore vt dicitur quarto hū
ius ita esse in instanti est mēsurari instanti sed neutra
passio vel neuter termin^{us} est mēsurabilis in instanti cū
sit tēporalis duratiōis ergo etc. ¶ Et def mēchi q. illud
dictum Aristotelis in octauo hūius. Instans est temp^{us}
posterioris passionis excecavit multos q. nō percepe
runt intentionē Aristotelis z crediderunt q. Aristote
les p̄cederet instantia indiuisibilia et q. in instanti termi
nationis deberet attribui posteriori passioni z nō prio
ri ideo dixerūt q. est dare prius instans in quo res na
ture pmanētis est s. nō est dare vltimū instans i quo
ipsa est et tāmultū tenuerūt hoc tanq. principū cui tñ
sit simpliciter falsū dico ergo q. intentio Aristotelis ibi fuit
non dicere q. esset instantia indiuisibilia et mutatiōes
indiuisibiles. s. differentes q. hoc ē esset cōtradecere de
terminationi sue in isto sexto s. fuit intentio sua negare
hūiusmodi instantia indiuisibilia z trāsmutationes indi
uisibiles et q. hec non esset intentio Aristotelis voluit
inferre q. duas p̄clusiones quarū vñā volebat p̄bare
in illo octauo aliā p̄baturat in isto sexto ideo p̄p̄one
nostra ponamus illas p̄clusiones. ¶ Itē p̄ma ē q. si esset
dare instantia indiuisibilia z trāsmutationes instantā
neas differentes a terminis suis opz instans trāsmuta
tiōis attribueretur posteriori passioni ita q. aīa hūana ef
set in illo instanti in quo ipa generatur ponam^{us} em q. a
generetur instantanee q. est res indiuisibilis vel q. ge
neratur tota simul ergo cōstat q. a in quodā tpe toto
non est z in alio toto tēpore estz istozū tempōz est idē
instans termin^{us} q. instans est indiuisibile simpliciter scdm
aduersariū et in illo instanti dicim^{us} a gñari vel ergo a ē
perfecte in illo instanti vel nichil ei^{us} est in illo instanti
vel aliqd eius est s. tñ non totū hoc pateta sufficiente
diuisione nō potest dici vltimū mēbz q. supponebam^{us}
oppositum. s. q. a sit indiuisibile vel q. fiat totū simul z
et non p̄vna pri^{us} q. alia. ¶ Si vero dicatur prius mem
brum. s. q. in illo instanti a perfecte est habet oppositum
si aut dicatur q. in illo instanti nichil ipsi^{us} a est sequitur
q. nullo mō aliter se habet a in illo instanti nec aliqd
ipsius q. ān se haberet ideo nō magis generatur q. ān
generaretur qd est p̄tra politū i iterū nichil eius est
in illo instanti et in tpe immediate sequēte ē oportet ge
nerationē esse mediā si debeat esse distincta ab vtroq.
terminorū z sic erit dare mediū inter illud instans et tē
pus sequēs cui illud instans est termin^{us} et hoc est im
possibile hāc ergo p̄clusionē intēdit Aristoteles in octa
uo hūius cum dicit instans esse posterioris passionis.
¶ Scōda p̄clusio est quā supponebat Aristoteles i octa
uo hūius tanq. declarata in isto sexto. s. q. si esset dare
sic instantia indiuisibilia z mutatiōes instantaneas differē
tes a terminis instans trāsmutationis esset attribuen
das priorī passioni ita q. anima humana vel b non esset
in illo instanti in quo generatur quā sicut prius dice
batur vel esset totaliter in illo instanti vel nichil eius es
set in illo instanti vel pars sed non totum non potest
dici. ¶ Tercio modo sicut ante dicebatur si vero di
ci.

tatur q' nichil e' in illo instanti habetur ppositum & si dicatur q' in illo instanti b est secundum se totum se-
quitur incoherencia. ¶ Primo em sequitur q' illa ge-
neratio nō differt a termino qd est esse pfectum illius
b qd est cōtra pōnem a ducit ad illud qd est esse pfectum
lo instanti illud non generaretur sed esset perfecte ge-
neratum q' omnino ita se haberet sicut in tempore se-
quenti et sic non magis generatur in illo instanti q' i
tempore sequenti et tamē in tempore sequenti nō po-
nitur generari sed esse genitum ergo q' et omfio sicut
vult Aristoteles in sexto hui' qd mutat dūz mutatur nō
est illo in qd mutatur frustra est mutaretur in illud si
tam esset perfecte in illo ideo bene dicit Aristoteles in
quinto huius q' verū est dicere q' non est de eo qd fit.
¶ Tertia conclusio sequitur quam intendebat Aristo-
teles sequi ex duabus pcedentibus scy impossibile est ef-
se in tempore instantia indivisibilia et impossibile est ef-
se transmutationes indivisibiles seu instantaneas differē-
tes a terminis suis qm illud est impossibile ad qd sequi-
tur contradictoria esse simul vera sed hoc sequitur ad
pōnem huiusmodi instantiū et transmutationū indivi-
sibilibus q' sequitur q' in illo instanti b esset & non esset
¶ Itē ponere huiusmodi instantia vel transmutationes
est ponere mediū inter imediata qd implicat cōtra dī-
ctionem pns patet q' hoc est ponere medium instans
inter tēpora adimicē cōtinua et tñ imediata sūt adim-
tūe que sūt imicē cōtinua et etiā cōtra dīctionis
nichil est medū et tamē sic ponētes ponunt mediū cō-
tradictionis. ¶ Inter b non esse et b esse generationem
que nec est b non esse nec est b esse cum ponatur differ-
re a termino suo s' q' concessa fuerant puncta in lineis
et instantia in tempore bns que non erant res indivi-
sibiles s' erant prime et ultime partes illarum linearū
vel tēporū ideo ego pono ¶ Quartas cōclusionē. s' q'
est dare instans in quo b primo est et aliud instans in
quo b ultimo est pōto q' b indubīter fiat et indivi-
sibiliter corrūpatur q' si b daret pōto q' istam totā dī-
constat q' instantia terminata ad istā dīc sūt prima ps-
ctas et ultima vt prima centesima et b primo est in il-
la prima centesima q' erat in illa centesima et nō erat
anteq' sciperet esse illa centesima & sic etiā b est primo
vel ultimo capiēdo totum sīncathegozeumatice ideo
sic in instanti dicimus b primo esse et etiā b esse ultimo
in instanti et ita etiā anteq' esset b fuit instans pro quo
erat ultimo verū q' b non est et etiā post esse ipsius b
erit instans pro quo erit primo verū q' b non est ideo
vniuersimter ego concedere tam de esse rel q' de non ef-
se rel ita esse primi instans sicut ultimi et vltimū sicut
primū. ¶ Et ppter vltimā ratiōē que fiebat in ar-
guendo ad quēstionē ego dicere q' non est verum secu-
dam p' piam locutionē ego sū in instanti sive ego sum
in nunc si idem intelligimus per nunc & per instās pre-
sens de quo em verificatur esse in aliquo toto tempo-
re nō proprie verificatur de illo esse in instanti sed si de
aliquo ppte debeat verificari hoc predicatum esse in
instanti oportet de ipso verificari copulatiue esse in tē-
pore & non esse in aliquo toto tempore q' ergo sū
in aliquo toto tēpore ideo ego non sū in instanti sed q'
ego primo sum in aliquo tempore et non sū primo i ali-
quo toto tēpore ideo ppte verum ē q' ego primo sū
in instanti vnde propter illā negatiōē cadentem super
hoc q' dico toto tēpore vel in toto tempore capiēdo to-

tum sīncathegozeumatice Aristoteles pcessit in tertio
de aīa istos terminos punctū et instanti & huiusmodi
esse terminos pīnatiuos. ¶ S' tñ ad sensū minus p-
prium ego cōcedere me esse in instanti in multis instā-
tibus q' coersito in illis pībns tēpōz que dicuntur in
stantia ea rōne qua sunt termini aliquorū tēporū et
tunc ex dictis apparet quomodo rationes que fiebāt
procedant. Sequitur alia quēstio.

Queritur septimo vtrum omne qd
mutatur ē diuisibile Arguitur q' non q' fieri
est mutari generatio em corruptio sūt mu-
tationes vt habetur in quinto huius Sed multa indivi-
sibilia sunt vt aīe humane et etiā puncta fierēt & co-
rūperentur si essent pūcta indivisibilia si esset linea oī-
niditū punctū pīnatiuos corrūpūtur et sunt in vtraq'
parte linee pūcta terminatiā q' nō p'erant nisi dicam'
in linea pīnatiua esse puncta sibi inuicē pīma qd an im-
probatum est ergo q' nobis localiter motus motū-
tur oīa simul q' in nobis sūt cū tñ in nobis sunt aliqua
indivisibilia vt intellectus et forte pceptus simplices i co-
eritentes et pūcta. ¶ Itē adhuc intellect' noster q' est
indivisibilis mutatur & mouet ab intelligibili vt patet
in tertio de aīa et etiā aliqñ mutatur de vna opinione
in aliā et in octauo dicit Aristoteles q' fatiāat opinio
sunt motus et habens in se motū mouetur ergo intel-
lectus noster accipēs aliqua opinionē mouet. ¶ Itē
nos tenem' ex fide angelū p se posse moueri localiter
qui tamē est diuisibilis.

Oppositū dicit Aristoteles in isto sexto
in duob' locis. Notādū q' duplex possum' imaginari
indivisibile qdā em imaginātur indivisibilia nō habē-
tia pōnem. s' ordine situs in cōtinuo alia vero nō habē-
tia ponitū sicut de' & intelligentie et angelū et aīe ho-
minū intellectū aīa em intellectiua licet inheret cor-
pori hūano nō tñ est ei coextensa nec h' determinate si-
tum in vna parte corporis ita q' non in aliā et ita de'
licet aliquo modo pcederetur adesse toti mūdo tñ nō
est ei coextensis nec ita est determinate in vna pte mū-
di q' ita sit in aliā et hoc nō est habere ordinē situs i
cōtinuo. ¶ Sed habentia pōnem in pīnatiuo imaginā-
tur puncta in diuisibilia q' si essent licz nō haberēt ptes
extra partē tñ vni qdōz pīctoz sic esset in aliqua par-
te linee q' nō in aliā sūmāter remota et sic etiā illa pū-
cta se haberēt ad inuicē q' signato puncto extremo li-
nē q'cūq' alia duo vel plura puncta possēt signari in
illa linea illa nō esset eq' pīma pīcta pīcto extremo s'
semp vni pīnatiui' & alterū remotius scdm ordinē si-
tus et hoc vocam' punctū habere pōnem in pīnatiuo ha-
bentibus em aliq' imaginantur pūcta esse et id de hū-
tūsmodi indivisibilib' ego pono p'elutiones cū Aristote-
le ¶ Prima ē vniuersalior q' nullū indivisibile sūc hūc
pōnem sūc nō pōt gīari aut corrūpi mutationē ppte
dicta. s' q' sit distincta a termino suo hoc apparuit satis
pīus tñ indivisibilia vt angel' & aīa intellectiua possūt
fieri & creari indivisibiliter put ex fide tenem'. ¶ Secūda
p'elusiō ē q' nullū indivisibile etiā sūc hūc pōnem sūc
nō pōt augmētari vel diminui q' necesse est qd augmē-
tatur vel diminuitur esse pīus minus et post maius
vel eonuersio et impossibile est indivisibile esse maius

sive ante sive post q' sequitur q' esset diuisibile verum
est tñ q' anima intellectiua potest fieri in corpore ma-
iori et minori prius et posterius sed ob hoc non auge-
tur q' non coextenditur illi corpori. ¶ Tertia conclusio
est q' si esset punctus indivisibilis impossibile esset ip-
sum vel sūmā indivisibile sibi subiectam alterari. s' al-
teratione ppte et per se dicta puta successiua et tenu-
porali ex parte qualitatis secundū quam oportet alte-
ratio vel etiam ex parte alterabilis primo quidem ex
parte alterabilis nō esset sic successiō q' pars vna pu'
alteretur q' alia q' ponitur indivisibile et non habens
partes scdo etiā nec ex parte qualitatis q' oportet
esse resistentiā alterati et non posset esse in puncto res-
sistentia ergo q' pbo ergo q' in puncto non esset resis-
tentia q' si esset aliq'ta & in quolibet alio puncto esset
tāta ergo quotquot sunt pūcta in corpore toties i illo
corpore esset tanta resistentia q'ta erat in illo pūcto sed
infinita essent puncta in illo corpore vel etiā in linea
ergo in illo corpore esset infinitas tāta resistentia q'ta
erat in illo puncto & per pns esset infinita resistentia q'
a nullo agente posset superari et per pns corpus illud
non posset alterari qd est manifeste falsū. ¶ Itē si pun-
ctum posset alterari verbi gratia calefieri tñ ipso cale-
facto esset in illo puncto aliq'ta caliditas q' esset virt'
actiua. s' calefactus et sic etiam in quolibet alioz pū-
ctorum esset tanta id illius corporis esset virtus cale-
factiua infinita que p pns calefaceret infinita veloci-
tate qd est impossibile. ¶ Itē cum secundum Aristote-
lem in maiori corpore sit maior virtus et corpus sit in
infinitum maius puncto oportet q' in corpore sit infinita
virtus sit in puncto est aliqua virtus & hoc est impos-
sibile ergo impossibile esset q' in pūcto esset aliqua vir-
tus et per pns punctum si esset indivisibile non posset
pati nec etiā posset agere pcedendū est tñ q' si esset si-
punctū indivisibile ipsum posset pati et alterari & qua-
litas in eo recepta posset agere q' q'cūq' pīma ma-
teria in istis generabilib' est in potentia ad cōtrarias
qualitates ideo materia illa subiecta puncto posset re-
cipere caliditatem post frigiditatem & eonuerso et hoc es-
set pati et alterari et sic tandē sequitur q' non sūt talia
puncta sic indivisibilia q' ad hoc sequeretur cōtradi-
ctoria. s' posse pati et non posse pati habere resistentiā
et non habere resistentiā. ¶ Etiam deinde de motu lo-
cali ponitur quarta cōclusio principalis. s' q' punctum
indivisibile si esset nō posset moueri p se localiter q'tis
forte posset moueri per accidens ad motū corporis in
quo esset hoc & bat Aristoteles multipliciter primo qd
per se mouetur localiter occupat ante q' moueatur lo-
cum sibi equalem ideo punctū occuparet locū indivi-
sibile deinde qd per se mouetur localiter qd incipit mo-
ueri prius p'atrasit equale sibi vel minus q' maius pū-
ctum aut nō p'atrasit minus ipso cū sit indivisibile er-
go p'atrasit equale ergo p'atrasit equale sibi. aliquid in-
diuisibile prius q' p'atrasit maius qd non est possi-
bile nisi sine in spacio indivisibilia sibi inuicē pīnatiua. s'
indivisibile tū quo prius erat punctū et indivisibile qd
pū' p'atrasit man' q' plus & hoc est impossibile sicut pū'
demonstratum fuit ergo q' c. ¶ Itē q' per se mouetur
localiter habet locū vt dictum est quem occupat an q'
moueatur & oportet esse aliū locum quem statim incipit
intrare q' mouetur et oportet illum secundum locum
esse immediatum primo loco aliter nō statim inciperet in

trare cum sit ergo pīmus locus a et secundus b tunc
ergo quādo illud punctū mouetur de a in b vel est to-
taliter in a vel totaliter in b vel partim in a et partim
in b sed nullo modo potest dici pōto q' illud punctū
sit indivisibile nē tertius modus ponit ipsum habere
partem et esse diuisibile nec potest dici q' est totaliter i
a q' tunc nō dum moueretur omnino se haberet sicut
an' s' q' nō dum mouebatur nec potest dici q' sit totali-
ter in b q' tunc non amplius moueretur ad ipsum b s'
esset perfecte motum in ipsum et hec sunt contra pō-
ta q' ponebatur q' moueretur de a in b sive ad b Itē
qd per se mouetur localiter transit aliquādo locum si-
bi equalem et sic punctum aliqñ transiret in nunc ip-
sue in instanti vel in tempore non instanti q' ostensum
est in isto sexto q' non contingit moueri in nunc i tran-
seat in tempore et omne tempus est diuisibile in min'
et in minori transit minus sequitur q' in illo minori trā-
sit minus q' indivisibile quod est incoherens verum
est tñ q' Aristoteles concedit q' illud indivisibile moue-
retur per accidens si esset et ego etiam cōcedo q' mo-
ueretur p se ad impossibile em sequitur q'libet. ¶ De-
inde de indivisibilibus non habentibus pōnem in cōti-
nuo diceretur q' deus est omnino imobilis et imutabi-
lis q'tum ad diuinitatē vt debet videri octauo hui'
¶ Duodecimo metaphisice s' ex fide credim' q' angelū
possunt per se moueri localiter. s' de vno loco ad alium
locum non tñ sic circūscriptiue q' habeant cōmuni-
rabilitatē ad illa loca vel spacia per que vel ad que
mouentur. ¶ Rationes aut Aristotelis q' prius fac-
tæ sunt ad probandū q' indivisibile non moueatur locali-
ter erant de eo qd mouet circūscriptiue de loco ad lo-
cum ideo supponebatur q' illud qd sic per se mouetur
haberet locum sibi equale qd non est verum de ange-
lo de aīa autē nostra quomodo alteretur dicitur in se-
ptimo huius ipsa autē mouetur localiter per accidens
ad motum corporis et cum fuerit separata poterit mo-
ueri sicut angelus nichil plus dico de istis q' non per-
tinent ad nostram facultatē ¶ Rōnes que in pīncipio
quēstionis fuerant addate procedant scdm predicta.

Sequitur alia quēstio.

Queritur octauo vtrum ante om-
ne mutari est mutari esse et ante omne mu-
tatum esse est mutari. ¶ Arguitur q' non q'
aliqua mutatio est p'p'ia. s' motus celi et ante p'p'e-
tum nichil est q' nos loquimur ibi de ante secundum
tempus ergo ante illud perpetuum mutari non est mu-
tatum esse. ¶ Item est dare mutationem instantaneā
in qua nullus mutatum esse potest pcedere. ¶ Item si
cut se habet punctum ad lineā ita mutatiū esse ad mu-
tationem sicut em punctum est terminus linee ita mu-
tatum esse mutationis sed i linea finita est dare pūm
punctum et pīum terminū an qd nichil est de linea er-
go similiter in mutatione est dare pīum terminū q'
est pīum mutatiū esse ante q' nichil est de mutatione
in illa ergo in illa mutatione non ante omne mutatiū
esse est mutari. ¶ Item si ante omne mutari esset mu-
tatiū esse eonuersio sequitur q' an oī mutari esset mu-
tari ergo q' c. pns est impossibile ergo q' c. pbo primo cō-
sequentiā p simile q' sequitur manifeste an omne a est b
et ante omne b est c ergo an omne a ē c ergo similiter
sequitur an omne mutari est mutatiū esse & ante omne

mutatum esse est mutari ego an omne mutari est mu-
tari tunc ergo p^{ro} p^{ro} falsitate p^{ro} n^{on}is primo q^{uod} est dare mu-
tatione primam p^{ri}mu^m motus vt apparet in octavo hu-
ius et an p^{ri}ma mutatione nulla est mutatio / sc^{ilicet} etia^m
q^{uod} in motu meo q^{uod} ambulo est dare primam partem / se-
pe dictum est p^{ri}mo et ante primam partem nichil est de an-
nulatione mea / tertio q^{uod} si an omne mutari est mutari
tunc idem mutari est an seipsum q^{uod} est impossibile. ¶ Item
Aristoteles non videtur hoc ponere nisi p^{ro}pter infinita
diuisione motus q^{uod} an quilibet motus est sua pars id
si hoc est falsum illud non debet c^{on}cedi Sz ego ostend^o
de q^{uod} hoc sit falsu^m q^{uod} si esset hoc veru^m de motu ita esset
veru^m de tempore sz de tempore non est veru^m na licet ho-
ra prima huius diei sit pars huius diei t^{amen} ipsa n^{on} est an
istam die n^{on} emⁱⁿ dicimus si alius surgit de lecto hora
prima q^{uod} ipse surgat ante diem.

Propositū determinat Aristoteles dī-
ficile est loqui de ista questione de pprietate sermonis
q̄ difficile est scire pro quo vel pro quibus supponant
istū terminū mutari et mutati esse tñ tenendo dicta in
primo hū? supponim? q̄ mutari est illud qd mutatur
et mutati esse est vel fuit illud qd mutatur est ergo ce-
lum est mutari illic moueri q̄ celū mutatur et mouet
et celū etiā est mutatum esse q̄ motum est motu eter-
no. ¶ Tunc ergo ponitur prima conclusio q̄ hec est fal-
sa de vritate sermonis q̄ nos hic loquimur de asi secū-
dum tempus q̄ sic intendit Aristoteles modo celus est
mutari et mutati esse et tñ nichil est asi ipsū scdm tem-
pus si opinio Aristotelis sit vera ergo asi hoc mutari
vel mutati esse qd est celū non est aliqd mutari nec ali-
qd mutatum esse oportet ergo dicere q̄ Aristoteles sic
non intendit loqui de pprietate sermonis sed intende-
bat bene q̄ ante omnē motū fuit motus et ante omnē
mutationem fuit mutatio et etiā intendit q̄ ante om-
ne tempus in quo aliqd mutatur vel mouetur est tem-
pus in quo est verum dicere q̄ mutatum est et quāvis
ad tales intentiones sequitur. ¶ Secunda conclusio
est suppositio q̄ eternaliter fuerit motus ⁊ mundus
sicat posuisset Aristoteles .s. q̄ ante omnes motum fuit
aler motus et post omnem motum erit aliter motus ⁊
per consequens ita de mutatione hoc pbatur q̄ licet
infinitus et eternus fuerit motus capiēdo infinitum
sine categorizmatice tamē nullus est fuit vel erit infi-
nitus capiēdo infinitū categorizmatice cuz omnis
motus qui est ē finit⁹ et oīs qui fuit fuit finitus ⁊ om-
nis qui erit erit finitus vel saltem si motus qui est nō
dum sit finitus tñ erit finitus ⁊ ante omnē motum si-
nitum a parte ante finit alter motus erit quo ab eter-
no ponimus fuisse motum ergo asi omnes motum fuit
motus et similiter post omnē motum finitū vel finien-
dam erit alter motus si perpetuo erit motus vltimus
etiam intentio Aristotelis est q̄ specialiter descendens
do vel individualiter ad quēcūq̄ motū volueris om-
ni tempore quo aliquid mouetur est tempus aliqd pā-
tis in quo ipsum mouetur et in quo ipsum motum est ⁊
in quo ipsum mouebatur ⁊ de hoc iterum ponēda sūt
conclusiones. ¶ Tunc est principalis dubitatio vtrum
asi omnē motum quo aliqd d mouetur est alius mor⁹
quo illud mouetur verbigratia a mouetur in ista die ⁊
ipsum non mouetur nec mouebatur nisi in ista die vel
in aliqua parte huius diei hanc capio pro possibilē et

pono amineſſe et nichil debet ſequi impoſſibile tunc ergo q̄rit vtrū ante omne tēp^o in quo a mouetur eſt aliud tempus prius in quo a mouetur eſt aliud tēpus poſt in quo eſt verum dicere q^a a motum et ſimili ter vtrum omni tempore in quo verum eſt dicere a mouetur eſt aliud tempus prius in quo veruſſe dicere a mouet. ¶ Et ſine dubio bene eſt ſerupuloſus in hijs lo qui de propietate ſermonis ppter hoc q^a poſſum⁹ vti tempore maiori et minori tāq^{ue} preſente ſicut alias dictum eſt in tertio huius et oportet loquentes et cōſe rentes ſimul cōcordare in etundē vſum et ppter hoc q^a aliqui omnē partem temporis quo vitmur tanq^{ue} preſe te dicimus eſſe preſente et nullā eam eſſe pteritam vel futuram loquendo ſimpliciter et tamē etiā loquē do reſpectiue ſi vitmur aliquo toto tempore tanq^{ue} pre ſente tamē partem priore dicimus pteritaz reſpectu poſterioris et partem poſteriorē futuraz reſpectu prio ris et tamē ſecundū iſtos diuerſos vſus eſſet diuerſiſi mode dicendū in hac queſtione ideo ego diſtinguo ſicut bene diſtinguit Aristoſeles q^a aliquid eſſe in aliquo tē poze poteſt intelligi dupliciter vno modo q^a ſit in illo tempore primo vel non primo ſed ratione partis et li cet proprie loquendo debemus exponere eſſe in ali quo tempore primo q^a coeſiſſit toti illi tempore et non pluri tamen in preſenti eſt vti largi⁹ primo mō.ſ. q^a coe ſiſſit toti illi tēpo in non curando vtrum coeſiſſit maio ri ita q^a ſit diſtinctio q^a a eſſe in tempore b poteſt intel ligi dupliciter vno modo q^a eſt in illo toto tempore et coeſiſſit illi toti tempore/alio modo q^a eſt in illo tempo re ſolum ratione alicuius partis ita q^a coeſiſſit alicui parti illius temporis ſed non toti illi tempore et ego nunc erudico illud qd hoc modo dicitur ratione par tis in queſtionibus poſt ponendis. ¶ Deinde iterum cum diligentia attendenda eſt alia diſtinctio.ſ. q^a eſſe ante motum a vel ante tempus a poteſt intelligi vno modo q̄ritum ad inceptionem/alio modo q̄ritum ad cō plementum vel definitionē ſi em̄ intelligamus de eſſe ante q̄ritum ad inceptionē ſic maniſeſt⁹ eſt q^a nulla pars motus a eſt ante motum a et nulla pars temporis a ē ante tempus a q^a non prius incipit hora prima diei q̄ dies et iſto etiā modo eſt dare infinitas prius partes diei ita.ſ. q^a quilibet ſic eſt prima q^a ante ipſam nulla ē alia pars illius diei verbi gratia prima medietas diei prima tertia prima centeſima et ſic de ſingulis eſt pri ma pars q^a nulla pars diei incipit ante q̄ incipiat pri ma medietas vel prima tertia vel prima centeſima &c. ſi vero intelligamus de eſſe ante q̄ritum ad definitionē ſic maniſeſtum eſt q^a nulla eſt prima pars motus a vel temporis vt huius diei ſed ante omnem partem eſt alia nam quacuq^{ue} parte huius diei ſignata conſtat q^a ip ſa eſt diuiſibilis in partem priorem et partem poſteriori rem et prius deſinit prior pars ei⁹ q̄ ipſa. ¶ Et ex hijs dictis poſſunt ſtatim ſignari conſeſiones de moribus et temporibus finitis immo de omnibus cum dictum fuerit prius q^a nullus eſt motus infinitus neq^{ue} temp⁹ et erit. ¶ Tertia conſeſio q^a in omni motu et in omni tempore eſt dare primam partem immo infinitas pri mas ptes capiēdo primū q̄ritum ad inceptionē ſed in nullo motu vel tēpoze eſt prima pars capiēdo primū q̄ritum ad definitionē iſta cōcluſio ſam declarata fuit. ¶ Quarta cōcluſio ē ecōuerſo pportionate de vltima parte.ſ. q^a in omni motu et tempore eſt dare vltimam

partē immo infinitas ptes exponēdo vltimū q̄tū ad
definiōnē sed in nullo est dare vltimā partē exponē-
do q̄tū ad inceptiōē alia em̄ pars huius dici est q̄
desinat posterius q̄ eius vltima medietas et q̄ et vlti-
ma centesima et sic de aliis sed si aliqui incipit vltima
centesima adhuc posterius incipit vltima millesima.
¶ Quinta cōclusio sequitur q̄ ante oēm motū ē mo-
tus qui est pars eius exponendo ante q̄tū ad defi-
niōnē sed non est ita q̄tū ad inceptiōē et simili-
ter post oēm motum est motus qui est pars eius expō-
nendo post quantum ad inceptiōē sed non est ita
q̄tū ad definiōē causa huius est sicut in motu nō
est dare primā partē si aū oēm partē est alia pars et
sic est dare primā partē ita nō est verū q̄ ante omnē
partē est alia pars et sic exōuerio p̄portionabiliter de
vltima parte. ¶ Sexta conclusio est ante oē tēpus in
quo b mouet est dare tempus in quo b motū ē expō-
nendo ante q̄tū ad definiōnē et nō q̄tū ad inceptiōē
nem. i. ante cuiuscūq̄ tēporis definiōnē in quo tem-
pore b mouet est alterius temporis definitio in quo tē-
pore verū est dicere q̄ b motū est ista cōclusio proba-
tur q̄ si des aliquo tēpore de instantiam sit illud tēp-
a in quo toto b mouetur ante cui⁹ definitiōis nō defi-
nit aliud tēpus in quo b sit motū ego ostēdo hoc esse
impossibile q̄ illud tēp⁹ a ē diuisibile ī tres partes
quarum prima et secūda definitū anteq̄ desinat tēpus
a tamē b mouet in prima pte et in scda etiā parte mo-
uetur et cū hoc etiā in illa scda pte est motū moui quo
mouebat in prima pte ergo motū est in tēpore desine-
te anteq̄ desinat tēpus a quod est cōtra pōnē aduer-
sariū. ¶ Septima cōclusio est q̄ ante oē tēpus in quo
b motū est dare tēp⁹ in quo b mouet exponēdo etiā
anteq̄ ad desinentiā quia manifestū est per se q̄ nihl
est motū nisi aliquo motu quo mouebat sed nō ita ex-
ponendo anteq̄ ad inceptiōē et ad hoc declarandū
ego pono ¶ Octaua cōclusiōe. i. q̄ in oī tempore in
quo b mouet ī p̄m in illo motū est fed in aliquo tempo-
re motū est in quo nō mouetur prima ps hui⁹ cōclu-
sionis p̄t̄ si neget̄ hec cōclusio oporet q̄ aduerfari⁹
det instantiā et sit tēpus a de quo instatur. i. q̄ in a mo-
uetur et non est motū in a Tercio cōtra q̄tū mouetur
in a motu diuisibili in partem priorem et partem pos-
teriozem et secundum vtrāq̄ illarū partū mouetur
in a et cū quando mouetur secundū partē illius mo-
tus iam motum est scdm partē priorē ergo in a motū
est et cū motū est a non illo totali motu quo p̄fice mo-
uetur in a sed est motū aliqua parte illius mot⁹ et hīc
p̄t̄ illud q̄ addebat in septia cōclusiōe. i. q̄ exponē-
do anteq̄ ad inceptiōē nō est verū q̄ ante oē tēp⁹
in quo b motū est sit tēpus in quo mouetur quia idē
est tempus in quo toto mouetur et in quo toto motus
est ideo a principio illius temporis et non ante inci-
pit simul et moueri et motū esse. Tunc etiā facilliter de-
claratur scda pars octauae cōclusiōis q̄ cessante mo-
tu ad hoc in toto tēpore sequēte verū est dicere q̄ ip̄s
motū est licet non sit primo motū illo totali motu nī
si in instanti et tū in illo tempore post cessatiōnem
motus nō mouetur.

Tunc ergo respondendum est ad rationes et satis dictum est de prima ratione quia nullus motus est perpetuus licet perpetuo sit motus et similiter de mutationibus instantaneis dicitur quod de illis non erat questio

qz nō sunt pprie loquendo mutationes distincte a ter-
minis mutationes proprie dicte ad istū finē sū finis di-
stincte a terminis suis quia mutatio nō est terminus
suis licet ipsa erit ille terminus. Sed mutatio instā-
tanea est terminus suus ita q̄ generatio ate humane
est ata humana ⁊ nunq̄ est illa generatio nisi quando
est anima humana. ¶ Ad aliā dico q̄ licet esset p̄cta
in diuisibilibus in linea ⁊ momenta in diuisibilibus in mo-
tu tamen differret momentū a mutato esse q̄ momentū
nō cōnotat q̄ ante mouebat ideo esset dare primū
momentū in motu sicut primū punctū in linea s̄ mu-
tatum esse cōnotat q̄ ante fuerit ideo posset suppo-
nere p̄ primo momento sed nō ponēdo sic in diuisibi-
libus si ego pono primā ptē ī motu ita ponere primā ptē
in linea. s̄ q̄tū ad inceptiōē ⁊ nō q̄tū ad desinētiā.
¶ Ad aliā p̄cessū est q̄ an oē mutari ē mutari q̄tū ad
inceptiōē nec esset dare primū motū p̄ioritate tem-
poris sed quomodo sit primus motus debet videri in
octauo huius ⁊ apparet prius etqz quomō ē prima
pars in ambulatione mea ⁊ quō nō nec aliquid mu-
tari est ante seipm quia licet ante omnē motū meū sit
motus meus tamen nullus motus meus est ante omnē
motū meū sicut secundū Aristotele ante oēm hominē
fuit homo et nullus homo fuit ante oēm hominē ideo
nō lequib̄ q̄ aliquis homo fuit ante seipm ille em̄ ter-
minus mutari in p̄dicato supponit fuisse tū ad quā
suppositiōē nō lequib̄ determinata suppositio rema-
nente ligno q̄ cōfundebat. ¶ Ad vltimā dictū est quō
ante hanc diē est hora prima ⁊ quō nō.

Queritur nono vtrum in tempo-
re finito potest transiri magnitudo infinita
et in infinito finita. ¶ Arguitur primo q̄ in tē-
pore finito potest trāſiri magnitudo infinita q̄ luppo-
no q̄ in infinitū potest velocitari motus hec eſt ſup-
poſitio nō min⁹ eſt amittēda q̄ illa quā ponit Ariſto-
teles in quarto hui⁹. ¶ Et in infinitū poſſe trāſiri q̄
quod fit motus ſubſiliari z ſi hec ſuppoſitio nō ſit ad-
mittēda q̄ ſi ad potētias naturales ſit ſimpliciter ad-
mittēda eſt quia vera eſt per potētiam ſupernaturā-
lem. ¶ Ad hoc ego poſeo caſū q̄ a mouet p hāc totā
diē z q̄ in ſecūda medietate pportionabili moueat in du-
plo veloci⁹. ¶ Et in p̄ſa medietate z in tertia etiā medie-
tate pportionabili moueat in duplo veloci⁹. ¶ In ſe-
cūda z ſic deinceps ergo z pono q̄ in prima medietate
pportionabili trāſit vnā lineā ſequitur etiā in ſecū-
da medietate trāſit vnā lineā q̄ ſcūda medietas ppor-
tionabilis eſt dimidia ad primā mō ſi aliquod mobile
in aliquo tēpore tranſit aliquod ſpaciū mobile motus
dupliciter veloci⁹ trāſit in dimidio tēpore equale
ſpaciū z pari rōne ſeq̄. ¶ Et in tertia medietate ppor-
tionabili trāſit vnā lineā z ſic deinceps ergo cū i hac diē
infinite ſint partes pportionabiles ſequitur q̄ in hac
diē infinitas lineas p̄trāſit z immediate poſt iſtā diē
infinitas lineas p̄trāſcit z nō eſt poſſibile infinitas
lineas p̄tranſiri vel eſe p̄trāſſitas niſi p̄tranſcatur
vel p̄tranſitum ſit ſpaciū infinitū ergo &c. ¶ Ad
tēpore arguitur q̄ poſſibile eſt ſpaciū finitum tranſiri
tēpore infinito z ad eñſum de quo intendit Ariſto-
teles. ſ. q̄ b infinito tēpore mouetur cōtinue ſiue quie-
te interrumpente in ſpacio vnus linee ſue reflectione
quā ponitur caſus poſſibilis ſaltē ſupernaturaliter q̄
precise b mouentur p medietatē vnus linee illius in

una die et sup scdam medietatem pportionalen illi
linee sit motus in duplo tardior q̄ super medietatem
primā et in tertia medietate pportionalibz sit etiā mo
tus tardior in duplo q̄ super scdam medietatem et sic
deinceps et pono q̄ prima medietas illius linee transi
tur in una die sequitur q̄ etiā scda medietas pportio
nabilis non transitur nisi in una die et sic deinceps et
go non transitur illa linea vel etiā nō finiretur mos
tus super illā lineā totā nisi in infinitis diebus qd nō
esset nisi in infinito tempore.

Opposituz determinat Aristoteles ex
presse in isto scito primo ppter rōnes que sibi nō
tanda sunt aliqua de velocitate et tarditate videlicet
q̄ de facto omni motū tardus est motus tardior et sic
in infinitū est tardus motus nā q̄to in spha celesti si
gnaret minor circū? i polo vel circa polū tāto eēt mo
tū tardior et tñ in infinitū ē paru? circū? circa polū ppter
cōtinuū infinitū dīstionē ergo in infinitū est tard? mo
tus ¶ Similiter videtur mihi q̄ oī motu veloci ē mo
tus velocior quā non credo q̄ sit ita sicut cōmuniter
multi dicūt. s. q̄ velocitas motus maximi circuli vel circū
ferentie maximi circuli tali mō q̄ eque velociter mos
teatur totalia spha sicut maximi? circū? vel circū
ferentia illius maximi circuli nā motus tota
lis sphae est cōpositus ex motibus partibz eius ut appa
ret in scito hui? et illi mot? prius nō sunt adinuicē eque
veloces sed aliquarū valde tardi vt dictū ē et nō opz
si vni corpus sit difformiter aliquale in suis partibus
q̄ ipm denotetur simpliciter tale a qualitate vni? ptiā
et specialiter si non sit inter alias partes maior et tñ il
le circū? quē mathematici et etiā sic loquētes imagi
nantur eēt maximi circū? vel circūferentia eius nō ē
maior aliis partibz semp immo dicit superficies vel li
nea quā nō viderem? esse maximā partē corpōis im
mo secundū q̄ spha statē vel nullius magnitudinis est
ille circū? quē vocat maximi. s. circū? equinoctia
lis vel in infinitis partibz est talis circū? ergo non
eque velox est motus totā sphae et motus illi? circū
li. ¶ Item ego pono q̄ vna lancea sit in vno cono al
bissima et cōtinuē pcedendo versus alterū conū fiat
minns alba et magis magna docec in altero cono sit
nigerrima et alia lancea sit secūdu oēs eius ptes al
bissima tunc nullus diceret q̄ prima esset eque alba si
cū secūda nullus em diceret q̄ pta eēt albissima
quia pari ratione esset nigerrima sicut ergo totalis la
cea nō ē alba scdm talē gradū sed quē ps albissima
est alba si alie ptes sint min? albe ita pari ratioe mo
tus totalis sphae nō debet dici velocior scdm talē gradū
secūdu quē pars eius velocissima est velox cū alie
partes sint minns veloces sed ppter partes tardiores
debet remitti denotatio que esset scdm partes veloci
res et ppter velociores debet augeri denotatio q̄ eēt
secūdu ptes tardiores vērū est tñ q̄ sic de illo mari
mo circulo cōfuterūt aliqui dicere nō intendētes q̄
sit vērū de virtute sermonis si bene intenderūt sed in
tēdētes p hoc dicere q̄ dīstīfari sperarū illa mouet
veloci? cūctas maximi circū? vel circūferentia mari
mi circuli mouet velocius secūdu ergo pdicta si ego
capio in circūferentia sphae vna partē pedale remotā
fina a polis illa mouet velocius q̄ aliqua alia ps pe

dalīs que sit minns remota ab aliquo poloz et etiam
motus eius erit velocior q̄ totalis motus sphae q̄ hz
plures partes valde tardiores s. ad motū illi? partibz
est motus velocior quia illa est dīstībilis in vna par
tē supiorē et alia inferiorē cōtro ppter quē et pars supe
rior velocius mouetur q̄ centro ppter quē ideo pro
pter tarditatem partibz inferioris motus totalis par
tis pedalis prius dicte debet dici minns velox q̄ mo
tus sue partis superioris et sic in infinitū ideo sequi
tur q̄ oī motu veloci est motus velocior sed tñ in hoc
differt de veloci et tardo quia omni dato tardo est da
re tardior in duplo et in centuplo et sic sine statu s. nō
omni veloci dato est dare i duplo vel in centuplo velo
ciorē et cā in hoc est quia q̄to est minor ps in cen
tro vel polo tanto tardius mouetur et oī partu dato
contingit in duplo vel in centuplo dare minns. ¶ Sed
ex eo pars aliqua velocius mouet in spha quia ipa ē
remotior a polis et centro et non omī parte remota ab
eis ē dare partē in duplo remotiorē sed adhuc ppter
rōnes que in principio quēstiois facie fuerūt ego cre
do esse pcedendū q̄ q̄tūcūq̄ aliquod mobile moue
tur tarde dens possit ipm mouere in duplo tardi? et
in centuplo tardius et sic sine statu et similiter de velo
ci q̄tūcūq̄ em b mouetur velocius deus possit ipm
mouere veloci? in duplo et mouere veloci? in centuplo
et sic sine statu et sic etiā ego pcederē illā supponē q̄ si
gnato spacio vni? leuce de? possit b mouere in pta me
diatate illi? spaciū aliq̄ta velocitate et ēt possit f scda
mediatate pportionalibz mouere illud b in duplo
velocius q̄ mouisset ipm in prima medietate et sic de
tertia respectu secunde et sic deinceps et sic etiā bla
cerē de tarditate et sicut etiā dixi de medietatibus p
portionabilibz spaciū ita dicerem de medietatibus p
portionabilibz tēporis et istis pnotatis et cōcessis ego
pono cū Aristotele q̄ existente sp motu eque veloci et
eque tardo impossibile est aliquod mobile tēpore fini
to in infinitū spaciū trāfire quā si debeat spaciū infini
tū pertransiri opz q̄libet partē eius pertransiri ergo in
illo spacio infinito ego caplo partē finitam. s. pedale q̄
sit a illa transitur in aliqua parte illius tēporis finiti
que sit b et tunc in qualibet parte illius tēporis finiti
equali ipi b transit pteclis pars spaciū equalis parti a
et quo motus est eque velox sed in illo tēpore finito
non sunt infinite partes nō participātes quarū quē
bet sit equalis parti b immo sunt finitē ponat q̄ sint
centū ergo in illo toto tēpore nō ptransiunt nisi cen
tū partes pedales illius spaciū et ille nō cōstituit sp
aciū infinitū et idē sequitur si illa ps spaciū ponere vna
linea vel centū linee aut q̄tūcūq̄ dū tamen finita.
¶ Eodē modo ponitur scda cōclusio. s. q̄ existente lēg
motu eque veloci quod impossibile est aliquod mobi
le tēpore infinito pertransire spaciū finitū sic exponēdo
cōclusionē q̄ nō dicamus in infinito tēpore rōne ali
cuius partis eius sicut dicerem? aliq̄ ambulare in
hoc anno quia ambulat in hac die sed rōne totius. s.
ita q̄ in qualibet parte illius tēporis infiniti aliqd de
illo spacio pertransiret et sic etiā exponēdo q̄ illud mo
bile non pertransiret pluries super idē signum spaciū
bene em cōceditur q̄ celū tēpore infinito mouet sup
vel circa idē spaciū finitū sed hoc est in infinitis reitēra
tionibus hec cōclusio sic expōsa probat cōsimiliter q̄

cedenti nā si in qualibet pte illi? tēpis finiti aliqd spa
ciū ptransiret sumatur pars finiti illi? tēporis vt vna
dies que sit b in illa die aliqua pars spaciū illius finiti
transitit que sit a et in equali tempore transitit quē
bet pars illius spaciū equalis ipi a et ille nō sunt infini
te cum sint centū et sequitur q̄ totū spaciū transit in
centū diebus et hoc non est tēpus infinitū. ¶ Sed Ari
stoteles ponit tertiaz cōclusionē. s. q̄ tūcūq̄ mot? sit
difformiter velox tñ impossibile est q̄ aliquod mobile
in spacio finito moueat per tēpus infinitū q̄ illud spa
ciū finitū imaginetur diuidi in decē partes vt in decē
leucas quēlibet illarū partū transit in tempore finito
licet alia in maiori et alia in minori ppter deformitatem
velocitatis hoc suppono et hoc probabitur ergo illud
spaciū transit in decē partibz tēporis quarū quē
bet est finita sed nunq̄ partes finitē scdm magnitudi
nem et multitudinē cōstituant totū infinitū sed finitū
ergo totū spaciū transit in tēpore finito tunc Arist
oteles et cōmentator pbat illud quod fuit suppositū
s. q̄ quēlibet pars illius spaciū transit in tempore fini
to quia transitur in minori tēpore q̄ totum spaciū et
omne temp? minus alio tēpore est finitū non em ē da
re maius in finitū. ¶ Sed nō apparet q̄ hec tertia cō
clusio sit pbatā per predictā rationē vñ licet sit verū
q̄ impossibile est tēpus esse infinitū capiēdo infinitū
cathegorematicē vt dicit in tertio hui? et sic bene se
quitur q̄ impossibile est aliqd moueri tēpore infinito
super spaciū finitū siue infinitū loquēdo cathegoreu
maticē vt prius capiēdo infinitum sincathegoreu
maticē nichil videt pphibere q̄nī per tēpus infinitū de
us possit mouere b super spaciū finitū vt vnus leuce
et etiā in sensu cōposito nichil apparet pphibere q̄nī
possibile sit deū mouere b in infinito tēpore sup spaciū
finitū. s. vnus leuce possibile em est q̄ mouebit b per
primā medietatē spaciū in vno die et p scdam medietate
et pportionalibz in scda die et per tertiaz in tertio die
et sic deinceps. s. tardādo motū scdm tēpore arguēbat in p
cipio quēstiois nō em apparet necessitas quare opor
teret aliq̄ deū a tali motu pausare et a tali retardati
one ideo ego credo q̄ pono loco illius tertie cōclusionis
Aristotelis q̄ hec est possibilis deus in infinito tēpo
re mouebit b super spaciū finitū motu recto et conti
nuo et nunq̄ ptransitū erit illud spaciū. ¶ Sed cōclu
sio erat vera secundū potētias et cursus naturales qz
nō est possibile per naturā q̄ fiat semp de vna medie
tate pportionabili ad alias talis retardatio Deinde
etiā Aristoteles ponit ¶ Quarta cōclusio videlicet
q̄ tūcūq̄ motus sit difformiter velox impossibile
est infinitū spaciū transiri in tēpore finito et probat p
portionabiliter sicut prius quia si illud tēpus finitū vñ
quidē in decē partes in qualibet pertransitū spaciū
finitū et nō infinitū ideo totū spaciū in illo tempore p
transitū erit finitū et nō infinitū qz cōpositū ex decē p
tibus quarū quēlibet erit finita. ¶ Sed prima facie
videtur q̄ hec cōclusio nō sit vera ppter hoc q̄ deus
post q̄libet medietatē pportionabilē tēporis pōt ve
locitare motū in duplo put cōcessum fuit et si ita faci
at sequitur q̄ dicta cōclusio sit falsa sicut in principio
quēstionis arguitur et iterū cōcessū est q̄ possibile est
deū in infinito tēpore mouere b sup spaciū finitū ppter hoc
q̄ i quibz moietate pportionali retardare motū in
duplo ergo pari rōe possibile ē deū mouere b in tēpe

finito p spaciū finitū ppter hoc q̄ in quibz medie
tate pportionabili tēporis potest velocitare motū in
duplo ¶ Rationes em vtrōbiq̄ vident probabiles
sed vt de hoc appareat veritas ego loco illius quar
te cōclusionis Aristotelis vel dirigēdo eā pono duas
cōclusiones. s. quartā et quintā. ¶ Quarta cōclusio est
q̄ per infinitū spaciū deus potest mouere b in tēpore
finito. s. in ista die etiam vniformi velocitate qz non
potest p tantū spaciū quī p maius si em moueat per
vna leuca potuisset mouisse in decuplo velocius et sic
per decē leucas et potuisset in centuplo veloci? et sic p
centū leucas et sic in infinitū potuisset mouere maiori
velocitate etiā regulariter sine difformitate velocitas
tis. ¶ Quinta cōclusio est q̄ impossibile est deū p ma
ximū spaciū mouere b in tēpore finito hec em est im
possibilis deus per infinitū spaciū mouet b in tēpore
finito et hoc est qz licet ista sit vera in qualibet medie
tate pportionabili diei p de? mouere per leucā et facere
magnitudinē pedale tñ hec ē impossibilis de? i quibz
mediatate pportionabili diei mouet p leucā vel facit
magnitudinē pedale et de hoc appuit satis veritas i ol
tima quēstione tertii libri nec est simile illud quod mō
dicebatur. s. de retardatione in duplo et de velocitate
in duplo quia dies de facto erit tota ptransita de nes
cessitate si celū sic ponatur moueri sicut nūc mouetur
oportet em cōsummatā esse solis reuolutionem circa
terrā ideo oportet ptransitū esse spaciū infinitū est
am capiēdo infinitū cathegorematicē si sic fieret ve
locitatio quod est impossibile vnde etiā impossibile ē
q̄ post quālibet medietatē pportionabilē diei de? ve
lociter in duplo et c. licet hec sit vera q̄ post quālibet
mediatē dens potest velocitare in duplo s. si ponat
m? q̄ post cuiuslibet medietatis pportionabilis spa
ciū ptransitū retardat in duplo non sequit q̄ vnq̄sit
infinitū factū vel transitū sed q̄ p tēpus infinitū mo
uet quod est possibile capiēdo infinitū sincathegore
umaticē nec ppter hoc erit tēpus infinitū transitū
capiēdo infinitum cathegorematicē. ¶ Apparet er
go de rationibz prius factis quō pcedūt nisi q̄ opor
tet dicere ad illā rationē Aristotelis p quā volebat p
bare q̄ impossibile sit b in infinito tēpore moueri sup
spaciū finitū quomōdūq̄ ponatur difformitas motus
in velocitate et tarditate quia super quālibet partem
illius spaciū fieret motus in tēpore finito qz in minori
q̄ sit totū spaciū de ergo q̄ scdm priore casū. s. q̄ post
cuiuslibet medietatis pportionabilis spaciū pertransi
tū fieret retardatio in duplo nō est vērū q̄ quēlibet
ps illius spaciū trāfiret i tēpore finito imo in quotalicūq̄
partes illud spaciū diuideretur vērū est q̄ quēlibz ps
ter vltimā trāfiret in tēpore finito sed vltima nō im
mo in finito tēpore fieret motus super eā et nunq̄ eēt
pertransita sue illa ponatur vltima medietas vel vlti
ma centesima et sic de aliis et si sit vērū q̄ in minori
tempore fieret motus super illam partē q̄ super tota
le spaciū loquēdo de minoritate temporis a parte
ante tñ hoc non est verum de minoritate temporis a
parte post

Decimo et vltimo circa istum se
xtum librum querit de opinione et rationibz
sermonis. Et tñ possibile est aliqd moueri
¶ Arguitur primo q̄ nō de motu locali recto qz nūq̄

mobile in loco precise sibi equali mouetur ergo nunquam mouetur et tamen semper et continue est in loco sibi equali precise antequam pbarur quia si sit in aliquo loco precise sibi equali per aliquod totum tempus ipsum non mouetur in tempore illo nec a loco illo nec ad locum illi sed desinit in eo per illud totum tempus si vero sit in illo loco sibi equali in solo nunc indiuisibili sequitur etiam quod in illo loco non mouetur quia non contingit moueri in nunc indiuisibili probat Aristoteles in isto sexto sed minor etiam principis palis rationis patet quia semper omne corpus totale saltem per oportet esse equalilocato ut dicitur in quarto huius et hoc est. ¶ Confirmatur quod si lapis in aere exis mouetur tunc si quiescat tunc necesse est quod continue aer circumstantis tangat ipsum aliter esset vacuus inter aerem et lapidem et si videretur tangit ipsum tunc lapis non occupat precise nisi locum sibi equali ergo. ¶ Item arguebat zenonem sic si est motus localis rectus opus aliquod spacium pertransiri sed impossibile est aliquid spacium pertransiri pbarur quia impossibile est infinita esse pertransita successiue saltim in ipse finito et tamen in quolibet spacio infiniti sunt partes nisi continue sit compositum ex indiuisibilibus ergo et c. et per maiorem quia quotienscumque partibus extra initium signatis vel signabilibus oportet maius tempus apponere ad transeundum infinitas oportet in finitum tempus apponere. ¶ Alia ratio zenonis erat quod si esset motus localis rectus sequitur quod equus velocissime currens non posset attingere formicam ante ipsum tardissime ambulante sed consequens est manifeste falsum consequentia pbarur quia antequam incipiant moueri sit equus in signo a et formica ante in signo b si ergo si simul incipiant moueri quando equus ventret ad signum b in formica cum non quiesceret non remaneret in signo b sed erit ante. ¶ In signo c et sic iterum incipiant simul moueri equus de signo b et formica de signo c et cum equus ventret ad signum c formica iam erit ante. ¶ In signo d quod non peruenit quod si sic in infinitum recedendo semper formica erit ante equum. ¶ Quarta ratio zenonis erat quia si aliquid moueretur localiter sequitur quod duo tempora inuicem equalia essent vni alteri duplici quod est impossibile consequentia pbarur quod si duo mobilia mouentur equaliter per equalia spacia necesse est tempora in quibus pertransierunt illa spacia esse inuicem equalia et tunc pbarur in casu possibili quod vni tempus erit alteri duplici et Aristoteles ponit casum in litteris ideo ego pono casum in terminis significatiuis. ¶ Sol aliquo certo tempore pertransit circuitum terre quiescentis sed ponam quod sole equo velociter moto sicut nunc mouetur terra etiam eque velociter contra moueat constaret quod sol in dimidio tempore pertransiret circuitum terre ideo sic sequitur quod dimidui tempus est equalis duplici. ¶ Postea zenonem arguebat quod nihil mouetur localiter motu circulari quod quod sic mouetur et continue per totum tempus in eodem loco saltem scilicet se totum et quod continue manet in eodem loco sicut ibi manet sic non mouetur ergo illud totum saltem ratione totius non mouetur localiter sed si totum non mouetur ratione totius sequitur quod etiam non mouetur ratione partium quoniam partes quod sunt continue adiuncte in toto sine aliqua dissolutione vel plicatione earum non moueretur per se sed solus ad motum totius ergo cum non sit motus totius non erit motus partium. ¶ Item arguebat zenonem quod non possit esse motus vel mutatio secundum contradictionem et sic non posset esse genera-

tio vel corruptio quia posito quod debeat esse mutatio de non albo ad album quod dictum est non alibi non dicitur moueri de non albo alibi sed continue fiat non alibi et quando est alibi non mouetur ad eum alibi sed iam mutatus est in esse albi sed constaret quod omne semper est albi vel non albi ergo nunquam aliquid mouetur de non albo in albi nisi tunc quando mouetur sit verum dicere quia nec est albi nec non albi quod est impossibile. ¶ Et iterum quia debeat ratione videlicet de frigido in calidum esset mutatio secundum contradictionem quia de non calido in calidum id sequitur quod non sit possibilis alteratio.

Oppositum est nobis manifestum ad sensum et supponendum in scientia naturali tanquam principium. ¶ Redo quod zenonem fuit magnus clericus et quod non posuit istas rationes ad negandum motus et mutationes sed ad demonstrandum quasdam alias intentiones veras et necessarias propter quas manifestas ego moueo istam conclusionem prima ergo intentio vel conclusio zenonis quod si lapis vel aliud mobile quod vocetur b mouetur super aliquod spacium quiescens ipsum nunquam dicitur moueri est super spacium precise sibi equali sed semper super spacium maius eo et si esset ita sicut imaginatur ponentes locum esse spacium separatim et quod vniuersus corpus in quiete et exis occupet de totali spacio mundi prout sibi equali que est locus eius proprius tunc nullum corpus quod mouetur recto esset in spacio precise sibi equali sed semper in maiori. ¶ Prima enim ratio huius pbarur quod nullum corpus existens precise in loco sibi equali mouetur motu recto huius contradictionis est. Alia aliquod corpus exis precise in loco sibi equali mouetur dico non sic precise quod nichil eius sit extra illud locum quod in hac propositione termini corpus et loco sibi equali supponitur determinate ideo si esset vera ipsa esset vera per aliquod tempus et aliquo loco sibi equali determinatis et determinate signabilibus quod est falsum nam quodcumque spacium sibi equali signetur illud mobile non est precise in illo nisi si in instanti indiuisibili quod mouetur si sit dare instanti indiuisibilia et quod non est dare ea ideo nunquam est precise in loco sibi equali et licet esset dare ea tamen in instanti nihil moueretur prout Aristoteles declarat in isto sexto ideo dum esset in loco sibi equali precise non moueretur et ita etiam videtur esse de aliis motibus si b existens pedale augmente continue donec sit trepidale illud non erit precise bipedale dico sic precise quod semper sit aut maius aut minus aut etiam maius et minus tempore cum dimidio in duos medietates in tota prima medietate erit minus quod bipedale et in tota secunda medietate erit maius quod bipedale et si sumas pteciplum de vtraque illarum medietatum tunc in illo tempore erit maius et minus prius et posterius et quia semper et nunquam sunt distributiva temporum et non instanti indiuisibili apparet quod nunquam dicitur moueri erit precise bipedale et ita etiam manifestum est quod si a sit bipedale et b pedale et quod b augmetur continue donec sit mille pedum nunquam ipsum b erit precise equali ipsi a nec precise sibi duplici aut triplici aut quadrupli vel in quacumque alia proportionem determinata donec ab huiusmodi augmentatione quiescat sed tu dices si lapis pedalis moueatur super spacium centum pedum et in medio spacii signet pars pedalis nomine lapis transibit super ipsam partem dico quod imo sed nunquam erit precise super illam partem nisi in potentia dico enim in potentia quia possibile erat quod ibi quiesceret et tunc fuisset ibi in actu ita loquitur

Aristoteles in octauo dicens quare ratione termino etiam quodlibet signum potentia quid est medius actus autem non est nisi diuidat hanc et stans iterum incipit moueri et c. Sed tunc quando dicebat quod continue corpus motum est in loco precise sibi equali ego nego illud et quando dicitur quod omne corpus saltem per vltimam speram est in loco sibi proprio ego nego si per proprium intelligam quod equali sed hoc est bene verum de his que quiescunt et quousque loca quiescunt de eo autem quod moueretur loco eius quiescente vel quod quiesceret loco eius moto de eo motu recto hoc non esset verum sed etiam quod dicitur quod si lapis moueretur in aere continue aer circumstantis vniuersus tangit lapidem ergo nego si per proprium intelligam quod aer tangit vniuersum ipsum omnino sed idem sibi nisi ille aer cum lapide continue moueatur super aliquod spacium bene tangit continue per aliquod totum tempus partem spacii pedalem signatam in spacio sed non sic precise quoniam etiam tangit alias. ¶ Deinde quantum ad tertiam rationem zenonis ponenda est secunda conclusio quod cuiuslibet continue infinite sunt partes quod due tres centi et sic sine statu sed nullius continue signata aliqua parte ei sunt infinite partes non participantes quarum quilibet sit equalis illi signate quod sic est vniuersaliter verum quod motu regulari maius tempus apponere ad transeundum plures partes quod ad transeundum pauciores et non transeunt infinite in tempore finito sed tamen non est simpliciter verum quod oportet maius tempus apponere ad transeundum decem partes quod ad transeundum tres vel quattuor quod eodem tempore oportet transire quattuor quartas et duas medietates. ¶ Postea quantum ad tertiam rationem zenonis quod erat de equo et formica ponit etiam tertiam conclusionem quod vtraque pars composita sequitur proportionales et aliquo continuo est aliquid de illo continuo propter quod nunquam transeunt vel reserantur solus partes proportionales preteritis esset possibile continuus esse totum consumptum vel transitum et dicitur quod illa de illo spaci secundum illa signa a b c d c. erat secundum partes proportionales illius spacii in cuius vltimo termino equus attenderet formicam ideo nunquam ante finem illius spacii attingeret formicam sed semper formica esset ante secundum eadem proportionem in comparatione ad illud quod de spacio restat transeundum secundum quam proportionem erat ante in principio motus secundum comparationem ad illud totale spacium in cuius termino attingunt se postea quantum ad quartam rationem zenonis ponit. ¶ Quarta conclusio quod motus quod solem vocare localem non habet velocitatem vel tarditatem ex eo quod maius vel minus spacium transiit quod posset esse valde velocius motus nichil spatii transeundo et si moueretur sine aliquo spacio vel si spacium illud moueretur cum eo licet bene arguitur sed quod tunc illi motus sunt eque veloces quibus equalia spacia transeuntur equali tempore si sint cetera paria si nec spacium extrinsecum nec aliter spacium transitus est necessarius ad tale motum et de hoc dictum fuit in libris prioribus. ¶ Quintum vero ad quintam rationem zenonis sequitur quinta conclusio quod nullus motus pure circularis alius desinit per eum motus localis capiendum locum proprie licet posset per accidens dici motus secundum situm et hoc etiam dictum fuit et declaratum in quarto huius. ¶ Vltimo quantum ad vltimam rationem zenonis que erat de contradictione ponitur. ¶ Sexta conclusio quod non possumus sus-

ficienter exponere hoc nomen mutatio vel mutari per terminos contradictionis per hoc quod est aliquid prius non esse et posterius esse vel e contrario loquendo de mutatione proprie dicta. ¶ Differentia a termino suo quod si prius est angelus et posterius non est non sequitur quod sit eius mutatio et ita etiam non sequitur quod prius non est calidum et posterius est calidum ergo mutatur scilicet mutatione proprie dicta quia possibile est saltem per potentiam diuinam quod fiet simul tota caliditas qua diceretur calidum cum ante non esset calidum sed oportet quod mutari exponatur in rebus nature permanentis si sit generatio per hoc quod est aliquid totum esse posterius et prius nichil esse ipsius et continue vniuersa parte eius esse aliam prius aliam posterius vniuersa quod docetur est generatio caliditatis successiua et temporaria alius aliquis tota caliditas. ¶ Aliquis totus gradus accipitur qui posterius est et prius nichil eius est et acquiritur continue pars post partem et hec non est contradictio scilicet aliquid totum esse et nihil eius esse et hec sunt dicta de rationibus zenonis.

¶ Et sic est finis sexti philosophorum.

Abula Questionum septimi libri
philosophorum prima questio vtrum omne quod mouetur mouetur ab alio vel vtrum aliquid potest agere in seipsum vel pati a seipso. ¶ Secunda vtrum demonstratio Aristotelis sit bona qua nititur in principio huius septimi demonstrare quod omne quod mouetur ab alio quomodo suppositiones habent veritatem an sit demonstratio quia vel propter quid. ¶ Tertia vtrum potest esse processus in infinitum in motibus et motis. ¶ Quarta vtrum necesse est in omni motu moueri esse simul cum moto. ¶ Quinta vtrum secundum qualitates de prius specie qualitatis et de quarta sit per se mor quomodo quattuor species qualitatis distinguuntur quomodo prius species qualitatis dicatur ad aliquid et non dicitur per se motus ad illud quod preuenit per modum sequelle ad alium motum. ¶ Sexta vtrum ad hoc quod aliqua sint comparabilia requiritur et sufficit specialissime vniuersa quot et que requiruntur ad comparandum. ¶ Septima vtrum ille regule sunt vere. ¶ Prima est si aliqua virtus motet aliquod mobile per aliquod spacium in aliquo tempore eadem vel equalis virtus mouebit medietatem illius mobilis per duplicem spacium in equali tempore. ¶ Secunda est vtrum si aliqua virtus mouet aliquod mobile per aliquo tempore eadem vel equalis virtus mouebit motum per medietatem illius mobilis per equali spacium in medio tempore quod proportio velocitatum motuum non attendit penes proportionem resistentiarum nec penes proportionem motuum sed penes proportionem proportionum maioris in equalitatis motuentium ad resistencias. ¶ Octaua vtrum ille regule quas ponit Aristoteles in vltimo capitulo huius septimi sunt vere quod ille regule raro vel nunquam veniunt in effectum de veritate earum.

¶ Sequitur liber septimus.

Incipit questio prima

Queritur circa septimū phisicū qđ primo vtrū oē qđ mouet in se vel ab alio vel qđto formari pōt vniuersalius. s. vtrū aliquid potest agere in seipso vel etiā pati a seipso. Ar. respondet qđ sic quia in octauo huius dicitur aristoteles qđ alia mouet seipsum vel mouetur a se ipso et ibidem etiā dicit qđ deuenire ad primum motus se ipso dicit qđ alia ē motor et corpus ē motus hoc nō valet quia non solum mouetur ab alia sed et a seipso corpore id est anima mouet seipsum et mouetur a seipso. Et dicit promotor tertio celi promotor trigesimo primo qđ lapis mouet se in quantum est gratus et mouet in quantum est potentia in ferius et ibidem etiā dicit qđ forma ipsius gratus mouet in quantum est forma et mouetur in quantum est materia ergo idē mouet seipsum et mouet a seipso licet secundū aliam et alia ratione dicat mouere et moueri. Et dicit intellectus agens agit in intellectu possibile patet tertio de anima et tunc idē subalter intellectus agens et intellectus possibilis et intellectus etiā format actus ppositiōes et sillogismos et nō nisi in seipso et ita cū sit indiuisibilis apparet qđ idē et scdm idē sui agit in seipsum et patet a se ipso. Et tunc etiā voluntas recipiens actum volendi format etiā actus illū actū et per seipsum determinat se ad illū actum aliter nō esset magis libera in actibus suis qđ sensus vel appetitus sensitivus qđ nō est dicendum. Et iterum hoc confirmatur oēs ponunt qđ intelligere et velle sunt actus immanentes nō autem edificare vel calefacere quod non est magis verū de vno qđ de alio quoniam ad manentia illorum actuum in seipso passiuus quia hoc ē cōe et actus pducto naturaliter se recipiat in suo passivo ergo si intellectus dicat immanens et nō calefacit oportet qđ hoc sit in comparatione ad actum suū quia intellectus manet et recipit in suo agente et calefacit nō sed in alio. Et iterum intellectus et voluntas recipientes illos actus si nō agerent etiā eas res obiectus sequeretur qđ illud obiectum quod ad illos actus deberet reputari nobilius qđ intellectus et voluntas quod est absurdū cōsequētia patet qđ nobilius est agere qđ pati et dare qđ recipere. Et tunc angelus mouet seipsum loquenter et nō alia pars alia parte cū sit indiuisibilis ergo et c. et gratus nō solum mouet ipsum graue sed cū graui mouet seipsum.

Oppositum arguitur per definitionem potentie actus et potentie passive datā quito et nono methaphysice potentia est actus diffinitus qđ ipsa est principium transmutandi alterū aut in quantum ad alterū et potentia passiva ē principium transmutandi ab altero aut in quantum ab altero. Et dicit in septimo huius dicit qđ oē qđ mouet mouetur ab alio et aristoteles in octauo huius volēs probare immobilitatem primi motoris dicit qđ motus seipsum alii aut primi mouet alii aut mouet sic arguit et qđ graue non mouetur ex se quia nō pōt dicitur in parte per se moueri et alia parte per se motā. Et dicit primo de generatione ipse nō potest pati a seipso et simile nō patitur a simili ducendo ad inconueniens quia quicquid ē idem patetur a se hoc enim ibi reputat inconueniens. Et tunc com-

mentator expresse nono methaphysice dicit esse manifestum qđ nichil idē agit in se vel patitur a se. Et ista questio habet difficultates et diuersas opiniones et primo de ea dicit aristoteles in isto septimo qđ oē quod mouet mouetur ab alio ad istū sensum qđ impossibile est aliqd moueri a seipso per se et primo sed de hoc et de ratione quā ad hoc adducit cōsiderabitur in alia questione. Et primo ergo cōclusiones. Et prima est qđ idē pōt agere in seipsum et mouere seipsum vel per se vel per accidens vel mediate vel immediate et hoc probant expresse Aristoteles que adducit fuerūt in principio questionis. Sed cōtra istā cōclusionē aliqui obiciunt qđ si hoc esset verum sequeretur qđ nō posset separatio et immobilitas probari primi motoris quia posset dici qđ motor celi moueret celo et mouet celū per se et ad motū celi mouet et per accidens et sic mouet se hoc enim nō est inconueniens sicut tu dicis. Et tunc sequitur qđ idē respectu eiusdē est in actu et in potentia quod est impossibile ergo et cōsequētia manifesta est qđ oē agēs agit scdm qđ in actu et passum patitur scdm qđ in potentia vt vult aristoteles in octauo huius et in tertio sed impossibilitas prout patet quia dicit promotor nono methaphysice qđ actus et potentia sunt opposita et nō possibilia simul eisdē existere et hoc notat ibidem aristoteles dicit enim est autem actus existere rem nō ita sicut dicitur potentia imo et in octauo huius facit aristoteles illud argumentū ad probandum qđ idē mouet seipsum tamē scdm aliud mouet et tamē scdm aliud mouet quia qđ mouet est potentia et vadit ad actū vt qđ calefit nō actus sed potentia calidū mouens aut iā actus est vt calidū calefacit ideo cōcludit dicens qđ simul idē et scdm idē calidū et nō calidū scdm idē et scdm idē in eodē modo sit mouens et motor. De prima illarum obiectionū determinabit in octauo huius ad quē spectat pōt ad agere et immobilitatem et se peratiōe primi motoris. Et de secunda aut obiectione dicendum est qđ nichil est inconueniens loquēdo adhuc de potentia prout cōnotat carentiā actus ad quē ipsa dicitur potentia qđ idē sit in actu aliquo per quē agit et in potentia ad aliū actū ad quē moueat et quē recipiat verbigratia dicit commentator tertio celi qđ simul idem est actus graue et nō scdm qđ est in potentia deorsum et ita intellectus habēs species intelligibiles vel simplices cōceptus in actu ē in potentia ad orōnes et sillogismos et homo habēs actus appetitus ambulandi vel emendandi ecclesia est tamē nō actus sed potentia in ecclesia vel ambulatorio ideo licet idē qđ actus quē habet pōt se mouere ad illud ad quod est in potentia sic est habēs actus primi potest se mouere per illū actū sepe ad actū tertium sed non mouet se ad illū actū quē iā habet actu. Et secundā cōclusio est qđ idē per se potest seipsum mouere vel in seipsum agere et a seipso pati et tanqđ principale actum et tanqđ principale passiuū dico tanqđ principale actum post ipsum deum qui solus agit tanqđ primum et simpliciter et principale agens hoc ē cōclusio patet vt michi videt de intellectu et voluntate mouētibz se ad actus rationandi et volendi sicut prius arguebatur. Et tertia cōclusio ponit quā intendebat aristoteles qđ impossibile est sic idem mouere seipsum vel agere in seipsum qđ nō cōcurrat ad huius actionē aliud agēs vel aliud passum aut principale aut dispositiuū et hoc patet primo quia vniuersaliter ad oēm operationē concurrat deus actus tanqđ primum agēs et tunc nec mouet

nec patitur. Et deinde etiā in omnibus actio nō que sunt circa substantias materiales concurrunt materia prima passiuē que est alia ab actio quia nullius est actus actus similiter de passionibus que in sensibilibz vel in intellectibilibz recipiunt cōcurrunt actus obiecta que illis passioibz nō patiuntur et si angelus mouet se tamē ad hoc indiget recepisse ab alio actum intelligendi vel speciem intelligibilem et celum mouetur ab intelligentia secundū aristotelem nichil passus si graue mouet se deorsum tamē currit ad motū sicut medium quod diuiditur et aliud mouēs in incidēdo motū sicut generans vel mouens probens vt dicit in octauo huius et vniuersaliter si agens non sit voluntariū et liberum tunc impossibile est qđ de nouo agat vel in se vel in aliud nisi prima aliqua mutatione alicuius alterius vel ipsius ab aliquo alio quia si ante non agebat hoc erat quia vel non erat sufficienter approximatiū passio et oportet per motū approximari vel quia agens non erat sufficienter dispositum ad agendū aut passus ad patiendū et oportet ante disponsi vel quia erat aliqd probens quod oportet remoueri aut aliqd huiusmodi ergo ante qđ agat oportet aliud agens currere vel forte etiā aliud passum si autē agens fuerit voluntariū et liberū et illud sit deus constat qđ nichil patitur et si voluntas humana agat in se vel etiā angelus agat in se tamē oportet qđ ante moueatur ad actū intelligendi ab obiecto vel ab alio cū voluntas non feratur in incognitum et ita per talē inductionē apparet ppositus ergo pro primis duabus conclusionibus procedunt rationes que in principio questionis fuerunt adducte ad primam partē et per tertiam cōclusionē rationes et auctoritates que ad secundam partē fuerunt adducte.

Queritur secundū vtrum deinde stratio aristotelis sit bona in quantitate in principio huius septimi demonstrare qđ oē qđ mouetur mouet ab alio et ante qđ arguat ad questionem oportet videre illā demonstrationē. Et primo ergo supponit aristoteles qđ omne quod mouet est diuisibile hoc enim demonstratū fuit in sexto huius. Et secundo supponit qđ omne diuisibile quod mouetur quiesceret si aliqua pars eius quiesceret et tunc videt michi qđ ratio aristotelis potest sustentari super hanc pōtē qđ non est pcessus in infinitū in mouētibz et motis hoc enim est supponendū ex secundo methaphysice et ppter hoc etiam illa suppositio declaratur in secundo capitulo huius septimi libel sicut de mouētibz et motis corporeis ergo ad supponendū est qđ deuenire ad motus quod mouet per se et primo et ad motum quod mouet per se et primo et si est verū qđ aliquid mouetur a seipso sicut a nullo alio hoc debet esse verū de primo mouente et de primo moto idē de illis fiat rō vel ergo sunt idem. s. mouens quod mouet per se et primo et motus quod mouet per se et primo vel sunt alia ab inuicē si sūt alia ab inuicē tunc habeo qđ primum motus mouetur ab alio et sic magis hoc debet esse verū de posterioribus si vero dicatur qđ sunt idē et per se et primo mouet se et mouet a se aristoteles intendit demonstrare qđ hoc sit impossibile et ad hoc demonstrandum ipse supponit qđ omne quod mouetur est diuisibile tanqđ probatum prius in sexto huius. Et secundo etiam ipse supponit qđ omne diuisibile quod mouetur quiesceret si aliqua pars eius quiesceret et tunc formatur ratio sic nullum quod qui

sceret si alterum quiesceret moueretur a seipso per se et primo sed omne quod mouetur quiesceret si aliqd aliud quiesceret ergo nichil mouetur a seipso per se et primo maior videtur tenere per illam regulam quod conuenit alicui per se et primo nō remoueretur ab eo quāvis a quolibet alio remoueretur minor patet quia omne quod mouetur habet partē qđ est alia ab ipso et primam suppositionem et quiesceret si illa pars quiesceret per se scdm suppositionem ergo quiesceret si aliqd aliud a se quiesceret et sic ab eo remoueretur moueri a se eo qđ ab alio remoueretur ergo hoc non conueniebat sibi per se et primo. Et tunc ergo arguitur qđ illa ratio aristotelis non valeat primo quia si valeret ipsa non solum concluderet qđ nichil mouetur et se per se et primo quia ab omni eo quod mouetur remoueretur moueri si remoueretur a quodam alio scz a parte sua quia quiesceret si pars eius quiesceret et tamē falsum est hoc qđ nichil moueatur per se et primo quia primum mobile mouetur per se et primo a primo motore. Et tunc ratio nō valet que procedit ex falsa suppositione et ista est huiusmodi illa enim suppositio est falsa omne quod mouetur est diuisibile et bene angelus mouet qui tamen est indiuisibilis. Deinde etiam altera suppositio est falsa. s. qđ omne diuisibile siue habens partes quiesceret si pars eius quiesceret nam qđ mouet scdm plus res principaliter partes non debet dici quiescere si aliqua pars parua pars quiescat et tunc hoc est possibile vt si homo haberet digitū trabi ligatum ita qđ nō posset mouere ipsum tamē posset se mouere scdm totū residuum corporis ergo nō quiesceret. Et tunc ratio aristotelis videt supponere qđ oēs eius quod mouet posset quiescere nā si nō posset tunc ad hoc nō extendit se ratio aristotelis et cū aristoteles de multis. s. de corporibus celestibus reputat qđ impossibile sit aliquas partes earū quiescere. Et tunc potest dubitari vtrum illa demonstratio si valeat sit a priori vel a posteriori scilicet vtrum sit demonstratio qđ vel ppter qđ de hoc et beatus thomas et commentatores adinuicē perant.

Oppositū arguit auctoritate aristotelis qđ dat nobis illā demonstrationē tanqđ bonā pōtē apparet in illa demonstratio sicut pōtē facta ē nō sit bona ppter hoc qđ supposēs nō sūt vere nisi mōdicē s. forte pta supposēs est vera de his qđ mouent motibz quos solemus vocare locales tāqđ se hystia circūscriptiue scdm pmenturante ad loca vel spacia in quibus vel sup aut circa qđ sūt moueri talia et nō sūt indiuisibilia nec apparet michi qđ ad talia mota est demonstratio aristotelis restringenda et forte aristoteles credidit oia que per se mouentur esse talia ideo posuit illam suppositionem. Et deinde etiam apparet qđ secunda suppositio non sit concedenda ppter rationem que facta fuit contra eam sed sic potest concedi qđ omne qđ mouetur quiesceret si aliqua pars eius quiesceret qđ nō amplius moueretur per se et primo ita qđ negatio implicita in hoc verbo primum quiescere nō intelligatur dare super hoc verbum moueri simpliciter acceptū s. sup hoc totum moueri per se et primo sic enim est vera suppositio nullū enim habēs partes mouet per se et primo si aliqua pars eius quiesceret quia moueri per se et primo significat qđ moueatur secundū se totū et per prius secundū quilibet partē eius et sic suppositio sic mōdicē facta fuit.

ad propositum quia conuenit alicui per se et primo non debet se remoueri ab ipso qui semper ipso durante conuenit sibi per se et primo propter remotionem a quo libet alio cum illa modificatio que post dicitur. ¶ Deinde etiam apparet michi quod illa alia suppositio implicita in argumento quod cuiuslibet mobile pars potest qui estere quis forte non sit vera quod ad potentias naturales si vera est per potentiam supernaturalem nam deus posset quilibet partem celi quietare et a toto suo diuidere ideo illa suppositio simpliciter est vera ideo ex ea nichil debet sequi falsum et etiam ex suppositione quod quis escat nichil debet sequi impossibile et tamen sequeretur quod totum non mouebatur a seipso per se et primo ideo hoc debet concedi tanquam verum. ¶ Sed ultra est fortis obbitatio que mota fuit. scilicet ista regula indiget modificatione. scilicet illud quod conuenit alicui per se et primo non remouetur ab eo qui semper conuenit ei per se et primo si remoueretur a quolibet alio hoc est verum nisi de ratione illius sit aliquid aliud modo ita est quod ratione eius quod est moueri per se et primo mota tali. scilicet circuli per se et primo mouetur ad spatium ut dicebatur et quare ipse non valet ad concludendum simpliciter quod nichil mouetur per se et primo. ¶ Ad hoc respondetur quod ab alio et etiam illa regula indiget modificatione. scilicet illud quod conuenit alicui per se et primo non remouetur ab eo qui semper conuenit ei per se et primo si remoueretur a quolibet alio hoc est verum nisi de ratione illius sit aliquid aliud modo ita est quod ratione eius quod est moueri per se et primo mota tali. scilicet circuli per se et primo mouetur ad spatium ut dicebatur et quare ipse non valet ad concludendum simpliciter quod nichil mouetur per se et primo. ¶ Ad hoc respondetur quod ab alio et etiam illa regula indiget modificatione. scilicet illud quod conuenit alicui per se et primo non remouetur ab eo qui semper conuenit ei per se et primo si remoueretur a quolibet alio hoc est verum nisi de ratione illius sit aliquid aliud modo ita est quod ratione eius quod est moueri per se et primo mota tali. scilicet circuli per se et primo mouetur ad spatium ut dicebatur et quare ipse non valet ad concludendum simpliciter quod nichil mouetur per se et primo.

partes iste sunt posteriores toto et rationis posterior ratione totius sicut dicitur septimo metaphysice sed etiam nec partes primi mobilis mouentur per se et primo totum immo potius e contrario intelligentia enim existens simpliciter indissolubilis applicatur primo mobili potius ratione unitatis eius quod ratione diuersitatis partium suarum et quis concederetur quod motus totius dependet ex motibus partium tamen non arguitur sic motus totius dependet ex motibus partium ergo totum non mouetur per se et primo quia sic inferretur quod licet mouetur per se et primo siue ab alio siue a seipso quod non tendit Aristoteles sed Aristoteles videtur sic arguere moueretur moueri a seipso si moueretur a quodam alio scilicet a parte ergo illud totum non mouetur a se et primo argumentum videtur esse a posteriori scilicet bene dicit commentator quia aliquid inesse alicui per se et primo est causa quod non remoueretur ab eo propter remotionem ab aliquo alio propter possumus imaginari causam et causatum et per hec dicta apparet rationes rationum que sunt in principio questionis.

Queritur tertio utrum potest esse processus in infinitum in mouentibus et motibus videtur quod sic quia aliter non fuisset per petne in mundo generationes et corruptiones quod vel le equo fuit generatus ab alio equo et ille ab alio et sic in infinitum et habet propositum vel fuit primus equus et sic non fuerit propter generationes equorum et sic de aliis. **O**ppositum determinat Aristoteles hic et in secundo metaphysice. ¶ Notandum quod in secundo metaphysice determinauit Aristoteles de statu in causis vniuersali. ¶ Et hic probat et ibi quod in omni genere causarum oportet deuenire ad primam causam loquendo de causis essentialiter ordinatis sicut bene arguit ratio quod fit in principio questionis et vocatur in propositum to cause essentialiter ordinare quarum impossibile est posteriori causare in suo genere causandi prioris non causante sed accidentaliter ordinate vocantur quarum posterior bene causat prior non causante immo forte prius corrupta sicut si fortes genuit platonem forte non amplius generante immo corrupto plato posset generare ciceronem supponamus ergo illam determinationem factam secundo metaphysice tanquam notandam ibi datam et videamus quod Aristoteles hic intendit intentionem specialiozem et sub illa contentam vbi de causis in genere carum mouentibus subordinatis et adhuc non vniuersaliter de eis sed restringenda ad momentia et mota corpora videamus intentionem Aristotelis in hoc loco ponamus cum eo conclusionem quam intendit et non est possibile infinita esse corpora momentia essentialiter inuicem subordinata et hec conclusio primo sequitur ex dicta determinatione Aristotelis in secundo metaphysice quod non est possibile infinitas esse causas aliquas que essentialiter subordinatas ergo non est possibile infinita momentia corpora esse. Secundo etiam illa conclusio patet quod oportet congregatum ex illis momentibus infinitis esse infinitum et hoc probatum est esse impossibile in tertio huius. ¶ Sed iterum quod est specialiter ad propositum Aristoteles hic nititur probare tali ratione si essent infinita momentia corpora essentialiter subordinata sequitur quod esset infinitus motus in tempore finito quod probatum est esse impossibile

in sexto huius consequentia probatur quia ex quo illa essent mouentia essentialiter subordinata nullus posterior posset moueri nisi priora simul mouerentur hoc supponitur ex quod nomen sicut iante dicitur et postea etiam supponitur quod vnum illorum per aliquid spacium moueretur in tempore finito ut in vna die ex quo sequitur quod omnia alia priora que ponuntur infinita in illa die mouerentur simul cum illo postea etiam supponitur quod huiusmodi corpora infinitorum esset infinitus motus qui non solum ex magnitudine temporis est motus magnus immo etiam ex magnitudine mobilis id est in infinitum moueretur motus eius esset infinitus et tamen congregatum ex illis infinitis motibus esset infinitum ergo infinitus esset motus qui tamen esset in tempore finito. ¶ Sed dicit Aristoteles quod contra istam rationem posset aliquis cavillare dicens quod in sexto bene probatum est quod impossibile est in tempore finito esse infinitum motum sed non erat illic probatum quod impossibile sit in tempore finito esse infinitus motus secundum multitudinem quorum tamen quilibet esset finitus et nichil plus sequebatur aduersari ideo nichil impossibile sequitur contra eum illa enim infinita mouentia non essent vnum corpus nec vnum mobile ideo nec esset eorum vnus motus sed multi quorum quilibet esset finitus contra hanc cavillationem replicat Aristoteles supponens quod ista infinita momentia essent simul adinuicem tangentia se sine intermedio et hoc ostenditur in alia questione ita quod si b mouetur a c et mouetur b et c mouetur et sic in infinitum b est primus ipse a et tages et c ipse b et sic in infinitum postea supponit Aristoteles quod possibile est omnia corpora sibi inuicem proxima et contigua contigui adinuicem et sic fieri vnum corpus et per consequens eorum esse vnum motum si si nullum mouetur si ergo ponatur hoc possibile inesse nullum debet inde sequi impossibile nisi hoc sit ex impossibile quod accepto cum expositione infinitorum talium momentium sequitur impossibile. ¶ Vnum motum infinitum esse in tempore finito ergo positio illa aduersarii est impossibilis. ¶ Sed contra istam rationem Aristoteles est fortis dubitatio quia procedit ex positione impossibili scilicet quod omnia corpora inuicem proxima possent fieri continua hanc enim est impossibilis de speris celestibus adducit etiam ad speciem ignis et si hoc non sit simpliciter impossibile quod possibile per potentias diuinam tamen hoc creditur Aristoteles esse impossibile id est male vult esse illa positio. ¶ Ad istam dubitationem respondet commentator et multi alii quod licet repugnet corporibus celestibus continuari secundum suas naturas speciales tamen hoc non repugnat eis secundum rationes communes corporum motuum et mobilitatem id est cum Aristoteles procederet hic de mouentibus et motibus non descendendo ad speciales earum rationes sed ascendendo in eorum rationibus communibus licebat ei accipere tanquam possibile quod non erat repugnans rationibus communibus motuum momentium et corporum unde dicunt multi quod ex tali positione non repugnante illis rationibus communibus cum aliquo vero coassumptio non debet sequi aliquid repugnans illis rationibus communibus sed in propositum sequitur repugnans repugnans enim rationibus communibus motuum et temporum quod in tempore finito sit motus infinitus ideo sequitur quod

acceptum ab aduersario non erat possibile sed michi videtur quod illa solutio nichil valeat quia ex eo quod est simpliciter impossibile omnia sequuntur et in propositum si illa solutio esset bona ego arguerem sic omne corpus quiescit quod corpus mouetur scilicet corpus celeste ergo quod mouetur quiescit conclusio est impossibilis et repugnans rationibus communibus motus et quiescis et tamen secunda premissa erat vera et prima erat non repugnans rationibus communibus motui et quieti et corporum ergo omnino talis modus arguens diuini valeat videtur ergo michi dicendum quod ratio Aristotelis pro tanto valet quia licet suppositio non sit possibilis per potentias naturales simpliciter est possibilis per potentiam diuinam et tamen ex hac suppositione cum positione aduersarii sequebatur impossibile ideo sequitur quod positio aduersarii erat impossibilis. ¶ Sed quando ultra obicitur Aristoteles non debuit illam suppositionem accipere tanquam possibilem quod non creditur illam esse simpliciter possibilem nec secundum potentias naturales nec secundum potentias supernaturales. ¶ Respondetur quod forte Aristoteles magnam partem participans nobiscum in vera fide nostra creditur multa esse impossibilia per potentias naturales que tamen creditur esse possibilis simpliciter per potentiam supernaturalem ideo in multis locis cum loquitur de possibilitate naturali simpliciter reputauit illa impossibilia et in aliis locis loquens de possibilitate simpliciter scilicet per potentiam diuinam reputauit illa possibilis et hoc notatur primo philicorum ubi non voluit simpliciter dicere quod impossibile esset ex nichilo aliquid fieri sed dixit quod omnes naturaliter vel de natura loquentes dixerunt quod impossibile est ex nichilo aliquid fieri quasi vellet dicere quod hoc est possibile secundum naturam. ¶ Si ergo Aristoteles creditur quod non posset celum quietari per potentias naturales quod non posset diuidi quod non possent omnes celestes adinuicem continuari quod non possent moueri velocius quam moueretur aut tardius quod nichil corruptibile posset esse subtilius igne immo quod esset dare subtilissimum quo nichil posset esse subtilius quod non posset esse penetratio dimensionum et per consequens quod non posset esse ipsa cum separatum non motum cum corporibus motis non extra ea situaliter existens et hec omnia creditur non esse possibilis secundum potentias naturales sed alibi posuit hec omnia tanquam simpliciter possibilis nam in septimo huius posuit cuiuslibet mobile partem posse se quiescere quicunque corpora posse inuicem continuari et in quarto huius posuit omne corpus in infinitum posse subtiliari et sic in infinitum id est corpus posse vel locum moueri et in primo celi spacium quiescens cum corpore moto secundum modum penetrationis eorum hec omnia sunt simpliciter possibilis per potentiam diuinam et non inueniuntur quod vni posuerit aliquid ad arguendum tanquam possibile propter non repugnantiam secundum rationes communes aliquas nisi illud esset simpliciter possibile et gaudeo gaufus sum quod illa michi apparuerunt quorum tamen subtilioribus et sapientioribus correctionem relinquo et secundum hec dicta moderentur et soluantur omnia predicta et.

Queritur quarto utrum necesse est in omni motu mouens esse simul cum moto. Arguitur quod non quia color distans a visu non actum videtur sensibile positum super sensum non facit sensum ut dicitur secundo de anima. Item saturnus iuppiter et sol alterant ista inferiora nec prius alterant speras celestes medias quas tangunt quia iste ipse celestes non sunt alterabiles ut apparet primo celi. Similiter narrat albertus de quodam pisce qui vocatur stuposa proprietate sua qui cum intrat rete stupescit et facit tremere manus piscatoris ad quas tamen non attingit et hoc non est quia prius stupescit at rete quod attingit et adamas vel magnes a longinquo attrahit ferrum et mouet ipsum et tamen non mouet nec attrahit prius intermedium et rami prius attrahunt nutrimentum a radicibus cum non tangunt eas et cum grane non moueatur a seipso ut dicit aristoteles in octavo huius videtur quod moueatur a loco suo naturali qui bene distat ab eo et sol illuminat totum diaphanum quod ad nos non apparet quod hoc sit taliter quod vna pars propinqua prius illuminata illuminet aliam partem sibi propinquam quia tunc ita videtur debere illuminare per res sibi propinquas sed lateraliter sicut illuminaret secundum rectum inessum a sole quod est falsum et fagitta vel pietas mouetur ad hoc postquam iam distat a proficiente et non apparet quod ab alio quod a proficiente et dicitur quod maligne mulieres per sortilegia alterant homines remotos ad infirmitates non prealterando medium quod patet homines intermedium non patiuntur quia ista sunt innati pari sicut remoti et aristoteles secundo huius fas dicit quod gubernator absens est causa submersiois navis et non est causa in alio genere quod in genere causae efficietis agentis et mouentis ergo et.

Oppositum determinat aristoteles in isto septimo. Notandum est quod aristoteles hic non loquitur de simul secundum tempus sed de illa similitudine secundum tempus loquebatur in secundo huius quando dicit quod cause apparentes et quorum sunt cause sunt simul que autem dicitur secundum potentiam non semper simul sunt corrumpitur enim non simul domus et domifica tor nec intendebat aristoteles de simul secundum locum propter loquendo quia talia sunt que sunt in eodem loco primo sive proprio ut habetur in quarto huius et tamen si in motu lapide non oportet de esse in eodem loco primo in quo est lapis. Sed aristoteles per similitudinem intendit in distantia. et quod non distent ab invicem quod aliquod spatium intermedium et hoc ipse notat in textu dicens dico autem simul quia nichil ipso est medium notandum est et aristoteles non intendit quod omne mouens sit ita simul cum omni eo quod ab ipso mouetur quia ignis calefacit me licet sit aer intermedium et cor pora celestia agunt hic inferius sed intendit de tali mouente et tali motu quod in terra non sit aliquid mouens intermedium vel etiam aliud motum intermedium ut si baculus mouet lapidem absque hoc quod per prius et immediate distans moueat illud corpus necesse est quod baculus non distat a lapide a illud notabile intendit aristoteles per illam litteram manifestum ergo quod mouentis ultimi et moti primi nullum est medium tunc ergo ad sensus predictos ego dico cum aristoteles quod necesse est esse omne mouens simul cum eo quod mouetur

ab ipso et non est facile hoc demonstrare immo forte impossibile quia debet supponi tanquam principium in naturalibus principia tamen in demonstrabilibus aliquando quadam leui declaratione declarant ut exemplis aut sensu aut experimental inductione etiam in qua non inducuntur omnia singularia ut dicit commentator in secundo huius non enim aliter scimus quod omnia ignis est calidus vel quod omnis magnes est attractivus ferri nec est querenda alia ratio quod experimentum ad probandum quod ita sit et licet bene posset queri propter quid ita sit et quomodo hoc fiat et ideo ad istam questionem sufficit michi illa declaratio inductiva quam facit aristoteles in littera que etiam ibi queratur.

Ad rationes Ad primam dicitur quod color mouet primo corpus diaphanum sibi immediatum et non visum ab eo remotum quod prius aut tempore aut natura moueat intermedium et sic est possibile ut dictum fuit quod mouens moueat remotum a se similiter dicendum est de saturno et lone non enim alterat nos quod prius alterant speras celestes intermedias non tamen tali alteratione quali alterant nos quia ille ipse non sunt receptivae talium alterationum non enim sunt alterabiles alterationibus corruptivis et quibus non sunt calefactibiles aut frige factibiles tamen bene sunt illuminabiles et receptivae illuminationis omnium astrorum et quibus lumen solis sit calefactivum prout exprimitur tamen non calefacit illas speras quia non sunt calefactibiles. Similiter dicit albertus quod ille piscis prius alterat rete quam mantas et mediante rete vel aqua multiplicatur quedam qualitas ad manum que est ita pefactiva sed non stupescit rete quia non est ita pefactibile eodem modo dicitur quod magnes alterat aerem sibi immediatum vel aquam et multiplicatur quedam qualitas visus ad ferrum que pefactiva non habentium ad magnetem tale convenientiam naturalem ferri ad magnetem est attractiva ferri ad magnetem et non oportet quod sit attractiva aliorum non habentium ad magnetem tale convenientiam et commentator ponit signum quod a magne te sic multiplicatur ad ferrum quedam qualitas sive impressio per medium quia magnes si frigitur alio modo non amplius attrahit ferrum quia alia repulsi multitudine illius qualitatis a magne te innata multiplicari ad ferrum per medium et de hoc quod alimentum ascendit de radicibus ad ramos et mouetur sanguis ab epate vel corde ad singula membra certum est quod mouens instrumentale est calor et spiritus quod sit et pensant per totum corpus et mouens principale et dirigens actionem calorem et spiritum est anima que etiam est per totum corpus est non distans a moto non est credendum quod caput attrahat sanguinem a corde vel epate ratione compositatis et colligationis sicut si homo trahit navem se anima per calorem et spiritum mouet ipsum ad singula membra ipso indigente et de motibus gratulium et lentum dicitur in octavo huius. De sole autem manifestum quod non illuminaret nos nisi prius tempore vel natura illuminaret corpora intermedia unde si intermedio poneretur obstaculum opera cum non fieret ultra illuminatio sed tamen quia non solum radius in propinquo factus agit radium in remotum sed sol cum illo radio et principalis quod ille radii facit illum radium in remoto ideo indirectum solis

fit magis illuminatio quam lateraliter nisi ab obstaculo fiat repercussio vel reflectio et multi etiam dicunt quod actio est facilior secundum lineam rectam quam secundum tortuosam quia illa est brevior ideo multiplicat lumen ad rectitudinem non ad latera nisi sit reflectens vel refragens. De projectis autem fiet questio specialis. De illis autem malignis mulieribus ego credo quod non sic agant in homines remotos nisi tetigerint eos vel per cibos vel per potus vel per herbas aut venena aut homines et si aliter fiat hoc est per demones illis seruientes qui prius mouere se ad illos vel applicare actiua sive venena siue alia et agere in illos. De gubernatore autem abste te quomodo sit causa secundum in propriam locutionem dictum fuit prius et.

Sequitur questio quinta.

Queritur quinto utrum secundum naturam qualitates de prima specie vel de quarta sit per se motus. Arguitur quod sic quod in libro predicamentorum aristotelis enarrauit calorem et frigus inter qualitates de prima specie et tamen propius et per se est alteratio secundum caliditatem et frigiditatem ergo et. Item sanatio est quidam motus et tamen sanatio non est per se nisi ad sanitatem que est de prima specie qualitatis et ita dicit aristoteles esse de prima specie qualitatis et tamen motus que est de prima specie qualitatis est per se motus. Item in eis est contrarietas cum ergo illa est in prima specie sicut in tertia contrarietas videtur quod ita in prima specie debeat esse motus per se sicut in tertia. Item si non esset in eis motus hoc esset per tanto quod sunt ad aliquid hoc enim modo videtur aristoteles ad hoc probandum sed illud medium non valet ergo illa conclusio non debet poni quod autem illud medium non valet patet primo quod est falsum quod ille qualitates sunt ad aliquid quia essentia predicamentorum sunt in genere per ut allegat et primo posteriorum et commentatore decimo metaphysice et etiam si sanitas aut scia est ad aliquid non minus videtur quod caliditas vel albedo sit ad aliquid albedo vel caliditas vere et realiter est similitudo que est ad aliquid et tamen hoc non prohibet quod ad caliditatem sit per se motus.

Oppositum determinat aristoteles in isto libro septimo visum fuit in quinto huius quare et quod debemus dicere quod non sit per se motus in ad aliquid hoc enim est quia propter mutationes dispositionum secundum quas est motus realiter non est necesse si accidit mutari denominationes secundum terminos ad aliquid et quia etiam ita est de terminis prius et ad primam speciem qualitatis vel de quarta ea ratione qua prius ad illas species ideo similiter dicitur quod non est per se motus secundum qualitates de prima specie et de quarta. Notandum est ergo quod ille quatuor species qualitatis non sic debet credi esse distincte qui supponat bene pro eis distinctis sed de tertia specie ponuntur qualitates distinguuntur secundum simplices rationes et abolutas et sic isti termini caliditas et frigiditas albedo et nigredo grauitas et leuitas et humilitas dicitur de tertia specie et secundum mutationes illarum qualitatibus de contraria in contraria oportet nota de illa tertia specie mutari quia significant simpliciter illas qualitates secundum rationes earum essentielles sed ille eodem qualitates vel quocumque alie secundum quod significant

per nota virtutum vel viciorum potentiarum vel impotentiarum pertinent ad primam speciem vel ad secundam unde de illa nomina sunt de prima vel secunda specie bonitas malicia virtus et vicius sanitas pulchritudo fortitudo agilitas et humilitas et etiam nota eis contraria similiter habentur erroris scia ars et geometria et humilitas similiter temperantia iusticia et differant aut prima species et secundum da quod ille qualitates prout significant per nota virtutum et viciorum si sunt a naturate innata dicuntur ut sic prius ad secundam speciem et si sunt per bonas aut malas consuetudines aut consuetas opiniones acquiruntur tunc ut sic dicuntur prius ad primam speciem caliditas et frigiditas que secundum rationes suas absolutas prius ad tertia speciem qualitatis prius ad primam speciem aut secundam secundum quod dicuntur virtutes ignis vel aque aut aliorum quorum aliorum corporum modo certum est quod eadem vel similia caliditas aut frigiditas vel idem aut simile temperantia caliditatis et frigiditatis essentia et convenientes dispositio in uno corpore et est contrarietas et malicia in alio vel est sanitas in hofe et egritudo in epate vel sanitas in corde et egritudo in capite et ideo est mutatio secundum caliditatem vel frigiditatem vel aliquid alia qualitate non opus si accidit quod mutetur denominationes secundum nota virtutum vel maliciarum unde aliquid et in aliquibus calefactio est sanatio aliquid autem et in alia est egritudo et aliquid nec est egritudo nec sanatio concludendum est ergo cum aliquid eadem qualitates secundum diuersas rationes dicantur de prima specie et de tertia ut caliditas frigiditas secundum quas est per se motus et aliquid secundum qualitates de prima specie est per se motus sed ad sensum predictum dicitur quod non est per se motus. Item illas de prima specie quod non opus mutari rationes ita appropinquat de quarta specie nota figurarum per temetia ad quartam species qualitatis mutantur per motum localem partium aliorum corporum sive hoc quod maneat aliquid quod qualitas abiecta et non est de necessitate motus. Locales sed accidit quod isti debeant mutari nota figurarum non secundum motum per se secundum quartam speciem nec secundum secundam. Notandum est ergo quod termini de prima vel secunda specie qualitatis non dicuntur ad aliquid quia sunt de predicamento ad aliquid huius sunt de predicamento qualitatis quod predicant de substantiis primis in quale sed tamen dicuntur ad aliquid quia significant qualitates quas significant in comparatione ad operationes innatas prout ab eis sic enim dicuntur virtutes vel malicie potencie vel impotentie dicuntur ens virtutes vel potencie secundum quod disponunt ad bonas operationes et subiectis suis contentientes vel etiam secundum quod sunt prohibitive corruptionis motum subiectis suis et contentientibus et dicuntur malicie vel impotentie secundum quod disponunt ad prauas operationes et subiectis suis disconuenientes. Deinde iterum notandum quod aliter solet distinguere quod secundum aliquas dispositiones dicantur esse per se motus vel per accidens videlicet quod secundum illas dispositiones dicantur esse per se motus qui immediate proueniunt ab ipsis motoribus et etiam temporales ita quod non proueniunt ab illis per modum sequele ad alias dispositiones ab illis motoribus prius proueniunt et quod etiam non sunt innate fieri in instanti si vero sunt innate fieri in instanti ut lumen vel species sensibilis aut visio vel intellectus et et etiam si proueniunt consequenter ad alias dispositiones per prius a motoribus proueniunt hicinus secundum eas esse

motus nō per se sed per accidens sed sic nō est per se motus ad figuras quia proueniūt p̄ter ad motus locales aliarū partū corporis figurati sic etiā nō ē per se motus ad habitus morales vel intellectuales quia proueniūt in appetitu vel in intellectu p̄ter ad operationes vt apparet primo ethicorū immo etiā sicut dicit p̄mentator q̄ in rarefactione nō est p̄ se motus ad q̄ritatē licet in ea vere generat q̄ritas vnde quia grauitas et leuitas raritas et densitas et alie qualitates sc̄das se d̄ solū secundū quattuor p̄tas sc̄z calidum frigidum humidum siccum et credo q̄ istas intentiones intendebat Aristoteles in isto septimo libro.

Tunc igitur ad rationes ad primā cō-
cessum est q̄ eedē qualitates significāt p̄ terminos de tertia specie et de prima sed sc̄dm alias rōnes sicut etiā eedē res significāt per terminos de adaliq̄d et p̄ terminos de aliis p̄dicamentis quod sufficit sc̄dm p̄dicta ad hoc q̄ dicam⁹ non ē motus per se sc̄z ad aliquid vel sc̄dm primā specie licet dicamus esse motus p̄ se sc̄dm alia p̄dicamenta vel sc̄dm aliam specie. ¶ Ad aliā cōcedo q̄ hec est per se vera sanatio est ad sanitatem sicut ista calefactio est ad caliditatem sed tñ omnis mutatio sc̄dm talē qualitatem puta caliditatem vel frigiditatem semp̄ est calefactio vel frigeffectio sed tñ accidit q̄ sit sanatio vel egrotatio aliq̄s est calefactio est sanatio aliquādo est egrotatio et sic aliquādo frigeffectio est sanatio aliquādo egrotatio et aliquādo nec ē sanatio nec egrotatio. ¶ Ad aliā dico q̄ sic locutus ē Aristoteles quia aliquis modus cōtrarietatis requiritur ad motū et vltra bene aliud requiritur ad hoc q̄ dicatur p̄ se motus sicut alias et nūc dictū est. ¶ Ad vltimā dictū ē q̄ illi finit de p̄ta sp̄e qualitatis nō sūt de p̄dicamento adaliq̄d q̄ p̄p̄e p̄dicant in quale tñ nec significant qualitates quas significāt sc̄dm simplices et absolutas rōnes earū sicut significant eas termini de tertia specie qualitatis modo magis debet esse denominatio per se motus sc̄dm rationes absolutas dispositionū sc̄dm quas est mutatio q̄ secundū rationes respectivas earum.

Deritur sexto vtrū ad hoc q̄ ali-
qua sint cōparabilia requiritur et sufficit q̄ ip̄a sint specialissime vniuoca Arguit⁹ q̄ non quia deus est melior alio et omnis substantia nobilior accidente vt dicit cōmentator sc̄do de anima et etiā dicitur septimo metaphisice q̄ substantia est prior accidente rōne natura et t̄pe et omnis causa est prior natura suo causato et tamen est predictis vniuocatio. ¶ Item omnia venalia sunt adinueniē p̄parabilia vt patet quinto ethicorū et tamen sunt valde diuersarū rationū et specierū vt equi quadragevini et c. ¶ Item quocūq̄ eadem mensura mensurantur illa sunt adinuicem comparabilia sed omnes motus quales sunt diuersarū rationū sunt eadem mensura mensurabilia sc̄z t̄pe vt apparet quarto hui⁹ et etiā mensura est cōparabilis mensurato ergo tempus est cōparabile alterationi et tamen nec sunt eiusdem speciei nec eiusdem generis et motus solis diurnus est velocior tñ ambulatione licet motus rectus et circularis sint di-

uersarū rationū et specierū et motus sursum motui deorsum est equevelox si equali tempore p̄transcūtur spacia equalia et illi sunt diuersi specie quia cōtrarii et ita est et eque veloces alterationes de frigidissimo ad calidissimum et econuerso si fieret equali tempore Et geometer sic inueniret quadratus equalē triangulo licet ille sint figure diuersarū specierū et numeri sunt adinuicē cōparabiles certissimis p̄portionibus licet sint adinuicē diuersarū specierū et q̄ dicantur equiuoce vnde dicit Aristoteles in isto septimo q̄ eque uoce dicitur multiplex et duplex et tantūde et amplius immo etiā et duo. ¶ Item vniuoca non sunt nisi termini vocales significatiui sed alie res bene comparantur adinuicem vt hoc album illi albo et fortē platonē secundum eorum magnitudines. ¶ Item arguitur q̄ non sufficit vniuocatio secundum speciem specialissimam ad cōparandum quia homo vniuoce dicitur de forte et platone et tamen non dicim⁹ quis eorū sit magis vel minus homo.

Propositum determinat aristoteles in
isto septimo notandū est q̄ anima cōparat res et terminos mentales quibus intelligit vnam rem in respectu alterius et illam comparisonem exprimit et designat per terminos vocales ideo ad cōparandum requiruntur multa requiritur enim anima innata cōparare et intelligere res in respectu sui inuicem. Sc̄do requiruntur res quas anima cōparat adinuicem vt q̄ canem equo cōparamus secundū albedinē quis albi⁹ vel secundū magnitudinē quis maior vel secundū multitudinē vt qui sunt plures an equi vel canes et sic motū motui cōparamus secundū velocitatem quis veloci⁹ et sic de aliis et non est vis in p̄posito vtrum illa res que cōparantur sint eadem vel diuersę cuius illis dispositionibus secundū quas comparantur. ¶ Tercio requiruntur apud animā cōceptus diuersi illarum rerum que adinuicē cōparantur vel etiā dispositionum sc̄dm quas comparantur et debent ēē conceptus illarum rerum que comparantur absoluti vel saltem nō respectui ab illo cōparatio quo comparamus illas res sed cōceptus dispositionū sc̄dm quas est cōparatio debent esse respectui respectu comparatiui quo cōparamus et postea vltimo ad exprimentū cōparationes mentales requiruntur termini vocales subordinati illis cōceptibus et designantes eos verbigratia a dicimus albus ip̄o b vel maius vel velocius et nō oportet istos terminos a et b esse respectuos s̄ isti termini albus maius velocius sunt respectui et cōparatiui vltiori⁹ etiā op̄ q̄ illi dispositiones sc̄dm quas cōparantur ille res que cōparantur significēt p̄ aliquē terminū absolutū vel non respectui illa cōparatione q̄ adē termin⁹ sit verificabilis de terminis supponētib⁹ pro illis rebus que cōparantur alteri nō ē cōparatio nisi abusiua vt si de beam⁹ dicere q̄ hō sit albi⁹ equo oportet vt rōne ēē albi⁹ et si a est maius ip̄o b vel velocius oportet vtrūq̄ habere magnitudinem vel velocitatem et c. ¶ Tunc ergo est prima conclusio q̄ ad proprie dictam cōparationem non requiritur q̄ termini supponentes pro illis rebus que comparantur sint adinuicem eiusdem speciei specialissime quia equus et canis vere possunt adinuicē comparari secundum albedinē aut secundū magnitudinem deinde etiam notandum q̄ adhuc q̄ p̄p̄e fiat cōparatio oportet illi terminū significantē dispo-

tionem recipere cōparationes loquendo grāmatically vt albi⁹ albus veloci⁹ velox magnum mal⁹ multum plus et c. ¶ Sc̄do sequitur sc̄da conclusio q̄ non sc̄z omne terminū specialissime vniuocū sit cōparatio q̄ non omnis talis terminus recipit grāmatically cōparationem vñ non dicim⁹ q̄ ille color sit magis albedo q̄ ille nec fortē magis homo q̄ plō nec vnum circū q̄ magis circulus alio Alteri⁹ notandū est q̄ dupliciter fit cōparatio. s̄ communiter et proprie communiter fit cōparatio vbi inuenitur excedens et excessum licet sine p̄portionē determinata et mensura proprie aliq̄ sit cōparatio vbi inuenitur excedens et excessum secundum determinatā p̄portionē vt duplā triplā vel sex quī alterā et c. et in p̄p̄e dicta cōparatione fuerit equalitas et similitudo remoto excessu in alia aut non inuenitur. ¶ Tunc igitur est tertia conclusio q̄ ad cōparationē communiter dictā non requiritur q̄ terminus significans dispo-

lissime q̄ritatis p̄tineat sit cōparatio s̄ secundum gen⁹ puta magnitudinē q̄ magnū recipit cōparationē non autem bicubiū vel tricubiū.

Et per hec dicta respondetur facilliter ad
rationes non enim est cōparatio proprie dicta secundum certam p̄portionem ad alium secundum bonitatem nec bē ad accidentia secundū nobilitatem vel secundum p̄ioritatem in effēdo aut diffiniendo et sic de causa et causato. ¶ Ad aliā dicitur q̄ otaventalia sc̄dm relationē ad humanā indigentia p̄parantur adinuicē sed non p̄p̄e sc̄dm certā p̄portionē saltē et natura rei immo oportet voluntarie cōcordare in q̄ritate p̄portionis vñ venditor dicit sepe rem suam in valore excedere pecuniā emptoris et emptor dicit contrariū et non possunt cōcordare aliter aut veniens qui p̄ in dicit illa rem concordat alia cum venditore et cōparat illam rem sue pecunie veluti cū venditor de hoc magis dicit et in speciali quinto ethicorū. ¶ Ad aliā dicitur q̄ si cōparatio fiat secundū aduocationē mensurā ad mensurabile vel ad p̄tes eius tunc est cōparatio p̄p̄e dicta inter mensurā et mensurabile et inter mensurabilia eadem mensurā adinuicē sed si sit mensuratio per p̄portionales diuisiones mensurę et mensurabilis ab hoc q̄ oportet aduocare mensurā ad mensurabile vel ad partes eius tunc non oportet q̄ illa sint adinuicē cōparabilia p̄p̄e et ita dictum fuit in quarto q̄ oēs motus mensurantur tempore. ¶ De motu solis p̄ceditur q̄ est velocior tua ambulatione s̄ non potest assignari in qua p̄portionē ideo nō est cōparatio p̄p̄e dicta. ¶ Ad aliā cōceditur q̄ motus sursum et mot⁹ deorsū existēt diuisim sc̄dm speciem cōparantur sc̄dm velocitatem sicut homo et equus sc̄dm albedinē q̄ hoc nōmē velocitatis dicitur de eis vniuoce qm̄ in illis motib⁹ attenditur velocitas equalis penes transiri equalia spacia equalib⁹ temporibus et nō est ascendētis et descendētis spaciū alterius rōnis s̄ forte est idē et sic de tempore. ¶ Ita etiā dicitur de alterationibus de quibus arguitur nā illa calefactio erat tanta caliditas generata et tanta frigiditas corrupta q̄ta in alia frigeffectio erat frigiditas generata et caliditas corrupta et penes hoc attenditur velocitas in illis alterationibus ideo de illis dicitur veloci⁹ vniuoce de numeris dictum fuit in positione. ¶ Ad aliā p̄ceditur q̄ q̄ cōparantur vel dispositiones sc̄dm quas p̄parantur non sūt vniuocę vel equiuocę s̄ termini per quos cōparatio exprimitur de quibus satis dictū fuit. ¶ Ad aliā conceditur q̄ cū illa vniuocatio bñ requiritur q̄ ille terminus vniuocus recipiat cōparationē secundum grāmatically. ¶ De qua drato autē et triangulo manifestū est q̄ non cōparantur sc̄dm magnitudinē de qua dictū fuit in pōne et c.

Deritur septimo circa vltimum
capitulum huius septimi in quo Aristoteles ponit multas regulas de cōparationib⁹ motuum sc̄dm habitudinē ad motores et erit hec questio de primis duabus regulis videlicet vtrū hec due regule sint vere. sc̄z. ¶ Si aliqua virtus motet aliq̄ mobile per aliq̄ spaciū in aliquo tempore eadem vel equalis virtus mouebit medietatē illius mobilis p̄ duplex spaciū in equali tempore. Sc̄da regula est si aliquā virtus motet aliq̄ mobile per aliq̄ spaciū in aliquo tempore eadem totalis virtus mouebit medietatem illius

mobiles equale spaciū in dimidio tēpore. ¶ Arguitur ergo q̄ prima regula nō valeat q̄ si tu posses trahere hanc nauē per vna leuā in vna hora nō sequitur q̄ tu possis trahere medietatez nauis p duas leuās in vna hora imo forte nec festuca posses trahere p duas leuās in vna hora. ¶ Item si lapidē aliquem picis in aliquo tempore p aliqd spaciū non oportet q̄ medietatem possis trahere per duplex spaciū in equali tēpore siue in maiori vel minori imo forte q̄to magis maiora bitur lapis tanto p minus spaciū poteris ipsum trahere. ¶ Similiter arguitur contra scdm regulam q̄ si nūmer portat aliqd onus ad forū in vna hora nō sequitur q̄ portaret dimidium onus in dimidia hora imo nec line onere iret ad forū in dimidia hora.

Oppositum determinat Aristoteles in isto septimo. Aliqua notabūt et dicēt i ista questione ne et alia supplebūt in alia questione. ¶ Notandū est ergo q̄ in pposito questio potest intelligi vbi mobile resistit motui et q̄ ppter resistētiā est successio in motu ita q̄ cum fuerit maior resistētia erit motus velocior ceteris etiam parib⁹. ¶ Si fuerit nulla resistētia non esset successio tēporalis s̄ mutatio instantanea. ¶ Deinde etiam per dimidiationē resistētie et p mobile etiā intelligere resistētiā ita q̄ sit sensus illarū regularum q̄ virt⁹ mouens aliquā resistētiā aliqua velocitate moueret dimidiam resistētiā duplici velocitate nā si hoc esset ita sequitur manifeste q̄ moterent per duplex spaciū equali tēpore et per equale spaciū dimidio tēpore. ¶ Tūc ergo ego pono conclusiones. ¶ Prima est q̄ illa regula non est vniuersaliter vera q̄ nulla esset vera sequitur q̄ etiam illa alia regula esset vera si aliqua virtus mouet aliqd mobile per aliqd spaciū in aliquo tēpore eadem vel equalis virtus mouet duplex mobile p dimidiatum spaciū in equali tempore sed illa regula est falsa igitur similiter prima erit falsa q̄ autēz hec vltima regula sit falsa manifestum est per se q̄ tantū mobile vel tanta resistētia mota a tua virtute posset signari q̄ tu non posses mouere duplex per aliqd spaciū nec in aliquo tempore et causa huius est q̄ virtus motoris debet excedere virtutē resistētie et forte non excederet si resistētia duplicaretur verbi gratia tria mouent duo q̄ excedunt ea sed duplicatis duobus erunt quattuor ita non excedunt illa quattuor ideo nullo modo mouebunt. Sed tūc ego probo pnam argumētū principalis s̄ q̄ si prima regula sit vera alia etiam q̄ dicta fuit erit vera q̄ pono q̄ a mouet per vnam leuā in vna hora et pono etiam q̄ c est duplex ipsi b tūc ego cōcludam q̄ a mouebit c per dimidiam leuā in vna hora q̄ si non potest tūc ego sumā aliam virtutē maiorem que hoc potest et sit illa virtus d cum ergo d moueat c per dimidiam leuā in vna hora sequitur si prima regula erat vera q̄ etiam d mouebat medietatē ipsius c que quidē medietas est b per vna leuā in vna hora et ita sequitur q̄ a et c sunt virtutes omnino equales q̄ si eque velociter mouent idē mobile s̄ ergo cū d potest mouere c sequitur q̄ etiam poterat ipsum mouere. ¶ Secunda conclusio est q̄ etiam scda regula non est omnino vera q̄ si esset vera sequitur q̄ etiā illa esset vera si aliqua virtus mouet aliqd mobile p aliqd spaciū in aliquo tempore eadē vel equalis virtus mouebit duplex mobile per idē spaciū duplici tempore s̄ vltima regula est falsa sicut ante dicebatur ergo alia regula etiam erat falsa et ego pnam ppositionabilem si cut prius ponendo q̄ a mouet b per vna leuā in vna hora et c sit duplex ipsi b tūc dico q̄ a mouebit c p vna leuā in duabus horis q̄ si hoc non sit ego capiā alias virtutes s̄ d que hoc potest et tūc sequitur q̄ ista scda regula erat vera q̄ d mouebit medietatē ipsius c que quidē medietas est b per vnam leuā in vna hora et ita d et a erunt virtutes equales et d potest mouere c ergo similiter a potest mouere c. ¶ Ex istis sequitur Tertia conclusio s̄ q̄ proportio velocitatum motuum non attenditur penes proportionē resistētiarū manente eodem vel equali motore videlicet tali modo q̄ i q̄to resistētia erit minor in tanto velocitas erit maior quia per duas conclusiones pcedentes apparet q̄ non sequitur si resistētia dimidiatur q̄ velocitas duplex. ¶ Quarta est q̄ etiā illa regula non est vera si aliqua virt⁹ mouet aliqd mobile per aliqd spaciū in aliquo tēpore duplici virtus mouebit idē mobile p duplex spaciū in eodem tēpore q̄ si illa regula esset vera sequitur etiam q̄ illa regula esset vera si aliqua virt⁹ mouet aliqd mobile p aliqd spaciū in aliquo tēpore dimidia mouebit virtus idē mobile per dimidiū spaciū in eodem tēpore sed ista regula est manifeste falsa sicut dictū fuit nā si mouens dimidiaretur forte q̄ nō amplius excederet ipsū mobile s̄ p̄batur ponendo q̄ a mouet b per vna leuā in vna hora tūc medietas ipsius vocetur c tūc ergo dico q̄ c mouebit b per dimidiā leuā in vna hora si prima regula sit vera q̄ si non potest detur aliqua potentia que hoc possit facere et illa sit d tūc d mouet b per dimidiam leuā in vna hora et tūc si regula prima erat vera sequitur q̄ dupla ipsi d mouet b per vna leuā in vna hora et sit dupla ipsi d est equalis virtutis a igitur d est equalis medietati ipsius a ipsi c et sic sequitur q̄ d posset mouere b etiā c poterat mouere b et cōsimiliter posset argui vel p̄batur q̄ illa regula sit falsa si aliqua virtus mouet aliqd mobile per aliqd spaciū in aliquo tempore dupla virtus mouebit idē mobile p idē spaciū in dimidio tēpore s̄ dimidio p̄bationē propter breuitatē. ¶ Et tūc sequitur quinta conclusio s̄ q̄ proportio velocitatum motuum non debet attendi penes proportionē mouentis ad mouēdū manente eadē vel equali resistētia q̄ ex pcedente conclusione manifestum est q̄ non sequitur Si virtus mouens duplicatur q̄ velocitas duplicatur. ¶ Deinde etiā nos supponimus q̄ mouens debet esse fortius q̄ resistētia ita q̄ mouentis ad mobile debet esse p̄portio maioris inequalitatis. ¶ Et tūc ponitur sexta conclusio q̄ p̄portio velocitatum motuum non debet attendi secundū p̄portionē excessum quib⁹ mouētia excedūt mobilia q̄ qua velocitate duo mouent vna eadē velocitate quattuor mouēt duo hoc paret per illā regulā Aristotelis posita in his verbis si vero duo et virtus horū aut virtus mouentis in tanto et cōpōsite potentie cōpositū ex graui⁹ equali mouebunt longitudine et in equali tempore. ¶ Si a mouet b et c mouet d per aliquod spaciū in aliquo tempore cōpositū ex a et c mouebit cōpositum ex b et d per equale spaciū in equali tēpore ergo si aliqua duo mouent aliqd vna aliqua velocitate et alia duo aliud vna oportet q̄ quattuor que sunt pposita ex illis duobus et duobus moueant duo q̄ sunt pposita ex illis vno vno

equali velocitate et tūc maior est excessus quo q̄stia⁹ excedunt duo q̄ excessus quo duo excedunt vnum. ¶ Septima conclusio inferitur q̄ velocitas attendi debet penes p̄portionē maioris in equalitatis mouētis ad resistētiā ita q̄ q̄to erit maior p̄portio maioris in equalitatis mouētis ad resistētiā tanto erit motus velocior et ita p̄portio velocitatum motuum attendenda est penes p̄portionē proportionū mouentium ad suas resistētiās ita q̄ in qua p̄portione proportio ipsius a ad b est maior q̄ proportio ipsius c ad b in eadē p̄portione a mouet ipsū b velocius q̄ c d ista conclusio manifestata est q̄ in aliis modis quibus aliqui imaginabantur q̄ deberet attendi p̄portio velocitatum motuum reprobatio non videtur reliqui nisi iste modus ergo rōna le est q̄ debeat approbari. ¶ P̄pono octauā conclusionē s̄ q̄ iste due regule Aristotelis de quib⁹ querebatur habeant veritatē in quibuscunq̄ p̄portio motoris ad resistētiā est dupla s̄ in aliis non sunt vere sicut ponitur prima pars huius conclusionis ex hoc patet q̄ si a est duplex ipsi b sequitur q̄ a est quadrupla medietas et ipsi b est illa medietas sit c tūc a est duplex ipsi b et quadrupla ipsi c ergo a mouet c dupliciter velocius q̄ b p̄na patet q̄ proportio quadrupla est dupla ad p̄portioē duplicē ergo velocitas ad velocitatē debet esse dupla et ego declaro assumptū q̄ duplici dicitur alii cui q̄ continet ipsū vel equale sibi b̄ia s̄ ita est q̄ p̄portio quadrupla cōtinet bis duplicē q̄ p̄portio dupla est duorum ad vnum et quadrupla quattuor ad vnum sed quattuor ad vnum sunt due duplicē s̄ prima duorum ad vnu et secunda quattuor ad illa duo sed secunda pars conclusionis declaratur rā ex predictis q̄ exemplariter q̄ si ser mouent duo p̄portio est tripla et si auferatur medietas duorum tūc ser mouent vnu est p̄portio sextupla et non mouebit dupla velocitate q̄ p̄portio sextupla non est dupla ad triplā non est cōtinet duas triplas s̄ cōtinet solū vnam triplā cum vna dupla q̄ ser primo p̄tinet bene vna triplā que est triplā ad vnum s̄ vltra non cōtinet nisi vna duplicē q̄ est ser ad illa tria dupla autē ad triplā esset p̄portio nouē ad vnu q̄ contineret duas triplas s̄ vna triplā ad vnu et alia nouē ad illa tria et sic dupla ad vnum esset tripla ad triplā ideo ergo non ser sed nouē moueret vnu dupliciter velocius q̄ vnu. ¶ Si ergo ille regule Aristotelis debeant poni vniuersaliter vere oportet q̄ sic intelligantur q̄ si aliqd mouens mouet aliquod mobile p aliqd spaciū in aliquo tēpore illud mobile sic diminiatur q̄ p̄portio mouētis ad ipsū sit dupla p̄portio nō mouebit illud mobile p duplex spaciū in equali tempore et per equale spaciū in dimidio tempore.

Tunc ergo soluit ad rationes q̄ fiebat q̄ non puenienter arguunt si cū medietur nauis non medietur totalis resistētia nā et aqua resistit et corā p̄s trahentis etiā resistit virtuti trahenti. Caste seu potentie eius motus et ita etiā si tu auferas medietatem lapidis tu non auferas medietatē totalis resistētie quia aer resistit quē tu non auferas et etiā dicitur post q̄ p̄fectum mouetur ab iperu q̄ in p̄o corpore non potest esse ita fortis quē cito corrūpatur a resistētia ideo nō potest corpus valde parū p̄ci longe. Et ita virt⁹ motu mulieris non solū mouet illud onus s̄ etiam corā

pas. scdm ideo tu non auferas medietatē resistētie etc.

Deitur octauo magis generali

Quer de illis regulis Aristotelis quas ipse ponit in vltimo capitulo huius septimi philosophorum vtrū sint vniuersaliter vere et ita p magna pte dictū ē in alia questione quomō ipse debeat intelligi s̄ adhuc nunc alie declarabuntur argutū em̄ fuit prius contra primā regulā et scdm et adhuc arguitur contra eas q̄ non apparet q̄ sint ille virtutes et illa mobilia de quibus ille regule haberent veritatē si em̄ esset vere oportet hoc esse q̄ virtus motus remaneret eadē et q̄ mobile dimineretur ad mediū ipsius et hoc nō potest esse in motibus eorum q̄ Aristoteles non diceret q̄ celum posset diminui naturaliter et cū hoc etiā intelligit gentia est voluntas libera et in talibus non valeret ille regule q̄ tales virtutes possunt mouere idē mobile et tarde et velociter et tardius totū et veloci⁹ pariter et econuerso deinde etiā a talibus mouentibus se ipsa non possent mouere virtus motus eadē si medietas corporis auferretur vel etiam nec istud posset fieri in motibus naturalibus graui⁹ et leui⁹ in quib⁹ forma grauis vel ipsa grauitas mouet ipsam graui⁹ non em̄ posset auferri medietas mobillis quā auferretur medietas mouētis s̄ verus q̄ i sagittatione vel p̄iectione b̄i potest resecari medietas sagitte vel lapidis remanente eodē p̄iciente vel sagittate. ¶ Tūc statim apparet q̄ in istis regule nō habent veritatē nā si arcus eiecit sagittā ad longā distantiā non sequitur q̄ emit teret medietatē ad duplam distantiā imo lapidē vel sagittā ita possent diminui q̄ hō vel arcus non possent eos p̄icere ad spaciū decem pedū ergo apparet vbi ille regule habeat locū. ¶ Item sequitur q̄ virtus finita posset infinita velocitate mouere et ad infinitam distantiā in aliquo tempore eadē virt⁹ mouebit idē mobile per dimidiū spaciū in dimidio tempore et ista regula esset vera oportet motum esse eque velocem in principio in medio et in fine et hoc est falsum primo in motibus naturalibus graui⁹ et leui⁹ illi em̄ sunt tardiores in principio et velociores in fine hoc est etiā falsum in motibus violentis quia sunt velociores in principio et tardiores in fine hoc est etiam falsum in motibus animalium quia sunt tardiores in principio et in fine et in medio velociores. ¶ Quarta regula erat si aliqua virtus mouet aliqd mobile per aliquod spaciū in aliquo tēpore medietas virtutis mouebit medietatē mobillis per equale spaciū equali tempore sed oppositū apparet de graui⁹ graue em̄ magnū descendit velocius q̄ medietas eius et hoc est q̄ dicitur q̄ virtus vnta est fortior seipsa dispersa et Aristoteles expressē videtur determinare p̄ta istam regulā in octauo huius ipse em̄ mouet istā dubitationē si ponam⁹ q̄ primum mouēs seipsi sit a ita q̄ a moueat b et b mo-

neatur ab a posito q̄ resceat medietas ipsius a z me-
diatas ipsius b vtrū aliqua medietas ipsius a mouebit
aliq̄ medietate ipsi? v et arguit q̄ nō q̄ tūc sequitur
q̄ cōpositū ex a et b non esset primus mouens seipsum
imo illud remanens qd̄ adhuc moueret seipsū qd̄ est
contra suppositū statū videtur approbare illud argu-
mentum z determinare q̄ illa medietas non moueret
illam medietatē dicens q̄ licet a z b essent diuisibilia in
potentia tamē non esset actu diuisibilia sic q̄ diuisione
facta remaneret potentie earū ita. s. q̄ pars posset mo-
uere ptem vñ dicit sic si aut diuidatur non adhuc esse
habens eandē potentia q̄ nichil prohibet in diuisibi-
libus potētia primū esse vñ et hoc determinatio ap-
paret expresse cōtra quartā regulā. q̄tē si illa regula ē
vera sequitur q̄ quilibet p̄s milii cadens super terras
faceret sonū p̄s vt dicit Aristoteles est falsū p̄s pro-
batur q̄ modus granorū facit magnū sonū ergo me-
diatas medietatē et sic in infinitū scdm̄ infinitā diuissi-
onē. ¶ Quinta regula est si due virtutes mouent duo
mobilia per aliq̄ spaciū in aliquo tēpore cōgregatū
ex illis virtutibus mouebit cōgregatū ex mobilibus p̄
equale spaciū in equali tēpore et hoc non videtur
vniuersaliter verū q̄ si gratuitas z leuitas colligantur
simul non mouebunt vel saltem vna non mouebit cum
vtraq̄ si sit deorsum moueat velociter.

Oppositum apparet per Aristotelem q̄
ponit nobis omnes illas regulas ¶ Videtur michi pri-
mū q̄ iste regule non sunt intelligende de motoribus
voluntariis et liberis nisi posito casu q̄ mouerent ma-
xima velocitate qua possent mouere talia mobilia q̄
nō oporet si tale mouēs liberū moueat aliq̄ magnū
mobile q̄ moueret paritē vñ vel minus mobile velo-
citas imo posset mouere tardius s̄ de illis motoribus
qui semper mouerent maxima velocitate qua possent mo-
uere cū circumstantiis p̄currentibus debet intelligi ista
regula. ¶ Item prima regula scda et tertia debent in-
telligi ex cōditione q̄ virtus mouens in vtroq̄ motu
moueat omnino eque fortiter. s. q̄ nō fiat in principio
motus vel in medio aut in fine velocior aut tardior q̄
erat in principio et q̄ non concurrat in medio vel in fi-
ne aliqua circumstantia q̄ non concurreret a principio
que facit ad velocitātē vel retardandū motū aliter et
regule non haberent veritatē z ex his videtur michi
inferendū q̄ iste regule raro vel nunq̄ inueniuntur
duci ad effectū sicut bñ arguitur in principio questio-
nis tamē regule sunt cōditionales et vere q̄ si essent
cōditiones obseruare q̄ in regulis sunt supplende ita
effectus sicut regule ponunt nec propter hoc oporet dice-
re q̄ ille regule sint inutiles z ficticie q̄ licet conditio-
nes ille non adimpleantur p̄ potentias naturales tamē
simpliciter possibile est q̄ adimpleantur per potentiam
diuinā etiam iste regule bñ sunt viles q̄ tēdunt ad il-
lam veritatem insinuandā et vniuersaliter penes pro-
portionē maioris inegalitatis motoris ad mobile at-
tenditur velocitas motus et augmentatur velocitas
sue in principio siue in medio siue in fine scdm̄ q̄ aug-
mentatur illa proportio vel diminuitur etiam illa velo-
citas scdm̄ q̄ diuiditur illa proportio intelligendo p̄ mo-
torem p̄gregationē ex omniū actiue facientibus ad ve-
locitatem et intelligendo per mobile p̄gregationē ex
omnibus cōcurrentibus facientibus ad retardationē sic

ergo dictū sit quomodo valēt iste tres regule s̄ etiā quar-
ta regula ē intelligenda vbi tūc mouēt q̄ mobile sit diui-
sibilia z q̄ ipsa diuisio pars remaneret ad partes in ea-
dem proportionē q̄tū ad virtutē mouendi et resistenti-
diue velocitandi et retardandi in qua totū erat ad to-
tum et cū hoc non abesset circumstantie alie. ¶ Quin-
ta etiam regula i p̄cedentibus dictis debet intelligi q̄
ille potentie sint eiusdem rōnis adinācē non q̄ vna sit
grauitas et alia leuitas vel vna caliditas z alia frigi-
ditas et q̄ etiaz mobilia sunt adinācē eiusdem rōnis.
Et tūc soluit faciliē rōes ad primā eni-
dicere q̄ celū posset diuidi aut minuari per potentia
diuinā licet nō naturaliter et etiam dictum est quo-
modo ille regule debeant intelligi de potentia libetis
¶ Ad aliam cōcessionem est q̄ non inueniuntur in actu esse
et us huius regularum in motib⁹ grauiū et leuiū vel
altiarū re⁹ s̄ inueniretur si obseruaretur p̄ potentia di-
uinā prius dicte conditiones. ¶ De p̄lectis autē dice-
tur in octauo q̄ post exitū a p̄iecte mouentur per im-
petum eis impressū a p̄iecte et in ualde paruo corpore
ille impetus est ita paus licet sit intensus q̄ valde cito
corrumpitur ab aere resistente ideo non potest p̄ici lon-
ge. ¶ Ad aliā cōcedere si iste p̄dicationes saluarent q̄
ad infinitā distantia et infinita velocitate virtus finita
posset mouere aliq̄ mobile capiēdo infinitum linea
theoreticam sed tamē nullū mobile posset infinita
velocitate moueri nā in prima p̄positione ille termin⁹
aliq̄ mobile supponit confute et verū est q̄ non tanta
velocitate posset mouere aliq̄ mobile qui posset aliud
mouere velocius nec ad hoc sequitur aliq̄ inconueni-
ens. ¶ Ad q̄ p̄tra tertiā regulā fiebat bñ arguit q̄ nō
inueniuntur in actu effectus illarum regularū s̄ inue-
niuntur si seruarentur q̄ dicta fuerūt Similiter ad hoc
qd̄ primo obicitur cōtra quartā regulā manifestū est
q̄ lapis mouetur deorsum z si ab eo auferretur ei⁹ me-
diatas non auferetur p̄ter hoc medietas resistēte
q̄ non lapis s̄ medius resistebat de quo tu nō auferas
medietatē ideo nō debet manere motus eque velox.
¶ De illa autē determinatione Aristotelis i octauo huius
dicitur q̄ in tantū potest motor diminui q̄ corrum-
peretur a p̄nente virtus ei⁹ motus iō nichil posset s̄
si vtroq̄ diuisio seruaretur p̄portio et non esset aliqd̄
impedimētum effectus regule p̄cederet. ¶ De granis
autē nullū dicendū q̄ sonus non resistebat casui grano-
rum sed aer quē oportet diuidi modo in argumētū ita
volebas diuidere p̄portionabiliter grana z sonū et tu
debullles diuisiōē resistētiā ideo non bene concludere
batur zc. ¶ Et sic est finis septimi libri.

¶ Sequitur tabula.

Tabula questionū octauū phisico
rū ¶ Prima questio est vtrū ad scientiā na-
turale pertinet p̄siderare de primo motore
q̄ ad solā metaphisicā spectat demonstrare primay cau-
sam esse et primā materiam z primā formā et primum
agens et primū finē et scire q̄ sit vnaqueq̄ illarum.
¶ Secunda vtrū deus sic potuit facere motum deo
uo q̄ ante nullus fuisset motus neq̄ mutatio quomo-
do deus potest immediate creare nouum effectum sine

mutatione voluntatis diuine et an potest velle opposi-
tum eius qd̄ ab eterno voluit. ¶ Tertia vtrū sit ali-
quis motus eternus q̄ nullus motus potest esse infi-
nitus licet infinitus possit esse motus q̄ semp fuit mo-
tus si hec dictio semp non distribuat nisi pro tēporibus
quare peccamus si non volumus alius prodelle et de-
non an deo sit nobilior status dominari multis q̄ nul-
lis/an est meli⁹ esse deū et multa alia bona q̄ esse deū
tantū. ¶ Quarta vtrū alia mouetur ex se et non gra-
ue inatatum de multis diuersis modis mouēdi se zc.
¶ Quinta vtrū actu graue epistens sursum moueatur
per se post remotionē p̄hibētis a quo mouetur/ q̄ nec
a generante nec a remouente p̄hibens nec a loco nec
a celo nec a medio sed a forma sua vel a sua grauitate
quare mot⁹? grauis velocitatur p̄tine de diuersis mo-
dis capiēdi moueri per se. ¶ Sexta questio est vtrū
primus motor est immobilis. ¶ Septima vtrū mot⁹ lo-
calis sit primus motus q̄ ante omnē motum fuerūt al-
terationes gñationes z corruptiones sbales si esseve-
ra opinio Aristotelis de eternitate mundi quomodo ē
verum q̄ p̄iora scdm̄ generationē sunt posteriora ses-
cundum perfectionē et econuerso de p̄paratione mo-
tus circulariū ad rectos. ¶ Octaua vtrū necesse
est i omni motu reflexo mobile quiescere in termino re-
flectionis si a motum reflectatur a lapide et non quie-
scit in termino reflectionis vtrum tetigit lapidem.
¶ Nonā vtrū motus finitus potest mouere p̄ infinitū
tēpus q̄ non est demonstrabile q̄ oportet pone-
re intelligentias ad mouendū corpora celestia quid vo-
catur infinitas secundum vigorē et scdm̄ durationē et
de duplici infinitate secundū durationē etiā in mouen-
do. ¶ Decima vtrū virtus infinita potest esse in ma-
gnitudine finitay etiā infinita potest esse i infinita quō-
virtus passiva dicitur potentia in patiēdo. ¶ Unde
cū vtrū primus motor. s. deus sit infiniti vigoris vñ
de potentia dicatur maioris vigoris vñ de diuersi-
tas p̄dicatozū deo attributorū de infinitate essentie
seu p̄fectionis diuine de libertate. ¶ Duodecimay vtrū
p̄iectū post exitū a manu p̄icientis moueatur ab ac-
re vel a quo moueatur quare longius p̄icio lapidem
q̄ plumā vel tantūdem de ligno qd̄ mouetur ab impe-
tu sibi impresso a motore quare motus naturales gra-
uium sunt velociorē in fine q̄ in principio/an oportet
ponere intelligentias ad mouendū corpora celestia/ q̄
res est illeipetus q̄ pila de corio longius reflectitur
q̄ lapis velocit⁹ mot⁹. ¶ Tertiā decima et vltima huius
totius libri phisicorum vtrū prim⁹ motor est indiui-
sibilis q̄ nullā habes magnitudinem de diuersis con-
ceptibus magnitudinis.

¶ Et sic est finis septimi libri.

Incipit octauus phisicorum.



Siquitur vltimo querere res
¶ Octauū phisicorum et erit que-
stio ista videlicet vtrū ad scientiā na-
turalem p̄tinet considerare de primo
motore Arguitur q̄ non q̄ scdo hui⁹
olatur q̄ phisic⁹ tenetur considerare

quocunq̄ mota mouent quocunq̄ autem non mota
non sūt phice cōsiderationis igitur primus motor qui
est immobilis non est phisice p̄siderationis. ¶ Itē sexto
metaphisice Aristoteles ponēs differentiā inter meta-
phisicā mathematicā et phisicā dicit si vero est immobi-
le aliquid et separabile z sep̄ternū palā q̄ est theori-
ce illud noscere non tamē phisice nā de motibus qui-
busdā est phisica nec mathematica s̄ p̄iorū ambarū
hec Aristoteles. ¶ Itē de oibus substantiis separatis z
maxime de deo p̄tinet ad metaphisicā imo etiam et
de primis causis in omnib⁹ generibus causarū vt pa-
tet scdo metaphisice prim⁹ aut motor est deus z prima
causa est sbā separata igitur de deo p̄tinet ad meta-
phisicā non igitur ad phisicā et iuxta hoc dicit Auicenna
q̄ metaphisic⁹ inuenit primū principii in quolibet
genere causarū et non phisic⁹. ¶ Itē cōmentator ter-
tio metaphisice dicit q̄ non est phisic⁹ mathematici
considerare primā causā formale nec primā causā fi-
nalē et tamē primus motor est prima causa finalis et
prima causa formalis q̄ est prim⁹ actus igitur nō phisic⁹
p̄siderare ipsum et ob hoc etiā dicit Aristoteles in
primo phisicorū in fine q̄ de principio secundū speciem
s. opus est prime phice determinare ideo cōcludit q̄ in
ter illud tēpus apponatur.

Oppositum arguitur per Aristotelem
qui de ipso determinat in isto octauo cōmentator ter-
tio metaphisice dicit q̄ ad phisicū spectat determina-
re de primo motore et de prima materia et in scdo etiā
huius dicit q̄ prim⁹ motor ip̄sibile est vt declaratur
nisi per signū naturale et in octauo etiā huius dicit q̄
diuini nullā viā habet ad demonstrandū primū princi-
piū motus nisi accipiat eā pro cōstantia naturali et
reprehendit auicennā dicentē q̄ ad metaphisicū per-
tineat primū principii in quolibet genere cause credo
q̄ in p̄dictis cōmentator inep̄te reprehendit auicennā z
q̄ auicenna melius locutus est in isto proposito verū ē
q̄ secundū dicta in primo libro de omni ente p̄siderat
bene naturalis q̄ format et demonstrat p̄ductiones ex
terminis p̄ omni ente supponentib⁹ verū est etiaz p̄t
debemus supponere ex sexto metaphisice q̄ ad sciam
naturale non p̄tinet inquirere vel scire de aliquo en-
te simpliciter et additatur qd̄ ipsū est vel que ipsū ē so-
lus ent metaphisic⁹ p̄siderat simpliciter q̄dditates etiā
sed nunc videndū est in quo cōmentator et auicenna
hic habuerunt cōtrouersia dico igitur q̄ ad metaphisicā
et non ad phisicā p̄tinet demonstrare primay cau-
sā esse et primam causam efficientem et primam cau-
sam finalē et primam formale et primā materiale nec
phisica potest ascendere ad sciendū q̄ sit prima materia
que sit prima forma quod sit primū agens et q̄ sit pri-
mus finis s̄ hec omnia habet scire metaphisic⁹ primo
quidē bene dicit auicenna q̄ ad metaphisicū spectat de-
monstrare primū principium esse et de hoc male rep̄he-
dit eū cōmentator q̄ phisic⁹ metaphisic⁹ differenter
considerant de causis q̄ de his cōsiderat phisic⁹ solus
in q̄tum ex eis dependēt cāta in generando vel corū-
pendo vel in modo vel omnino in transmutando tam
actiue q̄ passiue metaphisic⁹ aut de eis p̄siderat scdm̄
q̄ ex eis dependēt cāta in essendo vñ Aristoteles non
diceret q̄ deus esset causa intelligētiarū in mouendo
vel transmutando eas q̄ reputauit eas s̄rāsimulabiles

Est autem intelligentie et omnia alia in esse suo dependent ab ipso deo de quo modo dependendi non intrinsecus se naturalis ex quo per se si possit demonstrari primum principium esse non per motum vel monere non per transmutari aut transmutare sed per esse ab aliquo et esse a quo aliud huiusmodi demonstratio pertinebit non ad physicam sed ad metaphysicam sic autem demonstravit Avicenna primum principium esse sapponendo ex quo dicitur quod per primum principium entium intelligamus illud a quo omnia alia dependent ipsum non ab alio capiamus ergo aliquis ens quod dependet ab alio in esse suo ut lumen quod dependet a sole tunc quod remans de sole quod si non dependet ab alio ipsum est primum principium et habet interitus et si dependet ab alio queramus de illo alio et sic aliquamvis ad illud quod non dependet ab alio et habebitur intentus vel procedatur infinitum quod est impossibile in causis essentialiter ordinatis ut patet in secundo metaphysice illud medium quod hoc probatur est secundum metaphysicam non est naturale sed metaphysicum quod non est restrictum ad momenta et mota sed est universale ad causas et causata in essendo nam in essentialiter ordinatis posterius in essendo et causando non esset nec causaret nisi esset et causaretur a priori et per se ratio sicut videtur debet in secundo metaphysice et si Aristoteles in illo secundo metaphysice descendit in speciali ad causas moventes hoc est quod sub universali medio per quod tenebat demonstratio contingit descendere ad species sicut si per medium universale et proprium probatur est quod omnis triangulus habet tres angulos dicitur possibile est idem predicatum virtute illius medium inferre de speciebus triangulorum. Item magis in speciali descendendo manifestum est quod philosophus non potest demonstrare primam materiam esse nec scire que sit prima materia quod si philosophus sciat quod quattuor elementa sunt tanquam materie mixtorum ex quibus fiunt mixta et in quibus resolutur tunc adhuc per transmutationes substantiales elementorum ad invicem ipse potest scire scire quod est alia materia prior innata differre transmutationes elementorum ad invicem et suscipere successive formas substantiales et accidentales illorum elementorum per mixtorum et illam vocat primam. Item quod possit per transmutationes substantiales inveniri sed ipse nescit an illa sit simpliciter prima quidam enim posuerunt materias priores et simplices credentes quod omnis substantia per se subsistens preter deum sit composita substantiis alter ex actu et potentia illi actui subiecta quem actus dicebant esse causam illam potentie sicut forma dicitur materie et illa etiam potentia dicebatur esse causa illius actus sicut materia dicitur causa forme quibus in perpetuum illa potentia non est in nata suscipere alium actum quod ille actus non erat corporalis. Sic enim posuerunt multos formas celi intellectum huiusmodi et unumqueque intelligentiam esse compositam ex actu et potentia quibus alterius rationis a materia et formis istarum generabilium et prioribus naturaliter et per se existens est. Item etiam aliqui sicut beatus Thomas in omnibus preter deum posuit proportionem quodammodo ex esse et essentia et philosophus non habet scire an hec proportionem sint vere aut false sed non habet scire an illa materia quod transmutationes substantiales potuit inveniri sit simpliciter prima. Similiter etiam est de formis primo enim si loquamur de inherentes substantie substantie philosophus non potest arguere nisi formas que sunt termini transmutationum substantialis et accidentalis et ita dictum est quod

aliqui posuerunt formas priores. Illas actus substantiales et intelligentiarum vel etiam respectu essentie et iterum etiam plures posuerunt in eodem supposito plures formas substantiales ordinatas secundum ordinem predicatorum quod dicitur quod et formas generaliores ut corporeitatis vel substantie non generabiles aut corruptibiles et sic non esse terminos transmutationis et philosophus non habet scire utrum illae opiniones sint vere vel false et sic non potest scire utrum inter formas inherentes quas ipse potest sentire aliqua earum sit prima vel non. Item deus de etiam si actus per se subsistentes vocentur formas philosophus non habet invenire actus tales nisi ratione qua movent motum eterno sicut videtur arguere Aristoteles in octavo huiusmodi sed non habet scire utrum sint alibi actus priores ut videtur sicut dicit quod plato posuit vel etiam actus finales omnium entium que aliqui dixerunt nichil modere sed omnia momenta monere gratia ipsius et sic etiam philosophus nichil habet scire quod sit aliqua prima causa agens vel que sit illa nam dupliciter dicitur agens quod dicitur motus et transmutans effectum suum vel generans alio modo effectum suum nec monens nec transmutans nec corrumpens nec generans sed conservans ipsum sicut multi dixerunt deus esse causam agentem intelligentiarum et celum et totius mundi que etiam multi dixerunt nichil monere actus philosophus autem quibus possit scire statim in moventibus tunc non sciret utrumque vel utrumque tale agens vel non et per philosophum etiam nichil sciret dicere de prima causa finali quod sit illa quod ipsa omnino ponenda est prima causa si sit aliqua prima et primum agens si non sit ad hoc super omnia agentia alia causa superior de quibus nichil habet scire naturalis per se sciam naturale est autem de omnibus entibus considerent naturalis et metaphysice explicare perfecte quomodo hoc sit differenter opus est primo philosopho deo in illud tempus apponatur. Sed de predictis dixi tanta propter contrarietatem quam in hoc loco et in pluribus aliis locis in exponere huiusmodi libri movit. Aristoteles contra Avicennam quod ibi dicit Aristoteles momenta non mota non esse philosophice considerationis potest exponi dicendo quod naturalis huiusmodi considerat secundum illas rationes quod dicuntur motores sed non secundum eorum rationes simpliciter additatas sicut nec de aliquibus aliis sed tunc recurrit dubitatio si de omnibus motoribus considerat naturalis secundum illas rationes secundum quas dicuntur motores et de nullis et secundum eorum rationes simpliciter quid dicitur quare igitur dicit Aristoteles differenter quod philosophus consideratio est de moventibus motis et non de motoribus non motis potest respondere quod hoc dicitur quod termini supponentes pro motoribus motis huiusmodi continentur tanquam inferiores sub primo et proprio modo scire naturalis quod ponitur istud ens mobile vel huiusmodi et sic sub eo non continentur termini supponentes pro motoribus immobilibus in termini supponentes pro moventibus non motis huiusmodi continentur sub subiecto scientie naturalis et hoc in obliquo etc.

Queritur secundum deum deus potuit facere motum de novo quod ante nullus fuit sed motus neque mutatio arguitur quod sic quia aliter non fuisset omnipotens.

Oppositum videtur inferre Aristoteles et commentatores. Item ista questio habet specialem et nimiam difficultatem propter dei immutabilitatem. Sed

omnino credendum est fide pura et firma quod sic est et quod de novo creavit mundum et angelos et quod nullus erat motus ante neque mutatio neque omnino alia res preter ipsum deum sed tamen Aristoteles et commentatores videntur habuisse opinionem contrariam et adhuc fuit argumentum fortissimum supponendo quod deus est immobilis quod probatur in octavo huiusmodi et in duodecimo metaphysice et conceditur ex fide quod tunc ad ipsam divinitatem. Item tunc ergo vel ab eterno deus voluit creare mundum et facere illum primum motum vel non ab eterno potuit si dicas quod non ab eterno potuit tunc oportet quod ante quod posset mutaretur et sic ante primum motum fuit illa mutatio quod est contra aduersarium et hoc etiam dicere. Item quod non ab eterno deus hoc potuit est et contra fidei veritatem si vero concedatur quod ab eterno potuit esse tunc potest querere utrum etiam ab eterno voluit vel non si non tunc ante quod crearet oportet quod vellet creare deum ante vel tempore vel natura et tunc oportuit deum mutari de non velle in velle et sic iterum sequitur ante primum motum fuit illa mutatio voluntatis divine si vero concedas quod ab eterno voluit et potuit sequitur quod ab eterno hoc fecit quia non erat possibile quod esset impedimentum resistens divine voluntati et si fuisset adhuc oportuisset ipsum removere per illam mutationem et sic adhuc primo motu fuisset mutatio prior. Respondetur multipliciter dicitur quod possibile est deum prius nolle et post velle aliquid si ne eius mutatione imo etiam hoc est nobis possibile et si semper diligo omnes bonos sicut debet facere bonus princeps et odio omnes malos si tu prius es bonus et post malus ego prius te diligo et post odio sine voluntatis mee mutatione unde sic contingit deum peccato res odire et post eos factos bonos diligere sed ista solutio non facit ad propositum quod tu ponis mutationes primam in alio quod non ita poterat dici ante velle creare mundum. Item dicitur datur alia solutio. Item quod ista est duplex deus ab eterno voluit creare mundum quod hoc determinatio ab eterno potest determinare hoc verbum voluit vel hoc verbum creare si determinat hoc verbum voluit tunc est vera sed si determinat hoc verbum creare tunc est falsa ab eterno enim voluit creare non tamen voluit creare ab eterno sed tunc sic non mutatus fuit in sua voluntate sicut tu vis ire cras ad foras et in illo actu volendi perseveres et vadas non mutabitur tua voluntas. Item contra istam solutionem obiicit commentator quod volens ad productionem alie non potuit voluntatem nisi propter aliquod impedimentum vel propter aliquam dispositionem seu defectum alius dispositionis volentis ad productionem illius voluit vel saltem quod expectat tempus et quocumque horum modorum hoc fuerit adhuc ante alium voluit productionem oportet esse aliam mutationem secundum quam auferatur impedimentum vel sic dispositio que deficiebat vel advenit tempus quod expectabatur ideo sic quod tempore ante primum motum esset alia mutatio. Item cum tu dicas quod voluit facere tunc et non voluit facere ante quod ro quid tu vis intelligere per tunc et ante utrum per hoc tu intelligis tempus vel eternitatem vel deum vel aliam rem non potest dici quod tempus quia non erat tempus ante factionem mundi imo si deus sic de novo creavit celum et terram et angelos tenendum est

quod potuit eos creare sine motu ita quod nec celum nec terra moverentur et sic non erat tempus quod significatur per tunc cum tempus sit motus vel non sine motu videtur dicere in quarto huiusmodi nec potest per tunc et patet intelligere deum vel eternitatem quod non est in deo tunc prius nec etiam in eternitate quod illa non est nisi deus et est tota simul sine priori et posteriori nec potest intelligere aliam rem quod ante mundi creationem tu non ponis aliam rem esse nisi deum igitur videtur quod illa locutio voluit facere tunc et non ante sit ficta et falsa. Item commentator reiterat questionem de factura temporis vel illius tunc et videtur sequi processum in infinitum et sic facta quedam locutio. Item quod deus ab eterno voluit facere illud tunc et non ab eterno sed tunc et sic fecit tunc in tunc et ita pariter in infinitum. Item si positis causis omnino sufficientibus ad alius effectus productionem debet statim sequi illius productio sed omnium effectuum a deo immediate productibilium ad extra causa sufficiens est actio dei immanens si non alia cum causa requiratur et ab eterno est actio dei immanens quod non est aliud quod deus igitur ab eterno debet esse effectus quod deus potest agere sine alia causa concurrente et sic non videtur possibile quod aliquid sic de novo fecerit quod ante nichil sit nisi ipse deus. Item ista sunt difficultates propter imaginationem que non bene potest capere qui ante factum fuerit tempus quo ipse non erat sic non potest bene capere qui ultra istum mundum si ponatur finitum sit aliud spatium propter quod omnino nobis videtur secundum imaginationem quod ab eterno fuit tempus et successio quedam sed tamen oportet intelligere quod sunt motus quos motus vocamus locales possunt esse sine spaciis extrinsecis ad quod mobilia aliter et aliter se habeant et posset esse unus velocior et alter tardior etiam in certa proportionem tamen non possunt esse motus percipere nec eorum velocitates exprimere nisi imaginando spatium ad quod illa mobilia aliter et aliter se haberent ita etiam quibus deus sine motu vel tempore posset creare plures angelos unum prius et alterum posterius tamen huiusmodi prioritatem et posterioritatem non bene possumus capere vel exprimere nisi imaginando quod illis sic prius et posterius factis coexistat tempus et successio continua per cuius imaginationem et tunc exprimerem prioritatem et posterioritatem et tunc exprimerem in factione illorum in tanto enim secundum durationem angelus a fuit prior angelo b quod fuit tempus inter medium inter instantia creationum eorum si fuisset tempus ante infinitum motum et infinitum tempus potuisset facere a parte ante et posset facere a parte post et nichil unum potuit vel posset facere quod ipse non cognoscat perfectissime et ita perfecte sicut si illa essent facta ideo infinitum motum et infinitum tempus cognoscat ac si fuisset et ideo non est mirandum si cognoscat perfecta quantum secundum durationem angelus a fuit prior angelo b ipse enim cognoscat quantum fuisset tempus intermedium inter creationes eorum etiam cum ab eterno deus perfecte cognoverit omnia momenta et instantia que in infinito motu vel tempore fuissent si infinita fuisset motus et tempus et cognoscat quod inter huiusmodi momenta et instantia fuisset distantia non est mirandum si ab eterno voluit et potuit ordinare quod sic crearetur mundus et tunc et tunc ita

lis vel talis angelus et non prius nec posterius ita qd intelligimus illas dictiones tunc et tunc supponere p determinatis instantibus que in infinito tempore fuissent si infinitum tempus fuisset et non dico qd deus intelligat tempus per angelum vel angelum per tempus imo omnia per suam essentiam simplicissimam intelligit et sic oportet nos loqui et circumloqui predicta qd non sic possumus res intelligere nisi vnam per aliam et mediante alia.

Tunc ergo soluende sunt replicationes

que fiebant contra principalem solutionem principalis rationis. ¶ Ad primam potest dici primo de voluntas nostra qd etiam nostra voluntas ex sua libertate apposta cum preuia intelligence ad hoc requisita licet omnes circumstantie remanerent eadem posset de aliquo prosequendo vel fugiendo formare in se actum volendi prosequi vel actum volendi fugere et posset nullam illorum actuum formare sed differre et formando actum volendi prosequi vel fugere posset statim illam formare ad prosequendum statim vel ad prosequendum non statim absqz hoc qd indigeret aliqua mutatione preuia determinate eam ad illum actum vel illi actum formandum tunc autem non formandum vel etiam ad formandum tali aut tali modo hoc est hic supponendum et in phia morali specificandum cum autem in infinitum voluntas dei sit liberior et potentior voluntate nostra non debemus negare quoniam ab eterno deus potuerit velle producere b et qui etiam ab eterno potuerit nolle producere b et etiam debemus concedere qd potuit ab eterno velle producere b in tali momento et non prius neqz posterius et potuit ab eterno velle producere in alio momento siue prioris siue posterioris et si voluit producere produxit vel producit et si noluerit non fecit nec faciet et licet etiam ab eterno voluisset me tali tempore producere tamē ab eterno ante qd me produceret potuit nolle me velle producere unde multa sunt producibilia que ab eterno voluit producere et illa produxit vel producit et multa etiam imo infinita sunt producibilia que ab eterno nunqz voluit producere et illa nunqz producentur nec ex istis sequitur aliquid quia mutatio in voluntate diuina si enim deus produxit b nunc verum est qd ab eterno ante voluit b produci et tunc esse et eternaliter post eodem actu volēdi vellet b produci fuisse quibus tamen non obstat tunc potuit ab eterno velle qd nunqz produceretur et sic nunqz fuisset productum et si voluisset qd nunqz fuisset productum nunqz voluisset oppositum unde hec est impossibilis deus voluit qd b nunqz esset productum et voluit vel vellet qd sit vel etiam productum si ista est vera deus voluit qd nunqz esset qd productum et tū ab eterno potuit et potest velle qd sit productum unde etiam sequitur bsi voluit hoc ergo nunqz voluit oppositum sed nō sequitur semp voluit hoc ergo nunqz potuit velle oppositum et ex illo sequitur hanc pñam esse bonam deus ab eterno voluit producere a ergo a producit vel est productum si non sequitur deus ab eterno potuit non velle producere a ergo a non est productum vel a non producit. ¶ Ad alia replicationem dictam est ideo qd possumus intelligere per prius et per nunc qd possumus intelligere tempora vel instantia que potuerunt

illis coexistere. ¶ Alia ratio qd querit de factura temporis vel etiam ipsius tunc est sicut si nos quereremus modo vtrū hec dies fiat in hac die vel in alia die vel quando dicat ergo qd si hec dies dicatur esse vel fieri aliquando qd hoc non est nisi quia ipsamet est ipsamet quando est ita si prius instans tempore dicamus esse factum tunc hoc non est nisi quia ipm fuit illud tūc vel sic dicit Aristoteles in quarto huius hec dictio tunc et hec dictio quando significantes tempus connotant qd illa tempora detinentur per distantiam ad presens unde si volumus dicere quando fuit prius instans tempore dicemus forte qd per viginti mille annos ante istam diem vel istud nūc dicam ergo qd prius instans totius temporis voluit ab eterno deus facere tūc scilicet istud nunc per decem mille annos et non prius nec posterius. ¶ Ultima obiectio non valet de agentibus liberis quia enim oia sint opposita que sufficient ad formam talē actum volendi dico omnia preter istum actum tamen non oportet transire in illum actum sed possum differre et nunqz formare illum actum quo modo autem Aristoteles et commentator respondissent ad rationem que fiebat in principio questionis de omnipotentia dei dictum fuit in primo huius.

Sequitur tertia questio.

Deritur tertio vtrū sit aliquis

motus eternus Arguitur qd non per rationes quas tūc agit Aristoteles primo qd omnis mutatio est de quod est in quod est et illi sunt termini etiam ergo omnis mutatio est terminata et nullam terminatum secundum successionem est infinitum et perpetuum. ¶ Item omnis mutatio est generatio vel corruptio aut simpliciter aut secundum quid et nulla generatio vel corruptio est perpetua cum habeat terminum scilicet esse et non esse omnis enim generatio est transmutatio de nō esse ad esse aut simpliciter aut secundum quid quid et ois corruptio de esse ad nō esse et specialiter omnis motus est de subiecto in subiectū et huiusmodi sunt contraria vel media vt habetur in quinto huius et omne qd est inter contraria vel media contrariū est finitū ppter hoc qd contraria sunt extrema. ¶ Item omnis motus est terminatus nisi sit de eodē in eodē sed nullus debet esse de eodē in eodē quia esset frustra nam frustra aliquid moueretur ad illud qd iā habet et cum hoc etiam si esset motus de eodē in eodē sequeretur qd illud simul recederet ab aliquo et accederet ad ipsum qd videtur impossibile cum recedere sit elongari ab illo et accedere sit appropinquare ad illud. ¶ Item in sexto huius ponit Aristoteles illam regulam qd impossibile est fieri qd impossibile est factum esse sed impossibile est factum esse motus per se igitur impossibile est fieri motum perpetuum et si non potest fieri non potest esse. ¶ Item nichil corruptibile et generabile est eternum sed omnis motus est generabilis et corruptibilis imo esse motus consistit in continuo fieri et corrumpi quin motus sit de genere successiuorum vt alias dictum est igitur et. ¶ Item secundum de anima dicitur omnium natura constantem positum est termini

us et ratio magnitudinis et augmenti ideo nichil est infinitū et etiam dictū fuit in secundo huius qd sicut nulla est linea giratoria infinita secundum longitudinem ita nec aliquis motus est vel aliqd tempus infinitum secundum durationē. ¶ Item sequitur qd infinita esset pñāta infiniti dies et infiniti anni imo etiam infinitum tempus esset pertransitum quia totum tempus preteritū est pertransitum quod est infinitum et hec videntur impossibilia. ¶ Item sequitur qd infinitis secundum multitudinem essent aliqua plura qd videtur impossibile consequentia patet qd plures sunt dies qd anni cuius in quo libet anno fuerunt dies multi et tū fuerunt infiniti anni si tempus sit perpetuum vel etiam motus. ¶ Item sequitur qd nunc esset infiniti intellectus humani qd infiniti fuerunt homines si tempus et motus fuerunt perpetui et quilibet homo habuit suum intellectum et cum illi intellectus non sunt corruptibiles ideo sunt nunc omnes et sic sunt infiniti. ¶ Item Aristoteles arguit qd saltem nichil prohibet non semper fuisse motum qd multum videmus moueri qd ante quiescebat etiam ex se vt hominem quem Aristoteles vocat paruum mundum et si hoc est possibile in paruo mundo nichil videtur prohibere qd etiam ita possit esse in magno mundo. ¶ qd post ultimam quietem fiat motus

Oppositum determinat Aristoteles et

commentator et hoc plures rationes adducit vna ratio de qua tractatum fuit in precedenti questione alia ratio in vigore est propinqua illi que primo ponitur in isto octauo supponēdo qd si debeat esse motus necesse est qd motor et mobile precedant vel tempore vel saltem natura si ergo aduersarias ponit primum motum de nouo fuisse ante qd nullus fuit motus ego queram vtrum alius motus motor et mobile fuerit eternus vel aliqd eorum fuit factum de nouo si dicatur qd aliqd eorum fuit factum oportet qd aliqua esset mutatio qua illud fiebat et illa oportet esse prior illi motu dato primo ergo ante motum positum ab aduersario primum erat alius motus et alia mutatio prior qd implicat contradictionem si vero illius motus primi motor et mobile erant perpetua sed hoc aliquando nō mouebatur nec illud mouebatur et post inceptum hoc mouere et illud moueri tunc vel erat impedimentū vel deficiebat dispositio requisita vel omnino ficticiū est et preter rationem dicere qd non erat motus prius et post erat si vero erat impedimentum vel deficiebat dispositio requisita tunc ante qd hoc moueret et illud moueretur oportet esse mutationē priorem sicut arguebatur et alia questione et etiam si erat motor et mobile et non erat motus tunc erat quies et aliqua causa quiescit erat quam oportet remoueri ante qd hoc moueat et illud moueat et illud non potest remoueri sine mutatione ergo oportet ante omnē motum primum datum fuisse aliquā mutationem. ¶ Tertia ratio Aristoteles est qd non est possibile aliqua se habere adinuicem aliter et aliter prius et posterius ita qd de eis esset verificatio contradictoria prius prius et posterius sine aliqua pñāta mutatione si si prius motus assignemus prius motus a et prius motum mobile b necesse est qd a ad b se habeat aliter et aliter prius et posterius si a ante non mouet b et post mouet b qd verificatur de a predicata contradictoria

prius et posterius. ¶ Mouere b et non mouere b igitur oportet esse mutationem priorem et ita prima mutatio ne erat alia prior. ¶ Quarta ratio Aristotelis fuit qd semper fuit tempus ergo semper fuit motus consequentia patet qd tempus est motus vel nō est line motus dictū est in quarto huius aīa probatur. ¶ qd semper fuit tempus et arguit Aristoteles sic non est possibile esse tempus sine nunc et de ratione ipsius nunc est qd sit principium temporis sequentis et finis precedentis ergo cuiuscunqz temporis primum nūc est finis temporis precedentis et sic ante omne tempus fuit aliqd tempus ideo semper fuit tempus. ¶ Item necesse est omne qd de nouo factum est ipsius prius non fuisse et tamen prius et posterius sunt tempora et partes temporis vel temporum ideo ante omne de nouo factus oportet esse prius in quo ipsum non erat ideo necesse est ante omne tempus factum de nouo si factū fuerit de nouo processisse aliqd tempus qd est impossibile. ¶ Item alie pñāta nes ponuntur vna est qd ille non esset optimus qui semper posset alius proficere sine aliquo labore vel aliquo alio sui vel alterius detrimento et tamē aliquando nō vellet proficere sed deus omnino et simpliciter esset optimus et semper posuit mundo proficere ipsum ordinando et conservando et mouendo corpora celestia ad salutem et ordinationem istorum inferiorum ergo deus semper hoc fecit. ¶ Item semper oportet deus esse in statu nobilissimo status ante dñationis est nobilior domus nari multis qd nullis ergo rationabile est qd deus semper esset multar plurimis. ¶ In tempore regendo et pñando istum mundū. ¶ Item cum multa entia in mundo sit multa nobilia et perfecta sequitur qd melius est esse deum et multa alia qd deum esse solum sed semper dicit Aristoteles in isto octauo ponendum est in natura apud illud quod de possibilibus est melius et dignius ergo ponendum est semper esse deum et mundū et pertinentia ad mundi perfectionem et non est ponendum aliquando deum esse solum. ¶ Item omne predicatum perfectionale et nullā pñāta diminutionem in eo cui attribuitur debet semper deo attribui vt debet videri in duodecimo metaphisice sed creare gubernare et conservare vniuersum et ei largiri esse et bene esse sunt talia predicta ergo illa sunt semper deo attributa ideo necesse est illa semper esse cū deo. ¶ Item cū prius motor sit omnino immutabilis nec prius mobile possit moueri nisi ab illo rationabile est qd semper eodem modo se habeat prius motor ad illud mobile ergo si aliquando mouet ipsius rationabile est qd semper sit moueat ipsum. ¶ De ista questione sunt aliquę conclusiones michi probabiles quas concessissent Aristoteles et commentator et quas etiam non oportet negare secundum fidem nostram. ¶ Prima est qd nullus est vel fuit vel erit motus perpetuus seu infinitus secundum durationem et nullum est vel fuit vel erit tempus perpetuum seu infinitum imo etiam qd impossibile est esse tempus perpetuum vel motum perpetuum hoc probabile est et verū sicut in sedecima questione tertiū huius dicebatur qd impossibile est lineā giratū esse infinitam secundum longitudinem et qd impossibile est esse magnitudinem infinitam. ¶ Secunda conclusio est qd eternus siue infinitus potest esse motus et sic de tempore saltem a parte post et non tunc dicere nunc a parte ante propter hoc

& dicitur non esse potentiam ad preteritum propter
 qd posset dici qd si non eternaliter fuerint tempus et
 motus non eternaliter possunt fuisse tempus et motus
 hec ergo secunda conclusio patet capiendō hec omni-
 a eternus et infinitus scilicet categorice quia secu-
 dum Aristotelem diceret qd non esset tantus motus
 quim erit maior nec tantum tempus quim erit maius
 et secundum fidei veritatem non potest esse tantum
 tempus quim possit esse maius et sic de motu igitur in
 infinitum et perpetuum possunt esse et tempus et
 motus igitur infinitus potest esse motus finitus quia
 non potest esse tantus finitus quim possit esse maior
 finitus. ¶ Tertia conclusio est qd si hec dictio semper
 non distribuit nisi pro temporibus et partib⁹ tempo-
 rum ita qd equivalet dicere semper et dicere in omni
 tempore concedendū est qd semper fuit et vel erit mot⁹
 quia nec potest esse nec fuisse vel fore tempus sine mo-
 tu ergo in omni tempore preterito fuit motus et in oī
 tempore presenti est motus et in omni tempore futuro
 erit motus ergo semper etc. et ideo si per se piter: num esse
 motum nichil aliud intelligamus qd semper esse motū
 concedendū est sempiternū esse motum sed manife-
 stum est qd sic loquendo de semp vel de seipiterno non
 sequitur sempiternus a parte ante fuit motus ergo in
 finitus vel perpetuus a parte ante fuit motus et sic
 etiam a parte post qd secundum fidei veritatem sic lo-
 quendo concedendū est qd semper a parte preteriti
 fuit motus et tamen non conceditur qd infinitus vel
 perpetuus fuit motus. S; tunc remanet questio utrū
 infinitus siue eternus fuit motus a pte ante et qd etiā
 infinitus erit motus a parte post vel nō et apparet qd
 de hoc intendit Aristoteles in isto octavo determinā-
 re qd infinitus fuit motus et infinitus erit motus et ra-
 tiones eius ad hoc posite sunt prius et nunc videndū
 est quomodo ipse credidisset solui se rationes ad op-
 positum. ¶ Ad primam ergo diceret et nos etiā dixi-
 mus qd omnis mutatio est finita et qd nulla est perpe-
 tua s; tamē infinita et perpetua est mutatio. Smot⁹ cir-
 cularis capiendū infinitū et perpetuū sine categorice
 maticē. ¶ Ad aliā similiter pceditur qd nulla generatio
 vel corruptio est infinita sed etiā nec infinita est gene-
 ratio loquendo de generatione vel corruptione rei que
 est vel potest esse nature permanentis s; bene infinita
 est generatio vel corruptio rei pure successivę termin⁹
 est motus localis. De hoc autē qd dicebat qd cuiusmodi
 motus est de contrario in contrarium dictum fuit sa-
 tis in quisto huius. ¶ Ad aliā cōcessū est qd omnis mo-
 tus est terminatus cū hoc stat qd infinitus est motus et
 etiam dicendū est qd non est incōveniens vnum motū
 continuū esse de eodē loco ad eundem locū nec esse fra-
 stra qd si quē si mouetur non mouetur finaliter ppter es-
 se in loco sed vel finis est ipsum et moueri et non motū
 esse vel finis est ad quē attingitur qd moueri nō p mo-
 tam esse vel per esse in tali loco sicut si aliquis ppter sa-
 nitatem acquirendam vel conservandam vadit a do-
 mo sua currendo multos cāpos et reuertitur ad domū
 suam sine quiete interrumpente motum moueri est finis
 quem intendit vel per sic moueri ad ipsū finis quē
 intendit. Sanitas vel conservatio sanitatis vel delecta-
 tio vel huiusmodi etiā quando dicitur qd idē simul re-
 cederet ab illo loco et accederet ad ipsum et sic simul

elongaret et appropinquaret ego respondeo q̄ bene
eodem tēpore et per eundē motum continuum recede
ret et accederet appropinquaret et elongaret sed nou
simul imo prius et posterius naz per prioz medietatez
motus in prioz medietate tēporez elongaret post ap
propinquaret ¶ Ad aliā concedo q̄ impossibile est fa
ctum esse motum infinitum et ita etiam impossibile est
fieri motum infinitum sed cum hoc stat q̄ infinitū mo
tum possibile est fieri et factum esse quia non tantum
quā maiorē ¶ Ad aliā concedo q̄ nullus generabile
vel corruptibile est vel potest esse eternus vel infinitus
falsum naturaliter sed tamē bene infinitum est in v
tate esse generabile vel corruptibile q̄tum ad res pu
re successivas cuiusmodi ē mot⁹ localis. De auctoritate
secundū de anima dictū est in primo huius ¶ Ad aliā
concederetur q̄ capiēdo infinitum vel infinita cathe
gorizmatice non est possibile pertransitus esse in finis
tum vel pertransita esse infinita s̄ sine cathegorizmati
celoquendo diceret Aristoteles q̄ infiniti dies et anni
pertransiti sunt et infinitum tempus pertransitum lia
cet nullum tempus sic pertransitū nisi finitū ¶ Ad aliā
conceditur similiter q̄ loquēdo cathegorizmatice im
possibile est aliquo infinito aliquid esse maius vel etiā
aliquibus infinitis secundum multitudinē aliqua es
se plura sed tamen sine cathegorizmatice loquendo in
finito motus est motus finitus maior ⁊ infinitis diebus
vel annis secundum multitudinē sunt dies vel anni
finiti secundum multitudines plures et sic etiam cum
omne tempus preteritum fuerit finitum ego concedo
q̄ in omni tēpore in quo fuerunt dies et anni fuerūt
plures dies q̄ anni sed esset ita et non esset ita si esset
infinitum loquendo cathegorizmatice sicut dictū fuit
in tertio huius ¶ Ad aliā diceret Aristoteles v̄ credo
q̄ est idem intellectus in numero omnium hominū s̄
cū posuit cōmentator vel q̄ intellectus humani sunt
corruptibiles sicut posuit Alexander ¶ Ad vltimā re
spondet Aristoteles q̄ homo vel lapis non mouetur
post eius quietez quā motus precedat aut intra aut ex
tra per: quem motor applicetur mobili vel remouetur
impedimentum vel generatur aliq̄ requisitū in ad mo
uendum vel huiusmodi et hoc satis offendit Aristote
les in tertio sed tamen quā Aristoteles ita dixerit non
fide para ⁊ non per demonstrationem habentem et s̄
sibus ortum et euidētiā debemus tenere oppositū
s̄ q̄ nec eternus nec infinitus fuit motus finitus ante
hanc diē q̄ ante hanc diē nullus fuit maior/deus
em creatū notiter mandum cum ante nullus esset vel
fuisset mundus aut tempus aut motus et hoc ex fide
posito et credito solūde sunt rationes ad oppositū
ratio que facta fuit in alia quēstione ibidem solueba
tur ¶ Sed ad primā que hic fiebat dicendum est q̄ fa
ctum fuit primum mobile non per motum sed per sim
plicem creationem que non differebat ab illo mobili fa
cto et sic nou erat proprie dicta mutatio sicut alias bi
ctum est et ante huiusmodi creationē nō fuit alia muta
tio etiam ante motum quo statim illud primum mo
bile mouebat ipso creato nō fuit aliq̄ mot⁹. S̄ tunc
revertitur q̄stio q̄ non creabat illud mobile ante sicut
tūc vtrū erat p̄cedentū vel aliq̄ die fiebat ⁊ d. dicē
dū est q̄ i hoc nulla erat causa n̄ volūtas diuina q̄ ab
eterno voluit creare tūc nō aī sicut dictum est in alia

questione et etiā dico q̄ potuisset creasse illud mobile in quiete et post mouisse ipsum nec oportuerit remouisse causā q̄tis q̄ nō erat causā quietis nisi volūtas vltima quā nō oportebat remouere cū ipsa eadē etiā esset causā motus sequētis. ¶ Ad aliā cōcedo q̄ non ē possibile aliqua se habere ad diminuē aliter et aliter sine aliqua mutatione vel aliqua nouitate. Si ergo dicam q̄ deus ad primum mobile se habebat aliquāliter quādo fiebat vel quando factū erat qualiter non se habebat ad ipsum hoc potest concedi ideo p̄ceditur q̄ erat ibi mutatio vel nouitas. sc̄. creatio celi et ipsum celū q̄ erat illamet creatio nec oportet aliud p̄currere ad hoc q̄ si habebat ad celū quāsi antea non se habebat etiā si fracto celo deus aliquādo mouebat ipsum et post mouebat concedo q̄ aliter et aliter se habebat ad celum pri⁹ et posteri⁹ vñ seq̄batū significatio p̄dictiozay q̄ nō poterat esse sine mutatiōe s̄ nō oportebat q̄ illa verū si catio esset prima illi motui imo etiā mutatio secundū quā aliter se habebat erat illemt motus quī aī non erat et post erat. ¶ Ad aliā dictum est q̄ si semp̄ fuit tempus tñ non p̄petuum vel infinitum fuit tempus et est dicendū q̄ sicut est bare p̄dictū iticiūm linee q̄ non est finis siue terminus alterius linee ita fuit primum instans q̄ non fuit finis alterius tēporis. S̄ cōmentator obicit q̄ differentia est de instanti et de puncto qm̄ punctum est nature successiue ideo de ratione instantis est q̄ succedat alteri tēpori sed hec obiectio non valet q̄ licet cursus meus sit nature successiue sicut tempus et momenta sicut instantia tñ in eo est primum momentū q̄ nō est finis et terminus alteri⁹ tempus dicendū est ergo q̄ sc̄z prius determinata primū instans tēporis p̄teriti non fuit res indiuisibilis s̄ fuit tempus diuisibile de cuius ratione erat sic esse luc cessitum in infinitum sc̄dm̄ infinitam diuisionem habebat partes quarum vna alteri succedebat et non quia succederet priori tempori ita quod nō erat pars eius. ¶ Ad aliā dicitur q̄ capiēdo ante et post quāntum ad principatē et posterioritatē tēporis aī et post se habet ad tēpus sicut intranet extra ad locū sed licet hec sit vera extra vltimū speram nichil est nō sequitur q̄ ibi sit locus imo illi p̄positio erat negatiua q̄ ex eo erat vera q̄ illa dictio extra celum p̄ nullo supponit et ita similiter ista negatiua ante primum creatū nō erat aliqua creatura nec tempus nec motus est vera non quia ante esset tempus sed q̄ hec dictio ante primum creatum pro nullo supponit. s̄ si ante restringatur ad significandū tempus et non aliud et si tu dicas ante primum creatū erat deus hec affirmatiua est vera ergo oportet q̄ hec dictio ante primum creatum pro ali quo supponat dico q̄ pro tāto illa est vera ibi capitur ante secundū aliū modū prioritatis q̄ secundū prioritatem tēporis vñ q̄ deus erat ante secundū naturā vel secundū potentia vel secundū dignitatē vel sc̄dm̄ eternitatē aut huiusmodi et sit aliquis vellei dī cere q̄ secundū modū prioritatis tēporis deus fuit ante primum creatū dicerem⁹ q̄ oportet hoc intelligere condicionaliter. sc̄. q̄ si perpetuum fuisset tempus tunc in infinitum fuisset tempus coexistens deo prius tempore coexistēte primo creato sicut alias dicebatur Ad aliā rationē dicendū est bene q̄ homo peccaret si ita posset aliis prodesse et non vellei ita prodesse s̄ non ita est de deo et ratio hui⁹ est q̄ homo ab ipso deo

obligatus est ad bene faciendū alio si ita possit cōmo
deficit ante dicebatur deus em dñs noster ad hoc po
tuit non obligare 2 obligatus sed deus omnū simplici
ter dñs nulli obligatus est nec obligari potest ideo nō
posset maleficere etiam si deus oīa alia annichilaret
nullus em potest iniustificare in seipso vel in rem pu
suam nisi hoc fit ratione obligationis ipsius ad alium
propt̄ videri debet quāto ethicorum ergo licet homo
efficeretur melior vel peior est prodesse vel non pdesse
alio tamen ē hoc deus non potest fieri peior aut me
lior. Ad aliam dico p̄similiter q̄ in hoībus status me
lior et dignior est bene dominari multis q̄ paucis aut
nullis q̄ hoc est p̄ficere multis q̄ est homini bonum
honorabile et meritorū trāncē autē dominari nec ef
fet status bonus nec honorabilis sed iam dictus est q̄
deo non est status melior nec nobilioꝝ p̄ficere multis
q̄ nullis ideo etiam nec dominari multis q̄ paucis imo
etiam et ante q̄ ipse crearet mundū ipse sic omnibus
dominabatur q̄ omnia intelligebat et poterat creare
et ad perfectionē deducere et iterum annichilare et fa
cere nulle mundos et iste videretur esse status nob̄iore
potentioꝝ q̄ si resfringeretur ad solam gubernationē
et conseruationem istius mundi. Ad aliam dico q̄ esse
deum et multa entia non est melius q̄ de⁹ nec per cōā
sequens est melius q̄ esse deus q̄ suppono q̄ esse de⁹
est deus sed tunc ego declaro q̄ esse de⁹ et multa alia
s. corpora celestia et hoc inferiora nō est melius q̄ de⁹
q̄ si hoc oratio deum esse et multa alia supponit mate
rialiter tunc esse deum zc. non est nisi vna propō q̄ nō
est aliquid melius q̄ deus et si supponat significatiue
tunc idē valet dicere esse deum et multa alia sicut dice
re deus et multa alia s. tunc manifestū ē q̄ ista non ē
vera deus et multa alia sūt melius q̄ deus q̄ oratio ē
incongrua ideo neq; vera neq; falsa et si dicitur non
q̄ est sed q̄ sūt dico q̄ deus z multa alia sūt melius q̄
deus adhuc propō est falsa q̄ non sūt aliquid ideo nō
sunt melius et si dicitur sunt meliora adhuc posset de
ci q̄ p̄paratio esset absurdā q̄ de⁹ nō est plura bona s.
vnicum bonum nec est vera propō ad istam expōnem
sunt meliora q̄ vtrūq; melius nec ad aliquā aliam ex
positionem nisi q̄ sunt meliora. s. plura bona et tunc si
hec oratio sunt plura bona capiatur in argumento lo
co huius q̄ dicebatur est melius manifestū est q̄ nō
erit argumentum in aliqua bona forma hec sunt dicta
trophæice et dialctica scilicet ratio erat dialctica sed v
tra dicendum ē q̄ deus est bonitas infinita etiam capē
do infinitum ca. hegozomatice sed per q̄tūq; addi
cionem impossibile est sic infinito secundum magnitu
dinem esse maius sic infinito secundum albedinē esse
albius et sic infinito secundū bonitatem esse melius et
iterum bonum non dicitur vniūco de deo z aliis sicut
nec sanū deozina et animali solus em deus simpliciter
et per se dicitur bonus alia omnia non dicitur bona
nisi secundum attributionem ad ipsum deum vnde si
cut circūscripta sanitate animalis nec vna diceret sa
na nec quibus diceretur sanus ita circūscripta bonita
te diuina nihil diceretur bonum sicut ergo non est be
ne dictum nec vere dictum q̄ animal et vna sunt fa
ninus vel saniora q̄ animalia negandum est q̄ deus
et alia sunt melius vel meliora q̄ deus. Ad aliam di
co q̄ gubernare et conseruare vniuersum cum ex
clusionē possibilitatis ad annichilandū et non comē

namque connotaret diminutionē ideo non debet ſibi
tribui deo ſed debet ſibi attribui poſſe libere conferre
re et non conferuare annichilare, et non annichilare in
finitos mundos facere et deſtruere omnis excluſio ali
cuius talis pnotaret diminutionē et non eſſet deo at
tribuenda. ¶ De vltima rōne dictū eſt prius q̄ prim⁹
motor eſt volūtas ſic ſūme libera q̄ ab eterno voluit
creare tunc et alias non creare et mouere tunc alias
non mouere et quicquid voluit facere potuit facere licz
nō ecōuerſo, et quicquid voluit facere fecit vel faciet et
multa voluit que potuiſſet non voluiſſe et hec vel con
ſimilia dicta fuerunt prius.

Queritur quarto vtrum aīal mo
uetur a ſe ex ſe et nō graue inafatū. Arguit
primo q̄ aīal nō mouetur ex ſe hoc eſt dictū
q̄ aīal non mouet ſeipſū nec mouetur a ſeipſo q̄ aīal
mouetur ab aīa et illa non eſt ipſum aīal. ¶ Itē dicit
Ariſtoteles in iſto octauo aīal moueri a continente et
hoc non eſt a ſeipſo et in ſeptimo huius etia ipſe dicit
omne q̄ mouetur moueri ab alio ergo nichil mouet a
ſeipſo. ¶ Itē i octauo huius dicit Ariſtoteles omne q̄
ex ſe mouetur eſſe diuiſibile in partē p ſe mouentem et
partē p ſe motā ſic aut nō eſt aīal diuiſibile poſito q̄ nō
ſit in aīali niſi vna forma ſubſtantialis, ſaīa quia tunc
non diuiditur aīal niſi in aīam et in primā materiam et
ſi aīa moueat p ſe tamen materia non mouetur per ſe
hoc apparet per Ariſtotelem in quinto hui⁹ duplici au
ctozitate prima eſt q̄ ens in pura potentia non mouet
et tale ens eſt priā materia/ ſcda auctozitas eſt q̄ q̄ ſim
pliciter nō eſt hoc aliqd hoc nullo modo mouetur et tñ
materia nō eſt ſimpliciter hoc aliqd patet ergo q̄ aīal
non eſt diuiſibile in partē per ſe mouentē et partē p
ſe motā et vltra ſi diceretur aīal eſt diuiſibile in par
tem per ſe mouentē et partē per ſe motā dicendo q̄
aīa mouet per ſe et materia mouetur per ſe ita dicere
mus q̄ graue inafatū i hui⁹ ſimōl partes diuideretur
q̄ dicit cōmentator in quarto hui⁹ q̄ in motū ipſius
grauis forma eſt motor et materia eſt mota ergo ſi ob
hoc animal diceretur moueri ex ſe ita oportet dices
re q̄ graue inafatum moueretur ex ſe q̄ negat Ari
ſtoteles. ¶ Itē ex eo graue dicitur non moueri ex ſe q̄
indiget motore extrinſeco q̄ indiget moueri a ſenſu et
appetitū quos oportet prius moueri a ſenſibili et appe
tibili exterioribus ergo aīal nō mouetur per ſe ſiue ex
ſe. ¶ Deinde arguitur q̄ graue inafatū mouetur ex ſe
q̄ ſecundum intentionē Ariſtotelis aliqd nō dicitur
moueri ex ſe q̄ totum ratione totius moueat et ratio
ne etiā totius moueat ſed q̄ vna pars mouet aliam
vel quā mouetur a principio intrinſeco modo i graui
vna pars mouet aliā formā em̄ e motor et materia eſt
motā vt dicit cōmentator quarto hui⁹ et hoc mani
feſtum eſt etiam per hoc q̄ prius mouetur a principio in
trinſeco q̄ forma vel etiam grauitas eſt intrinſeca ipſi
grauī et oportet etiam ſi non moueretur a principio in
trinſeco non moueretur naturaliter ſz violenter ergo
mouetur ex ſe. ¶ Itē in tertio celi dicit cōmentator q̄
lapis mouet ſe in quātum eſt actū grauis et mouetur ſe
cundum q̄ eſt in potentia deorſum etiam in quarto ce
li dicit q̄ in graui minus diſtinguntur motor et motum
q̄ in aīali ergo eā vel magis lapis mouet ex ſe q̄ aīal.
Oppoſitum determinat Ariſtoteles i

iſto octauo dicit em̄ animalia ſecundum naturā iſta a
ſeipſis moueri de grauib⁹ autē et leuib⁹ inafatis di
cit namq̄ ipſa a ſeipſis dicere moueri impoſſibile eſt
vitale em̄ hoc aīatorum e propriū. ¶ Notandum eſt q̄
multipliciter poteſt intelligi q̄ aliqd moueatur ex ſe
vno modo q̄ ſecundum ſe totū moueat aliquo motu
ſecundum etiā ſe totū moueatur illo motu ita. ſ. q̄ nec
ſit aliqua pars eius que non moueat nec ſit aliqua ps
eius que non moueatur et iſto modo maniſeſtus eſt q̄
nec animal mouetur a ſe nec graue nec celum in gra
uib⁹ em̄ et aīalibus eſt pars que nichil mouet, ſ. ma
teria prima q̄ null⁹ eſt actiuitatis et celū ſi capiatur p
orbe circunſcripta intelligentia non mouet ſe et ſi ſu
matur pro congregato ex orbe et intelligentia tunc
vna pars non mouetur, ſ. intelligentia et alia etiam ps
non mouet illo motu ſed mouetur tantū. ſ. orbis ſed ta
men capiendū moueri a ſe predicto modo cōceditur q̄
forma ipſi⁹ grauis vel ipſa grauitas mouet ſe tota em̄
mouet et totum etiā mouetur et aīa etiam mea et an
gelus ſic mouet ſe nulla em̄ eſt pars que non moueat
et nulla etiā eſt pars que non moueatur cum non has
beat partes alio modo poteſt intelligi aliqd moue
ri a ſe q̄ ad hoc q̄ moueat et moueatur non indiget
alio motore extrinſeco nec alio moto extrinſeco et iſto
modo celū mouetur ex ſe capiendū celum pro congre
gato ex intelligentia et orbe illud enim mouet ratione
intelligentie et mouetur ratione orbis et ad hoc q̄ ſic
moueat et moueatur non oportet q̄ aliud moues mo
ueat q̄ intelligentia prima que eſt de⁹ nec q̄ aliud mo
bile moueatur et eſt intentio Ariſtotelis q̄ prim⁹ mo
tum ex ſe ſit illud cōgregatum, ſ. ex prima intelligentia
que eſt deus et primo mobili q̄ eſt celum vel primum
celum et ego non dico q̄ ſit proprie dicta cōpoſitio vel
aggregatio dei ad celum ſz eſt quidam indiuiſus et in
effabilis mod⁹ vnionis dei ad celum et ad oīa alia, ſ.
per indiſtantiā et preſentialem aſſiſtentiā a nulla em̄
re diſtat nulli rei ab eſt ſed omnib⁹ a deſt ſine diſtantiā
vel aliquo medio/ ſed iſto modo capiendū aliqd mo
ueri a ſe nec aīal mouetur a ſe nec aliqd graue nam
graue inafatum ſi moueatur violenter mouetur a pri
ncipio extrinſeco et ſi moueatur naturaliter indiget mo
to extrinſeco, ſ. medio q̄ diuidit et motore extrinſeco ſaltē
incipiendū motum poſt quietē, ſ. generante vel remo
uente prohibens ſicut dicit in alia quæſtiōe aīal em̄ in
diget primo generante ipſum ſecundo nutrimento in
ipſum intrante et moto ab ipſo aīali ſcilicet alterato et
digefſto et ſenſibus mouentibus ſecundum fantaſiā et
appetitū et dico ſecundum curſum naturales q̄ de cur
ſu miraculoſo per potentiam ſupernaturalem nichil in
tendo dicere in iſta quæſtiōe/ tertio modo poteſt intel
ligi q̄ aliqd moueat a ſe et ex ſe q̄ cōpoſit⁹ ex motore
et moto et partibus quarum vna mouet aliam et ſic di
co vt prius q̄ celū p congregato et mouet ex ſe et etiā
aīal q̄ aīa mouet corp⁹ et etiam graue inafatum quia
forma mouet materiam imo etiam aliquādo motu al
terationis vt ſi aqua ſit calefacta forma aque poteſt
refrigerare materiā ſicut alias dictū eſt. ¶ Quarto nō
qui in propoſito eſt ad intentionē philoſophi aliqd dicitur
moueri ex ſe quia poteſt moueri cū immediate aſſi
non moueretur abſq̄ hoc q̄ incipiendū motū ſuū in
digeat mouete extrinſeco licet ante bñ indiguit motū
te extrinſeco et tunc Ariſtoteles de iſto modo ponit du

as cōcluſiones. ¶ Prima eſt q̄ poſſibile eſt aīal mo
ueri ex ſe localit ambulādo vel volādo vel natādo aut
hmoſ conſtat q̄ cum homo dormit vel ſedet ipſe qui
eſcit quiete oppoſita ambulatōi vel motū de vno lo
co in alterū locū totaliter diſtinctū et tamē poſtea vi
demus ipſū ambulare nec ad hoc requirere motor ex
trinſecus immo cauſa in ſic incipiendū motum poſt ta
lem quietem poteſt eſſe quia ſum facientes ſōpnium
digerunt per calorē intrinſecum et naturalē et exper
geſit aīal et tunc ſpecies ſenſibiles referuante in fanta
ſia vel memoria poſſunt mouere ſenſum cōmunē ad
actum cognoscendū et ſequitur actus appetendi aliqua
extrinſeca et tūc ab hmoſ ſenſu et appetitu mouet aīal
ad proſequendū quod appetit et quo p̄cipit ſe indige
re et hec oīa ſic mouētia aīal erāt intrinſeca vel intra
ipſum aīal et bñ concedendū eſt q̄ aliquādo p̄currunt
mouētia extrinſeca cū aīal incipit ſe mouere vt q̄ cale
fit vel frigefit aut ledit aut de nono aliqd mouet ſe
ſum vel appetitū ſed tamē hoc nō eſt neceſſari⁹ imo
licet niſi extrinſecū ſic mouet aīal tamē ipſū pōt in
cipere motū ſuū. ¶ Secūda cōcluſio eſt q̄ iſto modo
graue vel leue inafatū nō mouet ſe vel etiā nō mouet
ex ſe nunq̄ em̄ incipit moueri cū ante nō moueret q̄n
currant p̄mouēs extrinſecū, ſ. vel generans grauitatē
aut leuitatē vel remouēs phibens iſta cōcluſio decla
ratur quia ſi graue incipit moueri cū ante quieſceret
ego quero vtrū quādo ſic aī quieſcit ipſe eſt actū gra
ue vel eſt ſolum in potentia graue et actu leue ſi dicas
q̄ ipſum nōdū eſt actū graue tunc oportet q̄ fiat gra
ue ante q̄ ipſum graue moueat et nō poteſt fieri graue
ſine motore extrinſeco corripente leuitatē et genera
te grauitatē ſi vero dicat q̄ q̄n ante quieſcebat iam
erat actū graue tunc quero vtrū quieſcebat deorſum
ſin ſuo loco naturali vel naturaliter vel quieſcebat ſur
ſum per violentiā ſi quieſcebat deorſum naturaliter tūc
ipſum manens graue non mouebit ab illo loco niſi per
violentiā et talis motus eſt a motore extrinſeco ſi ve
ro dicat q̄ quieſcebat ſurſum per violentiā tunc erat ali
quid phibens deſcendere et oportet illud phibens re
moueri ab aliquo extrinſeco motore ante q̄ illud gra
ue incipit deſcendere ergo ſemper ſi graue incipit mo
ueri poſt eius quietē cōcurrit aliquis motor extrinſe
cus, ſ. vel generans grauitatē vel remouēs prohibens
vel remouens ipſum graue violenter a ſuo loco natu
rali vel ad locum innaturalem hoc ergo intrinſecū
Ariſtoteles q̄ animalia mouent a ſeipſis ſed non gra
uita et leuita inafata vnde ſic dicit Ariſtoteles q̄ ſic mo
ueri a ſeipſo eſt per tale principium et eſt aīatorū appri
um immo nō vniuerſaliter aīatorū ſed aīalium et hoc
etiā ipſe declarat quia quod ſic mouet ex ſe ipſum etiā
poteſt ex ſe quieſcere non ſolū in termino ad quē ſed
etiā in termino a quo ſic etiā autē poteſt aīal quieſce
re ex ſe in termino a quo et in termino ad quē et in me
dio vie graue autē quod mouet deorſum nō poteſt ex ſe
quietare ſe ſurſum immo non pōt ex ſe quietari ſurſum
niſi p phibens extraneū igitur et c. et cū minor hui⁹ rō
nis ſit maniſeſta vt dictū eſt maior declaratur, ſ. q̄ ſi b
quieſcit deorſum et incipit moueri ſurſum et ſ. ſine pre
tia motoris extrinſeco ipſū poterat ex ſe, ſ. per ſuā natu
ram quieſcere tā ſurſum q̄ deorſum primo poteſt ex ſe
ſz per ſuā naturā quieſcere ſurſum ſed ille locus eſt ſi
bi naturalis ex quo mouetur ad ipſum per ſuā naturā

et vnumq̄q̄ naturale innatū quieſcere poteſt deſce
re ex ſe et naturaliter in ſuo loco naturali ſed etiā de
claratur q̄ poſſit quieſcere ex ſe deorſum quia deſce
bat ſibi de facto ante q̄ inciperet moueri aut hoc ergo
erat ex ſe, ſ. per ſuā naturā et habetur intentū aut qui
eſcebat ibi violenter ſz propter aliqd phibens et tunc
aīq̄ incipiat mouere ſe ſurſum indiget motore extrinſe
co ſz remouente illud phibens ergo b non ſic mouet
batur ex ſe q̄ non indigeret motore extrinſeco in inci
piēdo motū ſuum. ¶ Item q̄ ſic mouetur ex ſe poteſt
ſic mouere ſe motibus cōtrariis ſucceſſiue ſic aut ani
mal mouet ſe vt de domo ad eccleſiā et poſt reuertē
do de eccleſia ad domū ſic autē graue inanimatū non
mouet ſe immo deorſum ſolū et nunq̄ ſurſum manens gra
ue igitur et maior declaratur quia dictū fuit ſtat q̄
in vtroq̄ loco vel termino b poterat ex ſe quieſcere et
ſic vterq̄ terminus eſt ſibi naturalis et non violentus
ſed ſi in vtroq̄ loco tanq̄ naturali poteſt ex ſe et na
turaliter quieſcere ſi ex ſe poſſit moueri de vno ad al
terum pari ratione poterit ecōuerſo cū tñ hmoſ aīal
motus ſint cōtrarij igitur vtroq̄ motū cōtrariorū
pōt per ſe moueri et mouere quod predicto modo dicit
tur moueri ex ſe iſte ſit cōcluſio et cap declarationes
poſite hic ab Ariſtotele. ¶ Sed in p̄ſentis cōcluſio
tanq̄ nō vniuerſaliter veras arguitur primo contra
primā apparet em̄ q̄ nunq̄ aīal incipit motū ſine
p̄ſentia motoris extrinſeci q̄ neceſſe eſt ad oēm actionē
et ad oēm motū cōcurrere deū actiue qui eſt extrinſe
cus motor q̄ ſeparatur non ſolū a graui vel a leui ſed
ab omni corp⁹ et magnitudine. ¶ Deinde etiā arguit
contra ſcda cōcluſionē fortiffime per plures et diuer
ſos caſus poſſibiles primus caſus poſſit ſi ſuper tra
bem ponat onus graue tādē ſine alio motore extrin
ſeco illud onus franget trabē minus debilem exiſten
tem et ex ſe remouebit phibens et cadet deorſum cū pri⁹
quieſceret ſurſum ſed hec obiectio et p̄cedens facilis
ter ſoluitur primo em̄ de hoc q̄ deus concurrat actiue
ad oēm motū vel actionē poteſt dici q̄ deus nō p̄prie
dicitur motor extrinſecus q̄ nulli eſt extrinſecus ſcda
ſitum et diſtantiā quibus improprie poſſit dici extrinſec⁹
ſ. ſic quia nullius eſt pars et nulli inheret ſic em̄ dicit
ſeparatus. ¶ Ad aliam obiectiōē dicit q̄ ſi onus gra
ue ſit poſitū ſuper trabē et ibi ſimpliciter quieſcat nul
lo modo plicando trabē tunc in infinitum ſic quieſce
ret ſuper trabem ſi non concurreret aliud agens alte
rans trabem et iuuans ad frangendū ſi enim ſit ſuf
ficiens virtus reſiſtitua trabis et prohibitiua ne alio
quo modo graue ſuper poſitū moueatur per vñā ho
ram ita per infinitū tempus eſſet adhuc ſufficiens ni
ſi per aliū motū illa virtus corrumperet et diminueret
ſed ſine dubio ſi modicū addam⁹ predicto caſu
inueniemus q̄ illud graue ſufficit ſine alio motore ex
trinſeco ad frangendū et remouendū trabem phibē
tem ne illud graue cadat quia poſſibile eſt q̄ illud gra
ue met et alteratū trabis et putrefactum vel cōbit
ſitū et ſic trabis virtute debilitata tandē graue illud
franget trabē et cadet cum ante quieſceret ita etiā ſi
ſit exhalatio ignea reclusa ſub vaſe aduſibili vt non
poſſit aſcendere ipſa ſic tādem poterat vtere illud vas
q̄ perforabatur illud vas et aſcenderet illa exhalatio et
ita illa exhalatio leuis remouebit ſuum prohibens ſiue
in ore extrinſeco et ita de facto vni⁹ argentum po

fitum in vase stagnae vel plumbeo sic ager in vas q̄ tā dem p̄forabit ip̄s q̄ cadet q̄ hoc mō sunt alii casus mul ti consimiles in quib⁹ graue vel leue per virtutē suā et sibi intrinsicā potest mouere p̄hibens sine alio mo toze extrinseco. ¶ Item quod est actu leue possibile ē q̄ ex se sine motore extrinseco reuertat̄ ad grauitatez sibi naturalē sicut aqua calida refrigeraret se sine alio refrigerante q̄ ita ad faciendū de leui graue nō opor tet cōcurrere egeus extrinsecū nec p̄ cōsequēs ad mo tendū se inferius cū prius per leuitatē quāz habebat ascenderet vel quiesceret superius q̄ ita videtur q̄ ita scēda conclusio non sit vniuersaliter vera sed sic potest modificari q̄ raro et in paucioribus contingit q̄ gra ue vel leue inanimatū post eius quietē incipiat moue re se sine p̄sentia q̄ cōkursu motoris extrinseci sed se pe et in multis animalis mouet q̄ potest mouere se de lo co ad locū sine indigentia motoris extrinseci cōcurrē tis ad incipendū motum sed etiā possumus aliter po nere q̄tum ad p̄positū differentia inter grauiā q̄ le uia inanimata q̄ animata. s. q̄ hui⁹mōdi dispo sitio conueniēs sue na ture formali nā potest se mouere de loco in quo quies cit naturaliter ad aliū locum manente illa sua dis positione naturali sed aliat existens in dispositione sibi naturali q̄ manēs sine aliqua innaturali dispositione q̄ effcens ex se q̄ naturaliter in illo loco vel in vno loco p̄t se mouere ad aliū locū q̄ reuertit ad p̄iorē q̄ ex se que rare se modo in primo loco mō in alio aut in medio et hoc forte voluit notare Aristoteles per illā litteram q̄ facere stare possit seipsa dū autē velud si ambulandū quare si in ip̄o est sursum ferri igitur manifestū ē q̄ in ip̄o deorsum irrationabile enī est scdm vnu motūz moueri solum hoc a seipsis siquidē seipsa mouet in ip̄a sic ergo animalia mouent seipsa quia in potestate naturali eo rum est quiescere vbi sunt vel moueri ad aliū locum q̄ moueri ad vñā partē vel ad contrariā quod nō ē ita de grauib⁹ et leuib⁹ animatis q̄ hoc est possibile hoib⁹ liberis arbitriū habentib⁹ remanentibus oib⁹ circū stantib⁹ eisdē quod non dico ita esse de aliis s̄ de hoc est alibi considerandū rōnes autē ad vtramq̄ partē q̄ fiebat in principio questionis nō procedūt p̄tra deter minata c. Sequitur alia questio.

Queritur quinto vtrum actu gra ue existens sursum moueatur per se per re motionem p̄hibentia quo moueatur vide tur per quasdē auctoritates q̄ non moueat per se p̄i ma est quia dicit p̄metator q̄ actu graue existens sur sum non est in potentia essentiali sed accidentaliter ad se deorsum q̄ ad motum deorsū q̄ hoc rōnabiliter dictū ē sicut enī est actu sursum sic est in potentia deorsū loquē do p̄prie de potentia separata ab actu sed si actu gra ue est actu sursum q̄ hoc nō est per se nec per suā na turam sed per accidentale violentiā ergo per accidēs et per violentiā est in potētia deorsū s̄ si in potētia de orsi sit motus deorsūq̄ mouet cū mot⁹ sit actus enā tis i potētia s̄m q̄ i potētia ergo p̄ accidēs nō p̄ lemo tiatur deorsum. ¶ Item si dicatur moueri per se hoc ē quā mouetur per suā naturā sed illud graue non mo netur sic per suā naturā p̄batio quia nō per naturam que est materia q̄ oīno ei accidit q̄ moueatur vel nō moueatur q̄ moueat sursum vel deorsū vel aliter nec

per naturā que est forma q̄ per illā mouet q̄ tamē vi cit Aristoteles in octauo illo q̄ illud quod mouetur ex se non secundū idē mouet et mouet sed secundū aliaz partē mouet q̄ secundū aliam mouetur. ¶ Item vbi est motus cū resistantia quod per se mouetur debet hā bere per se resistantiā ad motū sed graue nō habet per se resistantiā vt vult Aristoteles in quarto libro igitur c. q̄ Item q̄ nō pōt moueri nisi cum alio moto non mouetur per se sed cū alio sed graue non pōt mo ueri nisi alio moto requiritur enī q̄ mediū moueat et diuidatur. ¶ Item per se supponit de oī vt habetur p̄i mo posteriorū a lucosi q̄ aliis expōsitorib⁹ sed nūq̄ omne graue mouetur deorsū igitur nūq̄ est verū di cere q̄ graue mouetur p̄ se deorsū. ¶ Item si mouet per se deorsum adhuc est in primo modo dicēdi per se aut in scdo mō nō p̄io q̄ nō ē p̄dicatio quidditati na nec moueri deorsū pōt in diffinitione grauis q̄ nō cōueniret oī graui cū multa sint grauiā que non mouentur nec in scdo modo q̄ graue non pōt in dif finitione motus. ¶ Item quarto celi dicit cōmetar q̄ si graue impedimēto detentū sit superius forma eius post remotionē īpedimēti mouet ip̄s p̄ accidēs q̄ etiā dicit in tertio celi q̄ graue mouetur ad motūz mediū sicut homo existens in naue ad motūz nauis q̄ hoc est moueri non per se sed per accidēs.

Quod ostenditur arguitur quia illud graue mouetur naturaliter igit per suā naturā q̄ natura rei ē de eius subā est enī materia vel forma eius vt patz se cūdo hui⁹ igit mouet per suā subām q̄ essentia et hoc est moueri per se. ¶ Item omne per accidēs debet redu ci ad aliquid per se vt vult cōmetator quarto hui⁹ igit si aliquid in tali motu mouetur p̄ accidēs opor tet q̄ etiā aliquid moueatur per se q̄ non apparet qd sibi moueatur magis p̄ se q̄ ip̄m graue ergo c. q̄ Item de his que sunt per accidēs non intrinsecū sit aliqua scia vt habetur sexto metaphisice q̄ ideo etiā dicit Aristoteles in quinto hui⁹ secundū accidens inu tatio dimittatur in omnibus est q̄ semp̄ cōmuniū c. sed motibus naturalib⁹ grauiū q̄ leuib⁹ intrinsecū sit scia naturalis igitur illi sunt per se. ¶ Item in tertio ce li dicit cōmetator q̄ motus ipsius grauis est primus et essentialis a forma moti mō primū q̄ essentialē ē p̄ se ergo c. p̄imo videndū est a quo graue mouetur quando naturaliter mouetur deorsū remoto p̄hibē bente q̄ pono de hoc plures conclusiones ad remouē dum plures op̄iones. ¶ Item prima est q̄ graue sic nō mouetur a suo generante quia forte suū generā ē corruptū nec ē simul cū illo graui cū tñ mouēs q̄ mo tūz debeant esse simul q̄ iterū q̄i primo generat gra ue vt si a frigiditate medie regionis aeris vaporib⁹ grossetur q̄ fiat aqua q̄ tunc incipiat cadere adhuc il la non mouetur deorsū loquēdo p̄prie ab illo infri gidante bene enī verū est q̄ ab illo infri gidante erat alteratio q̄ generatio frigiditatis et densitatis q̄ gra uitas sed his generatis illa infri gidatē nihil ampli⁹ operabatur ad illū motū deorsū imo licet nō ampli⁹ esset infri gidans aut oīno seipm nō esset nō nisi illa aqua sic facta q̄ facta grauis descenderet deorsum igit tur non sic mouetur ab illo generante q̄ etiā rōnabile est dicere q̄ ab eodē mouet de principio mot⁹ vñq̄ ad finē. s. vñq̄ ad terrā q̄ tñ propter terrā nō mouetur ab

illo generante quia non est simul cū eo. ¶ Secunda conclusio est q̄ etiā graue nō mouet sic a remouēte p̄ hibens quod prohibebat ip̄m mouere quādo violentē ter quiescebat sursum hoc patz per easdē rōnes nā sta tim q̄ q̄hibens remouit est si esset annihilatū tā p̄ hibens q̄ illud quod remouet ip̄m non minus graue ue moueretur deorsū nec illud mouens p̄hibēs simul eūz illo graui quādo mouet sic deorsū cū tamē mouēs et motū debeat esse simul sed tu dices q̄ iste cōclusio ones sunt manifeste cōtra Aristotelem qui dicit sic q̄ grauiā q̄ leuiā nō a seipsis mouent sed aut a generā te q̄ faciente graue q̄ leue aut ab impediētia q̄ p̄hibi hentia soluente q̄ cōmetator super hoc dicit q̄ ge nerans dāns formā dat omnia consequentia formā quorum vnus est motus localis. ¶ Item solutio dis crum est scdo hui⁹ q̄ aliquid dicitur respectu alicui⁹ agens improprie secundū multos diuersos modos at tributionū generans igitur dicit mouere ip̄m graue ad istā intentionē nō q̄ amplius agat aliquid in ip̄m graue quādo graue mouet sed q̄ egit ip̄s graui dā do motūz. s. formā vel grauitatē a qua sic mouet etiā forte generante corrupto similiter ad talē sensū dicit moueri a remouēte q̄hibens q̄ cū q̄hibens resiste ret motori ipsius graui⁹ q̄ esset fortius in resistendo q̄ motor grauis in mouendo ideo nō poterat graue mo ueri a suo naturali motuo donec illud p̄hibens cēt remotum sed statim mouetur ab eo post remotionem illius p̄hibentis ergo p̄prie loquēdo remouens p̄hibens non mouet illud graue sed mouet p̄hibi bens ad quem motum consequitur graue mouere se. ¶ Tertia conclusio est q̄ graue sic existens sursum nō mouetur a suo loco naturali. s. a loco deorsū per quē dā motum attractionis sicut adamas mouet q̄ trahit ferrum ad se quia non debet imaginari q̄ vñū corp⁹ trahat ad se alterū corpus non sic ē colligatum. vel nisi hoc sit p̄mōdo in mediū vñq̄ ad illud corp⁹ ali quā virtutē seu qualitātē per quā illud corpus moue atur sic diceret de motu ferri ad magnētē et hoc non potest dici in proposito quia tunc illa virtus vel impressio esset fortior p̄prie illū locum q̄ remotius ideo sequeretur q̄ veloci⁹ moueretur illud graue ad illum locū de prope q̄ de longe sicut est de ferro ad magne tem⁹ hoc inuenitur falsū sed tu dices q̄ ista ratio de bet retorq̄ri in contrariū q̄ manifestū ē q̄ graue mo tum deorsum q̄to magis appropinquat ad locū deor sum tanto velocius mouetur quod nō apparet ēē nisi q̄ loc⁹ maior ē h⁹ xūte trahēdi de p̄prie q̄ de lōge ad hoc ego dico q̄ graue ceteris paribus nō mouet vñ locius deorsū si sit prope locū deorsū ad spaciū trū aut deē pedū q̄ si ēllet longe ad spaciū centū vel mille pedum vnde si quis ēllet in cacumine turris be ate marie et lapis supra eūz a spacio deē pedum ca deret super eū ita nec plus nec minus lederet eum si cut si ip̄s ēllet in fundo putei p̄fundi q̄ idem lapis etiā a spacio deē pedum caderet super eū et ita patz q̄ nō velocius moueret ille lapis in illo loco sic bāto q̄ in loco sic alto p̄pter quod manifestus est q̄ non p̄pter cētē p̄p̄inquas aut remotus ad locū deorsum graue mouetur velocius vel tardius sed sicut dicit post gra ue in co q̄ acquirit sibi quēdā impetū a quo cū gra uitate sua mouet q̄ sic fit mot⁹ veloci⁹ q̄ q̄i a graui tate tantū mouet q̄ q̄to efficitur motus veloci⁹ tan

to etiā impetū sit sibi vigorosior ideo p̄tine q̄to p̄ descendit graue tanto velocius mouetur. s. q̄to in cō tinuo descendendo distat prius a principio vnde ince perat descendere ille hoc sit in ballioz loco siue in alti ori et pari rōne etiā ponitur. ¶ Quarta conclusio. s. q̄ graue sic existens sursum nō mouet a celo vel a loco sur sum p̄pellente ip̄m deorsū quia tunc descenderet velo cius ceteris parib⁹ quādo esset magis sursum q̄ quan do esset magis deorsū quia virtus mouētis debet ēē fortior p̄prie ip̄m q̄ lōge agens enī fortius influit pro pe se q̄ longe ceteris paribus. ¶ Quinta conclusio est q̄ graue sic existens sursum non mouet a medio quā mediū resistit modo si ego ambulo ille non mouet me qui resistit michi q̄ retardat me a motu meo q̄ iterum graue potius mouet mediū diuidendo ip̄m q̄ nō ap parec etiā quomōdī mediū mouet lapidē descendē tem quia non apparet q̄ hoc esset trahēdo ad se nec pellendo nec apparet aliquis alius rōnabilis mod⁹ quo mediū posset dici mouere illum lapidē nec p̄ficat cōtra istā cōclusionē auctoritatē cōmetatoris tertio celi dicētis q̄ graue mouetur ad motū mediū sicut ex istens in nauī mouet ad motū nauis hēc enī simili tudo debet intelligi q̄toz ad hoc q̄ homo non potest sic moueri tali motu vehitōnis nisi nauis vel aliū vñ hēs moueat q̄ ita graue nō p̄t sic naturalē descendere nisi mediū moueat q̄ diuidat ip̄s in hoc ē dissimilitudo quia nauis mota ponit secū hoīem q̄ mediū motum non ponit secū graue diuidēs ip̄m nec homo motus in nauī diuidit natū sicut graue motū in medio diui dit mediū. ¶ Ultima conclusio est q̄ graue sic moue tur deorsū a sua grauitate immediate q̄ leue sursum a sua leuitate quia p̄dictis cōclusionib⁹ negatiuis cō cessis non apparet aliud restare a quo debeam⁹ dice re q̄ graue vel leue moueat actiue q̄ p̄prie si enī al quis diceret q̄ mouet a sua forma substantiali appa rē q̄ non vel tamē magis apparet moueri sic a sua gra uitate vel leuitate vñ in sacramento altaris nō manet aliqua forma substantialis in hostia que ante ēēt in ea et tñ quia manet grauitas caderet deorsū sicut ante et forte quia vapor eleuatus ab aqua est adhuc sub stantialiter aqua q̄ tamē quia factus est leuis mouet sursum q̄ nō ad locum naturalē aque ideo sic non mo uetur per formā substantialem aque sed leuitatē tñ quid de hoc vñra sit dicendū recurrendū est ad quintā questio nem scdm lib. q̄. ¶ Hunc est dicendū directe de eo de quo querebat de quo notandū est q̄ multipliciter vi mur hac dictione per se vno mō dicim⁹ aliquid cō uenire alicui per se q̄ cōuenit sibi per suā naturā vel dispositionē nature sue cōuenientē q̄ hoc est cōuenire sibi naturaliter sicut nos dicerem⁹ aquā esse per se et naturaliter frigidā q̄ graue sed eā diceremus calidā aut leuē nō p̄ se nec naturaliter nisi hoc sit naturalitē materie s̄ illo mō diceremus graue moueri p̄ se de orsum q̄ per suā materiā q̄ quia etiā ille motus et lo cus qui per illū motū acquirit̄ est cōueniens sue forme que est natura eius q̄ ip̄m etiā diceremus mouere per se quia per suā formā vel per grauitatē sue forme cōuenientē si ita sit q̄ grauitas sit dispositio cōueniēs forme substantialis ipsius sed si nō tūc nō diceret moue re per se imo nec mouet sed solus grauitas sua sicut si dicamus q̄ vapor fact⁹ leuis sit adhuc substantia liter aqua etiā moueat sursum aqua illa non mouet quia nec

eius materia mouet nec eius forma immo potius reficeret sed leuitas sibi impetusa mouet et hoc plus dictum est in quinta quod secunda libri. **S**ecundo modo per se si significat idem quod solitarie et sic diceret quod nichil mouet vel agit per se nisi quia impossibile est aliqd agere agere deo non coagente sed tamen quia deus sic est agens vniuersale nos in dicendo per se et solitarie de aliquo agere particulari intelligimus si non coagente aliud agens particulare et hoc agens aliud a deo voco agens particulare et hoc ista locutione posset dici quod graue mouet se per se quia licet in incipiendo motum coagente non mouens extrinsecus tunc post non opus quod coagente mouens extrinsecus et sic solus graue mouet non sic solum quia grauitas moueat que tunc est alia ab ipso graui sed sic solus quia non coagente mouens extrinsecus sed non per se. **S**olitarie mouetur quod indiget quod etiam aliud extrinsecus moueatur. **S**imiliter quia diuiditur quod resistit unde videtur esse intentio Aristotelis et commentatoris in quarto huius quod nisi medius resisteret non esset motus sed mutatio instantanea sic autem aliter posset moueri per se a seipso quia ex seipso habet resistentiam mouendi si verum est quod de facto semper aliter mouetur per mediu quod diuiditur nisi illud mediu moueatur cum eo quia cum non possit naturaliter esse vniuersum aliter semper habet vniuersum corpus sibi coactum quod opus motu aliter diuiditur non moueat cum alia aliter esset penetratio corporum sed tamen sic est differens quod adhuc inter alia et graue inasatam quia graue inasatum non habet ex se resistentiam prout videtur vel Aristoteles et commentator quarto huius. **I**deo si medius extrinsecus non resisteret non esset motus neque successio si aliter ex corpore suo habet resistentiam anime mouendi ideo esset motus et successio temporalis quia medius extrinsecus nullus esset resistentia et videtur michi quod ista differens voluit nobis Aristoteles notare in illa vltima ratione qua posuit ad probandum quod graue inasatum non mouetur ex se sed aliter bene si quia si debebat esse motus cum resistentia necesse est si aliquid moueat ex se si non indiget motu extrinsecus et moti extrinseci quod ipse sit diuisibile in partem per se mouentem et partem per se motam intelligendo per partem per se motam illam que ex se habet at resistentiam motui sic enim bene diuisibile est aliter sed non graue inasatum. **A**d hoc aliter logice potest intelligi quod graue mouetur per se ad istum sensum quod hec propositio est per se vera graue mouet vel mouetur per se et a se et tunc dicendum esset quod graue non mouet per se quod hec omnino est contingens graue mouet sed tamen illa conceditur quod graue existens sursum et non prohibita mouet deorsum quod saltem ex suppositione constanti terminorum hec est per se vera et necessaria graue existens sursum et non prohibita mouetur deorsum. **E**t per primum dicta manifestum est quod rationes que fiebant in principio questionis debet procedere prout est per potentiam ad esse deorsum non intendit nisi esse sursum et bene verum est quod actu graue propter motum mouetur sursum vel est sursum hoc non est per suam naturam sed contra et ideo per quod est deorsum vel recedit a sursum descendendo hoc est per suam naturam unde quod illud quod mouetur sit partem in principio questionis debet terminum ad quem illud quod graue habet de termino a quo est sibi inasatum ideo recedit ab eo et est iste recessus sibi naturalis et si aliquid habuerit de termino ad quem finalis hoc est sibi naturale et commentator vocat hoc naturam

le essentielle. **S**ecunda ratio bene probat quod hec non est per se vera graue mouet sed tamen graue per suam materiam mouet quia illa est principium illius motus passiuus. **T**ertia ratio arguit quod non mouet per se solitarie qui requiritur etiam aliud resistens quod mouet et ad idem etiam per quartam ratio. **Q**uinta ratio arguit quod hec non est per se et vniuersaliter vera graue mouet. **A**d sextam potest dici quod in descriptione perfecta huius terminus moueri naturaliter deorsum ponere istum terminum graue vel alius supponit per graui. **A**d prout est conceditur quod hec est verum per accidens vera graue mouet a sua forma quod si esset deorsum non moueret ab ea sed de illa similitudine de huius moto in nauis dictum est prius.

Deinde ad rationes ad oppositum primum ma seba et quarta bene arguit quod graue sic mouet per se quod per suam naturam et tertia bene arguit quod illa non est scilicet graue mouetur quia est vera per accidens et contingens sed illa bene est scilicet graue existens sursum et non prohibita mouetur deorsum.

Deritur consequenter sexto vtrius primus motor sit immobilis arguitur quod non quia sicut est in minori mundo ita etiam in maiori sed in minori mundo in homine primum motor scilicet anima mouendo corpus mouet cum eo ergo in maiori mundo primus motor qui est totaliter primus motor mouet et cetera. **I**tem primum motor mouet per intellectum et voluntatem que mouetur ab intelligibili et appetibili ut habetur tertio de anima. **I**tem si primum motor est intrinsecus mobili ipse mouet ad motum eius sed ipse est sibi intrinsecus per se quia aliter primum mobile non moueretur naturaliter sed violenter naturale enim debet esse a principio intrinsecus cum natura sit principium intrinsecus ut habet in secundo huius violentus debet esse a principio extrinsecus ut patet tertio ethicorum. **I**tem primum motor est multo potentior aliis immo omnipotens. **S**ed multa alia possunt mouere seipsa igitur et ipse potest mouere seipsum.

Oppositum determinat aristoteles in isto octauo et in duodecimo methaphysice non intendo loqui de deo earatione qua factus est homo primum et motor est deus sed ego dico quod primus motor quod est essentialis secundum quod est primus motor. **S**ecundo ad deitatem est immobilis et omnino immutabilis illas conclusiones misit Aristoteles probare multis viis quas nunc intendo congregare simul siue sint demonstrationes siue probabiles. **P**rima via est quia non est necesse de mouens moueri ad hoc quod moueat nam si signis calefacit te non oportet quod calefiat et color modo visum ab hoc quod moueatur et magis videtur attrahi ferrum et si sol dederet adhuc calefaceret ista inferiora sed in quolibet genere primum debet esse simplicissimum et maxime absolutum ab omni dispositione illi generi contingente et non necessaria igitur primum motor debet mouere et non moueri. **S**ecunda via est opus est statum in mouentibus ita quod si deuenire ad primum hoc supponit ex secundo methaphysice et illud non mouet ab alio quia si non esset primum mouens si magis illud aliud ergo vel non mouet et sic habet per se vel mouet a seipso et tunc si mouet a seipso nos que remus vtrum secundum idem mouet se et mouetur a se vel secundum vnam partem mouet et secundum alias mouet non

potest dici quod secundum idem mouet et mouetur quia semper tale indiget superiori mouente quod sic declaratur duplex est agens vel mouens vniuersum vniuocum aliud et quocumque vniuocum vocat quod habet dispositionem similem et eiusdem speciei dispositioni quam agit ut si actu calidum agat caliditate vel homo hominem equiuocum vero vocat quod non habet formaliter dispositionem eiusdem speciei cum illa quam agit ut si lumē generat calorem et corpus celeste ranas et mulcas ex putrefactione modo constat quod agens vniuocum non agit in se cum illa habeat dispositionem similem ei quam est immatū agere. **A**gens autem equiuocum est duplex vniuocum enim agit virtute propria tanquam primum et principiale agens ita quod illa actione non concurrat aliud agens sicut secundum et instrumentale ad cuius actionem opus concurrere aliud agens. **P**rius principialis et primo modo possibile est quod agens secundum et instrumentale est minoris gradus vel perfectionis quam illud quod ipse agit ut quia forma inanimata generat aliquem hominem vel alium habentem multo nobiliorem completionem quam sit forma sed agens primum et principiale non potest esse minoris gradus vel perfectionis quam illud quod ipse agit ut quod agens non potest dare passio plus quam habet nisi hoc sit in virtute agentis principalioris aut plus habetis ergo primum agens vel continet effectum suum in actu simili et sic est vel vniuocum et non agit in se vel continet ipsum in actu excellentiori et nobiliori et tunc non indiget nec est sibi perfectio recipere actionem illam gradum inferioris ergo primum mouens si moueat se non secundum idem mouet et mouetur agit et patet si vero dicat quod vna pars mouet aliam et alia mouetur quare de illa parte que mouet vtrum mouetur vel non si non mouetur tunc habeo oppositum quia illa esset simpliciter mouens primum si vero illa pars mouens mouet tunc mouetur a se vel ab alia parte quam mouet si a se queret ut primum et concederet in infinitum quod dictum est esse inconueniens si ab alia parte tunc nichil est primum mouens quod nec aliqua illarum partium cum quibus moueatur ab alio. **S**cilicet reliqua parte nec totum quod non secundum se ipsum ponit mouere sed ratione partium quarum vtraque ponit moueretur reliqua ad hoc responderet cauillator quod vna pars mouet per se aliam et mouet ab alia per accidens et sic illa que per se mouet aliam dicit simpliciter primum mouens. **C**ontra hoc replicat sicut dicebat prius quod primo in quolibet genere nichil debet conuenire accidentaliter quod pertinet ad illud genus. **T**ertia via est quia aliquid intueretur quod mouet et mouet aliquid quod mouet et non mouet igitur debet inueniri primum quod mouet et non mouet per se et hoc declarat quod cum aliqua duo inueniuntur coniuncti simul et illud eorum quod minus videtur esse separabile ab alio inueniatur separatum rationabile est quod illud quod magis videtur separabile inueniatur separatim sed minus videtur quod motus sit separabile a mouente quod econtra quod magis videtur quod mouens sit separabile propter hoc quod mouens est prius naturaliter et perfectius moto magis videtur quod prius possit absolute in a posteriori quod econtra ergo in inueniuntur motus non mouens et etiam motus quod non potest mouere et mutatum quod non potest mutare et passum quod non potest agere cuiusmodi est materia prius sequi quod debet inueniri mouens immobile agens impassibile et omnino mutans immutabile et hoc est primum motor. **Q**uarta via est quod mouens primum debet mouere primum motum vel agere et primum motor debet esse perpetuus et regularis cum per

petuum sit prius non perpetuus et regularis irregulari igitur prius motor debet mouere motum perpetuum et regularem sed tale motum non mouet motor irregularis cum enim mouetur aliter se habet vel secundum se vel ad ipsum mobile et ex eo quod aliter se habet debet aliter mouere et non similiter ideo non regulariter. **Q**uinta via est quia primus motor est indiuisibilis et nulla habet magnitudinem prout dicitur Aristoteles demonstrare in isto octauo sed in sexto credidit Aristoteles demonstrasse quod indiuisibile non mouet sed de hoc dictum fuit in sexto huius. **S**exta ex duodecimo methaphysice sumunt alie rationes vna est quia de quod mouet caret aliqua perfectione quam est immatū habere vel hoc dictum fuit in sexto huius. **S**exta ex duodecimo methaphysice sumunt alie rationes vna est quia de quod mouet caret aliqua perfectione quam est immatū habere vel hoc dictum fuit in sexto huius. **S**exta ex duodecimo methaphysice sumunt alie rationes vna est quia de quod mouet caret aliqua perfectione quam est immatū habere vel hoc dictum fuit in sexto huius. **S**exta ex duodecimo methaphysice sumunt alie rationes vna est quia de quod mouet caret aliqua perfectione quam est immatū habere vel hoc dictum fuit in sexto huius.

De rationibus autem que in principio questionis adducebantur ad oppositum apparet et illas dictas quod sit dicendum primum enim dictum est de differētia inter mundum maiorem et minorem vel inter motores quod dictum est pluries quod licet intellectus noster moueatur ab intelligibili tunc non est ita de intellectu dei qui per suam essentiali sine aliquo addito intelligit omnia. **D**ictum est etiam prius quod primum motor possit dici intrinsecus vel extrinsecus primum mobili et omnibus aliis. **D**ictum est etiam in primo huius quod potentia non est ad impossibile nec ad possibile aliter quod sit possibile.

Deritur septimo vtrum motus localis sit prius motui arguitur quod non quia aliter prius generat et multis alterationibus alteratur et augmentatur quod possit ambulare et etiam si graue moueatur localiter hoc est per naturam vel per violentiam sed motus eius naturalis non potest esse prius quia sicut dicitur in octauo huius necesse est ante generationem gratuitam vel remotionem phibentis nec violentiam potest esse primum quod dicit Aristoteles in quarto huius quod violentus est extra naturam et qui est extra naturam posterior est ut dicit eo qui est secundum naturam et sic patet quod nec in asaliibus nec in grauib' et leuib' motus localis est prius et cetera. **C**onfirmat quod sicut se habent adinuicem qualitates que sunt principia motuum ita et illi motus se habent adinuicem sed qualitates que sunt principia actuum alterationum scilicet caliditas et frigiditas et cetera sunt prius qualitates et priores naturaliter qualitatibus que sunt principia motuum localium scilicet grauitate et leuitate igitur et cetera. **I**tem sicut terminus ad ter

minis ita motus ad motu ubi motus sit de essentia terminis ad que ut communiter dicitur sed terminus generationis substantialis est suba et terminus aliorum motuum sunt accidentia et suba est prior accidente ut dicitur in primo metaphisice igitur generatio est prior aliis motibus. Et perfectior est prius ut vult Aristoteles et generatio que est suba est perfectior aliis motibus que sunt accidentia igitur et.

Oppositum determinat Aristoteles ego intendo loqui in hac questione ac si eternus fuisset motus sicut visus est Aristoteles opinari et semper ois pcesserit secundum cursum naturale sine miraculo credo enim quod deus ante oem motum localem et lineam motu locali potuisset aliquid creasse vel gnasse et ipsi augmetuasse et diuersis alterationibus alterasse in parte enim dei est et a deo libere totum mundum et ordo vniuersi est. Sub dicta ergo potitudo et inppoe ego dico prius quod non ois motus localis est prior alteratione vel generatione aut corruptione. Secunda conclusio est indefinita vel particularis scilicet quod motus localis vel aliquis motus localis est prius motui. Prima conclusio patet quia certa est quod ambulationes vel volationes et alios motus aiales necesseario pcesserit generatio des illorum aialium et alterationes multe et augmentationes eorum non statim habent post se natus vel genit potest ambulare nec grana et leuia mouentur naturaliter donec ante per alterationes generationis fuerint eorum granitates et leuitates. Secunda conclusio probatur ab Aristotele primo de prioritate temporis quia peripetui prius est non peripetui peripetui est alius motus localis. Cuius in ipso est peripetui est alius motus dico naturaliter igitur et. Sed tu dices quod ista non est bona ratio quia si peripetui cathegoremur dictum est prius quod nec aliquis motus peripetui est nec aliquis tempus peripetui nec potest esse et si capiam peripetui finem cathegoremur tunc non solus peripetui fuit motus localis immo etiam peripetui fuerunt generationes et corruptiones et alterationes ut prius scdo de generatione. Dicitur non solus dico quod peripetui fuerit motus localis si quod peripetui fuerit motus localis quod non tantum fuit vel erit motus secundum durationem qui aliquis prius et continuus fuit erit et erit maior sed quod peripetui fuerit et erit generationes corruptiones et alterationes in nec peripetui fuit corruptio vel alteratio vel augmentatio aut diminutio sed aliqua fuit tanta quod nulla maior secundum durationem sed adduc videtur scdo de motu quod nullus est vel fuit motus prius secundum tempus quia licet peripetui fuit motus in nullus motus fuit prius quod nullus est prius ante quem fuit alius sed ante oem motum fuit alius motus ex quo peripetui ponitur esse motus nullus ponitur esse peripetui. Ad hoc vult michi videtur respondisset Aristoteles vel debuisset respondere tenendo suam opinionem de eternitate mundi quod nullus motus fuit sic prius qui ante ipsum fuisset alius motus localis immo etiam qui ante ipsum fuissent generationes et corruptiones et alterationes sed solus fuit talis motus prioritatis motus localis ad alios motus scilicet quod verum dicitur sic cathegoremur matice loquendo quod peripetui fuerit motus localis et non euerum dicere quod peripetui fuit motus alius a locali vel et prius signari talis motus prioritatis secundum tempus quod ot alterationis qui fuit aliquis motus localis fuit coexistens sibi toti qui etiam prius ad aliquam partem sui pcessit eam sed bene fuit motus localis quia nulla alteratio fuit sibi toti co

existens nec aliqua etiam fuit que coexistere finit elus et pcederet eius initium. Et sic dicta scdo conclusio probatur quia tam ad illam prioritatem quam prius dicitur a quo conuertitur substantia quia ois quod est generabile vel corruptibile vel alterabile est mobile locale si non ois quod mouetur localiter est generabile vel corruptibile vel alterabile et in hoc est prius dicitur quod motus localis est prius alius via prioritatis scilicet quod iste finit mobile locale est communior istis terminis generabile corruptibile et alterabile predicatur enim vniuersaliter de illis et non euerum. Et sic etiam dicta scdo conclusio probatur quia ad prioritatem via perfectionis ostenditur enim quod motus localis sit perfectior et dignior et videtur michi quod non oportet istam conclusionem intelligere de intrinseca perfectione si motus localis comparatur ad generationem substantialem quod verisimile est quod ois suba sit accidente nobilior et dignior et tunc generatio suba est suba et omnis motus localis est accidens sed quadam denotatio extrinseca a motore vel a mobili motus localis dicitur nobilior et perfectior hoc declarat prius quod motus localis scilicet est appropriatus et immediate a motore perfectioni et nobiliori scilicet ab intelligentia vel a deo scdo etiam quia corpus celeste quod est subiectum motus localis est multo nobilior et prima materia que subicitur generationibus et corruptionibus et alterationibus. Dicitur enim alias quod compositum substantiale respectu alterationis et qualitatis secundum quas est alteratio non se habet in ratione recipiens nisi ratione materie si totum ipso attribuitur a nobis huius alterationes et qualitates propter ignorantiam materie et maioris notitiam compositi. Tertio etiam est perfectior ratione durationis quia ot alio motus est diuturnior licet nullus ponatur esse perpetui quarto etiam quod ad aliam in quibus inuenitur oia genera motus motus localis scilicet ambulatione velatio et huius requirit maior perfectionem aialis et alius motus requiritur nam diminutio et corruptio inueniuntur aialibus ex defectu virtutis et ex impotencia aialium autem quod generatur non est perfectus immo vel non est vel imperfectissimus et statim quando generatur est ipsum alteratur nutritur et augmentatur in digne et longo tempore perficitur secundum quantitatem et qualitatem corporis et mentis breviter autem ambulet vel voluet et ex hoc Aristoteles facit talerationem illud est prius via perfectionis quod est posterius via generationis cuius generatio est processus ad esse et ad complementum si in aialibus motus localis est posterius alius via generationis igitur et ceteris processibus ad perfectionem et complementum et euerum per viam corruptionis debemus intelligere totalem processum ad effectum et sic cessat illa instantia quod diceretur quod diminutio senectus et motus sunt posteriores via generationis quia non sunt in via generationis et perfectio sed in via corruptionis et defectus si etiam inuenitur contra illam regulam Aristotelis quia aia est prior via generationis ambulatione et tamen est perfectior et ambulatione dicendum est quod in hoc regulatur ois non debet comparari forma ad formam vel etiam dispositio ad dispositionem sed totum aggregatum ex his que prius erant sic enim congregatum ex ambulatione et requisitis ad ambulationem non est perfectum tempore ambulationis et congregatum ex generatione vel alteratione et alia ante tempus ambulationis quod est ista comparatione motus localis ad alios motus debemus etiam parere motus locale

circularem ad alios motus locales Et posuit Aristoteles illas conclusionem quod motus circularis est prius motuum et probatur sicut probabatur pcedens conclusio est enim prius non secundum tempus quod perpetuus est motus circularis et non perpetuus est motus rectus igitur et probatur ergo Aristoteles quod non contingat perpetuum esse motum rectum quod non est dare spacium rectum finitum non potest aliquid moueri continue tempore finitum sicut probatur est in sexto non enim intendo loqui ista questione de possibilitate secundum potentias diuinas nam si solum secundum potentias naturales dico ergo quod super spacium finitum non contingit moueri aliquid continue tempore finitum nisi per reiterationem motus super illud spacium et super easdem partes spacii super quas tam mobile ante mouebatur si in spacio recto non potest fieri huiusmodi reiterationem nisi per refectiones motus dicitur quod motus ante refectionem et motus post non sunt vnus motus quod sunt contrarii et quod necesse est quiescere in termino refectionis et de eorum contrarietate dictum est in quinto huius et de quiete in termino refectionis dicitur in alia questione quod sit pingat peripetui esse motum locale declaratur per hoc quod motus circularis est de eodem signo ad idem signum pice continue sine aliqua refectione et sit iterum potest moueri de illo signo sicut ante et ita in finitum tempore potest esse motus continuus per infinitas reiterationes cum non oporteat ibi esse refectionem nec contrarietatem deinde vult Aristoteles ex hoc inferre quod perpetuus est motus circularis quod de possibilitate ponendum est in natura illud quod est dignius si dignius est perpetui esse secundum ideitatem naturalem et secundum ideitatem tem specificam ubi gra hoc est possibile igitur ponendum est quod peripetui est motus circularis localis. Et sic in linea recta distincta sit abinuicem principium medium et finis ideo est assignare ubi motus debeat incipere et ubi debeat cessare in linea autem circulari vel non est principium aut finis aut vbis indifferenter est principium medium et finis non enim est ratio quare vnus si gnium debeat magis dici principium vel finis et alterum si ergo nullum signum debeat dici principium vel finis tunc non est assignare ubi motus debeat incipere nec ubi debeat finire ideo rationabile est quod nec incipiat nec desinat et si vbis indifferenter sit principium medium et finis sequitur quod semper est in principio idem non definit et semper est in fine ideo nunquam incipit et tunc pergit in medio ideo nunquam incipit nec definit. Deinde et arguitur quod motus circularis est prior motu recto via perfectionis et dignitatis quia est perfectior primo secundum durationem quia diuturnior scdo etiam ratione mobileis et mouentis sicut dicebatur quod celum mouetur et deus vel intelligentia mouet tertio ratione figure circularis et rectilinee quod circularis est perfectior ut declaratur in primo celi et in pluribus aliis locis quarto quia perpetuum perfectius est non peripetui ceteris paribus et motus circularis sunt perpetuorum mobilium et mouentium et recti non deinde etiam est prior ratio ne simplicitatis sic enim regularis est prior irregulari et motus circularis est regularis non enim est velocior vel tardior prius et posterius omnis autem motus rectus inuenitur velocior et tardior prius et posterius prout alias dictum est motus enim violenti sunt tardiores in

fine et motus naturales grauissimus et lentissimus tardiores in principio et motus animalium velocior in medio Et iterum motus circularis est simplicioris motoris vel simplicioris mobilis quod non est oppositum ex materia et forma sub lib. Et sic simpliciter prius motus debet dici quod est a primo motore et primi mobilis et ille est motus durans qui est ab ipso deo et ipsius celi. Et sic ille est prius qui est mensura aliorum et ille est motus circularis qui est tempus ut habitum est in quarto huius.

rationes que in principio questionis facte fuerant non concludunt contra predicta non est enim contra dicta in elementis generationes corruptiones et alterationes sunt priores motibus eorum localibus et.

De octauo utrum necesse est in omni motu reflexo mobile quiescere in termino refectionis arguitur quod non quia si motus grauissimus caderet de alto deorsum et contra eam proiceretur faba sursum faba tangens molam reflectetur deorsum et si quiesceret in termino refectionis operaretur illam molam quiescere in tempore quietis faba vel fabam penetrare molam sed impossibile est penetratio et absurdum est quod illa faba quietaret motu igitur faba illa non quiescat in termino refectionis. Et sic patet a plecta terra reflectit supra et si quiescit quod a quo mouetur reflectens sursum pstat quod non moueret a terra quia hoc esset tractu vel pulsu quod est impossibile quod terra ponitur quiescere et trahens aut pellens mouetur cimo moto pulso vel tracto nec sic moueret ab aere continuo quia sic non moueretur proiecta ut dicitur per nec mouetur ab impetu impresso a plecte ut dicitur post quod plecta mouetur quia si sit talis impetus tam men ille cessat quiescente eo quod mouebatur ergo si ibi quiesceret sequitur quod post illam quietem moueretur et a nullo moueretur. Et sic si sagitta emissa superius vel lapsus proiectus superius quiesceret ibi quod esset detines ea tempore etis pstat quod nec prior motus prohiberet eam cadere quia non esset nec impetus quod cessauit cum cessatione motus nec alius ibi periret quod sufficeret ad detinendum lapidem illum sursum in quiete. Et sic saltem deus potest sine tempore intermedium mouere reflectendo hoc enim non est potentie mis noris quod ipsum est ad hylare. Et sic experientie sunt manifeste quia si nauis tarde mota ad septentrionem et homo mine in ea continue ambulante ad meridiem ita quod homo velocius mouetur respectu nauis quod nauis respectu fluminis constat quod homo continue mouebitur in appropinquando ad meridiem continue et erit propinquior et propinquior meridiem sine picio in tra signato flumis aut strum et quiescenti et tunc ponamus quod vento fortissimo cato nauis continue velocitatur donec moueat velocius in respectu fluminis vel riuorum quiescentium quod in respectu nauis et tunc homo continue mouebitur in appropinquando ad septentrionem et sic erit motus eius reflexus quia prius ad meridiem et posterius ad meridiem et posterius ad septentrionem et non erit tempus intermedium sed solus instans quia ante illud instans homo mouebitur velocius quod nauis et post tardius similiter si lancea pendente ad trabem malica descadat per illam lancea et rumpatur corda ad quam pendebat lancea et tunc cadat lancea cum musca deorsum.

sus motus nascere erit reflexus de sursum ad deorsum et non erit quies media.

Oppositum videtur determinare Aristoteles omnino apparet michi quod ista conclusio est concedenda quod super eandem lineam rectam cuius sunt b et c possibile est a moveri de b versus c et reflecti ad b si ne aliqua quiete intermedia sit rationes patet arguerant et sicut aliquis ascendens per corda ligata ad trabem statim sine medio caderet si corda ruperetur et si pedi muris ligata sit cordula et ambulet mus ante te tu posses per cordula retrahere murum retro et non erit quies intermedia quod continue ambulabat versus ad tempus in quo tu retrahebas et per totum tempus in quo tu retrahebas retrocedebat apparet michi quod rationes prius facte hoc bene probabant sed forte potest poni conclusio cum Aristoteles quod si a movetur naturaliter ad aliquem terminum ex intentione effendi in illo termino non impediatur et postea etiam reflectatur naturaliter ab illo termino necesse est a si illo termino quietere quod frustra natura procederet ad illum terminum ex intentione effendi in eo si nullo tempore maneret in ipso et tunc naturaliter in opere suo nunquam frustratur ab intento nisi ab impedimento occurrente igitur et c. et illa rationem tetigit Aristoteles in illa littera na et penitus inconueniens esse videtur si factum necesse est mori corrumpi et nullo tempore permanere. Item commentator arguit in quinto huius dictum est quod motus non est per se ad motum igitur si motum priorem sequitur immediate aliter motus subalter appositus hoc non est per se et naturaliter sed per accidens. Item Aristoteles facit tale rationem sequitur quod mobile mouetur ab illo termino in quo nunquam fuit quod videtur impossibile quia patet quod si a mouet de b ad c et reflectat de c ad b tunc post reflectionem mouet ab ipso c ad b et tunc nunquam fuit in c sibi non quod aut quod si fuit in c hoc non fuit nisi solo instanti indivisibili et hoc non est aliquid esse in c Aristoteles videtur respondere quod in predicto casu nunquam fuisse in c in actu si fuit in c in potentia quod poterat ibi remanere fuisse in c in actu si remaneret et ego dicerem quod nunquam fuit in c precise adequate sed semper in loco maiori sicut alias dicebatur bene si fuit in c partialiter non ergo mouetur ab ipso c tanquam a termino a quo fuit precise et adequate sed tanquam a termino in quo fuit partialiter nunquam enim totus a fuit in c sed in infinitum magna pars illius a fuit in c sed tu dices ponamus casum quod spacium b c tangit lapidem secundum terminum c et tunc a moueatur de termino b ad terminum c donec reflectatur a lapide propter penetrationis corporum impossibilitatem et fiat reflectio sine quiete media vitrum ergo a tetigit lapidem vel non situ dicas quod non quomodo ergo lapis reflectebat ipsum non potest ubi dici et tamen quod verum est dicere in tempore reflectio quod omne spacium pertransiit antequam reflecteretur quod transiisset si iuxta lapidem quicquid tangendo ipsum de nullo enim potest dari instantia et tamen non est possibile quod omne illud spacium transierit nisi quod lapidem puerit etiam tangendo ipsum si vero ita dicas quod tetigit illum lapidem sequitur quod tangendum erat precise in loco sibi equali quod negabatur et impossibile est quod tetigerit quod hoc non fuisset nisi in instanti indivisibili et hoc nunquam est tangibile si nullum sit instans tangibile dico quod non apparet michi possibile respondere

ad istam rationem nisi supponendo et ponendo orationis corpora tangere se et quicquid expō detur facile erit respondere si enim dicas corpora tangere se quia non est spacium intermedium tunc manifestum est quod in omni tempore erat spacium intermedium inter a et lapidem sit enim tempus in quo precise a movetur mouetur de b versus ad lapidem una hora et per totam horam reueritur constat quod in tota illa hora et in qualibet parte ipsius fuit spacium medium inter a et lapidem quod quicquid parua parte illius hore tu signaueris vbi gratia vltimam centesimam cum in illa centesima fuit spacium intermedium quod in prima medietate illius centesime fuit spacium intermedium immo in infinitum magna in parte illius centesime fuit spacium intermedium ergo nunquam fuisset illa propositio vera inter a et lapidem non est spacium intermedium secundum istam expositionem a nunquam tangebatur lapidem et nunquam erat ista propositio vera a tangit lapidem sed cum ego dico quod nullum spacium fuit intermedium inter a et b in illa tota hora sed in qualibet parte illius hore quod quicquid paruum spacium signetur tangens lapidem fuit dare aliquam partem hore in quo illud spacium non erat medium imo non erat medium nisi sexagesima vel centesima vel mille sima pars illius spacii ideo si sic exponas tangere ego dicam quod in omni vltima parte illius hore a tangebatur lapidem licet in nulla tota parte si vero tu exponas coram tangere se per hoc quod est esse sibi inuicem immediate dicam sicut prius quod nunquam fuerit sic immediate quod esset spacium intermedium licet nullum spacium fuisset semper intermedium. Item aliqui exponunt vnum corpus tangere reliquum in casu quod vnum mouet ad reliquum per hoc quod est motus versus ad illud et non potest ultra moveri propter resistentiam illi ex impossibilitate penetrationis corporum et tunc dicerem vtrum quod in omni vltima parte illius hore a tangebatur lapidem et in nulla tota et si dentur alie expositiones dicas secundum exigentiam illarum et soluas rationes que in principio questionis fiebant et omnes alias secundum predeterminata.

Heritur nono vtrum mouens finitum potest mouere per infinitum tempus. Arguitur quod sic quia corpora celestia sunt finita et non infinita et habent virtutes finitas et non infinitas cum dictum sit in octauo huius quod impossibile est virtutem infinitam esse in magnitudine finita cum corpora celestia infinito tempore mouet ista inferiora. Item primus motor mouet per infinitum tempus secundum Aristotelem et tamen ipse est finitus probatio quod vel ipse est finitus vel infinitus sed non est infinitus quia primo huius dicitur quod infiniti ratio quod ita congruit et non substantie nec qualitati nisi secundum accedens fieri simul aliquae quantitates sicut qualitates vel substantie et cum primus motor est substantia sine quantitate quia indivisibilis impartibilis et nullam habens magnitudinem prout concluditur in fine huius octauum. Item motor lune saltem est finitus probatio prius quod mouet mobile finitum et velocitate finita. Secundo quod est motus virtutis quod motor solis vel quod primus motor et quod est minus alio est finitum et tamen motor lune mouet orbem lune infinito tempore. Item virtus cur sua sortis est est finita porio igitur casum quod deus conservet ea tempore infinito abque eius augmentatio vel diminutio vel fatigatio tunc ipsa semper erit fini

ta et tamen per ea sortis etiam sic conservatus posset currere infinito tempore quia qua ratione per vnam horam eadem per infinitum tempus et quo virtus non fatigatur nec dimittitur.

Oppositum intendit Aristoteles in isto

octauo concludens sic quod quidem igitur non contingit finitum in infinito tempore mouere manifestum est Aristoteles ponit istam conclusionem quod impossibile est mouens finitum mouere per infinitum tempus quam intendit probare sic supponendo quod si mouens est finitum oportet mobile esse finitum quia virtus mouentis debet excedere virtutem mobilis et non excederet si mobile esset infinitum tunc ergo ponamus secundum aduersarium quod a mouens finitum moueat b mobile finitum per tempus c quod est infinitum tunc iterum ponamus quod medietas ipsius a moueat medietatem ipsius b sequitur quod mouebit eam in minori tempore quod esset tempus in quo a mouebat b quia mouebit eque velociter et tamen dictum est in sexto libro quod pars in minori tempore mouetur quod totum scilicet in pertransitu ad aliquod signum medietas enim naui minus tempus apponit ad pertransitum pontis quod tota naui. Ex his sequitur quod illud tempus in quo medietas mouentis mouet medietatem mobilis erit finitum quia erit minus quod tempus c et tamen omne tempus minus alio oportet esse finitum et pari ratione alia medietas ipsius a mouebit aliam medietatem ipsius b in alio tempore finito ergo totum a mouebit totum b in tempore composito ex duobus temporibus finitis et tale compositum ex finitis secundum magnitudinem et multitudine oportet esse finitum ergo a mouet b in tempore finito et non in tempore infinito quod est contra positionem aduersarii ista est ratio Aristotelis que est difficillima ad sustinendum primo enim ipsa supponit falsum scilicet quod motor et mobile diuidentur dicemus enim quod mobile est orbis lune et motor intelligentia sibi appropriata et orbis lune non potest diuidi naturaliter nec intelligentia aliquo modo. Secundo si ratio haberet efficaciam sequeretur quod nullus motor moueret per infinitum tempus quod est contra Aristotelem in isto octauo dicentem primum autem mouens perpetuum mouet motum in infinito tempore consequenter patet quia a quocumque motore huius finiti huius finiti mobile moueatur pars in minori tempore mouetur in pertransitu ad aliquod spacium quod totum et tunc ultra perficiatur ratio sicut prius. Tertio responderem illi rationi Aristotelis quod licet virtus finita vel etiam infinita non possit mouere per infinitum tempus in pertransitu semel aliquod signum tamen non probat quod infinitas reiterando possit mouere tempore infinito sicut dicerem de motore lune licet finitus poneretur. Quarto quia sufficit ad mouendum perpetuo tempore virtus quicquid parua diu tamen ipsa sit transmutabilis quia talis quia ratio potest mouere per vnam horam et eadem ratione per omne tempus. Item illa ratio argueret quod omne mouens per tempus infinitum esset infinitum quod est falsum quia omnes intelligentie celestes mouent corpora celestia per infinitum tempus et tamen non omnes sunt infinite virtutis cum quedam sint minoris virtutis et

alie maiores ut quilibet intelligenti satis constat. Item Aristoteles non potest intendere de finitate vel infinitate virtutis secundum durationem quia ipse dicit quod virtus infinita non potest esse finita quod est manifeste falsum de infinitate durationis cum omnes motores celestes preter deum sunt finite virtutis finem vi gorē cum tamen moueant per infinitum tempus. Ad primam dubitationem soluit Egidius subtiliter quod licet intelligat gēta sit indivisibilis tamen vna bene dicitur maioris potentie quod alia secundum denotationem ab opere suo que enim potest mouere maius mobile ceteris paribus dicitur maioris potentie et que etiam potest mouere velocius ceteris paribus dicitur maioris potentie ergo accepto motore lune et orbis eius deus potest facere orbem in subduplo minorem et potest creare alium motorem eque velociter mouentem istum orbem sicut motor lune mouet orbem lune et sic ille ad illum erit tanquam dimidius et sic de tali modo diuisibilitatis potest intelligi suppositio Aristotelis. Sed commentator etiam dat aliam solutionem sufficienter dicens quod istum processum ponit Aristoteles finaliter ad concludendum quod primus motor sit in diuisibilis et non extensus extensione magnitudinis igitur Aristoteles non supponit simpliciter quod mouens sit diuisibile sed supponit quod esset diuisibile esset in magnitudine extensus sicut ponit et aduersarius esset enim diuisibilis sic quod haberet partem extra partem ideo non concluditur hic nisi quod impossibile est virtutem finitam extensam in magnitudine mouere per tempus infinitum et hoc sufficit ad concludendum intentionem sic si primus motor esset in magnitudine extensus sicut ponit aduersarius vel ipse esset finitus et tunc non moueret per tempus infinitum sicut probat illa ratio vel esset infinitus et tunc vel esset in magnitudine finita vel infinita non infinita quia non est dare eam nec finem sicut dicitur postigitur non esset in magnitudine ue quod finalis volumus probare. Ad secundam dubitationem respondet beatus Thomas quod Aristoteles non vult hic probare quod nulla virtus finita possit mouere per tempus infinitum sed vult probare quod nulla virtus finita possit mouere per tempus infinitum tanquam prima causa infinitatis motus et hoc intendit concludere infinitatem primi motoris. Tunc igitur notat beatus Thomas quod tripliciter potest imaginari motus infinitus vno modo ex infinitate spacii. Secundo modo ex infinitis reiterationibus in eodem spacio finito. Tertio modo ex infinitate mobilis modo infinitas motus que esset ex infinitate mobilis si esset esset magis per se in intrinsece continens motum quod infinitas et spacio vel ex reiteratione et prima causa infinitatis motus debet comparari ad infinitatem motus magis per se in primis ideo talis debet dari primus motor qualis esset si moueret mobile infinitum. Sed ista dicta beati Thomae non apparent michi valere quod absurdum est quod illa debeat dici primo et per se infinitas motus que est impossibilis et absurdum est etiam quod ipsa causa infinitatis motus debeat comparari ad infinitatem motus possibilem et tamen infinitas ex infinitate mobilis est impossibile quia dictum est in tertio libro quod impossibile est esse magnitudinem infinitam et etiam si illa esset non esset possibile eam moueri simul totam prout declaratum est in primo celi. Et iterum illa dicta beati Thomae

non sunt ad intentionem Aristotelis qz secundū illū il-
la ratio non concluderet nisi de motore totaliter pri-
mo et intentio Aristotelis est qz concludit de omnibus
motoribus corporum celestium unde cū in duodecimo
metaphysice resumpisset recipiendo processum quē
fecit in isto octavo ad concludendum motorem immo-
bilem perpetuū separatū a magnitudine et infinitū
per hoc qz movet per tempus infinitum ipse statim qz
fuit utrum ponendum est unicam esse talem substan-
tiam siue talem motorem vel plures et determinavit qz
plures secundum pluralitatem motuum celestium.
¶ Egidius autem sicut michi videtur probabilius sol-
vit illam scdam dubitationē qz motor celi movet ipsū
celum infinitis reiterationibus et sic infinito tempo-
re ideo comparatur ad celum tāqz infinitis acceptū
cuius partes imaginande sunt celum ut semel vel bis
vel decies acceptum sic enim pars in minori tempo-
re transit signum qz totum et minor pars in minori
tempore qz maior verbi gratia celum transit signum
orientis in minori tempore semel reuolutum qz bis et
ter bis reuoluta qz decies quilibet ergo celestis orbis po-
nit ad ipsū cōparatur intelligentia est tanqz infinitū mo-
bile et non est ibi medietas imo qz totū ipse dato est
maius. ¶ Ad tertiam dubitationem conceditur qz nō
nisi infinitis reiterationibus potest infinitari motus h
huiusmodi infinita reiteratione sequitur infinitas mo-
toris sicut dicebatur in solutione precedentis dubita-
tionis et etiam dicitur post. ¶ Ad quartam dubitatio-
nem evacuandum expedit prius soluere quintam et se-
xtam unde statim ad quintam dicendum est qz ratio
Aristotelis probat de omni motore immobili mouens
te per infinitum tempus qz ille est infinitus illa infini-
tate de qua hic intenditur et que prius declarabatur iō
nec illo modo aliquis motorū celestium est minoris aut
maioris virtutis qz alius sed quilibet infinitus sed p-
pter sextam dubitationem. ¶ Notandum est qz duplici-
ter imaginatur infinitas motus vno modo secundum
vigorem alio modo secundum durationē infinitas vir-
tutis secundum vigorem vocatur secundum quā mo-
tor possit etiā oī velocitate data vel debili mouere ve-
locius et secundum quā etiam posset omni mobili da-
to vel debili mouere maius magnitudo enim vigoris
attenditur qz velocitate motus vel ex magnitudine mo-
bilis arguitur et sic possumus arguere qz motus dis-
turbus sit maioris vigoris qz alii motores celestes qz
mouet maius mobile puta totum celum et valde velo-
cius ideo sic est concedendum qz alii motores nō sūt
infiniti secundum vigorem licet moueant per tempus
infinitum propter qd cū dicitur sit qz ratio Aristotelis
sit communis omnibus motoribus celestibus sequitur
qz ipsa non debet intelligi de infinitate vigoris verius
est qz caualiores potest dicere qz ex paruitate mobilis
et parua velocitate motuum tu non posses arguere p-
uitatem virtutis propter hoc qz ille intelligentie mo-
uerent per voluntatē liberā ideo nō opz qz moueāt qz
cum fortius possunt sed quātum volunt et de hoc ego
credo qz cum nos ex fide ponamus deum esse infinitū
vigoris non potest bene fieri demonstratio ad probā-
dum qz preter ipsum deum oporteat ponere alios mo-
tores celestes non solus enim deus posset mouere om-
nes celos huius mundi immo etiam creare mille mū-

dos alios et mouere omnes celos eorum. ¶ Sed Ari-
stoteles visus ē hoc nō credere imo credidit qz vna in-
telligentia propter eius simplicitatē non moueret nisi
si vnum motum et qz quilibet moueret qz tūc pos-
set velociter quia quous moueant per velocitatem ta-
men Aristoteles credidit qz non possunt velle moue-
re velocius aut tardius qz nō voluerunt qz ab eterno
mouerunt et sic predicta essent dicta consequenter ad
opinionem Aristotelis. ¶ Infinitas autem virtutis se-
cundum durationem vocatur secundum quam motor
potest mouere suum mobile per infinitum tēp⁹ et isto
modo apparet qz omnis motor celestis est infinitus cū
moueat per infinitum tempus sed contra hoc obicie-
batur quia de illa infinitate virtutis loquebatur Ari-
stoteles cui repugnat esse in magnitudine vel appare-
bit post quia propter infinitatem virtutis primi mo-
toris ipse concludit ipsum non posse esse in magnitu-
dine sed infinitas secundum durationem nō repugnat
esse in magnitudine virtutis enim solis est in magnitu-
dine et est tamen infinita secundum durationem.
¶ Item valde planum est et notum si primus motor
mouet per infinitum tempus qz ipse est infinitus se-
cundum durationem ideo Aristoteles valde iuuauit
laborauit sed non voluit probare aliam infinitatem
primi motoris qz secundum durationem immo ponē-
do principii primi errauit probādo illud qd est clarū
per illud quod est valde obscurum propter istas du-
bitationes. ¶ Notandum est qz infinitas durationis est
vno modo in essendo et hoc conuenit omnibus perpe-
tuis siue sint corpora siue separata a magnitudine ideo
de tali infinitate non intendit hic Aristoteles alio mo-
do infinitas durationis in mouendo actiue que atten-
ditur penes mouere per infinitum tempus sed adhuc
huiusmodi infinitas debet imaginari duplex vna vo-
catur actualis alia potentialis actualis dicitur quan-
do motor semper hz simul in actu huiusmodi disposi-
tionem scilicet secundum quam mouet per infinitum
tempus dico igitur qz virtus sic actualis infinitatis
et virtus potētiālis infinitatis in hoc conueniunt quia
vtraqz mouet per infinitum tempus sed differunt qz
motor actualis infinitatis est intransmutabilis cū ha-
beat semper et simul omne quod in eo requiritur ad
semper mouendum non indiget qz vno qz mutetur sed
motor potētiālis infinitatis est transmutabilis cū
nō habeat simul et in actu omnem dispositionem secū-
dum quam mouet per infinitum tempus indiget si de-
beat mouere per infinitum tempus qz huiusmodi dis-
positionem recipiat et sic qz transmutetur deus igitur
qui est intransmutabilis et alii motores celestes si
sint intransmutabiles essent infiniti actuali infinitate
durationis quia quilibet eorum per dispositionem quā
simul et actu habet compararetur ad infinitum mo-
tum mobile infinitis sumptum sicut est dicebatur h
sol et astra non sunt sic infiniti actuali infinitate sed po-
tentiali in mouēdo quia nō semper mouerent nisi mo-
uerentur motu quem non habent totū simul et in actu
et sic intelligendo qz sol non semper moueret si nō mo-
ueretur qz illud quod esset sub se calefaceret ad extre-
mum siue possibilitatis et tunc non amplius calefa-

ceret ipm quia non esset amplius calefactibile et sic si to-
tum celum nunqz moueretur quilibet plagam terre
alteraret ad summum secundum exigentiam sui et tūc
non amplius ageret vlli forte hoc esset secundum mo-
dum alibi dictum scilicet qz sol in calefaciendo cōuer-
teret totā aquam que esset sub se in aerem vel in ignē
et in parte opposita terre totus aer propter frigidit-
tatem conuerteretur in aquam et tamen cum illic est
maxime aque cumulus illa aqua per suam grauitatē
moueretur ad locum decliniorē ad illam partem sub
sole et ita semper veniret aqua ad solem sed adhuc ap-
paret qz propter hoc sol non deberet dici p-⁹ie infini-
tus actuali infinkate durationis in mouendo qz vel
indigeret moueri ad hoc quod semper ageret vel in-
digeret motore extrinseco applicante sibi passus sic er-
go solute sunt obiectiones que fiebant Aristoteles et
hic volebat loqui de illa actuali infinitate durationis
in mouendo et illi bene repognat esse in magnitudine
qz sic infinitū debet esse immobile et intransmutabile et
omne existens in magnitudine est mobile ad motum
illius magnitudinis nec etiam erat manifestū qz ali-
quod mouens per tempus infinitum esset illa actus
li infinitate infiniti ideo non in vanum laborauit Ari-
stoteles in declarando huiusmodi infinitatem primi
motoris nec fuit intentio Aristotelis cōcludere qz om-
nis motor mouens per infinitum tempus esset sit infi-
nitus et hoc sufficiebat ad concludendum de priore mo-
tore et huiusmodi infinitate cum fuerit probatum qz
ipse mouet per infinitū tēpus et qz ipse est immutabilis.
¶ Tunc ergo respondendum est ad quar-
tam dubitationem qz ad talem infinitatē virtutis mo-
uentis sufficit qz sit intransmutabilis et semper appli-
cato suo mobili siue indigenia alteri motoris appli-
cantis et huiusmodi sunt motores celestes secundum
intentionem Aristotelis et non alii motores scz in ma-
gnitudine existentes et p-⁹ dicta ista omnes rationes
que in principio questionis fiebant apparet solute Ari-
stoteles enim in principio huius loquebatur de finita
vel infinitate extensionis sic enim non est subā vel
qualitas infinita si predicte conditiones sibi conueni-
rent sed non sibi conueniunt nec Aristoteles credidit
qz deus potuisset eam sic conseruasse sine diminutione
et fatigatione et tamen istam questionem non intendi-
mus hic tractare ad simpliciter asserendum aliquid
sed ad declarandum que fuit hic intentio Aristotelis
et quomodo haberet aliquam p-⁹ationem et etiam si
deus vellet sic conseruare istam virtutem cursum for-
tis que per suam naturam est transmutabilis et fatiga-
bilis non propter hoc esset infinitas attribuenda illi
virtuti sed deo.

Queritur decimo vtrum virtus
infinita potest esse in magnitudine finita ar-
guē qz sic quia virtus solis est in magnitu-
dine finita et tamen est infinita saltem secundum du-
rationem in essendo et in mouendo siue in agendo cū
per infinitum tempus agat in ista inferiora. ¶ Item
celum habet infinitam operationem saltem passiuē et
go habet infinitam virtutem passiuam et hoc est ratio
nabile quia cū omni virtuti actiue debeat correspondere
passiua videt qz virtuti actiue infinite dē correspondere in

finita passiuā et tamen virtus actiua in celum scilicet
mouens ipz est infinita cū moueat per infinitum tē-
pus igitur et.
¶ **Oppositū determinat Aristoteles in**
octavo huius et in duodecimo metaphysice et com-
mentator dicit qz omni forme in corpore est potentia
finita siue sit actiua siue passiuā cū sit dimisibilia di-
uisione corporis et omne corpus est infinitum et omne
dimisibile secundum diuisionem aliquis finiti prop-
tionabiliter est finiti. ¶ Et redo qz Aristoteles hic in-
debat loqui de potentia actiua et non de passiuā iō
primo de actiua dicemus sed quia commentator fes-
cit mentionem de passiuā ideo consequenter dicem⁹
de eis Aristoteles igitur ponit istam conclusionem qz
impossibile est in magnitudine finita esse potentia in-
finitam scilicet extensam extensione illius magnitudi-
nis. ¶ Et secundo etiā ponit istam cōclusionem qz im-
possibile est potentiam finitam esse infinitā magnitu-
dine et ad probandum priamā conclusionem ipse pri-
mo supponit qz potentia maior mouet idem mobile
in minori tempore scilicet in pertranscundo aliquod
signum qz potentia minor et hoc est quia moueret ipz
velocius et ideo non equali tempore moueret idē mo-
bile potentia finita et potentia infinita. ¶ Primo ergo
supponit qz infinita moueret in minori tempore qz al-
qua finita. Secundo supponit qz omne quod mouetur
mouetur in tempore et ita nichil potest moueri in in-
stanti tunc arguitur qz sic si in magnitudine finita es-
set virtus infinita sequitur qz virtus infinita et vir-
tus finita eque velociter mouerent idem mobile con-
sequens est contra priamā suppositionem et conse-
quentia probatur quia sumatur mobile qz potentia finita
potest mouere in aliquo tempore potētia infinita eti-
am potest ipsum mouere quia quod potentia minor
potest mouere illud potentia maior potest mouere et
illa potentia infinita mouebit illud mobile in aliquo
tēpore non in instanti per secundam suppositionem h
tamen in minori qz illa potentia finita tamen erit cer-
ta proportio huius temporis ad illud tempus et gra-
tia exempli sit primum tempus ad secundum centu-
plum tunc ergo quia maior virtus mouet in minori tē-
re ponamus qz illa virtus finita centupletur et si ipsa
mouebit in subcentuplo tempore et hoc est tēpus quo
infinita mouebat et tamen illa virtus finita centupla
adhuc est finita ergo finita et infinita equali tempore
et eque veloci mouebunt vel arguitur sic sequitur qz
illa virtus infinita moueret in instanti quod est contra
secundam supponem p-⁹equencia patet quia ex quovir-
tus maior mouet velocius secundum illam propor-
tionem secundū quam est maior et virtus infinita es-
set in infinitū et sine proportionē maior qz finita sequi-
tur qz moueret in infinitum et sine p-⁹portionē veloci⁹ qz
finita quod non esset nisi moueret in instanti si est mo-
ueret in tempore esset proportio tēporis ad tēpus et p-
consequens velocitatis ad velocitatem. ¶ Sed con-
tra istam p-⁹cedum Aristoteles sunt plures dubitationes.
¶ Prima est quia ratio videtur supponere falsum. i.
qz potentia finita possit mouere illud mobile qd poten-
tia infinita mouet diceret enim aduersarius qz pri-
mus motor qui est infinitas mouet primum mobile et
illud nulla potentia finita posset mouere. ¶ Sec-
cūda dubitatio est contra secundam rationem quia

ita capit q. virtus finita possit augeri q. tunc placet
ut decuplando vel centuplando et hoc aduari? si
ceret esse falsum qui a virtute intelligentie vel tot? ce
li non potest sic augeri ultra vel multiplicari licet po
nat finit. ¶ Tertio beatus Thomas sic dubitat co
tra scdm rationem quia quod debetur alicui per se
non auferretur ab eo ppter quodlibet aliud positu
per se debetur motui q. sit in tempore et non in instan
ti igitur non esset motus in instanti siue in non tempo
re licet virtus infinita siue in magnitudine siue extra
quarto pmentator in duodecimo methaphysice sic u
bitat idem est iudicium in proposito siue potentia mo
uens infinita sit in magnitudine siue non vtrabiq. et
maior potentia mouet velocius ideo vel ratio no va
let vel probat q. etiam nulla est virtus infinita siue in
magnitudine siue separata quod est contra Aristote
lem qui primum motorem propter eius infinitatem ponit
separatim a magnitudine. ¶ Item q. quanto dubitatur quia
ad magnitudinem virtutis duo pertinent scz diurni
tas motus et velocitas motus motor est potest ve
locius et potest diuturnius mouere ideo si esset infini
ta siue in magnitudine siue extra sequitur etiam infini
ta velocitas vel infinita diuturnitas. ¶ Item sexto du
bitatur quia manifestum est q. hic Aristoteles inten
dit de finitate vel infinitate secundum vigorem quia
de magnitudine vigoris et non de magnitudine dura
tionis habet suppositio ista suam veritatem quia alia
virtus mouet velocius et post in alia questione inten
debat de finitate secundum durationem et non secun
dum vigorem sicut ibi dictum est et per consequens sil
logismus quem pri? fecit Aristoteles non valet quia
comittit fallaciam equiuocationis arguit enim sic nul
la potentia infinita est in magnitudine finita hoc pba
tur potentia primi motoris est infinita ut post pba
tur quia mouetur per tempus infinitum ergo non est
in magnitudine si ergo exprimes glosas apparebit
q. nullus erit sillogismus. si nulla potentia infinita
scdm vigorem est in magnitudine potentia primi moto
ris est infinita secundum durationem igitur. ¶ Ad prima
dubitationem dicendum est breuiter q. non supponebam?
qd potentia finita posset mouere o. mobile qd infinita
posset mouere s. e. conuerso. ¶ Ad secundam dubitationem di
cendum est q. licet potentie corporis celestis vel intel
ligentiaru no possint augeri vel duplicari naturalit? ta
men omni potentia finita posset deus facere maiorem in
quacumq. proportionem placeret sibi dico maiorem secun
dum denominationem ab opere et tunc procederet ras
tio. ¶ Ad tertiam dubitationem diceretur q. nunq. ex
suppositione possib. sequitur q. motus fieret in instan
ti sed ex suppositione impossib. hoc bene sequeretur
quia ad impossibile sequitur quodlibet. ¶ Ad quartam
dicit beatus Thomas q. non est simile de virtute ex
tensa in magnitudine et de virtute separata quia sepa
rata est intellectualis et voluntatis libere ideo no opo
rtet talis potentia sit finita q. motus sit infinite veloci
tatis sed hoc sequitur de virtute extensa finita quia il
la non est intellectualis nec libera sed mouet q. potest
est fortius secundum exigentiam circumstantiarum s.
forte q. illa solutio non fuisset secundum intentionem
Aristotelis qm propter immutabilitatem illarum sub
stantiarum separataram videtur credidisse q. no pos
sent velle mouere velocius q. de facto mouent sed ta

men verba predicta beati Thomae non sunt reproban
da licet non sunt de intentione Aristotelis. ¶ Et si nos
volamus explanare intentionem Aristotelis dicendo
consequenter ad suam opinionem nos dicerem? q. Ari
stoteles hic intendebat probare q. nulla virtus infini
ta actuali infinitate est in magnitudine finita siue sit
infinita secundum vigorem siue secundum durationem in
mouendo et ideo quia dictum est q. infinita actuali in
finitate durationis in incipiendo debet esse intrinse
tabilis manifestum est q. non debet esse in magnitu
dine ideo no restabat nisi etiam probare q. infinitas
scdm vigorem non esset in magnitudine et forte Ari
stoteles concessisset quod ratio probat q. nulla sit in
finita secundum vigorem sed ad propositum suffices
bat sibi concludere de virtutibus in magnitudine ex
istentibus. ¶ Ad quintam dubitationem dicitur q. no
secundum eandem rationem dicitur magnitudo secundum
vigorem et scdm durationem ideo nichil est inconueni
ens aliquam potentiam esse alia maiorem vigore et mi
nor duratione vel e conuerso nec est inconueniens ean
dem esse infinitam duratione et finitam vigore. ¶ Ad vi
timam dictum est q. hic Aristoteles intendit vniu
saliter de omni modo actualis infinitatis. siue secun
dum vigorem siue secundum durationem in mouendo
quia propter intransmutabilitatem potentie acti infi
nitae scz durationem apparebat q. ipsa no esset in ma
gnitudine ideo descendebat ad probandum hoc de in
finitate secundum vigorem tunc valet sillogismus Ari
stotelis fiat sic nulla potentia infinita actuali infinita
te siue scdm vigorem siue secundum durationem est in ma
gnitudine ut declaratu? est quilibet motor celestis et
primus motor est sic infinitus ut dicebatur prius cus
moueat per infinitum tempus igitur. ¶ Dico autem
de virtutibus actiuis expeditio me breuiter de passiuis
et dico q. virtus passiva tanto dicitur potentior in pa
tendo q. potest pati a debiliore actu ideo si ab in
finito debili actiue potest materia prima pati ipsa est in
finita passibilitatis nec contra hoc valet ratio comen
tatoris. q. materia est diuisibilis diuisione magnitu
dinis finite quia licet ipsa inde fiat minor secundum ex
tensionem tamen non inde fit minus passibilis. ¶ Et tunc
venio ad probandum secundam conclusionem principalem
Aristotelis scilicet q. impossibile est in magnitudine in
finita esse virtutem finitam et hoc itam manifestum
est quia impossibile est esse magnitudinem infinitam
sed intentio Aristotelis est q. licet concederetur infinita
magnitudo tamen non potest sustineri q. in ea esset vir
tus finita tali modo q. illa virtus esset extensa per il
lam totam magnitudinem. ¶ Ista conclusio patet faci
liter quia sicut illa magnitudo esset infinita ad quam
non esset possibile attingere per quancumq. multitu
dinem allicuius finite magnitudinis date ita poten
tia esset infinita ad quam non attingeretur per qua
cumq. multiplicationem allicuius partis eius finite da
te sed aliqua parte finita potentie existentis in magni
tudine infinita data nunq. per eius multiplicationem
attingeretur ad potentiam corporis finiti ergo illa est
infinita et non finita minor patet ponendo q. corpus
finitu? sit a b cuius aliqua pars finita sit b c ista pars
habet aliquam virtutem finitam que est pars virtu
tis magnitudinis ab infinite sit ergo d e virtus ma
gnitudinis a b et f g sit virtus partis b c q. tunc igitur

multiplicatur b c tantum multiplicabitur f g et non
attingitur ad virtutem de nisi attingatur ad magni
tudinem a b s. per quancumq. multitudinem magni
tudinis b c nunq. attingitur ad magnitudinem a b er
go similiter per quancumq. multiplicationem virtutis
f g nunq. attingitur ad virtutem d e ergo illa est infini
ta. ¶ Item quia in maiori corpore est maior virtus p
portionabiliter sicut se habet magnitudo a b ad par
tem eius b c ita se habet virtus d e ad partem eius f g
sed magnitudo ab in infinitu et sine proportionem exce
dit magnitudinem b c ergo similiter virtus d e in in
finitu et sine proportionem excedit virtutem f g quod no
esset nisi esset infinita. ¶ Et ex dictis apparet satis quo
modo rationes procedunt et sic est finis decime que
stionis.

Sequitur questio undecima.

Queritur undecimo vtru? prim?
motor scilicet deus sit infinite vigor? Argui
tur q. sic quia Aristoteles hic et in duodeci
mo methaphysice probat primum motorem esse infi
nitum tali infinitate cui repugnat esse in magnitudi
ne et illa non est infinitas durationis cu? sol sit infi
nitus ergo. ¶ Item omnes coe?dunt deum esse in
finitum durationis et idem est eius duratio et eius vigor
igitur. ¶ Et sic sillogismus expositus sit duratio dei
est infinita et duratio dei est vigor dei igitur. ¶
¶ Item finitum dicitur quia habet finem et vigor dei
non habet finem nec aliam aliquam causam quia eide
q. ipse deus igitur vigor dei non est finitus ergo est in
finitus et confirmatur q. ille vigor dei no est sic finit?
quia est indiuisibilis et indiuisibile non est finitum ut
dicitur primo huius igitur. ¶ Item per rationem thom
ae quia primus motor qui est deus est prima causa in
finitatis motus et talis debet comparari ad infinita
tem motus que esset magis per se et prima cu? triplici
ter possit imaginari motus infinitus scz ex infinitate
spacii et ex infinitate reiterationibus in eodem spacio fi
nito ex infinitate mobilis infinitates sunt magis acci
dentales et extrinsece. ¶ Tertia autem esset magis per
se et magis intrinseca et prima ergo talis debemus di
cere esse deum qualis esset si moueret mobile infini
tum sed constat q. ipse esset infinitus? secundum vigorem
igitur dicendum est q. est infinitus secundum vigo
rem. ¶ Item per rationem Egidii quia infinitas secun
dum durationem non est infinitas nisi per modum exten
sionis cuius tempore si no sit alius motus infinitatis sed
infinitas secundum vigorem est magis per modum inten
sionis et isto modo intensio est potentia dei infinita in mo
uendo cu? deus per illud qd actu et simul habet de vir
tute non descendente ab alio moueat per infinitu? re
pus ergo ipse est infinitus? in vigore. ¶ Item aliqui theo
logi arguunt sic agens reducens effectum de maiori
distantia ad actum est maius siue maioris virtutis et
secundum vigorem ergo reducens de infinita distantia est in
finitus? in vigore sed deus reducitur de infinita distantia q.
ex nichilo creat aliquid et infinita est distantia entis
ad non ens igitur.

Oppositum arguitur quia magnitudo
potentie non potest argui ex magnitudine operatio
nis sed nulla apparet operatio infinita nisi secundum
durationem nullus enim motus apparet esse infiniti mo

bilis vel infinite velocitatis igitur non potest bñ ar
gui q. aliquis motor sit infinitus nisi secundum dura
tionem. ¶ Item tertio huius dicit Aristoteles q. infini
tu? habet rationem paritatis vel imperfecti et nichil tale co
petit deo. ¶ Item deus est finis oim igitur non est in
finitus pna pty quia vni oppositoru? no denominat rei
quum siue in abstracto suo in concreto nec cum habitus
est priuatus nec habitus est priuatio nec albedo est ni
gra nec albedo est nigredo nec visus est cecus nec vis
us cecitas ergo fingamus nomen priuatiue oppositu?
finit quod sit infinitus sequitur q. finis no est finis nec
infinitus. ¶ Item commentator octauo huius dicit q.
dupliciter potest imaginari potentia motiua infinita vno
modo quia actio eius nunq. cessat alio modo quia o.
velocitate finita potest velocius mouere et hoc vltimo
modo dicit esse impossibile si motus fieret in continuo.
¶ Item notandum est q. hoc nomen vigor spectat ad po
tentiam actiuam in coparatione ad magnitudinem passi
vel ad modum actiois potentia enim que posset moue
re maius mobile ceteris paribus diceretur maioris vi
goris vel etiam que posset mouere velocius ceteris pa
ribus et si esset potentia non libere vel etiam potentia
libera que moueret quum posset velocius tunc illa es
set maioris vigoris que moueret ceteris paribus ma
ius mobile vel velocius sed hoc nomen duratio dicit
in comparatione ad tempus et hoc sepe diffonat etiam in
nobis sepe ei currentes velocius citius fatigati sunt.
¶ Item notandum est etiam q. predicata deo attributa no
supponunt pro alio et alio nec significat aliud et aliud
in ipso deo sed tamē differunt bene secundum rationem p
ut debet videri in duodecimo methaphysice idcirco vni
predicato potest addi aliqua determinatio que no po
test addi alteri vt ab eterno est cognoscens me et no
ab eterno est creans me et ita si dicamus q. deus est du
ratio infinita non sequitur q. debeamus dicere q. de?
sit vigor infinitus licet sit idem vigor dei et duratio dei
et ex his etiam apparet q. nichil valet argumentu? de
us est vigor et est infinitus igitur est vigor infinitus si
cut non valet fortis est bonus et est clericus igitur est
bonus clericus. ¶ Sed bene valet istud argumentu?
duratio dei est infinita et illa duratio dei est vigor dei
ergo vigor dei est infinitus sicut bene sequitur iste est
bonus et est clericus igitur clericus est bonus sed non
sequitur ultra igitur est bonus clericus et ita etiam no
sequebatur vigor dei est infinitus ergo est vigor infi
nitus quousque igitur omnes concederent q. deus est du
ratio infinita tamē multi dubitarent vtrum ipse sit ef
fentia infinita perfecte infinita et etiam vigor infini
tus videamus ergo primo de infinitate essentie seu p
fectionis diuine et postea de infinitate potentie dictu
tur autem finitas vel infinitas essentie vel perfectio
nis essentialis prout hoc nomen infinitum esset deter
minatio infinita appositae predicato quidditatio vel
perfectio ad predicatorum non respectu ad operationem
vel ad tempus aut ad aliud extrinsecum finitum vel
infinitum igitur de finitate vel infinitate essentiali
debeamus dicere oportet distinguere hoc nomen in
finitum vel actum finitum vno enim modo finitas acci
pitur pro determinatione ad alteram partem contra
dictionis unde sic Aristoteles aliquando vocauit ma
teriam primam infinitam quia nulla forma vel dispositio
sibi determinat sic etiam vocauit pingues ad vitulibus in
q. viii.

finitum et isto modo deus est summe finitus in esse do quia necessarius et nullo modo possibilis non esse immo sic nichil aliud est finitum in essendo quia omne aliud potest non esse. ¶ Secundo modo finitas dicitur per se sive secundum vocabuli put inueniuntur in mensuris et mensurabilibus ita quod illud dicitur finitum quod per aliquod minus sui generis multoties replicatum potest mensurari vel etiam excedi et huic finiti duplex opponitur infinitum unum negativum aliud privativum negativum dicitur infinitum quod sic non est finitum nec aliquid sui speciei est natus sic esse finitum sicut vox dicitur inmensibilis ut habet in re etio huius et manifestum est quod deus sic est infinitus non est aliqua parte sui vel aliquo alio mensurabilis nec potest esse mensura aliquid alterius per adaequationem illius ad illud caret enim magnitudine et divisibilitate quas habere debent ea que sunt de generibus mensurarum et mensurabilium sed predicto modo capiendi finiti opponitur privativum infinitum quia est de genere mensurabili vel secundum magnitudinem vel secundum multitudinem si non est mensurabile quia non habet terminum et res non est mensurata donec veniat ad terminum eius ultra quem nichil est illius et constat quod deus sic nec est finitum nec infinitus cum omnino secundum essentiam careat magnitudine et multitudinem et divisibilitate. ¶ Et tertio modo de finitum vel infinitum transumptum ad similitudinem finiti vel infiniti predicto modo acceptorum infinitum est secundum magnitudinem si esset eorum quidam proprietates una est quod magnitudine infinita si esset nulla posset esse maior. ¶ Secunda quod ipsa est omni finita maior. Tertia quod nulla magnitudo minor quicquid multiplicata posset ad illam infinitam attingere finiti autem proprietates secundum magnitudinem sunt proprietates oppositae omni magnitudine finiti potest esse maior et omnem magnitudinem finitum attingeret in non excederet omni minor aliquoties multiplicata ergo ad similitudinem huius finitatis et infinitatis aliquid dicitur infinitum secundum perfectionem quia est omni alio perfectius et nullum minus perfectum quicquid multiplicatum potest attingere ad eius perfectionem et isto modo manifestum est quod deus est infinitus est enim omni alio perfectior tali modo quod si esset ex infinitis hominibus aggregatio adhuc esset perfectior illa aggregatio enim imo etiam dicitur quod talis est ordo in perfectionibus speciei substantiarum quod illa de inferiori specie quicquid multiplicata non attingerent ad gradum perfectionis essentialis unius suppositi de superiori specie unum enim homo diceret perfectior perfectione essentiali quam mille equi et unius mus quam infiniti lapides si de hoc vel equo quomodo sit finitus vel infinitus secundum perfectionem dicendum est quod secundum similitudinem ad magnitudinem finitum omne ens aliud a deo potest dici finitum secundum perfectionem quia sicut omnis magnitudo dicitur finita quia est alia maior ita omne illud dicitur finitum secundum perfectionem quo est aliud perfectius sed omni alio a deo est aliud perfectius scilicet deus igitur etiam secundum alium modum similitudinis ad infinitatem magnitudinis homo diceret finitius respectu equi magnitudo enim diceretur infinita si aliqua minor quicquid multiplicata non posset eam attingere vel etiam excellere sic etiam perfectio essentialis hominis est infinita respectu equi quia perfectio equi quicquid multiplicata non attingeret ad gradum perfectionis humane sicut dicebatur et ita be-

ne dicebatur in septimo huius quod aliquis non sunt ad unicum comparabilia secundum illud quod non inuenitur in eis esse de speciei put alias dictum fuit sic igitur homo diceret perfectionis finiti respectu superiorum et infinite respectu inferiorum et sic de equo et de aliis speciebus in ordine essentiali entium et ex hoc concluditur quod deus est valde infinitus et ineffabiliter infinitus secundum perfectionem sic enim planum infinitum est respectu lapidis et mus respectu plante et equus respectu muris et homo respectu equi et angelus respectu hominis et adhuc credo quod super omnes creaturas que sunt deus infinitas alias potest creare diversarum specierum et quarum quibet esset in infinitum perfectior sua inferiori et tamen omni deus esset perfectior in infinitum et hoc est infinitus et inenarrabilis est infinitum secundum perfectionem et essentiam. ¶ Item etiam quia finitum dicitur a fine aliquid posset dici finitum quia habet finem gratia cuius est et infinitum quia non habet finem ita solus deus diceretur infinitus non enim habet finem gratia cuius sit nec aliqua aliam causam sed est finis omnium aliorum. ¶ Adhuc alio modo dicitur infinitum secundum durationem in essendo et sic omne perpetuum dicitur finitum sed habet multa esse ut perpetua secundum opinionem Aristotelis tamen deus omnibus aliis est infinitior et per consequens infinitissimus quia est alia causa infinitatis et propter quod unumquodque tale et illud magis sic enim arguit Aristoteles secundo methaphysice quod prima principia entium oportet esse verissima et maxime entia hunc dicendum est de infinitate potentie que attenditur in ordine ad operationem cuius una dicitur secundum durationem in mouendo et alia secundum vigorem prout ante dictum est etiam dictum fuit quod deus est infinitus secundum durationem in mouendo etiam actuali infinitate et ita etiam diceret Aristoteles de omnibus intelligentiis mouentibus corpora celestia sed de infinitate secundum vigorem credo quod Aristoteles disposset sicut commentator scilicet quod nulla esset potentia infinita secundum vigorem quia nullum apparet nobis effectus ex quo per rationem ortum habentem ex sensatio posset euidenter conuinci quod esset aliqua talis potentia non enim apparet nobis maius mobile quam celum nec maior velocitas quam motus diurni nec Aristoteles putauit quod deus posset facere vel mouere maius mobile vel maiori velocitate et ad probandum arguisset per immutabilitatem voluntatis diuine sed hoc dictum fuit satis in principio huius octauae aliquid aliter volunt arguere contra Aristotelem per libertatem voluntatis certum enim est quod voluntas dei est summe libera et non esset libera si non posset in actus oppositos ut si non posset aliquando mouere aliquando non mouere velocius aliquando tardius sed ad hoc responderet Aristoteles quod sicut voluntas nostra non dicitur libera ex eo quod potest peccare et velle peccare sed ex eo quod potest bene agere ex sui gratia Aristoteles sic diceret quod simpliciter et summe liberum dicitur non quia potest in opposita sed quia est et agit sui ipsius gratia sic enim loquitur Aristoteles de libertate in problemo methaphysice volens probare methaphysice esse scientiam suam liberam dicit enim sed ut dicimus homo qui suimet et non alterius gratia est sic et hoc sola libera est scientia sola hec suimet ea est et certum est quod sic de solis est liberz sola dei voluntas libera est ut diceret aristoteles

non posset tardius mouere vel velocius suum primum mobile et Aristoteles etiam solusset rationes factas in principio questionis de prima enim dictum fuit satis si actus infiniti durationis in mouendo repugnat esse in magnitudine. ¶ Ad secundam dixisset Aristoteles quod si fortis est bonus secundum mores et sit debilis quantum ad scientiam vel quantum ad arte domesticorum verum est dicere quod iste clericus est bonus et quod iste domesticus est bonus et tamen non est verum dicere quod iste est bonus clericus vel bonus domesticus quod hoc nomen bonum solitarie predicatum de nomine supponente pro homine significat quod sit bonus secundum mores quod illa est principalis ratio bonitatis in hoc secundum commune vsum vocabuli licet forte non sit ita secundum propriam tatem vel quod dictum est in moralibus quod in virtutibus moralibus non consistit humana felicitas si quod hoc nomen bonum predicatur cum additione de bono supponente pro homine non significat quod sit bonus secundum mores si significat bonitatem disponis significare per additum vel bonitatem clericature vel artis domesticorum ita sicut michi videtur principalis ratio infinitatis in deo est infinitas secundum perfectionem essentiali ideo omnis oppositio in qua predicatur hoc nomen infinitum solitarie supponitur de nomine supponente pro deo significat quod sit infinitus et est concedenda sed non oportet ita esse si sumatur cum additione ille ergo sunt concedenda deus est infinitus duratio dei est infinita vigor dei est infinitus si Aristoteles non concederet quod deus est vigor in finitus imo est vigor finitus quous sit duratio infinita et perfectio infinita et nego illam formam arguendi de infinitate durationis et illa duratio est vigor igitur est infiniti vigoris sicut iste fillus negaretur fortis est bonus et ille homo est clericus igitur est bonus clericus sed in istis fillis expositoris qui fiebant conclusio conceditur si vigor dei est infinitus si non est vigor infinitus tertia ratio preedit via sua secundum predicta. ¶ De ratione et hinc dictum fuit prius quod absurdum est dicere quod prima causa infinitatis motus debet preparari ad illam infinitatem motus qui non est possibilis. ¶ Sed egi dicit non arguit nisi per infinitatem actuali secundum durationem in mouendo. Ultima ratio capit unum falsum si sit infinita distantia entis ad non ens immo nulla est distantia entis ad non ens et si esset aliqua tamen illa non esset nisi ex parte entis id non esset infinita nisi illud ens esset infinitum. ¶ Tamen non obstante tali opinione Aristotelis et pimentatoris ego fide pura credo quod deus est infiniti vigoris et quod omni mobili dato posset mouere et creare materiam mobile in duplo et in centuplo et in quacumque proportionem posset dicere et sic de velocitate sed hoc nescirem demonstrare ex principis euidentia habentibus ex sensatio. ¶ Et ad rationem in oppositum respondendo ad primam dico quod licet non appareant nobis ad sensu tales operationes tamen ex sacra scriptura habemus quod deus creauit mundum etc. ¶ Ad aliam dico quod in tertio huius loquebatur Aristoteles de infinito secundum diuisionem vel apponem magnitudinis. ¶ Ad aliam dico quod finis gratia cuius alia sunt non repugnat infinitas secundum perfectionem vigorem et durationem bene tamen conceditur quod sicut deus est finis sic non est carentia finis. ¶ Inconueniens commentatoris neganda est.

¶ Sequitur duodecima questio.

Queritur duodecimo utrum projectum post egressum a manu patientis moueatur ab aere vel a quo moueatur arguitur quod non moueatur ab aere quod aer magis videtur resistere cum oporteat ipsum diuidi et iterum si dicatur quod proiectus in principio mouebatur projectum et aerem propinquum cuius eo et quod ille aer motus mouet ultra projectum ad tantam distantiam reuertetur quod habitatio a quo ille aer mouetur postquam proiectus desinit mouere tanta enim est de hoc difficultas sicut de lapide projecto.

Oppositum dicit Aristoteles in octauo huius sic amplius nunc quidem projecta mouentur projectu non tangente aut propter antiparitalitatem sicut quidam dicunt aut ex eo quod repellit pulvis aer velociter motu quod latius pulvis secundum quam fertur in propinquum locum et idem ipse determinat in septimo huius et in isto octauo et in tertio celi. ¶ Ista questio iudicio meo est valde difficilis quia Aristoteles put michi videtur non determinauit eam Aristoteles enim tangit duas opiniones. ¶ Prima est quam vocat per Antiparitalitatem quod projectum est velociter a loco in quo erat et natura non permittens vacuum mittit velociter aerem post ad replendum qui sic velociter motus et attingens projectum pellit ipsum ultra et sic continue versus ad certam distantiam si hanc conclusionem Aristoteles non approbat sed reprobatur dicens in octauo huius Antiparitalitatem simul omnia moueri facit et mouere quod sic videtur esse intellegendum quod si non ponatur alius modus quam dicta antiparitalitas oportet post ipsum projectum sequi omnia corpora et tandem celum sicut enim projectum recedit a loco in quo erat et oportet corpus posterius sequi et ita illud corpus sequens recedit a loco in quo erat et sic oportet iterum aliud corpus sequi et sic semper sed statim posset dici ad hoc sicut dicitur de processu ab anni in quarto enim libro arguebatur quod non posset esse motus rectus sine vacuo nisi omne corpus a quo ante moueretur cum non posset esse penetratio corporum. Ad hoc autem soluebatur quod fit condensatio quedam corporum anteriorum propter quod non oportet omnia ab ante cedere et ita diceremur hic quod fit quedam rarefactio corporum posteriorum id oportet omnia ad retro sequi. Sed non obstante tali solutione videtur michi quod ille ponendi modus nichil valebat propter multas experientias. ¶ Prima est de troco et mola fabri que longo tempore mouentur et non exeant a loco ideo non oportet sequi aerem ad replendum locum a quo igitur mouentur huiusmodi trocus et mola non potest dici secundum illum modum. ¶ Secunda experientia est si lancea proiceretur habens conuolutum posteriorum ita acutum sicut priorem non minus moteretur quam si non haberet conuolutum posteriorum non acutum et tamen aer sequens non ita posset pellere acutum quam facilius ab acutius diuidetur. ¶ Tertia experientia est quod nauis in flumine etiam contra fluxum fluminis velociter tracta non potest dici patiari si longo tempore mouetur cessante trahente et tamen nauis existens sursum non sentit aerem a retro pellem illam si solum sentit aerem ab ante resistentem. Et iterum si dicta nauis sit onerata feno vel lignis et hoc sit retro coniugatus oneri si aer esset tantum impetus quod posset illam nauem sic fortiter pellere ille homo valde violenter proimeretur inter illud onus et aerem sequentem quod exigitur saluum vel saltem si nauis esset onerata

feno vel straminibus ille aer sequens et pellens plica
ret festusque esset in parte posteriori quod totum est
falsum: ¶ Illa opinio quā videtur Aristoteles appro-
bare est quod piciens cum proiecto mouet aerem. primum
illi proiecto et ille aer velociter motus habet virtutes
mouendi illud proiectum non sic intelligendo quod idē aer
mouetur de loco pictionis vsque ad locū ad quē ces-
sat projectū s; quod aer cōiunctus picienti mouetur a pi-
ciente et ille motus mouet alium sibi proximum et ille
aliū vsque ad certam distantiam primum ergo aer mo-
uet projectū in secundum aerem et tunc in tertium et
sic deinceps ideo dicit Aristoteles quod non est vnus mo-
uens s; multa adiuncti sunt ideo etiam dicit quod non est
motus cōtinuus s; pūr entium aut tangentium. ¶ Sed
sine dubio ista opinio et ille modus videtur michi equi-
possibilis sicut opinio et modus precedentis opinio-
nis nam per istum modum non posset dici a quo tro-
cus vel mola fabri veritur remota manu quā si linea
mine abstergeres aerem propinquū molevndus non p-
pter hoc mola cessaret ab illo motu s; longo tempore
mouere. Igitur ab illo aere non mouetur. ¶ Item nauis ve-
lociter tracta mouetur longo tempore cessantibus trahē-
tibus et aer circumstantis non mouet eā quod si esset linea
mine coapta et auferretur lineam cum aere qui cir-
cūstat non propter hoc cessaret nauis a suo motu et
etiam si nauis esset onerata fenovel straminib; non mo-
ueretur ab aere circumstante tūc ille aer plicaret festu-
cas exteriores ab ante et contrariū apparet. Imo plican-
tur ab retro propter aerem circumstantē resistētē.
¶ Item aer quācumque velociter motus est facilliter
diuisibilis quomodo ergo sustineret lapidē ponderis mil-
le librarum. plectum in funda siue in machina non ap-
paret. ¶ Item eque velociter vel velocius tu per ma-
num tuam posses mouere aerē primum si nichil tenes
res in manu sicut si teneres lapidē in manu quē tu vis
proicere si igitur ille aer er velocitate sui motus sit tan-
ti impetus quod possit illū lapidē mouere velociter vide-
tur quod si ergo versus te impellerē aerem eque velociter
ille aer deberet te impetere et valde sensibiler impelle-
re et hoc non pcepim; ¶ Item sequitur quod tu pliceres
longius plumā quā lapidē minus graue quā magis gra-
ue magnitudinibus et figuris pibus et hoc expitur ef-
se falsum pnia manifesta est quod facillius aer motus susti-
neret vel portaret vel moueret plumā quā lapidē et le-
uius quod grauius. ¶ Item reuerteretur questio a quo ille
aer mouetur postquam piciens cessat mouere et ad hoc re-
sponderē cōmentatores quod ille aer mouetur a sua leuitate
quod aere moto est in nata retinere vel motuā vñ sic son-
per motū aeris tūc ter multiplicatur ad longā distan-
tiam imaginandum esset sicut de aqua si quis em in
aqua stagni quiescētis proiciat lapidē aqua in quas
cadit lapis mouet vndas aliam aquā sibi propinquā
et illa aliam ita quod videmus fieri in vnda cōmunes cir-
culares succelline vsque ad ripas sic igitur et in aere sit
huiusmodi inundationes et tanto veloci; quod aer sub
tilior est et facillius mobilis. ¶ Sed contra hoc obici-
tur quod leuitas non est in nata mouere nisi sursum et p-
ctio potest esse ad omnem partē siue sursum siue deor-
sum siue vndas ad latus iterum illa leuitas vel est illa
eadem quam habebat aer ante pictionē et qua rema-
nebit sibi post vel est alia res siue alia dispo; impressa ae-
ri moto a piciente quā dispo; pmentator voluit no-

minare leuitatem si non sit nisi leuitas que aū erat et
que remanebit post tunc ita aer ante tempus pictionis
habebat illam virtutē motuā sicut in tpe plectionis
igitur ita debebat mouere ante sicut post quod in natura
libus actū appropinquatum passio debet agere et agit
si vero alia res vel alia dispo; imprimatur aeri a piciente
te que sit motuā aeris ita possumus et debem; dicere
quod lapidi vel alteri pecto imprimatur talis res quod est vir-
tus motuā illius plecti hoc apparet melius quod recur-
rere ad hoc quod aer moueat illud plectum magis enim
apparet resistere ideo videtur michi dicendum quod mo-
tor mouendo mobile imprimat sibi quendam impetum vel
quandē vim motuā illi; mobilis ad illā partē ad quā
motor moueat ipsum siue sursum siue deorsum siue la-
teraliter vel circulariter et quod motor mouet illud mo-
bile velocius tanto imprimet ei fortius impetum et ab il-
lo ipetu mouetur lapis postquam piciēs cessat mouere s;
per aerem resistētē et per grauitatem lapidis inclinan-
tem ad pteritum eius ad quod ipetu est natus mouere
ille impetus cōtinue remittitur ideo continue fit motus
illius lapidis tardior et tandē ita diminuitur vel corru-
pitur ille impet; quod grauitas lapidis obtinet super eū
et mouet lapidē deorsum ad locū naturalem siue mo-
dus apparet michi tenendus eo quod alii modi non ap-
parent veri et etiā quod huius modo oīa apparentia cōfo-
nant. ¶ Si quis em querat quare picio longius lapidē
quā plumā et ferrum plumbū manu apponatur quod tū-
tūdem de ligno dicā quod causa huius est quod receptio om-
nium formarum et dispositionum naturalium est in ma-
teria et ratione materie ideo quāto plus est de materia
tanto illud corpus plus potest recipere de illo impe-
tu intensius modo in densior graui ceteris parib; est plus
de materia prima quod in raro et leui ideo densius et gra-
ue plus recipit de illo impetu et intensius sicut etiam
ferrum plus potest recipere de caliditate quod lignū vel
aqua eiusdem pntatis plumā autē ita remissius recipit
talem impetum quod statim talis impetus ab aere resi-
stente corrūpitur et ita etiā si eque velociter mouean-
tur a proiciente lignū leue et ferrū graue eiusdem pnti-
tatis et eiusdē figure ferrum longius mouebitur quia
imprimatur in eo impetus intensior qui non ita cito cor-
rumpitur sicut corrūperetur impetus remissior et hoc
est etiam causa quod difficilius est quietare magnā mola
fabri velociter motam quā parua. ¶ Item in magna ceteris
paribus est plus de ipetu et propter idem tu posses lo-
gius plicere lapidē de pondere libe vel semilibre quā
tu posses millefimā partē eius impetus em in illa par-
te millefima est ita putis quod statim ab aere resistente de-
uincitur et ex hoc etiā apparet causa quare motus na-
turalis grauis deorsum cōtinue velocitatur nā a prin-
cipio sola grauitas mouebat ideo mouebat tardius s;
mouendo imprimatur ipsi graui impetum quod quādam im-
petus iam mouet cū ipsa grauitate id fit motus veloci-
or et quod fit velocior tanto fit impetus intensior ideo
continue apparet motum fieri velociorem et ille quāle
saltare longe retrocedit ad curendū velociter ut cur-
rendo acgrat sibi impetum deferentē ipsū in saltu ad
longius spaciū vñ ille sic currēns et saltans non sen-
tit aerem mouentē ipsum s; sentit aerem ante fortiter
sibi resistētē et etiam cum non apparet ex biblia quod
sint intelligentie que appropriate moueāt corpora ce-
lestia posset dici quod non apparet necessitas ponendi hu-

iusmodi intelligentias quod diceretur quod deus quā creatur
mundum vñ quēquē orbium celestium mouit sicut sibi
placuit et mouendo eos impressit sibi impetus mouen-
tes eos absque hoc quod amplius moueret eos nisi per mo-
dum generalis influentie sicut ipse concurrat coagen-
do ad omnia que aguntur sic em septima die requie-
uit ab omni opere quod patrarat pmitendo aliis actio-
nes et passionē adiuncte et illi impetus impressi cor-
poribus celestibus non postea remittebatur vel corru-
pebatur quod non erat inclinatio corporum celestium ad
alios motus nec erat resistētia quod esset corrūptiua vel re-
pressiua illius impetus sed hoc non dico assertiue s; vt
a diuinis theologis petas quod in illis doceat me quomodo
possunt hec fieri. ¶ Sed tamen circa hanc opinionē sunt
difficultates non pue prima difficultas est quod scdm di-
ctā lapidē plectus sursum mouetur a principio intrinseco
s; ab illo impetu sibi impresso et hoc non videtur esse ve-
rum quod ille motus ab omnibus cōceditur esse violentus
et tamē volentū non est a principio actiue intrin-
seco s; extrinseco vt habetur tertio huius. ¶ Secūda
difficultas est que res sit ille ipet; vñ sit ipemet mo-
tus vel alia res et si sit alia res vñ sit res pure suc-
cessiua vel alia res sit res nature formalis disconueniens quo
modocūque em dicatur rōnes apparet ad contrariū dif-
ficles. ¶ Ad primam difficultatem potest dici quod gra-
ue projectum sursum bene mouetur a principio intrin-
seco sibi inherente et tamen dicitur moueri violentē
ideo quod illud principū. ¶ Ille impetus est sibi violentus
et inatur alius quia sue nature formali disconueniens et
a principio extrinseco violentē impressus et quod natura
ipsius grauis inclinatur ad motum oppositū et ad corru-
ptionem ipsius ipetus. ¶ Ad scdm difficultatem que
est valde difficilis michi videtur respondendum ponē-
do tres cōclusiones. ¶ Prima est quod ille impet; non ē
ille motus localis quo plectum mouetur quod ille impe-
tus mouet projectū et mouens facit motum igitur ille
impetus facit illū motum et idem non facit seipsū ergo
et c. ¶ Item cum omnis motus sit a motore presente et si-
mul existente cum eo quod mouetur si ille impetus esset
motus oporteret assignare motorem aliam a quo esset
ille motus et reuerteretur principalis difficultas ideo
nichil proficeret ponere talem impetum. ¶ Sed aliqui
cauillant dicentes quod prior pars motus que facit pro-
tectionem facit partem aliam motus psequenter se has-
tentem et ille aliam et sic vsque ad cessationem totalis
motus sed hoc non est probabile quia faciens aliqd d-
esse quando illud fit s; pars prior motus non est quā-
do posterior fit sicut alias dicebatur ergo nec prior est
quando posterior fit et ista pnia ex hoc patet quando
alias dictum est quod motum esse nichil aliud est quod ipet;
fieri et ipsum corru; p vnde motus non est quando fa-
ctus est s; quādo fit. ¶ Secūda cōclusio quod ille ipet;
non est res pure successiua quod talis res est motus et si
hic cōuenit diffinitio motus sicut dictum est alia et mo-
dictum est quod ille ipetus non est ille motus localis. ¶ Item
cum res pure successiua pntue corrūpatur et fiat ipsa
indiget cōtinue factore et non posset assignari factor
illius impetus qui esset simul cum eo. ¶ Tertia cōclu-
sio est quod ille impetus est res nature pmanētis distin-
cta a motu locali quo illud proiectum mouetur hoc ap-
paret ex predictis duabus cōclusionibus et ex pceden-
tibus et verisimile est quod ille impetus est vna qualitas

innata mouere corpus cui impressa est sicut dicitur quod
qualitas impressa ferro a magnete mouet ferrū ad ma-
gnetem et etiam verisimile est quod sicut illa qualitas mo-
bili cum motu imprimatur a motore ita ipsa a resisten-
tia vel inclinatione cōtraria remittitur corrūpitur vel
impeditur sicut et motus et sicut lucidus generans lu-
men generat lumē reflexiue ppter obstaculū et ille im-
petus ppter obstaculū mouet reflexiue vñ est ta-
men quod bñ concurrat cum illo impetu alie cause ad ma-
iorem et longiorē reflectionē vñ gratia pila de qua
cum palma ludimus cadens ad terram alius reflectit
tur quod lapis licet lapis velocius et ipetuosius cadat su-
per terram et hoc est quod multa sunt curuabilia vel in-
tra se cōpessibilia per violentiam que velociter ex se in-
nate sunt reuerti ad suam rectitudinem vel dispo;em
sibi conuenientē et sic reuertendo possunt ipetuosē pel-
lere vel trahere aliqd reuerti sibi cōiunctus sicut apparet de
arcu sic ergo pila proiecta ad terram duras pprimuntur
in se ppter impetum sui motus et immediate post ictum
reuertuntur velociter ad suam pperitatem et tandē se sur-
sum ex qua eluatione acqrit sibi impetū mouentē eā
ad longā distantiam sic etiā corda cythere fortiter tē-
sa et percaussa remanēt diu in quadā tremulatione ex
qua aliquo notabili tempore continuatur sonus eius et
hoc fit ita quod ex ictu incuruatur violentē ad vnā par-
tem et ita velociter reuertitur ad rectitudinem que pro-
pter impetum trāsit vltra rectitudinem ad partem cō-
trariam et tunc iterum reuertitur et sic multotiens ex
consimili causa campana postquam pulsata cessat trahere
mouetur longo tempore modo ad vnā partem modo ad
aliam et non potest facilliter et cito quietari hec stric-
ta in hac questione et gaudeat aliqui ea intuerē
viam probabiliore et c. et sic est finis.

Queritur tertiodecimo vtrum pri-
mus motor est diuisibilis et nullam habēs
magnitudinem arguitur quod habet magni-
tudinem quod primus motor qui est deus est sua potētia
et sua duratio s; potentia dei est magna imo maximā
omne magnū h; magnitudinē similiter duratio dei
est magna imo infinita ergo et c. ¶ Arguitur etiam quod pri-
mus motor est diuisibilis quod primus motor excedit alios
motores in perfectione et tamē dicitur in quarto huius
tas quod omne excedēs alteri diuiditur in illud quod exce-
dit vel saltem in sibi equale et in illud in quo excedit.
¶ Item primo motori deo attribuantur multa p-
dicata diuersa et non simonimā sic illa pdicata sunt di-
uersa et non simonimā et cū illa diuersitas rōnum non sit
ita oportet quod ei cōrespondēat diuersitas in re s; non
potest esse in deo diuersitas talis nisi ipse sit diuisibilis
in illas res diuersas igitur et c. ¶ Item conceditur intelli-
gere et velle et mouere celum et ista sunt diuersa quod de
eis verificantur pdicata ptradictoria vt quod deus intel-
ligit et bona et mala s; non vult mala et etiā intellige-
re et velle sunt act; immanentes et mouere non est act;
immanens igitur in deo est diuersitas. ¶ Et hoc cōfir-
matur quod in duodecimo metaphysice Aristoteles loquēs
de appetitu et intelligentia dei dicit quod ipsius appeti-
tū principium est esse intelligentiam s; non possit esse pri-
cipium et principatū sine diuersitate igitur in deo est
diuersitas et per pnia vt dicebatur deus est diuisibilis
in illa diuersa.

Oppositum concludit Aristoteles in fine huius octavi dicens manifestum itaque quod indivisibile est impartibile et nulla habens magnitudinem et in duo decimo metaphysice dicit ipsi esse simplices et nullatenus esse compositum. ¶ Notandum est quod hoc nomen magnitudinis proprie et primo impositum est ad significandum dimensionem seu extensionem scilicet quia aliquid habet partes situatim extra invicem et sic species magnitudinis ponuntur esse corporis superficies et lineae quia omnis linea et vel superficies est corpus ideo sic omnis magnitudo est corpus. ¶ Sed contra et transumptive illud nomen magnitudinis ampliatum est ad significandum intensiorem forme ut quod forma magis intensa dicatur maior intensius sic in scintilla ignis dicitur esse maiore caliditate intensius quod in magno aere. ¶ Et similiter ampliatum est illud nomen ad significandum successione magnitudinis ut in tempore et motu et huius intensiorem propinqua est magnitudo durationis puta dicitur illud esse maius secundum durationem dicitur quod maiori tempore coexistit et isto modo et non aliis dixisset Aristoteles deus esse infinite magnitudinis si secundum durationem et in essendo et in movendo quia in infinitum tempus fuisset aliter etiam applicatur nomen magis ad magnitudinem potentie puta potentia dicitur magna non solum in eadem demonstratione sed extrinseca a magnitudine corporis illa est potentia vocatur maior que potest in maiore operationem quia tam men potentia sit indivisibilis et sic dictum est deum esse infinite magnitudinis est enim maxime infinite potest et in secundum durationem et secundum vigorem huius Aristoteles in fine huius octavi loquebatur de magnitudine proprie dicta quod est diminutio sine extensio corporis. ¶ Sic enim dicendum est cum Aristoteles quod primus motor nulla habens magnitudinem qua sit extensio habens partem extra partem situatim quod probat Aristoteles quia si haberet magnitudinem vel haberet finem vel finem non finem quia nulla est talis nec finis quod ipse est infinite potest talis finitate cui repugnat esse in magnitudine finita sicut ante dictum fuit igitur et ex hoc etiam sequitur quod primus motor est impartibilis et indivisibilis in indivisibilibus opposita divinitate partes situatim extra invicem existentes et etiam ex determinatione Aristotelis in duodecimo metaphysice sic potest ostendi quod primus motor sit omnino simplex et indivisibilis supponitur enim quod ille motor sit prima causa et primum ens et quod nichil aliud sit causa eius ex hoc etiam sequitur quod non est compositus ex partibus diversarum rationum quod ipse non esset prima causa tales enim partes sunt cause totius vel saltem una est causa alterius et sic ille partes essent cause priores vel saltem illa que esset causa alterius esset causa prior. ¶ Tres supponitur ex duodecimo metaphysice quod primum ens debet simpliciter omnino esse perfectissimum nec aliquid includere debet de sua essentia quod non sit simpliciter perfectissimum et optimissimum autem tale potest esse oppositum quod compositum includit de sua essentia plures partes et non est possibile quodlibet eorum esse ens simpliciter perfectissimum et optimissimum vel vnde esse perfectione alterius vel saltem totum esse melius.

Ad rationes ad primam concessa est infini-

ta magnitudo divine potentie et durationis sed non magnitudo extensionis. ¶ Ad aliam dico quod illa auctoritas de compositis excedens erat intelligenda in mensuris et mensurabilibus vel in his quibus excedens et excessum sunt invicem proportionabilia certa et determinata proportionem sic autem non est de excessu dei ad alia entia. ¶ Ad aliam debet videri duodecimo metaphysice quod diversitas ex parte correspondens diversitati predicatorum deo attributorum non est in deo sed in nobis et aliis mediantibus quibus nos devenimus in noticiam ipsius dei et de hoc aliquantulum dictum fuit in primo libro ubi dictum fuit de appetitu materie. ¶ Ad aliam dico quod isti termini deum intelligere deum velle supponunt eodem nec de ipsis verificatur malum imo est res optima quia deus cum isti velle opponitur talis determinatio intelligere et movere differunt secundum rationem ideo vnde apponitur talis determinatio que non apponitur alteri sicut diximus prius quod licet duratio dei et vigor dei sint idem tamen diceret Aristoteles quod deus est duratio infinita et non vigor infinitus huius finitus quando etiam dicitur quod intelligere est actus in manere et movere actus transitus deum neutrum est actus transitus in alium in motum est ipse deus huius motus quo deus movetur bene est actus in alio intellectio autem qua deus intelligit non est actus in alio. Sed est ipse deus et sic ille motus non est illa intellectio licet movere est intelligere quando etiam dicitur quod deus intelligentia est causa vel principium appetitus illud non est concedendum de proprietate sermonis sed ad istum sensum hoc dicitur quod prior est ratio a qua fuit impositum hoc predicatum intelligere vel intellectus quia ratio a qua sumitur appetere vel appetitus et causa est quia in nobis prior est naturaliter actus intelligendi quod actus volendi et mediante noticia horum actuum in nobis nos venimus in noticiam dei quod ad huiusmodi predicatum et est credendum quod dicta dei simplicitas et impartibilitas non derogat trinitati personarum simul esse est deus simpliciter sine oppositione aliqua et vnde et trinus quod est benedictus in secula seculorum amen.

Ad laudis preconio. Statius patre celebrat quod polyciphrontis poete greci tenebras tenebrosas sine errore incederet. Sed profecto nos hic Buridanus hoc in suo de naturali philosophia opusculo quod nunc tandem mi Joannes tua opera pre manibus habemus laudem est assequutus tanto maiorem quanto plus est atque sublimius penitus natura secreta depromisset abditissimas latentes rerum causas in tantum aperuisse quod vel vnius vel alterius poete sensu reconditissima dilucidasse. In his liquidem octo suis libris veluti ociosa rerum indagine exquirat vestigat et dissolvit quid verum sit quid falsum quid possibile quid non quid necessarium quid apparatus rerum omnium vicissitudines quid denique in cellis quid in terris homines et sint et agant. Quod sit ut magis mireris tam preclara tamque citu dignissima tanti viri monumenta inter blattas et tineas paucis admodum phye professoribus cognita hactenus delituisse. Quum etiam inter eos nonnulli clandestina furatrina in suam multa vertentes commodum sibi tantum (quod dicitur) et mus canerent et Authorem sua laude et gloria defraudarent ac studiosos iuvenes multilingua doctrina privarent. Sed vereor ne istorum furta aliquando deprehendantur et quod ait ille. Ne si forte suas repetitum venerit olim. Sere autem plumas moneat cornicula rufum. Furtivis nudata coloribus. Quare ro solus mi suavisime Joannes tanquam tutor humanissimus. Buridanus itaque temporis incuria pene intermortuum et deperditum quasi alter Hercules ab inferis ad superos eduxisti ab vmbis in lucem non sine quidem ingenii studiosorum gaudio. his diebus renocasti et a pluribus mendis pulchre vindicasti. Impefforibus tradidisti formis excudendum in vulgum et eodem videlicet pacto de reliquis viri operibus. Id est de celo et mundo de generatione et corruptione methexis et prope diem facturus ubi per occupationes tuas licuerit que nunc certe temporis ut his meis in horas video oculis te pene obmutui. Cum presertim hoc anno phye appetitores et candidatos quibus assidue vacas nec sine celebri et frequenti auditorio tua in cura de formandis tibi meritisimo crediderit prudentissimus noster primarius Robertus Jacquinotus vir sane in divinis litteris perbel le eruditus (quod ut de illo versiculo colligam vnde vnde decimus absolutissimus non in iuria rumificat omnes quo certe moderatore vigilantissimo nulla propter hanc nostre beluacorum cymba precella est perimenda. Sed quia hanc tantam rerum molem sustineas illa tamen apud te temporis est parcimonia ut plurimum emulabundus omne ne tempus perire arbitreris quod litteris non impeditur. Succisus igitur horis ut alunt et subsecundariis aut nota cudas aut vetera recognoscis. Alberti illius qui non inmerito magni sibi cognomentum invenit opera nunquam tibi excedant e manibus. Quamvis vero in aristotelis lectione profeceris argutissime ille tunc in eundem questione. ut de his sileamus que nunc egregium illud tui parturit ingenium facile perdocent quibus sane ut videre est nichil acutius nichil ingeniosius (absit invidia verbo aut fingi aut excogitari potest. Quid igitur mirum si ex tuis vmbaculis discipulos suavisissimis phye liquoribus suffraginatos et plane ingurgitados prodire videamus. Sed ne forte nostra hac epistola tui laudandi captasse occasione cuius videar prestat vela complicare si hoc vnde addidero. Egeia indole iuvenes Carolaminnense philicolum garinum Caroli raphelini Joannem grimum reliquosque omnes quos sub isto quoque versillo superiore estate stipendia fecisse litteratoria non ignoras precibus cura impensione opera et studio diligentiori in nectareo illo tuo phye fonte erudire ne sit molestum. Vale et Guidonis tuum ama mutuis Ex florentissimo beluacorum gymnasio octo non calendis novembres anno ab orbe redempto. MD. XL.

Nicolai garini diocesis suessionensis de castro theodoroico Carmen.

Argumentum.

Abstrusus latuit dudum liber iste latebris
Qui modo gaudens prodiit arte viri.

Ad lectorem.

Aberior quondam fecundas vinea monte
Aprico fundebat opes. Ast vertice tandem
Celestes penetrare vias incepit ameno
Sydereos cursus peragrar et flexibus altum
Obliquis inuoluit iter, vel in astra virescens
Exeruit subline caput/placidumq; cacumen
Semiputata diu/cum iam succresceret eum
Frondebis incultis lacuit renouare quotannis
Pampineas radice comas cessabat inerti
Putrescunt bacce, foliis curuata repandis
Inclinabat humi steriles propago lacertos
Attamen ecce nouus gaudensibus aduenit ordo
Altitcola: et tante suauis dulcedinis umbra
Captus/in hac residet tepida spiraminis aura
Tranquilli afflatus/dextris excerpit opimos
Immissis frectus: capido quos admoet oxi
Sic stirpem egregerens/subtili industrinis arte
Hanc curare parat/sarmenta superflua matris
Dissecat inculte/compescitur horrida ferro
Luturna infuso/concelsis vitibus aptat
Fragineasq; fudes/et recto tramite furcas
Hoc buce circumdat latis amplexibus orbem
Atq; racemifera renouatus ab arbore ramus
Pullulat: et grauidus rubicundas palmitis botris
Mititur/etheresi palmis transcendit olympum
Explicitis: redolet fragranti vitis odore
Composita: et circum turgentia pinora pendent
Cum inbet abscessas doctus vindemitor vias
Ille premi: vintum minima qd venditur ere
Eysage nectareus cupiens haurire liquorem
Hoc precor inspergas arenia guttura potu

Petri Siatiani belallo middelburgensis ad condiscipulum Matheum per valentinensem carmen tumulmarium.

Ardus dedalli spernas monumenta laboris
Et latitans scabui linque xenonis opus
Huc tua transmutas animoso pectore vota
Nam faciles tribuit blanda mineris vias
Betica q; doctos emisit terra sophistas
Astra valentinum celica nomen addit
Aspice per varios neglecta volumina soles
Egregie arguto iam renouata vides
Astra igitur logices te oblectamenta moerentur
At pateant menti vera probata vale

Hic finem accipiunt questiones reuerendi magistri
Iohannis buridani super octo phisicorum libros im
presse parhisis opera ac industria magistri Petri le
dri Impensis vero honesti bibliopole Dionisii ro
ce sub diuo martino in via ad diuum Iacobum Anno
millesimo quingentesimo nono octauo calendas no
uembres.